

Sancti Antonii Patavini, o. min.

Sermones festivi

IN NATIVITATE DOMINI

1 – In illo tempore: Exiit edictum a Caesare Augusto, ut describeretur universus orbis. In hoc evangelio tria notantur: orbis descriptio, Salvatoris nativitas, pastoribus angelica annuntiatio, de quorum quolibet succincte et distincte, Deo adiuvante, proponemus.

I – De orbis descriptione

2 – Orbis descriptio, ut ibi: Exiit edictum. Nota quod, in hac prima clausula notatur moraliter qualiter quilibet, volens de commissis poenitere, primo debeat universam vitam suam in contritione describere, et postmodum ad confessionem properare. Ait ergo: Exiit edictum a Caesare Augusto. Caesar, “qui interpretatur possessor principatus”, Augustus, “solemniter stans”, est Deus omnipotens, possessor omnis creaturae: Manus mea, inquit in Isaia LXVI, fecit haec omnia; et sub quo, ut dicit Iob IX, curvantur qui portant orbem, idest pondus orbis, scilicet praelati Ecclesiae et principes saeculi; qui stat solemniter, quia, ut dicit Daniel VII, millia millium ministrabant ei, et decies millies centena millia assistebant ei. Stare dicitur, cum suos adiuvat; sedere, cum iudicium exercet; et in utroque sollemnis, gloriosus et nobilis. Hic noster imperator per suos praecones, scilicet Ecclesiae praedicatores, quotidie profert edictum, ut describatur universus orbis. “Orbis a rotunditate circuli dicitur, undique enim Oceanus circumfluens eius in circulo ambit fines”. Orbis est vita hominis, quae est quasi circulus, unde ei dicitur in Genesi III: ‘Terra es et in terram ibis’. Hunc orbem universum debet describere, recogitans in amaritudine animae suae quid commiserit in pueritia, quid in adolescentia, in iuventute, vel senectute. Et nota quod dicit universum, ut innuat cordis, oris, operis, commissionis et omissionis peccata, et ipsorum circumstantias, describenda, quod etiam innuitur per hoc quod non dicit scriberetur, sed describeretur, idest diversimode et diversis locis scriberetur. Haec descriptio prima facta fuit a praeside Syriae Cyrino. Cyrinus, “qui interpretatur heres”, est poenitens, ‘heres Dei coheres autem Christi’, qui dicit: Hereditas mea praeclara est mihi. Hic primam peccatorum suorum facit descriptionem, cum primo in contritione minutatim scrutatur, quid commiserit vel omiserit. Hic est praeses Syriae, “quae interpretatur sublimitas”, idest superbiae et arrogantiae. Iob, de diabolo, XL: Omne sublime videt; et

ipse est rex super omnes filios superbiae. Quae laudabilior praelatura, quam sibi ipsi praeesse, et propriam superbiam humiliare?

3 – Et ibant omnes. Ecce rectus ordo poenitendi: prius describere et postea ad confessionem ire. Ibant, inquit, omnes, ut profiterentur. Heu! quam pauci hodie eunt. Unde plangit Ieremias I: Viae Sion lugent, eo quod non sint qui veniant ad solemnitatem. Sed Ioseph, idest verus poenitens, de domo et familia David, qui vere poenituit, cuius domui promittit Dominus in Zacharia XIII: In die illa erit fons patens domui David. Fons enim divinae misericordiae patet congregationi poenitentium, in ablutione peccatoris et menstruatæ, idest purgans in eis peccata manifesta et occulta. Hic Ioseph ascendit a Galilæa – ‘quae interpretatur rota’, idest supradicta vitae suae descriptione – de civitate Nazareth, ‘quae interpretatur flos’. Flori succedit fructus; per primum venit ad secundum. Sic contritioni debet succedere confessio; per contritionem venit ad confessionis fructum, idest ad absolutionem et reconciliationem. Et nota quod Ioseph ascendit, ut profiteretur cum Maria desponsata sibi uxore praegnante. “Maria interpretatur mare amarum”, et significat duplicem amaritudinem, cum qua debet ascendere poenitens in Iudæam, ‘idest confessionem’, in qua est civitas David, quae vocatur Bethlehem, “idest domus panis”. Haec est refectio lacrimarum: Fuerunt, inquit, mihi lacrimae meae panes etc. Super hoc habes concordantiam in Isaia XV: Per ascensum Luith flens ascendet, et in via Oronaim clamorem contritionis levabunt. Ecce mare amarum. ‘Luith genae vel maxillae, Oronaim foramen tristitiae eorum interpretatur’. Flens, idest poenitens, ascendit ad confessionem, perfusus lacrimis, quae de genis ascendunt ad Deum, sicut dicit Ecclesiasticus XXXV: Nonne lacrimae viduae ad maxillam descendunt, et exclamatio eius super deducentem eas? A maxilla enim ascendunt usque ad caelum, et Dominus exauditor delectatur in illis. Foramen tristitiae est dolor contriti cordis, a quo debet procedere clamor confessionis, quem debet confitens levare, ut nude et aperte omnia confiteatur.

4 – Et nota quod ascendit cum Maria praegnante. Anima duplici dolore amara impraegnatur a timore Dei, ut dicit Isaias XXVI: Sicut quae concipit, cum appropinquaverit ad partum, dolens clamat in doloribus suis, sic facti sumus a facie tua – vel, secundum aliam translationem, a timore tuo –, Domine, concepimus et parturivimus, et peperimus spiritum salutis. Facies Christi, venientis ad iudicium, timore impraegnatur animam, ut concipiat et pariat spiritum salutis.

II – De Salvatoris nativitate

5 – Salvatoris nativitas, ut ibi: Factum est dum essent ibi. Ubi ibi? In domo panis; et Maria, domus panis. Panis angelorum factus est lac parvulorum, ut parvuli efficerentur angeli. Sinite ergo parvulos venire ad me, ‘ut sugant et satientur ab ubere consolationis suae’. Nota quod lac est dulcis saporis et iucundi aspectus. Sic Christus, ut dicit Os AUREUM, dulcedine sua attrahebat ad se homines sicut adamas ferrum, qui dicit in Ecclesiastico XXIV: Qui edunt me adhuc esurient, et qui bibunt me adhuc sitient; est etiam iucundi aspectus, ‘in quem desiderant angeli conspiceri’. Impleti sunt dies ut pareret. Ecce ‘plenitudo temporis’, ‘dies salutis’, ‘annus benignitatis’. A praevaricatione enim Adæ usque ad adventum Christi fuit tempus vacuum – unde Ieremias: Aspexi

terram, et ecce vacua erat et quasi nihil, quia totum devastaverat diabolus –, dies doloris vel infirmitatis – unde in Psalmo: Universum stratum eius versasti in infirmitate eius –, annus maledictionis unde in Genesi III: Maledicta terra in opere tuo –; sed hodie impleti sunt dies ut pareret. ‘De plenitudine huius diei nos omnes accepimus’, unde in Psalmo: Replebimur in bonis domus tuae. Tibi, o beata Virgo, laus et gloria, quia hodie in bonitate domus tuae, idest uteri tui, repleti sumus. Nos, prius vacui, pleni sumus; prius infirmi, sani; prius maledicti, benedicti, quia, ut dicitur in Canticis IV: Emissiones tuae paradus.

6 – Unde sequitur: Et peperit filium suum primogenitum. Ecce bonitas, ecce paradus. Currite ergo, famelici, avari et usurarii, quibus carior est nummus quam Deus, et emite absque argento et absque ulla commutatione granum frumenti, quod hodie Virgo protulit de promptuario sui uteri. Peperit ergo filium. Quem filium? Deum Dei Filium. ‘O omni felici felicior, quae Filium communicasti Deo Patri!’. Quanta gloria esset pauperulae feminae si mortali imperatori filium communicasset! Quanta longe longius maior gloria Virgini, quae communicavit Filium Deo Patri! Peperit filium suum. ‘Pater dedit deitatem, Mater humanitatem; Pater maiestatem, Mater infirmitatem’. Peperit filium suum ‘Emmanuel, idest Nobiscum Deus’. ‘Quis ergo contra nos?’ Ut dicit Isaias LIX: Galea salutis in capite eius. Galea humanitas, caput divinitas; caput latens sub galea, divinitas sub humanitate. Non ergo timendum. Ex parte nostra est victoria, quia nobiscum Deus armatus. Gratias tibi, Virgo gloriosa, quia per te nobiscum Deus. Peperit ergo filium suum primogenitum, idest ‘ante omnia saecula de Patre genitum’, vel ‘primogenitum ex mortuis’, vel ‘in multis fratribus’.

7 – Sequitur: Et pannis eum involvit, et reclinavit in praesepio. O paupertas! O humilitas! Dominus omnium involvitur panniculo, rex angelorum reclinatur in stabulo. Erubescere, insatiabilis avaritia! Contabescere, hominis superbia! Pannis eum involvit. Nota quod, Christus in principio et fine vitae suae pannis involvitur. Ioseph, inquit Marcus XV, mercatus sindonem, et deponens eum involvit in sindone. Felix ille, qui in baptismali innocentia finiet vitam suam. Vetus Adam, [cum] fuit eiectus de paradiso, ‘indutus est tunica pellicea’, quae quanto magis abluatur tanto magis deturpatur, in qua sua et suorum carnalitas designatur. Sed novus Adam involutus est pannis, in quorum candore nobis repraesentatur munditia suae Matris, innocentia baptismalis, gloria generalis resurrectionis. Et reclinavit eum in praesepio, quia non erat ei locus in diversorio. Ecce, ut dicitur in Parabolis V, cerva carissima et gratissimus hinnulus. Dicitur in NATURALIBUS, quod ‘cerva parit in via trita’; sic ‘beata Virgo peperit in via, quia in diversorio’. Unde “diversorium dictum, quod ex diversis viis ibi conveniatur”.

III – De pastoribus angelica annuntiatione

8 – Pastoribus angelica annuntiatio, ut ibi: Et pastores erant in regione eadem, vigilantes et custodientes vigilias noctis super gregem suum. ‘Vigiliae dicuntur excubiae vel stationes’, unde Romani antiquitus noctem dividebant in quattuor vigiliis et per vices custodiebant civitatem. Nox est praesens vita, in qua veluti in nocte palpando ambulamus. Nos ipsos alterutrum, idest conscientias nostras, non videmus; pedibus, idest mentis affectibus, saepe offendimus. Qui in hac nocte civitatem suam bene vult custodire, debet in huius noctis quattuor vigiliis diligenter excubare. Prima vigilia,

nostrae nativitatis immunditia; secunda, iniquitatis malitia; tertia, peregrinationis miseria; quarta, mortis memoria. In prima debet excubare, ut sibi vilescat; in secunda, ut se affligat; in tertia, ut defleat; in quarta, ut timeat. Felices illi pastores, qui sic huius noctis vigiliis custodiunt, quia egregie gregem suum defendunt. Nota quod, duabus de causis pastor vigilat super gregem suum, ne scilicet latro furetur, vel lupus rapiat. Pastores omnes nos sumus; grex noster, multitudo bonarum et simplicium cogitationum et voluntatum. Super hunc gregem debemus praedictis vigiliis diligenter excubare, ne latro, idest diabolus, furetur per suggestionem, et lupus, idest carnalis appetitus, rapiat per consensum. Taliter vigilantibus hodiernae Nativitatis gaudium annuntiatur.

9 – Unde sequitur: Et dixit illis angelus: Ecce evangelizo vobis gaudium magnum. Quia natus est vobis hodie Salvator etc. Super hoc habes concordantiam in Genesi XXI: Natus est Isaac. Dixitque Sara: Risum fecit mihi Deus; quicumque audierit corrident mihi. “Sara interpretatur princeps” vel carbo. Haec est gloriosa Virgo, princeps et regina nostra, Spiritu Sancto velut carbo ignita. Huic hodie risum fecit Deus, quia natus est ex ea noster risus. Evangelizo, inquit, vobis gaudium magnum, quia natus est risus, natus est Christus. Hoc nos audivimus hodie ab angelo: Quicumque, inquit, audierit corrident mihi. Corrideamus ergo et congaudeamus beatae Virgini, quia risum, idest causam ridendi et gaudendi ei et in ea, nobis fecit Deus: Natus est, inquit, vobis hodie Salvator. Si aliquis esset in mortis confinio vel in gravi ergastulo, et ei annuntiaretur: ecce adest qui te salvabit, nonne rideret, nonne gauderet? Utique. Gaudeamus ergo et nos ‘in conscientia pura, in caritate non ficta’, quia natus est nobis hodie Salvator, qui de potestate diaboli et ergastulo inferni nos salvavit.

10 – Istius gaudii inveniendi datur signum, cum subinfertur: Hoc vobis signum: Invenietis infantem pannis involutum, et positum in praesepio. Hic duo notantur: humilitas et paupertas. Felix qui hoc signum in fronte et in manu, idest confessione et opere, acceperit. Quid est dicere: invenietis infantem, nisi: invenietis sapientiam balbutientem, potentiam infirmatam, maiestatem inclinam, immensum parvulum, divitem pauperulum, angelis praesidentem in stabulo iacentem, cibum angelorum quasi fenum iumentorum, incircumscripsum angusto praesepe reclinatam? Hoc ergo vobis signum, ne pereatis cum Aegyptiis vel Ierichuntinis. Igitur de Verbo incarnato, de partu virgineo, de Salvatore nato ‘gloria sit in altissimis Deo Patri, et in terris pax hominibus bonae voluntatis’. Quam nobis praestare dignetur qui est benedictus in saecula. Amen.

IV – Sermo allegoricus

11 – Parvulus natus est nobis, et filius datus est nobis; et factus est principatus eius super humerum eius; et vocabitur nomen eius admirabilis, consiliarius, Deus, fortis, Pater futuri saeculi, princeps pacis. Hoc in Isaia IX. Superius VII dixerat: Ecce virgo concipiet, et pariet filium, et vocabitur nomen eius Emmanuel, “idest nobiscum Deus”. Hic Deus factus est pro nobis parvulus, nobis hodie natus. Cum multiplici ratione Christus appelletur parvulus, unam tantum, causa brevitatis, assigno. Si parvulo iniuriam inferas, si convicio provocas, si eum percutias, florem tamen aut rosam vel huiusmodi ei ostendas, et ostendendo tribuas, illatae iniuriae non meminit, iram deponit et ad te amplexandum currit. A simili, si Christum mortaliter peccando offenderis, et ei

qualemcumque iniuriam intuleris, si florem contritionis vel rosam lacrimosae confessionis ei offeras – ‘sanguis enim animae lacrimae’ –, offensae tuae non meminit, culpam dimittit, et ad te amplexandum et osculandum currit. Unde Ezechiel XVIII: Si, inquit, impius egerit poenitentiam ab omnibus peccatis suis, quae operatus est, omnium iniquitatum eius non recordabor. Et in Luca XV, de filio prodigo: Vidit illum pater ipsius, misericordia motus est; et occurrens cecidit super collum eius, et osculatus est eum. Et in secundo Regum XIV dicitur, quod ‘Absalom fratricidam David suscepit in gratiam et osculatus est eum’. Parvulus ergo natus est nobis. Et nobis, quae utilitas de nativitate istius parvuli? Multa quidem per omnem modum. Audi Isaiam XI: Delectabitur, inquit, infans ab ubere super foramina aspidis, et in caverna reguli qui ablactatus fuerit manum suam mittet; non nocebunt et non occident in universo monte sancto meo. “Regulus, dictus quod sit rex serpentium”, ‘est diabolus, qui et aspis; cuius foramina et caverna sunt corda iniquorum’; in quae parvulus noster tunc manum misit, cum potentia suae divinitatis ipsum diabolum inde extraxit. Unde Iob XXVI: Obstetricante manu eius, obductus est coluber tortuosus. Officium obstetricis est partum de tenebris in lucem deducere; sic Christus manu suae potentiae ‘de tenebrosis reproborum cordibus’ eduxit antiquum colubrum diabolum, et sic ipse et satellites sui non nocebunt corpori nisi permissive; ‘in porcos enim non potuerunt intrare nisi permissi’; et non occident animas morte aeterna. Ante adventum enim Salvatoris tantam in humano genere exercebant potestatem, quod hominum turpiter corpora vexabant et animas miserabiliter ad inferos deducebant. In universo, idest universali, monte sancto meo, “idest Ecclesia” sancta mea, in qua ego habito.

12 – Sequitur: Et filius datus est nobis. Super quo habes concordantiam in secundo Regum XXI: Tertium fuit bellum in Gob contra Philisthaeos; in quo percussit Adeodatus, filius Saltus, polymitarius, Bethlehemites, Goliath Gethaeum. Nota quod primum bellum fuit in deserto, unde: Ductus est Iesus in desertum etc.; secundum, in campo, idest in publico, unde: Erat Iesus eiiciens daemonium; tertium, in ligno, cui affixus Philisthaeos, ‘idest aereas potestates, debellavit’. Hoc tertium bellum fuit factum in Gob, “quod interpretatur lacus”, idest in vulneribus Redemptoris, et maxime in vulnere lateris, ex quo emanarunt duo rivi nostrae redemptionis. In hoc lacu Iesus nobis sola misericordia a Deo Patre datus, ut esset noster campio. Qui fuit filius Saltus, quia, ut dicit Marcus, ‘erat in deserto cum bestiis’; vel filius Saltus, quia spinis coronatus; polymitarius, quia vestem polymitam, ‘idest multicolorem’, idest humanitatem, septiformis gratiae donis decoratam, sibi in utero virginali praeparavit; Bethlehemites, quia de eadem Virgine hodie in Bethlehem natus. Vel, filius Saltus fuit in Passione, polymitarius erit in generali resurrectione: tunc enim induet nos veste polymita, quattuor dotibus decorata; Bethlehemites, in aeterna refectione. Hic noster pugil, in lacu Passionis percussus, percussit Goliath Gethaeum, idest diabolum.

13 – Unde sequitur: Et factus est principatus eius super humerum eius. Super hoc habes concordantiam in Genesi XXII: Tulit Abraham ligna holocausti, et imposuit super Isaac filium suum. Unde in Ioanne XIX: Et baiulans sibi crucem, exivit in eum qui dicitur Calvariae locum. O humilitas nostri Redemptoris! O patientia nostri Salvatoris! Solus pro omnibus portat lignum, in quo suspendatur, crucifigatur, moriatur, et, ut dicit Isaias LVII, iustus perit, et nemo est qui recogitet in corde suo. Factus est principatus eius super

humerum eius. Unde, Pater in Isaia XXII: Dabo, inquit, clavem domus David super humerum eius. Clavis est crux Christi, qua nobis aperuit ianuam caeli. Et nota quod crux dicitur clavis et principatus: clavis, quia electis caelum aperit, principatus, quia sua vi daemones in infernum detrudit.

14 – Sequitur: Et vocabitur nomen eius admirabilis, in Nativitate; consiliarius, in praedicatione; Deus, in miraculorum operatione; fortis, in Passione; Pater futuri saeculi, in Resurrectione. Cum enim resurrexit, nobis certam spem resurgendi, velut hereditatem quamdam filiis post se, reliquit. Princeps pacis nobis erit in aeternitate. Quam nobis praestare dignetur ipse benedictus Deus. Amen.

V – Sermo moralis

15 – Parvulus natus est nobis. MORALITER. De hoc parvulo, Matthaeo XVIII: ‘Nisi conversi fueritis et efficiamini sicut parvulus iste etc.’ Nota. Parvulus quando evigilat, in cunabulis, plangit; nudus, non erubescit; percussus, ad sinum matris recurrit; mater, cum eum a lacte remove cupit, mammillas amaritudine inungit; malitiam saeculi non novit; peccatum facere nescit; proximo malum non operatur; iram non tenet; neminem odit; divitias non quaerit; gratiam istius mundi non miratur; personam non accipit. Parvulus est poenitens conversus, qui aliquando fuit inflatus in cordis superbia, elatus in verborum iactantia, magnus in rerum opulentia; sed modo parvulus, humilis et despectus in oculis suis; qui quando evigilat, idest pristinam vitam in mentem revocat, amare plangit; nudus et pauper pro Christo non erubescit, vel se in confessione nudare non erubescit; iniuriam passus non iniuriatur, sed ad Ecclesiam recurrit et pro persecuentibus et calumniantibus orationem fundit. Hunc mater Ecclesia a lacte separavit, cum ei mammillam carnalis voluptatis, quam solebat sugere, amaritudine poenarum inunxit. Cetera sunt plana, ideo remaneant intacta. Cum ergo aliquis mundanus convertitur et parvulus Christi efficitur, cum iubilo cordis, in voce exultationis, debemus prorumpere et dicere: Parvulus natus est nobis. Unde in Ioanne XVI: Mulier, idest sancta Ecclesia, cum parit, in praedicatione vel peccatorum compassione, tristitiam habet, cum autem peperit, in contritione et confessione peccatoris, puerum, idest noviter conversum, non meminit pressurae propter gaudium, quia natus est homo in mundo. Et de Ioanne, “Dei gratia”, dicitur: Et multi in nativitate eius gaudebunt.

16 – Et filius datus est nobis. Deo gratias, quia de servo mundi et diaboli recepimus filium Dei, qui dicit in Psalmo: Dominus dixit ad me: Filius meus es tu, ego hodie genui te, per gratiam, qui heri servus eras per culpam; et, quia filius, postula a me, et dabo tibi gentes, idest cogitationes rebelles, hereditatem tuam, et possessionem tuam terminos terrae, idest sensus carnis tuae, ut in utroque praevaleas. Filius, de quo in Genesi XLIX: Filius accrescens Ioseph, filius accrescens et decorus aspectu. Accrescens, paupertate, unde Ioseph, Genesi XLI: Crescere me fecit Deus in terra paupertatis meae. Decorus aspectu, humilitate, unde Genesi XXIX dicitur, quod Rachel, “quae interpretatur ovis”, idest humilis, erat decora facie et venusto aspectu. Datus est nobis. Mortuus enim fuerat et revixit, perierat et inventus est. Ad quid datus et inventus? Ad laborem utique poenitentiae.

17 – Unde sequitur: Et factus est principatus eius super humerum eius. Super quo habes concordantiam Genesi penultimo: Issachar asinus fortis, accubans in terminis. Vidit requiem quod esset bona, et terram quod esset optima. Supposuit humerum ad portandum. Issachar, ‘qui interpretatur vir mercedis’, est poenitens, qui viriliter pro mercede aeterna servit, et ideo appellatur asinus fortis, de quo Ecclesiasticus XXXIII: Cibaria et virga et onus asino. Cibaria qualiacumque, ne deficiat; virga paupertatis, ne lasciviat ut calce percutiat; onus obedientiae, ne laborem dissuescat. Ex his tribus poenitentis conficitur medicina. Hic accubat in terminis. Duo termini sunt ingressus et egressus vitae. In his accubat, quia in primo sibi vilescit, in secundo seipsum plangit. Sed stultus non in terminis, sed in medio terminorum habitat. Unde Iudicum V: Quare habitas inter duos terminos, ut audias sibilos gregum? Medium nativitatis et mortis est vanitas saeculi; greges, motus carnis, quorum sibilos, idest suavia blandimenta, ille audit qui in vanitate saeculi quiescit. Sed poenitens, habitans in terminis, elevat oculum mentis et videt requiem felicitatis gloriae, quod sit bona in corporum glorificatione, et terram aeternae stabilitatis, quod sit optima in Trinitatis contemplatione; supponit humerum ad portandum principatum, idest poenitentiae iugum, per quod sibi ipsi et suis tentationibus principatur. Unde Ecclesiasticus VI: Subice humerum tuum, et porta illam.

18 – Sequitur: Et vocabitur nomen eius admirabilis. Nota quod in istis sex verbis breviter comprehenditur perfectio poenitentis vel viri iusti. Est enim admirabilis in sui ipsius subtili ac frequenti discussione vel examinatione, videt enim mirabilia in profundo sui cordis. Unde admirabilis ille Iob, cuius patientiam totus mundus miratur, VII: Ego, inquit, non parcam ori meo; loquar in tribulatione spiritus mei, confabulabor cum amaritudine animae meae. Tribulatio spiritus et amaritudo animae nihil indiscussum relinquunt, quando omnia ad unguem discutiant et examinent. Consiliarius, in proximi spirituali vel corporali necessitate, unde idem Iob XXIX: Oculus fui caeco, et pes claudus. Caecus est qui conscientiam suam non videt; claudus qui a recto iustitiae tramite deviat. Sed vir iustus utrique consulit, quia illi est oculus ipsum instruendo, ut propriae conscientiae detrimentum cognoscat; isti pes eum sustentando et dirigendo, ut in via iustitiae gressum operis ponat. Unde sequitur: Deus. In subiectorum regimine ‘nuncupative vir iustus dicitur Deus’. Unde Dominus Moysi in Exodo VII: Ecce constitui te Deum Pharaonis; et in eodem XXII: Si latet fur, dominus domus applicabitur ad Deos, “idest sacerdotes”, et iurabit quod non extendit manum in rem proximi sui; et: Ego dixi: Dii estis. Vel aliter: Deus dicitur graece Theïs, idest videns, quia theorï dicitur video, quod cuncta videat; thão quoque dicitur curro, quia cuncta percurrat. Poenitens dicitur Deus, idest videns vel currens; videt enim superiora in contemplatione, et ideo currit ad anteriora in poenitentiae agone. Fortis, in tentationis debellatione. Unde in libro Iudicum XIV: Apparuit catulus leonis saevus, rugiens, et occurrit Samsoni. Irruit autem spiritus Domini in Samson; et dilaceravit leonem, quasi haedum in frusta discerperet. Catulus leonis, spiritus superbiae vel luxuriae vel huiusmodi; saevus instantia, rugiens astutia; apparet ex improvise, occurrit cum impetu. Sed cum spiritus contritionis, divini amoris vel timoris, irruit in poenitentem, spiritum superbiae, qui in leone notatur, dilacerat, et spiritum luxuriae, qui in haedo designatur, eo quod foeteat, in frusta discerpit, quia ipsum et circumstantias ipsius minutatim destruit. Pater futuri saeculi, in verbi vel exempli praedicatione. Unde Apostolus: Filioli mei, quos iterum parturio, donec Christus formetur in vobis, et: Per evangelium Christi ego vos genui, ‘ad vitam scilicet aeternam’. Princeps pacis, in

tranquilla mentis ac corporis cohabitatione. Unde Iob V: Bestiae terrae, “idest motus carnis tuae”, pacificae tibi erunt; et scies quia pacem habeat tabernaculum tuum; et XI: Defossus, ‘idest mundo per contemplationem absconditus’, securus dormies. Requiesces et non erit qui te exterreat ‘. Quod nobis praestare dignetur qui est benedictus in saecula. Amen.

IN FESTO S. STEPHANI PROTOMARTYRIS

1 – In illo tempore: Dicebat Iesus turbis Iudaeorum: Ecce ego mitto ad vos prophetas etc. In hoc evangelio duo notantur: iustorum persecutio et gallinae Christi comparatio.

I – De iustorum persecutione

2 – Iustorum persecutio, ut ibi: Ecce ego mitto etc. In hac prima clausula moraliter notatur quomodo mundani et carnales multiplicem divinae gratiae inspirationem in se destruunt vel a se repellunt. Dicebat ergo turbis Iudaeorum. Iudaei, qui transitoria diligebant, pro quibus tantum serviebant, sunt mundani, carni dediti, ‘qui, ut dicitur in libro Iudicum XII, non valent dicere: Scibboleth, quod interpretatur spica, vel granum, sed dicunt: Sibboleth, idest paleam’. Paleam enim sequuntur et palea efficiuntur, aeterno igni concremanda. His dicit: Ecce ego mitto ad vos prophetas. Nota quod in his tribus personis triplex divinae gratiae inspiratio designatur. Prophetae sunt timor iudicii et horror inferni, quos mittit Dominus animae peccatrici, ut ei prophetent iudicem terribilem et gehennam ultricem. Unde Nahum I: Ante faciem indignationis eius quis stabit? Et quis resistet in ira furoris eius? Indignatio eius effusa est ut ignis, et petrae dissolutae sunt ab eo. Et Ioel II: Ante faciem eius ignis vorans, et post eum exurens flamma. De his prophetis Dominus, in Ieremia XLIV: Misi, inquit, ad vos servos meos prophetas, de nocte consurgens mittensque, et dicens: Nolite facere verbum abominationis huiuscemodi. Et non audierunt, nec inclinaverunt aurem suam, ut converterentur a malis suis. Dominus de nocte dicitur consurgere et prophetas mittere, cum animae, in nocte peccati existenti, misericorditer incutit timorem iudicii et horrorem inferni. Sed infelix nec inspirationem recipit, nec aurem obedientiae submittit, ut a malis ad poenitentiam convertatur. Item, sapientes sunt illae divinae inspirationes, quae cogitationes ordinant, verba ponderant, opera decorant, vitam componunt, et omnia recte disponunt. Qui cum his sapientibus graditur sapiens efficitur. De quibus Ecclesiasticus VIII: ‘Ne despicias narrationem sapientium, et in proverbiiis illorum conversare; ab ipsis disce doctrinam et intellectum’. Gloriosa ipsorum schola, felix eorum doctrina, laudabilis disciplina, quae mores instruunt et vitia destruunt. Item, scribae sunt mentis devotiones, quae in libro memoriae scribunt immunditiam nostrae conceptionis, vilitatem nativitatis, malitiam iniquitatis, miseriam peregrinationis, brevitatem temporis, memoriam mortis. In hac scriptura veritatis lege; in hoc libro stude; in quo, ut dicitur Ezechiele II, ‘lamentationes sunt, carmen et vae’. Lamentationes de immunditia conceptionis et vilitate nativitatis; carmen lugubre de malitia iniquitatis et miseria peregrinationis; vae de brevitate temporis et memoria mortis. Ecce qualiter misericors et pius Dominus quotidie mittit ad vos

prophetas, ut vobis dolorem incutiant, sapientes, ut mores instruant, scribas, ut vitae vestrae statum in memoriam reponant.

3 – Sed ingrati Iudaei, idest temporalium amatores, pro tot beneficiis quot mala retribuunt audiamus. Et ex illis, inquit, occidetis et crucifigetis, et flagellabitis in synagogis vestris. Oppone singula singulis. Prophetas occidunt, sapientes crucifigunt, scribas flagellant. Superbi et vanegloriosi, prophetas; gulosi et luxuriosi, sapientes; avari et usurarii, scribas. Superbia et vanagloria occidunt in homine iudicii terrorem et inferni horrorem. Unde hodie Stephanus dicit Iudaeis, Actus VII: Dura cervice, ecce superbia, et incircumcisi cordibus et auribus, ecce vanagloria: non enim volunt intelligere vel audire nisi placentia; vos semper Spiritui Sancto restitistis, sicut et patres vestri. Quem prophetarum non sunt persecuti patres vestri? Et occiderunt eos qui praenuntiabant de adventu Iusti. Ideo in se ipsos occidunt, quia de adventu ad iudicium praenuntiant. Gulosi et luxuriosi sapientes crucifigunt et affligunt, sunt enim cogitatione corrupti, verbis lascivi, opere dissoluti, moribus incompositi. Unde dicunt, Sapientia II: Vino pretioso et unguentis nos impleamus; et non praetereat nos flos temporis. Coronemus nos rosis antequam marcescant; nullum pratum sit quod non pertranseat luxuria nostra. Avari et usurarii scribas flagellant in synagogis, idest in conscientiis suis, ubi ‘sedes et synagoga Satanae’. Non attendunt infelices suae vitae statum, ingressum et egressum. In ingressu nec bursa nec denarius, in egressu modica stuppa et saccus; in ingressu nudi, in egressu brevi panno involuti. Unde ergo his haec omnia? Ex rapina et usura. Unde Habacuc II: Vae ei qui multiplicat non sua! Usquequo [et] aggravat contra se densum lutum? Facit enim sicut scrabo, ‘qui congregat multum stercus et cum magno labore conficit pilam rotundam’; sed tandem asinus transiens pedem scraboni et pilae superponit, ipsum et in qua diu laboraverat uno momento destruit. Sic avarus vel usurarius stercus pecuniae diu congregat, diu laborat, sed, ex insperato, diabolus ipsum strangulat. Et sic anima daemonibus, caro vermibus, pecunia datur parentibus.

4 – Sequitur: Et persequimini de civitate in civitatem. Heu! non sufficit miseris divinae gratiae inspirationem in se extinguere vel repellere, nisi a suis, utpote filiis et uxoribus et huiusmodi, persequendo expellant, tamquam de civitate in civitatem. Verbigratia: Si filius usurarii timore iudicii vel poena inferni concutitur, et tunc proponit honeste vivere, huius vitae miseriam plangere; si pater eius hoc praesenserit, omni suo posse gratiam istam in eo persequitur; et sic de filia, uxore et familia. Ut veniat super vos omnis sanguis iustus, “idest debita ultio pro effusione sanguinis”, a sanguine Abel iusti, “qui interpretatur luctus”, usque ad sanguinem Zachariae, “qui interpretatur memorans Dominum”, filii Barachiae, “qui interpretatur benedictio Domini”. Ecce homicidae quanta mala perpetrant! Occidunt enim in se et in suis luctum poenitentiae et memoriam Passionis dominicae, quae pro benedictione data fuit a Deo Patre toti mundo. Quem occidistis inter templum et altare, “idest in atrio templi”. De quo Apocalypsis XI: Atrium, quod est foris templum, eice foras, et ne metiaris illud, quoniam datum est gentibus, ‘idest gentiliter viventibus’. Templum, triumphans; altare, militans Ecclesia; atrium, vanitas mundana, in qua occiditur dominicae Passionis memoria.

II – De gallinae Christi comparatione

5 – Gallinae Christi comparatio, ut ibi: Ierusalem, Ierusalem. “Homines non saxa plangit affectu pietatis”. Quae occidis prophetas, “Dominum prophetarum nuntiantes” et lapidas eos. Occasione istius verbi, legitur istud evangelium hodierna die, in qua beatus Stephanus lapidatus fuit a Iudaeis, quorum duritiam – Dura, inquit, cervice! – cum arguit, lapidum duritiam sustinuit. Sed: “Gaudet patientia duris”. ‘Heri Dominus natus, hodie servus lapidatus; heri rex pannis involutus, hodie miles corruptibili veste exutus; heri Salvator praesepio reclinatus, hodie Stephanus collocatus in caelo’. Interpretatur enim ‘regula, vel coronatus, seu speculator’. Est nobis regula in exemplo: ‘Positis, inquit, genibus, oravit pro se lapidantibus: Domine, ne statuas illis hoc peccatum’; coronatus sanguine proprio; speculator in Dei Filio: ‘Video, inquit, caelos apertos, et Iesum stantem a dextris Dei’. Sequitur: Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, et noluisti. “Ac si dicat: Ego volui et tu noluisti, et quotquot congregavi, mea voluntate semper efficaci, te nolente, feci, quia semper ingrata fuisti”.

5 – Aliter. Animae ingratae improperat Dominus: Ierusalem, Ierusalem. Quae interpretatur timor perfectus, idest consummatus, aut “timebit perfecte”. Domus imperfecta dicitur antequam consummetur. Nota quod bis Ierusalem ponit, quia infelix anima, quae prophetas, ut superius dictum est, in seipsa occidit, a duobus timebit; videbit enim supra se iratum iudicem, subtus se gehennam patentem et ardentem; et tunc timebit perfecte. Modo enim non timet, quia ‘in hac die sua quae ad pacem sibi’. Et lapidas eos qui ad te missi sunt, idest divinae gratiae inspirationes et visitationes “duritia cordis a te repellis”. Isaias XLVIII: Scio quia durus es tu, et nervus ferreus cervix tua, et frons tua aerea. In nervo ferreo, ‘inflexibilis superbia’ AUGUSTINUS: ‘Cervicem erigere signum superbiae est’ –; in fronte aerea, irreverentia. Unde Ezechiel III: Omnis quippe domus Israel attrita fronte est et duro corde. Quoties volui congregare filios tuos et noluisti. Nota quod hominis iustificatio ex duobus perficitur, scilicet deliberatione propria et inspiratione divina: creaturae enim suae Creator cooperatur. Unde in iustificationis nostrae opere voluntarium assensum requirit, cum dicit in Isaia I: Si volueritis et audieritis me, bona terrae comedetis. Libero autem arbitrio ascribitur cum hoc opus praepeditur, cum dicitur: Si populus meus audisset me etc. Si enim nos in huius opere omnino nihil facimus, frustra eius adiutorium imploramus, falsoque eum adiutorem vocamus. Aliud est enim facere atque aliud adiuvere. Quid enim est auxiliari nisi operanti cooperari? Adiutorem eum habere et in bono cooperatorem intellexit qui dicit: Adiutor meus et liberator meus esto, Domine, ne moreris. Quotidie eius adiutorium quaerimus, cum eum quotidianis orationibus proclamamus: Adiuva nos, Deus, salutaris noster. Patet ergo, quia hoc opus a duobus perficitur, in quo creaturae suae Creator cooperatur. Opus itaque est in hoc opere propria industria et divina gratia. Frustra enim quispiam libero arbitrio innititur nisi divino adiutorio fulciatur. Perficitur autem iustificatio nostra ex deliberatione propria et inspiratione divina. Sola enim iusta velle est iam iustum esse. Ex sola siquidem voluntate recte iusti vel iniusti dicimur, quamvis ex opere in utrumque adiuvemur. Facias ergo quod tuum est voluntatem offerendo, et Deus faciet quod suum est gratiam infundendo. Nota quod, nec angelus nec homo vel diabolus liberum arbitrium cogere potest, nec Deus vult vim inferre. Sed, o anima, filios, idest affectus tuos, qui per diversa temporalium et vitiorum sunt dispersi, benigne vult ad te congregare, ut ‘unanimis habites in domo’: tu teipsam in hoc libenter debes offerre et hoc ipsum velle.

6 – Quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas. Nota quod ‘gallina cum pullis infirmis infirmatur; eos ad pastum vocans in tantum clamat quod rauescit; alis eos protegens, hispida milvo pro eis se opponit. Sic Christus, Patris Sapientia, pro nobis infirmis est infirmatus’. Unde Isaias LIII: Desideravimus eum; despectum et novissimum, “idest vilissimum”, virorum, virum dolorum et scientem infirmitatem. Qui infirmum vult consolari, necesse est ut affectum induat infirmanti. Unde dicitur quarto Regum IV, quod Eliseus incurvavit se super puerum; et calefacta est caro pueri. Elisei incurvatio, Christi Incarnatio, ex qua calorem fidei recepimus et vitam recuperavimus. Vocavit nos ad pastum suae doctrinae, ‘in tantum clamans, quod raucae factae sunt fauces eius’. Nota quod, raucus non habet vocis melodiam, sed graviter sonat, et ideo non libenter auditur. Sic hodie doctrina Christi non habet melodiam adulationis, quia peccatores non ungit, temporalia non promittit; sed graviter sonat, quia carnem amigere, mundum contemnere docet; ideo non libenter auditur. Unde conqueritur in Iob XIX: Servum meum vocavi et non respondit; ore proprio deprecabar illum. Halitum meum exhorruit uxor mea, et orabam filios uteri mei. Uxor Christi sunt clerici, eius patrimonio impraegnati, qui prae ceteris abhorrent halitum, idest eius praedicationem, quae de eius secreto procedit, quia, ut dicit Iob, ‘sapientia trahitur de occultis’. Item, ut nos protegeret, brachia sua tamquam alas extendit in cruce, et spinis hispidus se opposuit diabolo, nos rapere machinanti. Corona spinea quasi galea in capite, crux velut clipeus in brachio, clavus velut clava in manu, et sic armatus nostrum deiecit adversarium. Ipsi ergo laus et gloria per aeterna saecula. Amen.

III – Sermo allegoricus

7 – Facies candelabrum ductile de auro purissimo, et calamos, scyphos, sphaerulas, ac lilia ex ipso procedentia. Sex calami egredientur ex lateribus, tres ex uno latere et tres ex altero. Hoc in Exodo XXV. Facies candelabrum etc. De quo Matthaeus V: Non accendunt lucernam et ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, ut luceat omnibus qui in domo sunt. Gratia enim Sancti Spiritus lucerna ardens et lucens fuit posita super candelabrum, idest beatum Stephanum, sicut dicit Zacharias IV: Vidi, et ecce candelabrum aureum totum, et lampas eius super caput illius. Haec lampas, sive lucerna, non fuit posita sub modio, idest lucro temporali, sed lucebat omnibus qui erant in domo, “idest Ecclesia”. Unde Lucas in lectione hodierna: Stephanus, inquit, plenus gratia et fortitudine, faciebat prodigia et signa magna in populo. Hoc candelabrum fuit de auro purissimo, in quo aurea ipsius paupertas designatur. Tunc enim, ut dicitur in Genesi II, ‘aureum terrae illius, idest Hevilath, “quod interpretatur parturiens”, idest primitivae Ecclesiae, optimum erat’. Sed, heu! versum est in scoria. Fuit etiam ductile. ‘Ductile dicitur, quod tusionibus producit’. Lapidum percussione, quasi quadam tusione, fuit productus et extensus beatus Stephanus ad amplectendum inimicos. Unde: Lapidabant Stephanum, invocantem et dicentem: Domine, ne statuas illis hoc peccatum. Super hoc habes concordantiam in tertio libro Regum XXI: Eduxerunt, inquit, Naboth Iezrahelitem contra civitatem, et lapidibus interfecerunt. ‘Noluerat enim ut vinea sua, hereditas patrum suorum, in hortum olerum converteretur’. Sic beatus Stephanus lapidatus est: Eicientes, inquit, eum extra civitatem, lapidabant; quia contradicebat Iudaeis, ‘qui Ecclesiam primitivam volebant convertere in hortum olerum, idest observantiam caeremonialium, et

suarum traditionum’.

8 – Sequitur: Sex calami egredientur ex lateribus, tres ex uno latere, et tres ex altero. Sex calami in candelabro notant illa sex quae fuerunt in beato Stephano, de quibus fit mentio in lectione missae hodiernae. Scilicet fidem, cum dicitur: Elegerunt Stephanum, virum plenum fide et Spiritu Sancto, in quo notatur quod fides eius fuit viva et formata; gratiam et fortitudinem, cum additur: Plenus gratia et fortitudine; sapientiam et praedicationis audaciam, cum adiungitur: Non poterant resistere sapientiae et spiritui qui loquebatur, et iterum: Dura cervice et incircumcisi cordibus etc.; orationem pro lapidantibus, cum dixit: Domine, ne statuas illis hoc peccatum. Fide vivebat; gratia conferebat; fortitudine resistebat; sapientia instruebat; spiritus audacia confutabat; oratione adiuwabat. In istis calamis erant scyphi, sphaerulae ac lilia. In scyphi concavitate designatur humilitas cordis; in sphaerulae circumvolutione, sollicitudo fraternae necessitatis; in liliis, munditia corporis. Ecce candelabrum aureum in tabernaculo Domini, illuminans propositionis mensam, idest Ecclesiam vel fidelem animam: protomartyr Stephanus virtutibus insignitus, sanguine laureatus, triumphans in caelis. Cuius precibus ad gaudia aeterna nos perducatur, qui est benedictus in saecula saeculorum. Amen.

IV – Sermo moralis

9 – Facies candelabrum ductile de auro purissimo. In candelabro anima cuiuslibet fidelis designatur. De quo loquitur Dominus ad Aaron in libro Numeri VIII: Cum posueris septem lucernas, candelabrum in australi parte erigatur, ut lucernae contra boream e regione respiciant ad mensam panum propositionis. Septem lucernae sunt ‘gratia Spiritus Sancti’, fides Verbi Incarnati, dilectio proximi, doctrina verbi divini, lux boni exempli, recta intentio animi, constantia propositi. De prima dicit Iob XXIX: Splendebat lucerna eius super caput meum, et ad lumen eius ambulabam in tenebris. Lucerna super caput lucet, cum gratia mentem illuminat, et tunc in tenebris praesentis exilii clare videt ubi pedem operis figat. De secunda in Luca XV: Quae mulier habens drachmas decem; et si perdidit drachmam unam, nonne accendit lucernam et evertit domum, donec inveniat? ‘Novem drachmae, novem ordines angelorum; decima, Adam cum posteritate sua, quae tunc fuit perdita, cum a paradiso eiecta. Sed mulier, idest Sapientia Dei Patris, accendit lucernam, cum in fragili testa nostrae humanitatis posuit lumen suae divinitatis. Et sic evertit domum, idest mundum vel infernum, donec inveniat eam’. De tertia in Parabolis VI: Mandatum lucerna est, et lex lux, et via vitae increpatio disciplinae. Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem, lucerna est; et in epistola prima Ioannis II: Qui diligit fratrem suum in lumine permanet, qui odit in tenebris est. Et ipsa lex dilectionis, ‘in qua pendet lex et prophetae’, est lux. Et increpatio disciplinae est via vitae, idest ad vitam. De qua Apostolus ad Hebraeos XII: Omnis disciplina in praesenti videtur non esse gaudii, sed moeroris, ecce increpatio; postea autem fructum pacatissimum exercitatis per eam reddet iustitiae, ecce via vitae. De quarta in Psalmo: Lucerna pedibus meis verbum tuum, et Petrus in epistola secunda I: Habemus firmiorem propheticum sermonem, cui bene facitis attendentes, quasi lucernae lucenti in caliginoso loco, donec dies illucescat et lucifer oriatur in cordibus vestris. De quinta in Luca: Sint lumbi vestri praecincti, et lucernae ardentes in manibus vestris. GREGORIUS: “Lucernas in manibus habemus, cum per bona opera exempla lucis nostris proximis monstramus”. De sexta in Matthaeo:

Lucerna corporis tui est oculus tuus. Si fuerit oculus tuus simplex, totum corpus tuum lucidum erit. ‘Oculus intentio, corpus opus’. Si intentio fuerit simplex, idest sine plica fraudis, totum opus erit lucidum, quia lucerna rectae intentionis illuminatur. De septima dicitur in Parabolis, de muliere forti, ultimo: Non extinguetur in nocte lucerna eius. Ac si diceret: Obscuritas diabolicae tentationis non extinguit lumen animae constantis. Hae septem lucernae debent poni super animam, ut contra Boream, ‘idest Aquilonem, idest diabolium’, e regione, idest ex adverso, respiciant, ut anima ipsis illuminata astutias Satanae deprehendat, et sibi caveat; illuminent etiam mensam panum propositionis, in qua conversatio cuiuslibet fidelis designatur; ex qua, si caelestis est refectio animae, omnibus proponitur, quae a supradictis lucernis in tenebris praesentis caecitatis illuminatur. Et nota quod, istud candelabrum Dominus praecipit, ut in australi parte erigatur, non in occidentali. Pars australis, vita aeterna: Deus, inquit Habacuc, ab austro veniet. Anima enim cuiuslibet fidelis, cum ad aliquod bonum faciendum se erigit, in australi parte se erigat, ut quidquid facit non pro inani, sed pro caelesti gloria faciat. Facies ergo candelabrum.

10 – Sequitur: Ductile. Malleo enim contritionis producit et extenditur anima in amorem Redemptoris, tunctione crescit, dolore se dilatat, quia ‘patientia duris gaudet’. Simile quid in Ecclesiastico XX: Sapiens in verbo producit seipsum. Dum enim verbo propriae accusationis vel confessionis se percutit, seipsum in amorem Dei producit. Et quia per contritionis tunctionem pervenitur ad cordis munditiam, ideo additur: De auro purissimo. De quo in Apocalypsi XXI: Ipsa civitas, aurum mundum simile vitro mundo. Anima iusti, sedes vel civitas sapientiae, dicitur aurum mundum, quia munditia cogitationis praeclara; et si aliquando, pro fragilitate humanae conditionis, sordes recipit, statim ut vitrum mundum foras per confessionem ostendit, et sic ad diligendum Deum et proximum proficit. Unde sequitur: Sex calami egredientur ex lateribus etc. Sex calami in candelabro sunt quasi quaedam brachia amoris, quibus [anima] amplectitur Deum et proximum, in viro iusto. De brachiis, quibus amplectitur Deum, dicitur in Deuteronomio VI, et Luca X: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo et ex tota anima tua et ex omni fortitudine tua. AUGUSTINUS sic ponit et exponit: ‘Ex toto corde, idest intellectu sine errore; tota mente, idest memoria sine oblivione; tota anima, idest voluntate sine contrarietate’. Item, brachia, quibus anima amplectitur proximum, sunt haec: peccanti dimittere, errantem corrigere, esurientem pascere. Ex istis brachiis procedunt schyphi, sphaerulae ac lilia. Scyphus est gratia doctrinae caelestis, ex qua bibunt amici et inebriantur carissimi’. Hic est ‘scyphus argenteus Ioseph, repositus in sacco Benjamin’, idest corde viri iusti. In sphaerula, peccati in confessione revolutio. Unde Isaias XXIII: Sume citharam, idest confessionem, circui civitatem, idest mentem vel vitam tuam, ut omnia revolvās, ne aliquid te lateat, bene cane, teipsum accusando, frequenta canticum, tibi imputando, te plangendo, ut memoria sit tui ‘in conspectu Dei’. Cantat enim histrio ad divitis ostium, ut aliquod recipiat beneficium. ‘In liliis, angelicae beatitudinis clara et suavis cohabitatio’. ‘Dilectus pascitur inter lilia’, qui dicit in Apocalypsi III: Qui vicerit vestietur vestimentis albis. ‘Angelus etiam Resurrectionis stola candida apparuit coopertus’. Ad quam stolam percipiendam ipse nos perducatur, qui est benedictus in aeterna saecula. Amen.

IN FESTO S. IOANNIS EVANGELISTAE

1 – In illo tempore: Dixit Iesus Petro: Sequere me etc. In hoc evangelio duo notantur: Christi imitatio, et ipsius circa suum fidelem dilectio.

I – De Christi imitatione

2 – Christi imitatio, ut ibi: Sequere me. Hoc dicit Petro; hoc et cuilibet christiano: Sequere me, nudus nudum, expeditus expeditum. Unde dicit Ieremia III: Patrem vocabis me, et post me ingredi non cessabis. Sequere ergo me, ‘depone sarcinam, non enim me currentem sequi potes oneratus’. Cucurri, inquit, in siti, humanae scilicet salutis. Ubi cucurrit? Ad crucem. Curre et tu post ipsum, ut sicut ille pro te suam, sic et tu pro te tollas crucem tuam. Unde Luca IX: Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, in propriae voluntatis abrenuntiatione, et tollat crucem suam, in carnis mortificatione, quotidie, idest continue, et sic sequatur me. Sic ergo sequere me. Vel, si ad me venire et me invenire cupis, sequere, idest seorsum quaere, me. Unde ait discipulis Marco VI: Venite seorsum in desertum locum, et requiescite pusillum. Erant enim qui veniebant et redibant multi, et nec manducandi spatium habebant. Heu! quam multi carnales affectus et cogitationum strepitus eunt et redeunt per cor nostrum, ita quod non habemus spatium manducandi cibum aeternae dulcedinis, sentiendi saporem internae contemplationis. Et ideo pius magister: Venite, inquit, seorsum a turba turbata, in desertum locum, idest mentis et corporis solitudinem, et requiescite pusillum. Vere pusillum, quia, ut dicitur in Apocalypsi VIII: Factum est silentium in caelo, quasi media hora. Quis dabit mihi pennas sicut columbae etc. Unde Osee II: Ecce, inquit, ego lactabo eam, et adducam eam in solitudinem, et loquar ad cor eius. Nota quod, in his tribus verbis triplex notatur status: incipientis, proficientis et perfecti. Incipientem lactat, cum eum gratia illuminat, ut crescat et proficiat de virtute in virtutem; et tunc adducit eum a strepitu vitiorum, a tumultu cogitationum in solitudinem, idest mentis quietem; et ibi, iam perfecto, loquitur ad cor eius; quod fit cum divinae inspirationis dulcedinem sentit et se totum in gaudio mentis suspendit. ‘O quanta est tunc in ipsius corde magnitudo devotionis, admirationis et exultationis! Magnitudine devotionis supra semetipsum elevatur, magnitudine admirationis supra semetipsum ducitur, magnitudine exultationis a seipso alienatur’. Sequere ergo me. Loquitur secundum morem piae matris, quae, cum parvulum filium docet ambulare, ostendit ei panem vel pomum: Veni, dicit, post me, et dabo tibi istud. Qui cum prope appropinquat, ita fere ut accipiat, mater paulatim se subtrahit et rem ostendit, et ostendendo dicit: Sequere me, si vis accipere. ‘Quaedam etiam aves extrahunt pullos suos de nidis et volatu suo docent eos volare et se sequi. Sic Christus, ut eum sequamur, se ponit in exemplo et praemium promittit in regno’.

3 – Sequere ergo me, quia ego bonam novi viam, per quam te ducam. De qua in Parabolis IV: Viam, inquit, sapientiae monstrabo tibi; ducam te per semitas aequitatis: quas cum ingressus fueris non arctabuntur gressus tui, et currens non habebis offendiculum. Via sapientiae, via humilitatis; omnis alia est via stultitiae, quia superbiae. Hanc nobis monstravit, cum dixit: Discite a me etc. ‘Semita duorum pedum est, ut alter in transitu transire non possit; dicta, quasi dimidium iter’; semis enim, dimidium. Semitae aequitatis,

paupertas et obedientia, per quas Christus pauper et obediens suo te ducit exemplo. In his nulla tortitudo, sed omnis aequitas et rectitudo. Sed, valde mirum! cum ita sint strictae, in eis gressus non dicuntur arctari. Via mundi, lata et spatiosa, in qua saeculares tamquam ebrii numquam possunt invenire latitudinem; ebrius omnis latitudo angusta. Malitia enim habet angustiam; paupertas vero et obedientia, eo ipso quod angustant, eo ipso libertatem donant, quia paupertas divitem, obedientia facit liberum. Qui in istis semitis currit post Iesum non habet offendiculum divitiarum vel propriae voluntatis. Sequere ergo me, et ostendam tibi quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit. Sequere me, et dabo tibi, ut dicitur Isaia XLV, thesauros absconditos, et arcana secretorum; et in eodem LX: Tunc videbis et afflues, et mirabitur et dilatabitur cor tuum. ‘Videbis Deum facie ad faciem sicuti est’; afflues deliciis et divitiis duplicis stolae animae et corporis; cor tuum mirabitur ordines angelorum, mansiones beatorum, et sic dilatabitur prae gaudio in voce exultationis et confessionis. Sequere ergo me.

II – De ipsius circa suum fidelem dilectione

4 – Ipsius circa suum fidelem dilectio, ut ibi: Conversus Petrus. Qui Christum vere sequitur, desiderat ut omnes eum sequantur, et ideo convertitur ad proximum animi sollicitudine, devota oratione, verbi praedicatione. Hoc significat conversio Petri. Et concordat in Apocalypsi ultimo: “Sponsus et sponsa”, idest Christus et Ecclesia, dicunt: Veni. Et qui audit dicat: Veni. Christus per inspirationem, Ecclesia per praedicationem, dicunt homini: Veni. Et qui audit ab eis dicat proximo suo: Veni, idest, sequere Iesum. Conversus ergo Petrus, vidit illum discipulum, quem diligebat Iesus, sequentem. Se sequentem diligit Iesus; unde dicit Numeri XIV: Servum meum Caleb, qui secutus est me, inducam in terram hanc quam circumvit, et semen eius possidebit eam. Quem diligebat Iesus. GLOSSA: ‘Tacito nomine, hoc signo discernitur Ioannes a ceteris, non quod solum eum, sed quod prae ceteris diligebat eum’. Diligebat et alios, “sed familiaris” istum. ‘Donavit potiore dulcedine sui amoris, quia virgo electus ab ipso, virgo permansit; unde Matrem ei commendavit’. ‘Qui et recubuit in cena super pectus eius’. Magnum amoris indicium fuit, quod solus super pectus Iesu recubuit, in quo sunt omnes thesauri sapientiae et scientiae absconditi; “in quo figurabatur quanta arcana divinitatis prae ceteris erat scripturus”.

5 – Nota quod, Iacob recubuit super lapide, Ioannes super Iesu pectore. Ille in via, iste in cena. In Iacob peregrini, in Ioanne designantur beati. Illi in via, isti in patria. Dicitur Genesi XXVIII: ‘Egressus Iacob de Bersabee, pergebat Haram. Cumque vellet requiescere, supposuit capiti suo lapidem et dormivit. Viditque in somnis scalam erectam, et angelos ascendentes et descendentes per eam, et Dominum innixum scalae’. Iacob, iustus adhuc peregrinus, in lucta multiplici positus, qui egressus de Bersabee, “quae interpretatur puteus septimus”, idest mundi cupiditate, quae caret fine, ‘sicut septimus dies non legitur habere finem’, tendit Haram, “quod interpretatur excelsum”, idest caelestem Ierusalem. Unde dicit cum Habacuc: Ascendam ad populum accinctum nostrum, qui de saeculo nequam triumphavit. Et quia laborem suae peregrinationis alleviare cupit, ideo capiti suo lapidem supponit et dormit. Caput, mens lapis, constantia fidei; scala erecta, caritas gemina; angeli, viri iusti, ascendentes ad Deum mentis elevatione, descendentes ad proximum animi compassione. Peregrinus ergo iustus, ut

requiescat, mentem super fidei constantiam collocat. Unde Parabolis XXX: Lepusculus, plebs invalida, quae collocat in petra cubile suum. Lepusculus, animal timidum, 'est pauper spiritu, qui contra omnem iniuriam est invalidus, quia timidus, et ideo in petra fidei collocat cubile suae spei', ut ibi quiescat et dormiat, et scalam caritatis in seipso erectam videat. Et nota quod, Dominus est innixus scalae propter duo, scilicet ut sustentet et per ipsam ascendentes recipiat. Sustentat enim pondus nostrae fragilitatis, ut per opera caritatis ascendere valeamus; ascendentes recipit, ut cum ipso, aeterno et beato, aeterni et beati simus. Et tunc in illa cena aeternae satietatis recumbemus cum Ioanne super pectus Iesu. Cor in pectore, amor in corde. In amore ergo ipsius recumbemus, quia ipsum ex toto corde, ex tota anima diligemus, et in ipso omnes thesauros sapientiae et scientiae inveniemus. O amor Iesu! O thesaurus in amore repositus, sapientia inaestimabilis saporis et scientia cognitionis! Satiabor, inquit, cum apparuerit gloria tua; et: Haec est vita aeterna: ut cognoscant te, solum verum Deum, et quem misisti Iesum Christum. Cui laus et gloria per aeterna saecula. Amen.

III – Sermo allegoricus

6 – Aquila grandis magnarum alarum, longo membrorum ductu, plena plumis et varietate, venit ad Libanum et tulit medullam cedri. Hoc in Ezechiele XVII. Aquila, 'ab acumine visus sic dicta', est beatus Ioannes, qui subtili mentis intuitu supra se elevatus 'Unigenitum Filium, qui est in sinu Patris, Verbum, quod erat in principio, vidit et nobis enarravit'. Et nos scimus quia verum est testimonium eius. Unde de ipso dicit Ezechiel I: Facies hominis, et facies leonis a dextris, et facies bovis a sinistris, et facies aquilae desuper ipsorum quattuor. 'In dextris prosperitas, in sinistris adversitas. Matthaeus et Marcus, qui in homine et leone designantur, fuerunt in dextris; de Christi enim Incarnatione et praedicatione, in quibus prosperum quid fuit, scripserunt. Lucas vero in bove, qui in sacrificio solebat offerri, designatur; a sacerdotio enim incepit et ad templum et crucis aram, ubi Passionis adversitas, Christum immolandum perducit. Ioannes in aquila, quae ceteris avibus altius volat, et ipse ceteris altius patefecit arcanum, et ideo dicitur esse desuper ipsorum quattuor. Sed mirum valde est quod dicitur: desuper ipsorum quattuor, cum ipse sit unus ex quattuor. Erat ergo super seipsum'. Vere supra seipsum, quia supra hominem locutus est, et ideo nuncupatur aquila grandis magnarum alarum. Quae huius aquilae fuerunt magnae alae dicitur in lectione hodiernae missae, Ecclesiasticus XV: In medio Ecclesiae aperuit os eius. Hoc est quod ipse dicit in Apocalypsi VIII: Et vidi, et audivi vocem unius aquilae volantis per medium caelum, 'in quo Ecclesia designatur', in cuius medio, idest communiter ad omnes, aperuit os eius. Et implevit eum spiritu sapientiae et intellectus. Ecce duae magnae alae, quibus volavit usque ad divinitatis arcanum: In principio, inquit, erat Verbum etc.

7 – Fuit ergo longo membrorum ductu. Virtutes sunt quasi quaedam membra animae, quae tunc in longum ducuntur, cum ad opera caritatis extenduntur. Unde huic loco concordat quod dicitur in lectione hodiernae missae: Qui timet Deum faciet bona, et qui continens est iustitiae apprehendet illam; et obviabit illi quasi mater honorificata, et quasi mulier a virginitate suscipiet illum. Beatus Ioannes quia filiali et casto timore timuit Deum, ideo fecit bona, idest extendit se ad caritatis opera. Quod luce clarius invenis, si eius epistolam legis, in qua de ipsa caritate efficacissime, utpote quam habebat, scripsit.

Coepit enim facere et docere. Fuit etiam continens iustitiae, quia, ut dicitur Ecclesiastico L, erat quasi vas auri solidum, ornatum omni lapide pretioso. Et quia in se continuit iustitiam, idest veritatem evangelii, ideo apprehendit illam, idest fructum illius. Dominus dixit in evangelio: 'Qui dimiserit patrem, matrem, uxorem, centuplum accipiet etc.' Dimisit beatus Ioannes matrem et sponsam pro Domino; et Dominus dedit ei matrem non aliam, sed suam propriam. Unde additur: Et obviabit illi quasi mater honorificata. Beata Maria, Mater Filii Dei, exeniis virtutum, privilegiis gratiarum honorificata, obviavit beato Ioanni ad pedem crucis: ipsa a dextris et ille a sinistris stabant; et ibi, quasi mulier a virginitate sua, suscepit illum, virgo virginem. Unde in Ioanne XIX: Cum vidisset Iesus matrem et discipulum stantem quem diligebat, dicit matri suae: Mulier, ecce filius tuus. Deinde dicit discipulo: Ecce mater tua. Et ex illa hora accepit eam discipulus in suam, "scilicet matrem" vel custodiam. O margaritum fulgens virginitatis beati Ioannis, qui a Matre Filii Dei meruit suscipi in filium et ipsam suscipere in suam!

8 – Unde de ipsius virginitatis munditia sequitur: Plena plumis et varietate. Simile quid dicit Iob XXIX: In nidulo meo moriar, et sicut palma multiplicabo dies. 'Avis nidulum suum plumis interius construit, et circumcirca mollem facit'; et hoc propter duo: ne scilicet ova surculis laedantur, et pulli adhuc sine plumis in plumae mollitie calorem et quietem habeant. Nidulus beati Ioannis fuit conscientia humilis. Et nota quod dicit nidulum et non nidum. Virginitas enim humilitate conservatur. Superba virgo non est virgo, sed corrupta. In diminutivo nidulo humilitas notatur. Nidulus ipsius fuit mollitie plumae constructus, idest suavitate virgineae munditiae ornatus, in qua ova cogitationum illaesa permanserunt, et pulli operum fomentum et quietem habuerunt. Fuit ergo haec aquila plena plumis et varietate, quia ex munditia mentis pervenit ad pulchram varietatem operationis. Pulchra varietas, lilia mixta rosis. Unde de his duobus dicitur in missae lectione: Stola gloriae induit eum, quoad virginitatis munditiam, iucunditatem et exultationem thesaurizavit super eum, quoad operis magnificentiam. 'Et si martyrio vitam non finivit, tamen martyr fuit, quia in ferventis olei dolio missus, in Pathmos exilio relegatus', 'in Epheso veneno potatus, et tamen evasit Dei gratia illaesus', quia sicut palma multiplicavit dies. Palma nec gelu nec aestu viriditatem amittit; sic beatus Ioannes nec persecutione nec tentatione mentis constantiam, corporis virginitatem perdidit; et sic in nidulo suo mortuus fuit, quia in ipsa usque ad mortem perseveravit. Vel, nidulum eius voco sepulcrum, 'in quod, celebratis divinis mysteriis, hodie vivus descendit et seipsum, quasi dormire voluisset, reclinavit'.

9 – Sequitur: Venit ad Libanum et tulit medullam cedri. Mons Libani, "qui interpretatur candidatio", est caelestis patria, 'cuius nazaraei candidiores nive'. Et in Apocalypsi III: Ambulabunt, inquit, mecum in albis, quia digni sunt. Cedrus, 'arbor sublimis', est celsitudo divinitatis. Volavit ergo aquila magnarum alarum ad illam caelestem patriam, et tulit medullam cedri, cum dixit: In principio erat Verbum etc. Vel, cedrus "imputribilis" est humanitas Iesu Christi, quae non vidit corruptionem, cuius medulla, divinitas. Tulit ergo medullam cedri et nobis attulit, cum dixit: Verbum caro factum est, et habitavit in nobis. Huic loco concordat quod dicitur in lectione missae: Cibavit illum pane vitae et intellectus, et aqua sapientiae salutaris potavit illum. Pane vitae cibari, aqua sapientiae potari, nihil aliud est quam sumere medullam cedri. Rogemus ergo beatum Ioannem, ut eius precibus det nobis Dominus terrena despiciere, ad caelestia volare, ut medulla cedri

mereamur refici. Ipso praestante, qui est benedictus in saecula saeculorum. Amen.

IV – Sermo moralis

10 – Aquila grandis etc. In hac auctoritate tria moraliter notantur: poenitentis vel viri iusti fides firma, spes certa, caritas perfecta. De primo, ut ibi: Aquila grandis magnarum alarum, longo membrorum ductu. Aquila dicitur ab acumine visus vel rostri, ‘quod cum grossescit et cibum capere non valet, ad petram acuit, et tunc dicitur renovari’. Renovabitur, inquit, ut aquilae iuventus tua. ‘Tanti enim acuminis habet visum, ut cum est in aere pisciculos videat in aquae profunditate’. Sic poenitens, sic catholicus, oculo cordis, qui fide illuminatur – quia quantum credis tantum vides –, occulta Dei conspicit, et ore publice confitetur. Unde Apostolus de acumine visus et rostri: Corde, inquit, creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Vere haec, aquila grandis – grandis est enim et acutus oculus fidei –, quae videt Dei Filium de sinu Patris descendentem in uterum Virginis, natum in stabulo, reclinatum in praeseptio, involutum panniculo, oblatum cum hostiis pauperum in templo, fugientem in Aegypto, peregrinum in mundo, sedentem in asello, derisum a populo, percussum flagello, illitum sputo, potatum felle et aceto, suspensum nudum in patibulo, sepultum in monumento, captivam captivitatem educentem de inferno, resurgentem de sepulcro, ascendentem in caelo, replentem apostolos Spiritu Sancto, retribuente unicuique secundum opera sua in iudicio. Ecce aquila grandis, quia acuti visus et rostri. De quo Apostolus: Os nostrum patet ad vos, o Corinthii. Quod enim corde fideli credebat, hoc patenti ore, deposita iam grossitie, praedicabat. Sequitur: Magnarum alarum. De quibus habes concordantiam in Apocalypsi XII: Datae sunt mulieri alae duae aquilae magnae, ut volaret in desertum in locum suum. Mulier est anima poenitentis, de qua Isaia LIV: Mulierem derelictam et moerentem spiritu vocavit te Dominus. Huius duae alae sunt contritio et confessio, quibus volat in desertum poenitentiae, in qua invenit locum pacis et quietis. Et nota quod, hae alae dicuntur magnae. Alae enim verae contritionis habent quattuor magnas pennas. Prima est amaritudo praeteriti delicti; secunda, firmum propositum non relabendi; tertia, omnem iniuriam ex corde dimittendi; quarta, omni homini satisfaciendi. In ala confessionis similiter sunt quattuor. Prima, mentis et corporis coram sacerdote humiliatio. ‘Maria, inquit, sedebat ad pedes Domini’; et in Isaia XLVII: Descende, sede in pulvere, virgo filia Babylon; sede in terra. Descende mentis humilitate, sede in pulvere vel terra corporis humiliatione. Secunda, generalis et singularis propriae iniquitatis accusatio: Confitebor, inquit, adversum me; et iterum: Ego sum qui peccavi, ego qui inique egi. Tertia, circumstantiarum denudatio, quae sunt “Quid, quis, ubi, per quos, quoties, cur, quomodo, quando”. Quarta, iniunctae a sacerdote poenitentiae voluntaria et devota susceptio, ut dicat cum Samuele: Loquere, Domine, quia audit servus tuus. Unde de satisfactione poenitentiae adiungitur: Longo membrorum ductu. Manus enim, quae prius erat contracta ad dandam eleemosynam, iam in longum extenditur. Unde in Marco III: ‘Erat in synagoga homo habens manum aridam. Cui Dominus: Extende, inquit, manum tuam. Et extendit, et restituta est manus illius’. Genua debilia et quasi contracta erant; pedes officio proprio carebant, quo pigritia ipsos privaverat; sicut dicitur in Parabolis XXVI: Dicit piger: Leena est in via, leo in itineribus. Sicut ostium vertitur in cardine suo, sic piger in lecto suo; sed iam ad orationem currit, genua flectit. Ecce aquila grandis, longo membrorum ductu.

11 – Sequitur de secundo: Plena plumis et varietate. Simile quid in Iob XXXIX: Numquid ad praeceptum tuum elevabitur aquila, et in arduis ponet nidum sibi? Poenitens enim, vel religiosus, elevatur a terrenis supra dictis alis ad praeceptum Domini, qui dicit: Venite post me etc.; et iterum: Dimitte mortuos sepelire mortuos suos; et in arduis, idest vitae aeternae praemiis, ponit nidum, idest spem, sibi. Hunc nidum construit plumis patientiae et benignitatis. His plumis construxerat nidum suum Iob, cum dicebat XIII: Etiam si occiderit me, in ipso sperabo. “Posse pati facile est, si non patientia desit”. Plena, inquit, plumis et varietate. Cum varietas tentationis vel persecutionis insurgit, vir iustus nidum suum de plumis patientiae construit, seipsum et pullos operum suorum cooperit, et sic ‘in patientia sua possidet animam suam’.

12 – Sequitur de tertio: Venit ad Libanum et tulit medullam cedri. Cedrus, ‘quae odore suo fugat serpentes’, est caritas, quae invidiae, irae, rancoris et odii serpentes fugat de corde iusti. Unde Apostolus ad Corinthios prima XIII: “Caritas non aemulatur, quia per hoc quod in praesenti mundo nil appetit, invidere alterius successibus nescit; non agit perperam, quia, quo se in solum Dei ac proximi amorem dilatat, quidquid a rectitudine discrepat ignorat; non cogitat malum ‘, quia in amorem munditiae mentem solidans, dum omne odium radicitus eruit, versare in animo quod inquinat nescit”; et ideo dicitur esse in monte Libani, qui interpretatur candidatio, ad quem iustus venit et medullam cedri tollit. Medulla est contemplationis dulcedo vel proximi compassio; cum enim in Dei amorem se extollit, tunc de ipsius dulcedine sentit; cum vero in dilectionem proximi se extendit, tunc medullam compassionis capit. Rogemus ergo Dominum Iesum Christum, ut alis contritionis et confessionis det nobis a peccatis avolare et nidum spei in caelestibus collocare et medullam geminae caritatis sumere. Ipso praestante, qui est benedictus in saecula. Amen.

IN FESTO SANCTORUM INNOCENTIIUM

1 – In illo tempore: Angelus Domini apparuit in somnis Ioseph, dicens: Surge etc. In hoc evangelio duo notantur: fuga Domini in Aegyptum, et occisio puerorum.

I – De Domini fuga in Aegyptum

2 – Domini fuga in Aegyptum, ut ibi: Angelus Domini. In hac prima clausula moraliter ostenditur, qualiter quilibet bonae voluntatis tenerum opus ab insidiis diaboli, a favore mundi debet custodire. Quid angelus, quid Ioseph et eius somnus, quid mater, quid puer, quid Aegyptus, quid Herodes significant, videamus. Angelus Domini, divinae gratiae inspiratio, quae annuntiat homini quid agere, quid non agere debeat. Unde Exodo XIV: Angelus Domini praecedebat castra Israel; et in eodem XXXII: Angelus meus praecedet te, scilicet propter duo: ut tibi viam ostendat, et ab hoste defendat. Unde Tobia V: Bene ambuletis, et sit Deus in itinere vestro, et angelus Domini comitetur vobiscum. Ioseph, ‘qui interpretatur accrescens’, est quilibet christianus, qui, in Ecclesia Christi fide plantatus, debet crescere de bono in melius et vitae aeternae portare fructus. Somnus eius,

pax mentis vel dulcedo contemplationis. “Somnus est quies animalium virtutum cum intensione naturalium”. Cum enim carnalia quiescunt, et spiritualia se extendunt, tunc est in somnis Ioseph. Unde Iob III: Nunc dormiens silerem, et somno meo requiescerem cum regibus et consulibus terrae, qui aedificant sibi solitudines; aut cum principibus, qui possident aurum, et replent domos suas argento. Nota ista tria: reges, consules, principes.

3 – Reges sunt qui esuriunt et sitiunt iustitiam. De qua AUGUSTINUS: ‘Ascende tribunal mentis tuae, sit ratio iudex, conscientia accusans, timor carnifex, dolor crucians, locum testium obtineant opera’. Consules terrae, qui lugent suam miseriam et culpam. O sanum consilium plangere seipsum! Hoc consilium Ieremias consulebat VII: Tonde capillum tuum et proice, et sume in directum planctum. Capillus, temporalia, quae te impediunt, ne tuam miseriam videas et peccata tua defleas. Tonde ergo ea a corpore, et proice, idest procul eice, a mente, et sic poteris in directum planctum sumere. Planctum in directum sumit qui sibi non parcat. Privatus amor novit ungere et ex obliquo plangere. Qui talia volunt agere oportet eos non solum mentis, sed etiam corporis solitudines aedificare. HIERONYMUS: “Castrum mihi, inquit, carcer est, solitudo paradus”. Item, principes sunt pauperes spiritu, qui possident aurum, idest auream paupertatem, et replent domos, idest conscientias, suas argento, quod sonorum est, idest confessione divinae laudis et proprii criminis. Cum istis omnibus Ioseph dormiens, silet a strepitu saecularium, et somno suo requiescit a tumultu cogitationum, et ideo apparet ei angelus Domini, dicens: Surge, idest sursum age, ad hoc ut sis sursum accrescens, non subtus sicut rapa, quae crescit in terra et subtus terram, sed sicut palma, quae in altum surgit. Surge ergo, idest sursum age, ut hirundines, ‘quae cibos non sumunt residentes, sed in aere capiunt escas et hauriunt’, Quae sursum sunt, inquit Apostolus, quaerite, non quae super terram. Surge ergo, et accipe puerum et matrem eius.

4 – Mater, bona voluntas, quae divinitus inspirata concipit bonum opus in affectum et parturit in effectum. Verbigratia. Habes bonam voluntatem, sed si nondum proposuisti bonum in corde, sterilis est voluntas, et ‘maledicta sterilis in Israel’. Sed, cum deliberas bonum tunc concipis; cum opere comples tunc parturis. Unde Isaias VIII: Accessi, inquit, ad prophetissam, et concepit et peperit filium. Et dixit Dominus ad me: Voca nomen eius: Accelera, spolia detrahe, festina praedari. Prophetissa est anima vel ipsius hominis voluntas, quae sibi debet prophetare gloriam regni, poenam inferni, malitiam diaboli, fallaciam mundi, miseriam sui. Ad hanc accedis per devotionem, et concipit per deliberationem, et parit per executionem. Et nota quod filius tuus, idest opus tuum, trinomius est; vocatur enim Accelera, quia “mora trahit periculum, et nocuit differre paratis”: Quod facis, fac citius. Nota quod, omne opus bonum tribus modis debet fieri, scilicet expedite, caritative, finaliter. Accelera ergo, ut expedite facias; spolia detrahe tibi ipsi, ut proximo caritative provideas; festina praedari regnum caelorum, quod totius operis tui debet esse causa finalis. Accipe ergo puerum et matrem eius, ‘ne Esau matrem cum filio percutiat’, ne Pharao puerum in flumine submergat, ne Herodes ense iugulet.

5 – Unde sequitur: Futurum est enim ut Herodes quaerat puerum ad perdendum eum. “Herodes interpretatur pellibus glorians”. Hic est diabolus vel mundus. Diabolus transfiguratur se in angelum lucis; gloriatur enim de candore pellis alienae, cum ipsius pellis sit obscurissima. Mundus etiam, ‘similis sepulcris dealbatis, quae sunt plena omni

spurcitia’, cuius gloria est de foris in nitore cutis; omnia enim facit ‘ut videatur ab hominibus’; et in Ioanne V: Quomodo potestis vos credere, qui gloriam ab invicem accipitis, et gloriam quae a solo Deo est non quaeritis? Isti duo quasi unus conveniunt ad perdendum puerum, idest operis nostri puritatem; ille fraude, iste favore; ille suggerendo, iste adulando. Isti sunt pilosi, de quibus Isaias XXXIV: Pilosus clamabit ibi alter ad alterum, ut quaerant puerum ad perdendum eum. Unde in Psalmo quinque ab istis duobus orientia ponuntur, quae solent perdere puerum; sed salutare praemittitur remedium. Scuto, inquit, circumdabit te veritas eius. Veritas Patris, Filius, cuius scutum, crux, qua te circumdat, ut contra diabolum, mundum, carnem te munit. In cruce, humilitas contra diaboli superbiam; ibi Christi paupertas contra mundi avaritiam; ibi clavorum crucifixio contra carnis luxuriam. Et ideo non timebis a timore nocturno, idest diaboli suggestionem, a sagitta vanaegloriae, quae volat in die, de qua Ieremias: Diem hominis non concupivi, tu scis; et Lucas: Et nunc in hac die tua, quae ad pacem tibi!, a negotio perambulante in tenebris, idest fallacia hypocrisis, ab incursu adversitatis et daemone meridiano prosperitatis, quae fervet velut sol in meridie.

6 – Ne ergo puer pereat, accipe ipsum et matrem eius et fuge in Aegyptum, “quae interpretatur tenebrae vel angustia”, in qua status poenitentiae designatur. Nota quod gloria pellis in duobus consistit: in candore et extensione; e contrario gloria poenitentiae, in obscuritate et contractione. Obscuritas in veste, quia, ut dicitur in Apocalypsi VI, sol factus est niger tamquam saccus cilicinus; contractio humilitatis vel angustia doloris in mente, de qua Isaias XXI: Angustia possedit me sicut angustia parturientis, idest poenitentis, qui parturit spiritum salutis. Vis ergo salvare puerum? Fuge in hanc Aegyptum, et esto ibi usque dum dicam tibi. Nota quod puer Iesus, ut dicitur in GLOSSA, “septem annis in Aegypto latuit”, et tu toto septenario vitae tuae habita in Aegypto poenitentiae, quo finito audies: Revertere in terram Israel, idest Ierusalem caelestem, in qua ‘videbis Deum facie ad faciem’.

II – De occisione puerorum

7 – Occisio puerorum, ut ibi: Tunc Herodes videns etc. GLOSSA: “Verisimile est post annum et quattuor dies a Nativitate Christi Herodem in pueros desaevisse, quod forsitan ideo distulit, quia Romam profectus est, vel ibi accusatus, vel ut Romanos consulere super his quae de Christo dicebantur; vel tamdiu ab inquisitione pueri se continuit, ut sollicitius eum deprehenderet, neque elabi aliquomodo posset”. A bimatu et infra. Bimatus, spatium duorum annorum, “idest a filio unius noctis usque ad filium duorum annorum, quos omnes occidit”. Quid Magi et Herodis illusio, quid Bethlehem et parvulorum occisio, quid bimatus et Rama et Rachel significant, videamus. Magi, Christum adorantes et munera offerentes, sunt poenitentes, qui, illuminati stella gratiae, ‘adorant in spiritu et veritate’, et offerunt triplex munus poenitentiae. ‘Ab istis diabolus illuditur, cum non ad ipsum amplius, sed per aliam viam, scilicet humilitatem, in patriam aeternam proponunt redire’. Iob XL: Behemoth habet fiduciam quod influat Iordanis in os eius; sed, ut in eodem subiungitur, ecce spes eius frustrabitur eum. ‘Iordanis interpretatur humilis descensus’, et significat poenitentes, qui a solio mundi descendunt in contemptum sui. Quos adhuc diabolus confidit se absorbere et ad se redire; sed frustra de reditu eorum sperat, quos admonitio angeli, idest gratia Spiritus Sancti, ne ad ipsum

redeant, confortat. Vel, Herodes est mundus, quem tunc illudunt, cum ei sua dimittunt. Cani enim insequenti illudere solemus, cum ei capam dimittimus. Sic Ioseph illudit meretrici, quae eum apprehendit, dicens: Dormi mecum. Qui, relicto in manu eius pallio, fugit et egressus est foras. Quae, contemptam se videns, ait: En introduxit virum hebraeum, ut illuderet nobis. Meretrix, mundus; qui si te voluerit tenere in peccato, relinque ei pallium, idest temporalia, et liber aufuge.

8 – Sequitur: Iratus est valde – Diabolus illusit surgit in scandala–, et mittens occidit omnes pueros qui erant in Bethlehem et in omnibus finibus eius. Lupus libenter devorat pueros, sic diabolus libenter maculat continentiae puritatem. Nulli fere bono operi ita invidet sicut castitati, hac scilicet ratione: in Baptismo eius virtus confracta, peccata dimissa, gratia data, ianua vitae aperta fuit. Totum illud nititur cassare, cum illam baptismalis innocentiae stolam in utroque sexu per carnis luxuriam studet maculare. Sed, quod magis dolendum et plangendum, in Bethlehem, “quae interpretatur domus panis”, occidit pueros. Bethlehem, religio; in qua, animae refectio; cuius pueri occiduntur, cum religiosi per carnis incontinentiam corrumpuntur. Et non solum in religione, sed in omnibus finibus eius, idest in illis qui eorum utcumque videntur imitari vestigia et sub eorum vivere doctrina, castitatis deperit munditia. Et hoc a bimatu et infra, in quo numero notatur corruptio geminae puritatis, animae scilicet et corporis. Vel aliter: Herodes, ira; Bethlehem, anima: pueri, simplices affectus rationis; fines, sensus corporis; bimatus, geminae caritatis effectus. “Impedit ira animum, ne possit discernere verum”, conturbatur status mentis, deperit affectus rationis. Unde Iob V: Virum stultum interficit iracundia, et parvulum occidit invidia. Et hoc non solum intus, sed etiam foris: oculus obtenebratur, lingua minatur, manus ad percutiendum paratur, et sic caritas amittitur. Unde: Ira viri iustitiam Dei, nec etiam proximi, [non] operatur. Et ideo pro his malis omnibus ‘vox ploratus et ululatus – idest contritio cordis, confessio oris –, debet audiri in Rama’, “idest in excelso”, “coram Deo” Rachel plorans filios suos etc. “Plorans, Ecclesia, et non vult consolari hic, quia filii sui non sunt de hoc mundo”. Rachel, “quae interpretatur ovis vel videns Deum”, est anima poenitentis, quae, velut ovis in simplicitate, videt Deum in contemplatione. Haec plorat filios, idest opera sua, quae quia non sunt, scilicet ita viva, plena et perfecta sicut prius antequam peccaret mortaliter, ideo non vult consolari. Unde dicit Isaias XXII: Recedite a me, amare flebo; nolite incumbere ut consolemini me super vastitate filiae populi mei. ‘Renui, inquit, consolari animam meam’, quia consolari spero, cum apparuerit gloria tua. Quam nobis praestare dignetur, qui est benedictus in saecula. Amen.

III – Sermo allegoricus

9 – Filii tui, sicut novellae olivarum, in circuitu mensae tuae. Simile quid Luca XI: Pueri mei mecum sunt in cubili. De quibus Deuteronomio penultimo: Benedictus in filiis Aser, ‘qui interpretatur deliciae, idest Christus, qui est deliciae omnium beatorum’. Hic benedicitur et laudatur in filiis Innocentibus, qui pro eo et eius loco hodie ab Herode interfecti sunt. “Infans quaeritur, infantes occiduntur, in quibus forma martyrii nascitur, in quibus infantia Ecclesiae Deo dicatur”. Unde Ecclesia dicit, Isaia XLIX: Quis genuit mihi istos? Ego sterilis et non pariens, transmigrata et captiva; et istos quis enutrivit? Ego destituta et desolata, et isti ubi hic erant? Filii ergo tui sicut novellae olivarum. Nota quod

in novella, recentis infantiae teneritudo; in oliva, ‘de qua exprimitur oleum’, sanguinis designatur effusio. O Herodis crudelitas, permittite prius olivam maturescere, ut valeas plenius oleum eliquare; prius effundis lac quam sanguinem, quia novella est plantatio quam eradicat, tenera generatio quam iugulas. O dolor! O pietas! Arridebat parvulus occisoris gladio, et iocabatur infantulus. Agni novelli, velut pedibus suspensi, ducuntur ad macellum, pro Christo occidendi. Novellae olivarum portantur ad torcular, ut exprimat oleum. Ecce passio parvulorum.

10 – Et quod eorum meritum? Ecce: In circuitu sunt mensae tuae, ubi ‘cantant canticum novum’. Unde dicitur in Apocalypsi XIV: Et nemo poterat dicere canticum, nisi illa centum quadraginta quattuor millia, qui empti sunt de terra. Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati; virgines enim sunt, et sequuntur Agnum quocumque ierit. Hi empti sunt ex omnibus, primitiae Deo et Agno. Et in ore ipsorum non est inventum mendacium. Sine macula sunt ante thronum Dei. Nota quod, in hac auctoritate quinque sanctorum Innocentium ponuntur magnalia. Primum, gratia virginitatis, ut ibi: Virgines enim sunt. Secundum, gloria aeternitatis, ut ibi: Sequuntur Agnum. Tertium, novella oblatio sanguinis, ut ibi: Primitiae Deo “Patri”, et Agno, ‘idest Filio’. Quartum, innocentia infantiae, ut ibi: In ore ipsorum non est inventum mendacium. Quintum, contemplatio divinae maiestatis, ut ibi: Sunt ante thronum Dei. Nota quod tria posuimus: thronum, mensam et cubile. Et haec tria unum significant, idest vitam aeternam. Ante thronum sunt laudantes et in faciem Dei speculantes, unde Isaias LII: Vox speculatorum tuorum: levaverunt vocem, simul laudabunt, quia oculo ad oculum videbunt. Sedent ad mensam edentes et bibentes, unde Luca XXII: Dispono vobis sicut disposuit mihi Pater meus regnum, ut edatis et bibatis super mensam meam in regno caelorum. Haec mensa dicitur habere circuitum, quia satietas aeterna caret principio et fine. Item, quiescentes dormiunt in cubili, unde Isaia XXVI: Vade, popule meus, intra in cubacula tua, claude ostia tua super te; et in eodem, ultimo: Erit mensis ex mense, et sabbatum ex sabbato, idest perfectio gloriae ex perfectione vitae, et ex requie pectoris requies aeternitatis. Quam nobis, precibus Innocentium, praestare dignetur, qui est benedictus in saecula. Amen.

IV – Sermo moralis

11 – Filii tui, o pie Iesu, sunt isti christiani, quos tuae Passionis angustia peperisti. Unde Isaias ultimo: Numquid ego qui alios parere facio, ipse non pariam? dicit Dominus. Si ego qui generationem ceteris tribuo, sterilis ero? dicit Dominus Deus. Quis nos parturivit in dolore Passionis? Unde: Mulier, idest Patris Sapientia, cum parit, tristitiam habet’. Tristis est, inquit, anima mea usque ad mortem. Ipse facit gratia sua alios parere spiritum salutis. Nota quod, filius dicitur a phileo graece, quod latine dicitur amor. Dicit Osee: Diligam eos spontanee. Dilectio dicta, quasi duos ligans. Nostra dilectio ita eum nobis ligavit, quod ad miseriam nostram ipsum traxit, quasi sine nobis in caelo vivere non potuisset. Fuit enim sicut aquila volans ad escam, de qua Iob XXXIX: Ubi cumque cadaver aderit, statim adest. ‘Cadaver dicitur a cado, cadis’, vel a careo, cares, quia cadit a vita vel caret vita. Cadaver, humana natura, quae, cum cecidit a gratia, caruit vita. O amor inaestimabilis! O compassio incomprehensibilis! Desuper seraphim volare ad cadaver putridum, assumere corpus humanum, sustinere crucis patibulum, effundere sanguinem proprium, ut resuscitaret mortuum filium. Unde se comparat pellicano, dicens

in Psalmo: Similis factus sum pellicano solitudinis.

12 – Nota quod ‘pellicanus est avis parva, quae solitudine delectatur’. ‘Haec dicitur colaphis parvulos suos occidere, eosque lugere, post triduum autem se vulnerare, ex cuius sanguinis effusione reviviscunt’. Sic Christus, humilitate parvus, oratione solitarius, quia, ut dicunt evangelistae, ‘pernoctabat in orationibus’, ‘et erat in desertis locis’, filios suos Adam et Hevam cum sua posteritate quasi colaphis occidit, cum dixit: Maledicta terra in opere tuo etc., et: Pulvis es, et in pulverem reverteris. Sed postea ipsos luxit, unde in Psalmo dicit: Quasi lugens et contristatus sic humiliabar. Unde, secundo Regum XVIII, dicitur quod ‘David contristatus ascendit cenaculum et flevit, dicens: Fili mi Absalom! Absalom fili mi! Quis mihi det, ut ego moriar pro te?’ Sic Christus, contristatus de morte humani generis, ascendit cenaculum crucis ibique flevit, quia, ut dicit Apostolus ad Hebraeos, ‘cum lacrimis et clamore valido obtulit’; potuit enim dicere: Fili mi Adam! Adam fili mi! Quis mihi det, ut ego moriar pro te? idest, ut mors mea tibi prosit? Qui post triduum, idest tria tempora: naturae, litterae et gratiae, seipsum vulneravit, idest vulnerari permisit, et sanguine suo filios mortuos respersit et reviviscere fecit. Et hoc totum processit ex nimio amore, quo nos dilexit. Unde Ioannes: Cum dilexisset suos qui erant in mundo, in finem, “idest usque ad mortem”, dilexit eos. Filii ergo tui. Vere tui, quia tuo sanguine redempti; et utinam tui, non sui, idest suae carni dediti: Sui, inquit, eum non receperunt. Ad hoc ut sint tui, oportet quod sint sicut novellae olivarum.

13 – Nota quod, oliva in radice est amara, in ligno fortis et quasi imputribilis, in folio viridis, in fructu suavis. Sic quilibet christianus debet esse amarus in contritione, constans in proposito, fidelis in verbo, suavis in misericordiae opere. ‘Oleum enim misericordiae opus designat’. Et attende diligenter, quod praemittitur novellae, in quo notatur, quod filii Christi ‘novitate spiritus debent ambulare’, ‘de die in diem spiritum suum – ‘qui corrumpitur per desideria erroris’ – per confessionem renovare’. Renovamini, inquit, spiritu mentis vestrae. Et Ieremias IV: Haec dicit Dominus viris Iuda, et habitatoribus Ierusalem – idest laicis et clericis –: Novate vobis novale, et nolite serere super spinas. ‘Novale ager est proscissus’, et significat cor hominis, quod debet proscindi aratro contritionis, purgari a noxiis herbis sarculo confessionis, et hoc est novare novale. Super spinam serit, qui in mortali existens aliqua bona de genere bonorum agit. Filii ergo tui sicut novellae olivarum.

14 – Et, ubi eorum habitatio? ubi eorum debet esse conversatio? Certe, in circuitu mensae tuae. Nota quod triplex est mensa, et in qualibet refectio propria. Prima, doctrinae, de qua: Parasti in conspectu meo mensam, adversus eos qui tribulant me, idest haereticos. Secunda, poenitentiae, de qua Iob XXXVI: Requies mensae tuae erit plena pinguedine. Felix illa poenitentia, quae habet requiem conscientiae et plenitudinem pinguedinis, idest caritatis fraternae. Tertia, Eucharistiae, de qua Apostolus: ‘Non potestis participare mensae Christi et mensae daemoniorum’. In prima est refectio, scilicet verbum vitae; in secunda, gemitus et lacrimae; in tertia, caro et sanguis Christi. Et nota quod non dicitur in mensa, sed in circuitu mensae. In circuitu istarum mensarum debent esse quilibet christiani, a simili alicuius, qui curiose circuit quod videre desiderat et penetrare non sufficit. Sic isti debent circuire mensam doctrinae, ut doceantur discernere inter malum et bonum, et inter bonum et bonum; mensam poenitentiae, ut doleant de omissis et

commissis, confiteantur peccatum et eius minutatim circumstantias, laeso satisfaciant, ablata restituant, egenti de propriis tribuant; mensam Eucharistiae, ut firmiter credant, devote accedant, indignos tantae gratiae se reputent, caute sumant. Rogemus Dei Filium, ut in hac triplici mensa ita refici, ut in mensa caelesti cum beatis Innocentibus mereamur satiari. Ipso praestante, qui est benedictus in saecula saeculorum. Amen.

IN CIRCUMCISIONE DOMINI

1 – In illo tempore: Postquam consummati sunt dies octo etc. In hoc evangelio duo notantur: Christi circumcisio et nominis ipsius vocatio.

I – De Christi circumcisione

2 – Christi circumcisio, ut ibi: Postquam consummati sunt dies octo ut circumcideretur puer. Nota quod, in hac prima clausula ANAGOGICE instruimur qualiter ‘quilibet iustus in generali resurrectione ab omni corruptione erit circumcisus’. Sed ‘quia circumcisum de circumciso Verbo verbum audistis, ideo circumcise de ipsius circumcisione dicamus’. “Circumcisus est Christus tantum in corpore, quia nihil habuit quo circumcideretur in mente. Nam peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore eius. Sed neque peccatum contraxit, quoniam, sicut dicit Isaias, ascendit nubem levem, idest assumpsit carnem a peccatis immunem”. “Venturus in propria quia sui eum recepturi non erant, debuit circumcidi, ne contra ipsum Iudaei occasionem assumerent, dicentes: Incircumcisus es, perire debes de populo tuo, quia, ut dicitur in Genesi, masculus, cuius caro praeputii non fuerit circumcisa, peribit de populo suo. Transgressor es legis, nolumus te contra legem audire”. Est ergo circumcisus ad minus propter tria: ut legem adimpleret – “Debit autem circumcisionis mysterium observari donec substitueretur sacramentum Baptismi” –, ut Iudaeis occasionem calumniandi auferret, et ‘ut nos circumcisionem cordis doceret. De qua ad Romanos: circumcisio cordis in spiritu, non in littera; cuius laus non ex hominibus, sed ex Deo est’.

3 – Postquam consummati sunt dies octo. Quid ista tria: dies octavus, puer et eius circumcisio significant, videamus. Septenario dierum revolvitur vita nostra, cui succedet generalis resurrectionis octonarium. De quo Ecclesiaste XI: Da partem septem, necnon et octo; quia ignoras quid futurum sit mali super terram. Ac si diceret: Da septenario tuae vitae partem boni operis, quia pro ipso mercedem recipies in octava resurrectionis; in qua super terram, idest terrenos, qui terram diligunt, tantum malum est futurum, quod ab omni homine ignoratur. ‘Tunc area ventilabitur, grana a paleis secernentur’, ‘oves ab haedis separabuntur’. Areae ventilatio, extremi examinis discretio; granum, iusti in horreum caeleste reponendi. Unde Iob V: Ingredieris in abundantia sepulcrum, sicut infertur acervus tritici in tempore suo. Sepulcrum, vita aeterna, in qua abscondentur iusti a conturbatione daemonum, sicut quis absconditur in sepulcro a conspectu hominum, quando ingredientur in abundantia bonorum operum. Paleae vero, idest superbi, leves et instabiles, igne comburentur, de quibus Iob XXI: Erunt sicut paleae ante faciem venti, et sicut favilla quam turbo dispergit. Agni vel oves, idest humiles et innocentes, ad

dexteram Christi ponentur, de quibus Isaia XL: Sicut pastor gregem suum pascet, in brachio suo congregabit agnos, et in sinu suo levabit; fetas ipse portabit.

4 – Nota quod in istis quattuor verbis: pascet, congregabit, levabit, portabit, possunt assignari quattuor dotes corporis, scilicet claritas, immortalitas, agilitas, subtilitas, quas habebunt iusti in octava resurrectionis. Pascet claritate, unde Ecclesiaste XI: Dulce lumen, et delectabile est oculis videre solem, de quo: ‘Fulgebunt iusti, inquit, sicut sol in regno Dei’. Si oculus adhuc corruptibilis delectatur ita in fallaci candore miseri corporis, quanta putas erit illa delectatio in veraci splendore glorificati corporis? Congregabit immortalitate: mors disgregat, immortalitas congregat. Levabit agilitate: quod agile est de facili levatur. Portabit subtilitate; subtile enim leviter fertur. Caprae vero, idest luxuriosi, in contis inferni per pedes suspendentur. Unde Dominus ‘pinguibus vaccis’, idest superbis et luxuriosis Ecclesiae praelatis, comminatur in Amos IV: Ecce dies veniunt super vos, et levabunt, “scilicet daemones”, vos in contis, et reliquias vestras in ollis ferventibus. Et per aperturas exhibitis altera contra alteram, et proiciemini in Hermon, “quod interpretatur anathema”, quia, anathematizati et maledicti ab Ecclesia triumphanti, ibunt in supplicium aeternum. Hoc ergo totum, scilicet gloria et poena, retribuetur unicuique in resurrectionis octava, prout gessit in hac vitae septimana. De qua dicitur in Genesi XXIX: Servivit Iacob pro Rachel septem annis, et videbantur illi pauci dies prae amoris magnitudine. Erat enim decora facie et venusto aspecti. Et paulo post sequitur: Et hebdomada transacta, Rachel duxit uxorem. Idem dicit in eodem XXXI: Die noctuque nestu urebar et gelu; fugiebat somnus ab oculis meis. O amor pulchritudinis! O pulchritudo amoris! O gloria resurrectionis, quanta facis hominem sustinere, ut ad tuas nuptias possit pertingere! Iustus toto septenario vitae suae in vilitate corporis, humilitate mentis servit: die, qua arridet prosperitas aestu vanaegloriae; nocte, qua ingruit adversitas, gelu diabolicae tentationis uritur. Et sic somnus quietis ab eo fugit, quia ‘intus pugnae, foris timores’. Timet a mundo, impugnatur a seipso; et tamen in tot malis pauci videntur dies prae amoris magnitudine. ‘Amanti enim nihil difficile’. O Iacob, obsecro, patienter age, humiliter sustine, quia finita hebdomada praesentis miseriae poteris optatis nuptiis resurrectionis gloriosae, in qua ab omni labore et servitute corruptionis circumcideris.

5 – Unde dicitur: Postquam consummati sunt dies octo, ut circumcideretur puer. Puer, inquit, non senex. Quis sit iste puer, quaere in sermone DE NATALI. ‘In illa resurrectione omnis electus circumcideretur’, quia ‘resurget ad gloriam, ut dicit ISIDORUS, sine ullo vitio, sine ulla deformitate’. Procul erit omnis infirmitas, omnis tarditas, omnis corruptio, omnis egestas, et si quid aliud illud summi regis non decet regnum, in quo ‘resurrectionis et promissionis filii aequales erunt angelis Dei’: tunc erit vera immortalitas. ‘Prima conditio hominis fuit posse non mori, cui propter peccata, poena contigit non posse non mori, restat in illa felicitate illud tertium non posse mori’. ‘Tunc plene erit liberum arbitrium, quod primo homini fuit sic datum: posse non peccare; sed illud beatius erit quando tale erit, scilicet non posse peccare’. O octava optanda, quae sic circumcidis a puero omnia mala!

II – De nominis ipsius vocatione

6 – Nominis ipsius vocatio, ut ibi: Vocatum est nomen eius Iesu. Nomen dulce, nomen delectabile, nomen confortans peccatorem et beatae spei; ‘iubilus in corde, melos in aure, mel in ore’. De hoc nomine exultans, sponsa dicit in Canticis I: Oleum effusum nomen tuum. Nota quod, oleum quinque facit: ‘omni liquori superenatat, dura mollificat, aspera indulcat, obscura illuminat, corpora satiat’. Sic hoc nomen Iesus omni nomini hominum et angelorum superexcellit, quia ‘in nomine Iesu omne genus flectit genu’. Si ipsum praedicas, dura corda mollificat; si invocas, asperas tentationes indulcat; si cogitas, cor illuminat; si legas, mentem satiat. Et attende quod, hoc nomen Iesus non dicitur tantum oleum, sed additur: effusum. Ubi? et quo? De corde Patris in caelo, mundo et inferno. In caelo, ad exultationem angelorum, unde clamant exultantes in Apocalypsi: Salus Deo nostro, sedenti super thronum, et Agno, idest Iesu, qui dicitur salus’. In terra, ad consolationem peccatorum, de quo Isaia XXVI: Nomen tuum et memoriale tuum in desiderio anime. Anima mea in nocte desiderabit te. In inferno, ad captivorum liberationem, unde, genibus eius provoluti, dicuntur clamasse: “Advenisti, redemptor noster, etc.”

7 – Dicam de hoc nomine quaedam breviter, quae scribit INNOCENTIUS. “Hoc, inquit, nomen Iesus habet duas syllabas, et quinque litteras, tres vocales et duas consonantes. Duas syllabas, quia Iesus duas habet naturas, divinam videlicet et humanam. Divinam ex Patre, de quo natus est sine matre; humanam de matre, de qua natus est sine patre. Ecce, duae sunt syllabae in hoc uno nomine, quia duae sunt naturae in hac una persona. Notandum vero, quod ‘vocalis est illa, quae dat vocem per se, consonans quae reddit sonum cum alia’. Per tres ergo vocales significatur divinitas, quae, cum sit una per se, sonat in tribus personis. Nam tres sunt qui testimonium dant in caelo: Pater, Verbum, et Spiritus Sanctus, et hi tres unum sunt. Per duas consonantes significatur humanitas, quae, cum habeat duas substantias, videlicet carnem et animam, non sonat per se, sed magis cum alia, cui coniuncta est in unitate personae. Nam sicut animaa rationalis et caro unus est homo, ita Deus et homo unus est Christus. ‘Persona siquidem dicitur rationalis substantia per se sonans’, quae est Christus. “Et Deus est quidem et homo, sed per se sonat in quantum est Deus, non autem per se sonat in quantum est homo, quia deitas retinuit ius personalitatis assumens humanitatem, sed humanitas non accepit ius personalitatis assumpta, [quoniam nec persona personam, nec natura naturam, sed persona naturam assumpsit]”. “Hoc [est] nomen igitur sanctum et gloriosum, quod invocatum est super nos, ‘nec est aliud, ut dicit Petrus, nomen sub caelo, in quo nos oporteat salvos fieri’. Per quod ipse nos salvet Deus, Iesus Christus Dominus noster, qui est benedictus super omnia in saecula saeculorum. Amen”.

III – Sermo allegoricus

8 – Tulit Saphora acutissimam petram, et circumcidit praeputium filii sui. Hoc in Exodo IV. Simile quid Genesi XXI: Vocavit Abraham nomen filii sui Isaac, quem genuit ei Sara, et circumcidit eum die octavo sicut praeceperat ei Deus. Non mater, non Ioseph nutritius, sed Abraham, idest Pater aeternus, filio suo unigenito nomen salutis imponit. Ubi salus ibi risus. “Isaac dicitur risus”, et Iesus, risus noster, “qui interpretatur salus vel salutaris”. Nota quod, est quaedam herba, “quae appellatur salutaris, pro eo quod dolorem capitis et stomachi incendium mitigat”. Dolor capitis, superbia mentis; unde dicitur in

quarto Regum IV, quod aestuavit sol super caput pueri, et ait patri suo: Caput meum doleo, caput meum doleo; et VIII Iudith: Manasses mortuus est in diebus messis hordeaceae: instabat enim super alligantes manipulos in campo, et venit aestus super caput eius. Manasses, “qui interpretatur obliuiosus”, significat mundi amicum, qui, cum aeternitatis obliuiscitur, ad metendum hordeum egreditur. In hordeo, ‘quod est pabulum iumentorum’, designantur temporalia, quae dum bestialis homo appetit colligere et in manipulos ligare, idest in thesauro reponere, venit super mentem eius aestus vanae gloriae, ex qua oritur elatio superbiae, et sic mors animae. Item, incendium stomachi est fervor iracundiae, unde Isaia LVII: Impii quasi mare fervens, quod quiescere non potest, et redundant fluctus eius in conculcationem et lutum. Cum homo ira succenditur, est quasi mare fervens, quia amaritudo in corde, perturbatio in ratione, excaecatio in mente, rancor in fratrem; et ideo dicitur impius, “idest sine pietate” illos conculcat, istos blasphemat. Sed salutaris noster, Iesus, has infirmitates sanavit, cum dixit: Beati pauperes spiritu, contra primum; beati mites, contra secundum, etc. Gloria igitur Patri, qui salutem nobis misit; laus Virgini, quae genuit et hodie circumcidit. Dicatur ergo: Tulit Sefhora, ‘quae interpretatur speculans eum’. Haec est beata Virgo, quae eum speculabatur facie ad faciem reclinatum in praesepio, involutum panniculo, vagientem in cunabulo, ‘in quem angeli desiderant conspiciere’ regnantem in caelo.

9 – Tulit Sefhora petram acutissimam. “Ab isto loco dicunt Iudaei morem circumcidendi petrinis cultellis habuisse principium, vel a Iosue in Galgalis. Tamen, ubi nos habemus petram, Hebraeus habet aciem, et dicit acutissimam aciem novaculam; unde et Iudaei novaculis circumcidunt”. Circumcisio Domini sive petrino sive ferreo cultello, sive a beata Maria vel a Ioseph, sive ab utriusque cognatis facta fuerit, non multum curandum, nec sollicitate investigandum, cum certum habeamus, quod hodie fuerit circumcisuus. Illud vero quod adiungitur: Circumcidit praepitium filii sui, sic intelligitur, quod vel ipsa circumcidit, vel voluit ut ab aliis circumcideretur, secundum praeceptum Domini. Et attende, quod tota vita Christi fuit in sanguine. Octavo enim die a sanguine incepit, et in sanguine finivit. Et hoc valde nobis necessarium, quia, ut dicit Apostolus ad Hebraeos IX, omnia in sanguine mundantur, et sine sanguinis effusione non fit remissio. Unde notandum, quod Christus quinquies effudit sanguinem. Prima effusio fuit in hodierna circumcissione; secunda, in sudore; tertia, in flagellatione; quarta, in crucifixione; quinta, in lateris lanceatione. Sol in ortu et occasu suo apparet rubicundus, sic Christus in principio et fine vitae suae fuit sanguineus. Qui in saecula saeculorum est benedictus. Amen.

IV – Sermo moralis

10 – Tulit Sefhora acutissimam petram. Simile quid Iosue V: Ait Dominus ad Iosue: Fac tibi cultros lapideos, et circumcide rursum filios Israel. Fecitque quod iusserat Dominus. Qui ait: Hodie abstuli opprobrium Aegypti a vobis. “Sefhora interpretatur avis eius”, vel “speculans eum”, seu “placens aut adhaerens”, Sefhora, anima fidelis; quae, si fuerit avis, erit speculans; si speculans, placens; si placens, adhaerens, et sic unum sequitur ex reliquo. Avis rerum abdicatione, speculans caelestium contemplatione, placens amore, adhaerens unione. Cum elevatur, speculatur; cum speculatur, amore inflammatur; cum inflammatur, unitur. De singulis disseramus. Duae alae in ave, fides et spes in anima,

quae ipsam elevat a terrenis. Fides enim et spes sunt de invisibilibus, et ideo a visibilibus ad invisibilia sustollunt. Sed isti, qui tantum habent lidem verbotenam, qui spem in se et suis ponunt, ei in homine confidunt, terrenis inhiant, terrena sapiunt. Unde Iob: Homo, humum sapiens, in humore gulae et luxuriae vivens, nascitur ad laborem molae asinariae. Rusticus claudit oculos asino et virga eum percutit, et sic in circuitu molam magni ponderis trahit. Rusticus, diabolus; cuius asinus, mundanus; cui oculos claudit, cum rationem et intellectum ipsius excaecat; et tunc eum percutit virga cupiditatis, ut post se trahat molam mundanae vanitatis. In circuitu impii ambulant. Deus meus, pone illos ut rotam. Sed avis nascitur ad volandum. Dicitur in NATURALIBUS quod ‘pectus avis quanto magis fuerit strictum vel acutum erit melioris volatus, quoniam si esset latum moveret multum aeris et esset gravis motus’. Dicit Dominus Iob XXXIX: Numquid ad praeceptum tuum elevabitur aquila, et in arduis ponet nidum sibi? In petris manet, et in praeruptis silicibus commoratur atque inaccessis rupibus. Inde contemplatur escam, et de longe oculi eius prospiciunt. Aquila est illa felix anima, quae a latitudine temporalium pectus, idest cogitationes pectoris, restringit, ut, elevata a terrenis, valeat ponere nidum suae conversationis in arduis. Nostra, inquit Apostolus, conversatio in caelis est. Et nota quod, “non dixit in caelo, sed in caelis. Tres sunt caeli. Primum, subtilitas intelligentiae; secundum, claritas iustitiae; tertium, sublimitas gloriae. In primo, contemplatio veritatis; in secundo, dilectio aequitatis; in tertio, plenitudo aeternae iucunditatis. In primo illuminatur ignorantia, in secundo extinguatur concupiscentia, in tertio absorbetur miseria. Si te circumfulget lux veritatis, tenes primum caelum. Si te succendit flamma amoris, inhabitas secundum. Si delibasti gustum quemdam internae suavitatis, admissus es ad tertium”. Hic gustus est unio, qua unitur sponsa sponso. ‘Qui adhaeret, inquit, Deo unus spiritus est’. Isti tres caeli possunt assignari in petris, silicibus et rupibus. In petris, ob sui firmitatem, contemplatio veritatis; in silicibus, dilectio aequitatis – “silex dictus, quod exiliat ab eo ignis”, in quo amor intelligitur Creatoris –; in rupibus, ob sui perpetuitatem, plenitudo aeternae iucunditatis. Vel, ‘ista tria significant illas angelicas virtutes in amore Creatoris perpetuo perdurantes, quae dicuntur praerupti silices et inaccessae rupes; quia, aliis cadentibus, ipsae immobiles perstiterunt, ad quas ipsi apostatae nec ascendere nec accedere possunt’. Ex istis Sephora, avis pennata, anima scilicet contemplativa, contemplatur Deum, escam et refectionem suam.

11 – Dicamus ergo: Sephora tulit acutissimam petram, et circumcidit praeputium filii sui. Quid acutissima petra, quid filius, quid eius praeputium et circumcisio significant, videamus. Petra, poenitentia, de qua Iob XXIX: Quis mihi, inquit, tribuat, ut sim iuxta menses pristinos, quando lavabam pedes meos butyro, et petra fundebat mihi rivus olei? In mense, perfectio; in butyro, gratiae dulcedo; in rivis olei lacrimarum designatur effusio. Iob ergo, “qui interpretatur dolens”, est poenitens, qui suspirat ad pristinae conversionis et conversationis perfectionem, tunc enim erat dulcedo gratiae in mente, qua mundabat pedes, idest affectus suos, ab omni sorde; tunc petra, idest poenitentia austera, fundebat copiam lacrimarum. Et nota quod, sicut oleum superenatat omni liquori, sic lacrimae omni bono operi. Lucerna sine oleo, opus sine devotione. Haec petra est acuta in contritione, acutior in confessione, acutissima in operis satisfactione, qua Sephora debet circumcidere praeputium filii sui. Filius, corpus; praeputium, temporalia superflua, quae non permittunt hominem suam considerare miseriam. Unde praeputium, idest ante pudorem, dicitur. Haec sunt perizomata, de quibus Genesi III: Cum cognovissent Adam

et Heva se esse nudos, consuerunt folia ficus, et fecerunt sibi perizomata, ‘idest succinctoria, quasi bracas breves’. Exsules paradisi, Adae filii, quia gratia Dei sunt nudi, libenter se foliis ficus cooperiunt. Nota quod ‘folia ficus pruriginem excitant, et in ardore solis se contrahunt et arescunt, sic ista temporalia pruritus luxuriae excitant’, et in ardorem mortis, quos cooperuerant, nudos dimittent. Sed felix illa anima, quae circumcidet praeputium filii sui. Hic est cultus lapideus, quo circumciduntur secundo filii Israel, idest christiani, qui primo in Baptismo fuerunt circumcisi ab omni peccato. Sed, quia crevit malitia, abundavit iniquitas, ideo rursum cultro petrino, idest austeritate poenitentiae, a Iesu Christo circumciduntur; et sic opprobrium Aegypti, idest mortale peccatum, quod ex mundi tenebris contraxerunt, aufertur.

12 – Aliter. ‘Petra, Christus’. Unde in Psalmo: Petra refugium, idest retrofugium, herinaciis, ‘idest peccatoribus, spinis iniquitatum obsitis’. Et iterum: Beatus qui tenebit, ‘idest refrenabit’, parvulos, “idest motus”, suos ad petram, “idest Christum”. Unda maris cum lapidi illiditur in seipsa frangitur. Sic tempestas tentationis tuae, si Christo fuerit allisa, et ipsa potentia virtutis illius confringetur et tu evades securus. Ista petra fuit acuta in flagello praesentis miseriae, unde Genesi: Maledicta terra in opere tuo; spinas et tribulos germinabit tibi; acutior in corporis incineratione, unde: ‘Cinis es, et in cinerem reverteris’; acutissima erit in sententiae irrevocabili prolatione, unde: Ite, maledicti, in ignem aeternum etc. Isto timoris acumine non scindit sed circumcidit anima praeputium filii sui, non solum male ablata reddendo, opera misericordiae aliis exhibendo, sed etiam ori proprio dulcia, oculis curiosa, auribus adulatoria, manibus mollia, toti corpori delectabilia subtrahendo. Ipse ergo Iesus, pro nobis hodie circumciscus, nos sic a vitiis dignetur circumcidere, ut in octavo die resurrectionis mereamur duplici stola gaudere. Ipso praestante, qui est benedictus in saecula. Amen.

IN EPIPHANIA DOMINI

1 – Cum natus esset Iesus in Bethlehem Iuda etc. In hoc evangelio tria notantur: stellae apparitio, Herodis perturbatio, trium Magorum oblatio.

I– De stellae apparitione

2 – Stellae apparitio, ut ibi: Cum natus esset. In hac prima clausula MORALITER notatur qualiter quis de mundi vanitate convertitur ad statum novae vitae. Sed primo breviter HISTORIAM tangamus. “Natus est Iesus nocte Dominicae diei, nam ea die, qua dixit: Fiat lux. Et facta est lux, visitavit nos oriens ex alto”. “Octavianus Augustus fertur in caelo vidisse virginem gestantem filium ad ostensionem Sibyllae, et ex tunc prohibuit, ne quis eum Dominum appellaret, quia natus erat Rex regum, et Dominus dominantium. Unde POETA: “En nova progenies caelo demittitur alto”. Fons olei per totum diem de taberna emeritoria largissimus emanavit; quoniam ille nascebatur in terris, qui ‘unctus est oleo laetitiae prae consortibus suis’. Templum Pacis funditus corrui. Romani siquidem pro pace perfecta, quae toti orbi sub Augusto Caesare imminabat, templum Pacis mirifice construxerunt, de quo consulentes, quamdiu deberet durare, responsum est: Donec virgo

pariat. Qui, gaudentes, intellexerunt: Ergo erit in aeternum, quia numquam virgo pariet. Sed ‘perdidit Deus sapientiam sapientium, et prudentiam prudentium reprobavit’, quoniam in hora nativitatis dominicae funditus corruit”. “Tertia decima die ab ipsius nativitate, hoc est hodie, Ecce Magi venerunt ab Oriente Ierosolymam, dicentes: Ubi est qui natus est rex Iudaeorum? Vidimus stellam eius. A magnitudine scientiae magi nuncupati sunt. Quos enim Graeci philosophos, Persae magos appellant. Venerunt enim de finibus Persarum et Chaldaeorum. Potuit enim fieri, ut in tredecim diebus super dromedarios longa terrarum spatia transmearent. Stella vero discreta erat a ceteris in splendore, in loco, in motu. In splendore, quem lux diurna non impedivit; in loco, quia neque in firmamento cum stellis minoribus erat, nec in aethere cum planetis, sed in aere vicinas terrae tenebat vias; et in motu, quia prius immobilis super Iudaeam Magis dedit signum veniendi in Iudaeam, qui ex deliberatione sua Ierusalem tamquam caput Iudaeae adierunt. Quibus egressis, tunc primo motu notabili praecessit eos. Quae, peracto officio, mox esse desiit, revertens in praeiacentem materiam, unde sumpta fuerat”. Nota quod ‘haec dies dicitur Epiphania, ab epi, quod est supra, et phanā, quod est illustratio, quia hodie Christus manifestatus est per signum stellae. Dicitur Theophania a theis, quod est deus, quia hodie [manifestatus], evolutis triginta annis, per verbum Patris, in flumine Iordanis baptizatus fuit. Dicitur et Bethphania a beth, quod est domus, quia, revoluta anno post baptismum, hodie in nuptiis infra domum fecit divinum miraculum’.

3 – Cum natus esset etc. Quid ista quattuor: stella, Magi, oriens, Ierosolyma moraliter significant, videamus. Stella, divinae gratiae illustratio, vel veritatis cognitio. Unde Iesus, a quo omnis gratia, dicit in Apocalypsi, ultimo: Ego sum genus et radix David, stella splendida et matutina. Iesus Christus, etsi filius, tamen radix, idest pater est David; vel, sicut radix portat arborem, sic misericordia Christi portavit David peccantem et poenitentem. Ipse, stella splendida in mentis illustratione, matutina in veritatis cognitione. Magi, sapientes mundi, de quibus Isaia XIX: Sapientes consiliarii Pharaonis dederunt consilium insipiens. Pharaon, ‘qui interpretatur discooperiens virum’, est mundus, qui, quem cooperit vanitate sua, discooperit in mortis miseria; non dat, sed accommodat, et in maiori necessitate accommodatum repetit, et sic nudum et miserum relinquit. Insipiens ergo est consilium ipsorum sapientum, qui consulunt aliena congregare, quae secum non possunt portare, accommodatis se onerare, quae per strictum foramen secum non possunt transferre. Ita enim angustum est mortis foramen, quod vix anima sola et nuda inde potest transire. Cum ergo venit ad transitum, omne pondus temporalium deponendum; quia ‘peccata non sunt substantia’, ideo de facili transeunt cum anima. Oriens, mundi vanitas vel prosperitas. Unde Ezechiel VIII: Vidi, inquit, et ecce viri dorsa habentes contra templum Domini et facies ad orientem, et adorabant ad ortum solis. Templum, humanitas Christi, vel vita cuiuslibet iusti. Contra templum Domini dorsa et facies ad orientem habent, qui, Passionis et mortis Christi obliti, quidquid norunt, quidquid sapiunt ad mundi vanitatem vertunt. Unde conqueritur in Ieremia II: Verterunt ad me tergum et non faciem. In tempore afflictionis suae, idest mortis, dicent: Surge et libera nos. Ubi sunt dii tui, idest deliciae et divitiae, quos fecisti tibi? Surgant et liberent te in tempore afflictionis tuae. Vel, contra templum dorsa habent et ad ortum solis adorant, qui iustorum paupertatem, humilitatem, afflictionem contemnunt, et felices illos dicunt qui deliciis et divitiis affluunt. Ierosolyma, ‘quae interpretatur pacifica’, status novae vitae, idest poenitentiae. Unde Isaia XXXII: Sedebit populus meus in pulchritudine pacis, et in

tabernaculis fiduciae, et in requie opulenta. Felix status, in quo est pulchritudo pacificae conscientiae, fiducia conversationis sanctae, opulentia caritatis fraternae. Sicut ergo stella Ierosolymam traxit ab Oriente Magos, sic divina gratia ad statum poenitentiae trahit a mundi vanitate peccatores, ut regem natum quaerant, quaerentes inveniant, invenientes adorent. Ubi, inquit, est qui natus est Rex Iudaeorum? idest confitentium, idest poenitentium? Regem poenitentium, in ipsis natum, quaerunt, qui poenitentiam agere proponunt. Nos, inquit, positi in Oriente, idest mundi vanitate, vidimus stellam eius, idest cognovimus gratiam ipsius, et sic per eum venimus adorare eum.

II – De Herodis perturbatione

4 – Herodis perturbatio, ut ibi: Audiens Herodes rex, turbatus est. Diabolus, rex turbae turbatae, turbatur. Turbatur et mundus, cum audit Christum in poenitentibus iam natum, et videt alios peccatores per gratiam conversos ad ipsum; dolet regnum suum diminui et regnum Christi quotidie augeri. Unde Exodo I: Dixit Pharaon ad populum suum: Ecce, populus filiorum Israel multus et fortior nobis. Venite, sapienter opprimamus eum, ne forte multiplicetur. Astutia diaboli suggestionem, malitia mundi blasphemia et iniuria opprimit filios Dei. Unde sequitur ibi: Oderant filios Israel Aegyptii, et affligebant illudentes eis; atque ad amaritudinem perducebant vitam eorum. ‘Frixorium iustorum, vita peccatorum’. Moab, inquit, ‘qui interpretatur ex patre, idest illi qui sunt ex patre diabolo’, olla spei meae, quia impius vivit pio, idest ad utilitatem pii. Turbatus est Herodes, “qui interpretatur gloria pellis”, de rege paupere nato, qui dicit: Claritatem ab hominibus non accipio; et: Gloriam meam non quaero. Regnum, inquit, meum non est de hoc mundo. Gloria pellis turbatur, quia decorem suum in nigredinem, mollitiem in asperitatem aspexit converti, unde Isaia III: Erit pro suavi odore foetor, et pro zona funiculus, et pro crispanti crine calvitium, et pro fascia pectorali cilicium. Ista expositione non indigent, quia in poenitentibus ad litteram patent. Et in Exodo XXXIII: Iam nunc depone ornamentum tuum, ut sciam quid faciam tibi. Unde Esther XIV: Esther regina confugit ad Dominum, pavens periculum quod imminebat. Cumque deposuisset vestes regias, fletibus et luctui apta indumenta suscepit; et pro unguentis variis cinere et stercore implevit caput, et corpus humiliavit ieiuniis, omniaque loca in quibus antea laetari consueverat, crinium laceratione complevit. Esther, “quae interpretatur abscondita”, est poenitentis anima, quae a conturbatione mundi absconditur in solitudine animi et quandoque corporis; confugit ad Dominum, quia nusquam nisi in ipso est refugium a periculo iudicii, quod quasi praesens ei semper imminet, et ideo pavet. Deponit vestes gloriae, suscipit indumenta poenitentiae, et, pro unguentis variae delectationis, cinere suae fragilitatis et stercore propriae iniquitatis caput, idest mentem, implet; ieiuniis instat; omniaque loca etc. Hoc est quod dicit GREGORIUS de Magdalena: “Quot in se habuit oblectamenta, tot de se invenit holocausta”.

III – De trium Magorum oblatione

5 – Trium Magorum oblatio, ut ibi: Et ecce stella, quam viderant in Oriente. O Dei misericordia, quae numquam obliviscitur misereri! Ad se enim revertenti statim praesto est. Unde Isaia LVIII: Tunc invocabis, et Dominus exaudiet; clamabis, et dicet: Ecce adsum, quia misericors sum, Dominus Deus tuus. Et ecce, inquit, stella. ‘Ad Herodem

declinaverant; stellam perdiderant'. Recidivantes designant, qui, ad diabolum vel mortale redeuntes, gratiam amittunt; sed ab ipso recedentes amissam recuperant. Unde Ieremias III: Vulgo dicitur: Si dimiserit vir uxorem suam, et recedens ab eo duxerit alterum, numquid revertetur ad eum ultra? Numquid non polluta et contaminata erit mulier illa? Tu autem fornicata es cum amatoribus multis, idest daemoniis et peccatis, tamen revertere ad me, dicit Dominus. Et ecce stella antecedebat eos. Unde concordat Exodus XIII: Dominus praecedebat eos ad ostendendam viam, per diem in columna nubis, per noctem in columna ignis, ut dux esset itineris utroque tempore. "Columna nubis in die erat contra fervorem solis, columna ignis in nocte contra tenebras, et ut sibi a serpentibus providerent". Nota quod divinae gratiae illustratio dicitur columna, quia sustentat; nubis, quia calorem solis, idest mundanae prosperitatis, refrigerat; ignis contra frigus infidelitatis, tenebras adversitatis, venenum diabolicae suggestionis. Usquedum veniens staret supra domum ubi erat puer. Ecce finis laboris, meta itineris, gaudium requirentis, praemium invenientis. Laetetur ergo cor quaerentium te, Iesu; et, si quaerentium, "quanto magis invenientium?" Stella antecedit; columna praecedat. Illa ostendit viam ad cunabula Salvatoris, ista ad terram promissionis; et in cunabulis, terra promissionis, manans melle divinitatis et lacte humanitatis. Curre ergo post stellam, festina post columnam, quia ducunt te ad vitam. Parum laborabis, cito pervenies, et invenies desiderium sanctorum, gaudium angelorum.

6 – Videntes autem stellam, gavisus sunt gaudio magno valde. Nota quod, in his tribus verbis triplex notatur gaudium, quod debet habere, qui gratiam perditam recuperat. Debet gaudere, quia in mortali non decessit, aeternaliter damnandus; quia ad gratiam, quam non meruit, est promotus; quia ad gloriam, si perseveraverit, promovendus. De hoc triplici gaudio, Isaias LXI: Gaudens gaudebo in Domino, et exultabit anima mea in Deo meo. Et intrantes domum. Dicitur in Luca XV, quod 'filius senior, indignatus, volebat domum intrare'; filius vero prodigus iam intraverat, quia 'in seipsum reversus' iam fuerat. Dictum est apostolis: Neminem salutaveritis per viam. Qui in via est foris est; et qui foris est extra domum est, et ideo salutatione indignus. Immo, ut dicit Amos V: In omnibus plateis planctus, et in cunctis quae foris sunt, dicitur: Vae, vae! Invenerunt puerum cum Maria matre eius, et procidentes adoraverunt eum. Quia intrant, inveniunt; et quia inveniunt, procidunt et adorant. In puero et Maria, innocentia et munditia; in eo quod procidunt, contemptus sui; in eo quod adorant devotio fidei designatur. Intrant ergo poenitentes in domum propriae conscientiae et inveniunt innocentiam quoad proximos, et munditiam quoad seipsos; et de hoc non superbiunt, sed in faciem procidunt, eum qui dedit devote et fideliter adorantes. Et intrantes domum, "scilicet diversorium illud, quod Lucas commemorat", invenerunt puerum cum Maria etc. Dicit ibi GLOSSA: "Cur non et Ioseph cum Maria inventus est a Magis? Ne aliqua inde malae suspicionis occasio daretur gentibus, quae primitias suas statim, nato Salvatore, ad eum adorandum miserunt". Et apertis thesauris suis. GLOSSA: "Thesaurus nostros in via non pandamus donec praeteritis hostibus soli Deo ex occultis cordium offeramus. Ezechias, quia thesaurus alienigenis prodidit, condemnatur in posteris". "Depredari desiderat, qui thesaurum publice in via portat".

7 – Obtulerunt ei munera, aurum, thus, et myrrham. "Aurum ad tributum, thus ad sacrificium, myrrha ad sepulturam pertinet mortuorum. Vel, per haec tria in eodem

Christo intimantur regia potestas, divina maiestas, humana mortalitas”. Aliter. In auro, quod est clarum, solidum, et percussum non stridet, notatur vera paupertas, quae fuligine avaritiae non denigratur, vento temporalium non inflatur. Hoc ipsum facit res solida: cum scandalizatur non scandalizat, non remurmurat. Item, ‘in Arabia, quae interpretatur sacra, est nemus, in quo thus et myrrha reperiuntur. Unde quicumque dominium istius tenent nemoris arabice sacri vocantur. Isti, cum nemus vindemiant vel incidunt, non funeribus intersunt, non congressibus feminarum polluuntur’. ‘Thus, arbor immensa atque ramosa, lenissimi corticis, sucum aromaticum velut amygdalae emittit. Thus dicitur a tundendo, vel a theïs, idest deo, cui adoletur; adulteratur autem admista resina vel guma, sed dignoscitur sua proprietate. Nam thus igni impositum ardescit, resina fumescit, guma liquescit’. Arbor thuris, devotio orationis; quae est immensa contemplatione, ramosa fraterna caritate, quia tam pro amico quam pro inimico supplicat; lenissimi corticis, exteriori benignitate; emittit sucum lacrimarum aromaticum, redolentem in conspectu Dei. Unde Canticis IV: Surge, aquilo, idest, “Recede, diabole”; et veni, auster, idest, “Spiritus Sancte”; perfla hortum meum, idest mentem meam, et fluent aromata, idest lacrimae, illius. Iste sucus est refectio peccatorum, sicut lac amygdalinum refectio infirmorum. Orans pectus tundit, et devotio ad Deum ascendit. Sed, heu! hodie devotio orationis adulterina commistione corrumpitur, scilicet resina vanae gloriae ut in hypocritis, guma pecuniae ut in clericis miseris, qui orationes et missas celebrant pro denariis. Vera devotio igne divini amoris inardescit, corrupta vero vanitate fumescit, cupiditate liquescit. Item, ‘arbor myrrha ad quinque cubitos proceritatis extollitur. Sponte manans, pretiosior ex ea sudor; elicitus corticis vulnere vilior iudicatur’. Myrrha, ‘ab amaritudine dicta’, est cordis vel corporis amara afflictio, cuius primus cubitus, mortis memoria; secundus, irati iudicis in iudicio praesentia; tertius, ipsius irrevocabilis sententia; quartus, inextinguibilis gehenna; quintus, societas omnium perversorum hominum et daemonum inevitabilis omnino et propinqua poenitentia, idest poena tenax. Quae sponte ex hac arbore fluit, pretiosior, idest Deo acceptabilior; quae vero vulnere infirmitatis vel adversitatis elicatur, vilior comprobatur.

8 – Obtulerunt ergo Magi Domino aurum, thus et myrrham. Sic veri poenitentes offerunt ei aurum purae paupertatis, thus devotae orationis, myrrham voluntariae amictionis. Et nota quod, thus devotae orationis et myrrha poenitentiae salutaris nusquam reperiuntur, praeterquam in Arabia, idest sancta Ecclesia. Quicumque haec volunt custodire et ex eis fructum colligere, debent se a cadavere iniustae pecuniae, cui avarus insidet velut cadaveri corvus, et congressu luxuriaeparare. Rogemus ergo Dominum, ut ista tria ei ita offeramus, ut cum ipso regnare valeamus, qui est benedictus in saecula. Amen.

IV– Sermo allegoricus

9 – In tempore illo deferetur munus Domino exercituum a populo divulso et dilacerato, a populo terribili, post quem non fuit alius, a gente expectante et conculcata, cuius diripuerunt flumina terram eius. Haec prophetia est XVIII Isaiae, de conversione gentium, quarum hodie primitiae, scilicet Magi, detulerunt munus aurum, thus et myrrham Iesu Christo, Domino exercituum, idest angelorum. Unde Malachia I: Ab ortu solis usque ad occasum, magnum est nomen meum in gentibus; et in omni loco sacrificatur et offertur nomini meo oblatio munda, dicit Dominus exercituum. Sed, ut

gentilis populi miseriam et Dei liberantis misericordiam melius cognoscamus, de singulis verbis breviter disseramus. Ille populus gentilis, cuius et nos filii, erat divulsus a Deo per idolorum culturam, unde de idolatris Iudaeis, qui adhaeserunt Ieroboam, dicit Osee IV: Particeps idolorum Ephraim, dimitte eum, “quia” separatum est convivium eorum. Ieroboam, ‘qui interpretatur divisio populi’, fecit, ut dicitur tertio Regum XII, duos vitulos aureos, et dixit populo: Nolite ascendere in Ierusalem: Ecce dii tui, Israel, qui te eduxerunt de terra Aegyptis. Item, erat dilaceratus diaboli vexatione, sicut legitur in PASSIONIBUS quorundam apostolorum, quod ‘se colentibus visum, auditum, gressum diabolus auferebat, et diversis passionibus vexabat’. Unde Marcus IX: Et exclamans, et multum discerpens eum, exivit ab eo. Et alibi: Qui vexabantur a spiritibus immundis curabantur. Item, terribilis animi ferocitate, unde Habacuc I: Ecce ego suscitabo Chaldaeos, gentem amaram et velocem, ambulans super latitudinem terrae, ut possideat tabernacula non sua. Tres Magi venerunt de finibus Persarum et Chaldaeorum, adorare Dominum. Post quem non fuit alius populus ita terribilis, unde sequitur in auctoritate Habacuc: Horribilis est et terribilis. Leviores sunt pardis equi eius et velociore lupis vespertinis. Sequitur: A gente expectante. Expectabat enim impleri illam prophetiam Balaam, Numeri XXIV: Orietur stella ex Jacob, et consurget virga, vel “homo ex Israel”. Conculcata, diversis bellis. Sicut enim alios conculcabat, ita ab aliis conculcabatur, unde Chaldaei destruxerunt Ierusalem, et ipsi destructi sunt a Cyro et Dario. Et non tantum ab extraneis, sed etiam a seipsis consumebantur. Unde sequitur: Cuius flumina, idest bellum intestinum, effusiones sanguinum, diripuerunt terram eius. Gratias ergo agamus Iesu Christo, qui a tam infideli ac barbaro populo munus hodie, fidei primitias, dignatus est suscipere et ex eis Ecclesiam suam, quae nos sumus, congregare. Ipsi honor et gloria per aeterna saecula. Amen.

V – Sermo moralis

10 – In tempore illo etc. Nota quod, in hac auctoritate septem genera peccatorum mortalium ponuntur, quibus aliquando aliqui irretiti iam ad poenitentiam per Dei gratiam sunt conversi. Populus divulsus, superbia; dilaceratus, avaritia; terribilis, ira; gens expectans, vanagloria; conculcata, invidia; duo flumina, gula et luxuria. De singulis proponamus. Populus divulsus, populus superbiorum. Sicut ventus arborem divellit, sic superbia separat hominem a Deo, unde Iob XIX: Velut evulsae arbori abstulit, idest auferri permisit, spem meam. Spes hominis, Deus; a quo tunc disiungitur, cum a radice humilitatis vento superbiae divellitur. Nec mirum. ‘Superbia dicta, super se iens’; ‘humilitas, humi vilitas’. Superbus ascendit; Deus descendit. Et quid magis contrarium vel sibi oppositum? Ille in sublimi; iste in humili. Divulsus est ab eo; cui non placet vel adhaeret nisi humilis. Radix, vita arboris; humilitas, vita hominis. Si aliquis in horto suo arborem fructiferam et pulchram haberet, si a vento funditus divelleretur, nonne doleret? Utique! O quanto magis dolendum, cum anima nostra vento superbiae divellitur a suo Creatore, qui ante omnia superbiam detestatur, ‘qui superbis resistit’, qui ‘potentes deponit’. Superbia enim casum habet; qui est in imo, securior est illo qui est in alto. Et ideo, ut dicit SENECA, “Redige te ad parva, a quibus cadere non potes”.

11 – Item, populus dilaceratus, populus avarorum et usurariorum. Sicut aves vel bestiae cadaver dilacerant, sic daemones avaritia dilacerant cor avari vel usurarii. Unde Nahum

III: Vae, civitas sanguinum, universa mendacii dilaceratione plena. Non recedet a te rapina. ‘Anima vivit in sanguine’, pauper in propria re. Aufer homini sanguinem, pauperi rem suam, uterque moritur. Raptores ergo et usurarii, quia aliena auferunt, ideo civitas sanguinum dicuntur. Dicitur in NATURALIBUS, quod ‘elephantes habent sanguinem frigidissimum, dracones vero venenosi valde desiderant bibere illum sanguinem, et ideo, quando magnus est calor, cum eis pugnant, ut sanguinem auferant’. Sic avari et usurarii, veneno avaritiae infecti, aliena sitiunt. Sanguis pauperum, frigidus; sic et res ipsorum. Paupertas et nuditas non permittit eos calefieri, sed cum calor necessitatis exarserit, tunc invadunt, tunc accomodant, ut sanguinem emungant. Vae ergo, civitas sanguinum, universa mendacii etc. Mendacium est in lingua, dilaceratio in corde, rapina in manu. Dicitur in secundo Machabaeorum ultimo, quod Iudas ‘linguam impiissimi Nicanoris praecisam iussit particulatim avibus dari’. Nicanor, “qui interpretatur stans lucerna”, est usurarius, qui videtur stare et lucere, sed cito ruet, et tunc extinguetur. Unde Iob XXI: Quoties lucerna impiorum extinguetur? et XVIII: Nonne lux impii extinguetur, nec splendet flamma ignis eius? Lux obtenebrescet in tabernaculo eius et lucerna quae super eum est extinguetur. Lucerna habet duo: lucem et ardorem. Sic avarus: lucem humani favoris, ardorem lucri temporalis; cum in morte extinguetur, utroque privabitur; quia lingua eius in multis mendaciis fuit partita, ideo daemonibus dabitur praecisa; vel, quia pro peccato linguae diversimode punietur. Cor eius dilaceratur, quia ‘cum labore acquirit, cum timore custodit, cum dolore perdit’. Usurarium totum diabolus tenet, quia manum per rapinam, ne eleemosynam faciat, cor acquirendi per dilacerationem, ne bonum cogitet, linguam per mendacium, ne orationem vel aliud bonum proferat.

12 – Item, populus terribilis sunt iracundi vel furibundi. Unde Iob XVI, de diabolo vel homine iracundo: Collegit, inquit, furorem suum in me; et comminans mihi infremuit contra me dentibus suis. Hostis meus terribilibus oculis me intuitus est. Vide quam terribilis, cum homo ira succenditur: corrugatio in fronte, pallor in facie, contractio in nare, torvitas in oculis, livor in labiis, stridor in dentibus, flagellum in manibus. Non videtur homo talis nisi belua terribilis. Et ideo adiungit: Post quem non fuit alius homo ita crudelis, ita bestialis. Unde dicitur de Nabuchodonosor, Daniel IV: Cor eius ab humano commutetur, et cor ferae detur ei. “Non intelligas quod corporis mutationem, sed quod mentis alienationem Nabuchodonosor est passus. Ablatus est ei usus linguae ad loquendum; et videbatur ei quod bos esset in anterioribus et leo in posterioribus”. Sic ira succensus mentis alienationem patitur, recto loquendi modo privatur. Primo, velut bos, cornibus, idest minis et blasphemiiis, ventilat; postea, tamquam leo, manibus et pedibus dilaniat.

13 – Item, gens expectans sunt hypocritae et vanegloriosi: pro omni opere quod faciunt mercedem laudis, ut mercenarii, expectant. Dicitur in Ioanne X: Mercenarius videt lupum venientem et dimittit oves et fugit. Lupus, diabolica suggestio; oves, bonae cogitationes. Qui non ob amorem iustitiae, sed propter mercedem vanae gloriae operatur, de facili tentationi cedit, et si quod boni erat propositum dimittit. De tali expectatione dicitur in Psalmo: Potabunt omnes bestiae agri, expectabunt onagri in siti sua. Nota quod, duo sunt genera onagrorum: unum est in Hispania sine cornibus, aliud est in Graecia cum cornibus. Duo sunt genera hypocritarum. Quidam enim hypocritae sunt velut sine cornibus, qui in iniuria sibi illata videntur mansueti, in tribulatione quieti, honorari

quandoque renuunt; sed hoc totum astute faciunt, quia, fugiendo gloriam, gloriam quaerunt. Alii hypocritae sunt cornuti, qui, ad primum iniuriae verbum, cornua superbiae erigunt, et quales intus latebant foris ostendunt. ‘Onager dicitur ab onos, quod est asinus, et agro’. Ager est mundus. Hypocritae ergo, tam illi quam isti, asini mundi, cui serviunt, expectant mercedem laudis vel pecuniae, et hoc in siti sua, qua ardent, et ideo non quiescent donec aliquid hauriant. Sed bestiae, idest simplices, ‘potant in gaudio de fontibus Salvatoris’, cuius duo sunt fontes, gratia scilicet et gloria. De primo fonte potant in re, de secundo in spe, quandoque potaturi in specie.

14 – Item, gens conculcata sunt invidi, qui aliorum felicitate torquentur et conculcantur: ‘Invidia maius non invenere tyranni tormentum Siculi’. Unde primo Regum XVIII: Percussit Saul mille, et David decem millia. Iratusque est Saul nimis et displicuit in oculis eius sermo iste; dixitque: Dederunt David decem millia, et mihi dederunt mille. Quid ei superest nisi solum regnum? Non rectis ergo oculis Saul aspiciebat David a die illa et deinceps. Ecce quomodo torquebatur, quomodo conculcabatur.

15 – Item, flumina, gula et luxuria. ‘Chobar et Tigris, duo flumina Babylonis’. “Chobar interpretatur gravitudo”, haec est gula, de qua Luca XXI: Attendite vobis, ne forte graventur corda vestra in crapula, et ebrietate, et curis huius vitae, et superveniat in vos repentina dies illa. Tigris, ‘bestia variis distincta maculis, virtute et velocitate mirabili, a qua Tigris fluvius dicitur’, est luxuria; quae variae delectationis maculis respergitur; quae fortis est, dum suggerit; velox, quia cito transit. Unde beatus BERNARDUS: Futura cruciat, praesens non satiat, praeterita non delectat. Haec duo flumina terram, idest mentem eius, idest ipsius hominis, cuius haec sunt, diripiunt, quia paulatim consumunt. Audivimus omnium istorum miseriam; consideremus et Dei liberantis de tanta miseria misericordiam. Ecce, in hoc tempore divinae benignitatis et misericordiae, defertur a supradictis peccatoribus munus poenitentiae Iesu Christo, Domino exercituum, idest caelestium virtutum. Deferatis et vos, carissimi, munus cum tribus Magis, aurum scilicet contritionis, thus confessionis, myrrham satisfactionis, ut ab ipso Iesu Christo, munus gloriae recipiatis in caelo. Ipso praestante, qui est benedictus in saecula. Amen.

IN CONVERSIONE BEATI PAULI

1 – In illo tempore: Dixit Simon Petrus ad Iesum: Ecce nos reliquimus omnia et secuti sumus te. In hoc evangelio duo notantur: apostolica celsitudo in iudicio, et transitoria relinquentium remuneratio.

I – De apostolica celsitudine in iudicio

2 – Apostolica celsitudo, ut ibi: Ecce nos reliquimus omnia. Petrus, cursor levis, explicans vias suas, dicit: Ecce nos reliquimus omnia. ‘Petre, recte fecisti, non enim currentem sequi poteris oneratus’. Paulo superius audierat Dominum dicentem: Amen dico vobis, quia difficile dives intrabit in regnum caelorum; ideo, ut facile intraret, omnia reliquit. Quae omnia? Exteriora et interiora, idest habita et “habendi voluntatem”, ita

reliquimus, quod nobis nullae reliquiae remanserunt. De quibus dicit Dominus XIV Isaiae: Perdam Babylonis nomen, et reliquias, et germen, et progeniem. Nomen Babylonis, nomen proprietatis, utpote meum, tuum. Non tantum Christus in apostolis hoc nomen, sed reliquias proprietatis perdidit; et non solum haec, sed etiam germen, idest tentationem habendi, et progeniem, idest voluntatem possidendi. Felices illi religiosi, in quibus ista perduntur, quia vere poterunt dicere: Ecce nos reliquimus omnia. Aspicite apostolos volantes. Unde Isaia LX: Qui sunt isti, qui ut nubes volant, et quasi columbae ad fenestras suas? Nubes sunt leves. Apostoli, deposito mundi onere, leves, pennis amoris, volabant post Iesum. De quibus Iob XXXVII: Numquid nosti semitas nubium magnas, et perfectas scientias? Semita magna, omnia relinquere: angusta in peregrinatione, magna in retributione; perfecta scientia, Iesum diligere, post ipsum ire. Istae fuerunt semitae et scientiae apostolorum, qui quasi columbae volaverunt ad fenestras suas. Fenestrae dictae, ferentes extra. Apostoli et apostolici viri, velut columbae “simplices” et innocentes, ideo a terrenis avolarunt, ‘ut fenestras sensuum custodirent’, ne per ipsos ad exteriora, quae reliquerant, exirent. Per has fenestras egressa est illa columba seducta, non habens cor. Genesi XXXIV: ‘Egressa est, inquit, Dina, ut videret mulieres regionis illius. Quam Sichem rapuit et virginitate privavit’. Sic infelix anima fertur extra per corporis sensus, ut videat pulchritudines mundi; quae, dum huc illucque vagatur, a diabolo per consensum rapitur et per effectum corrumpitur. Ecce dispar volatus. Isti a terrenis ad superiora, illa a superioribus ad terrena; illa volat ad diabolum, isti ad Christum.

3 – Unde sequitur: Et secuti sumus te. Propter te omnia reliquimus, pauperes facti sumus. Sed quia tu dives es, secuti sumus te, ut nos facias divites. Miserabiliores omnibus hominibus, illi religiosi, qui omnia relinquunt, et Christum tamen non sequuntur. Iste duplex malum evenit. Omnis consolatio exterior abest; nulla consolatio interior adest, quae si mundani carent, tamen exteriorem habent. Secuti sumus te, creatura Creatorem, filii patrem, pulli matrem, famelici panem, sitibundi fontem, infirmi medicum, lassi reclinatorium, exsules paradisum. Secuti sumus te: ‘In odorem unguentorum tuorum currimus’, quia odor unguentorum tuorum super omnia aromata. Dicitur in NATURALIBUS, ‘quod panthera mirabilis est pulchritudinis, cuius odor tantae est suavitatis, ut omnia superet aromata. Et ideo, cum cetera animalia eam persentiunt, continuo conveniunt, et ipsam sequuntur, eo quod ipsius odore et contemplatione mirabiliter reficiantur’. Dominus noster Iesus Christus quantae sit pulchritudinis et suavitatis beati experiuntur in patria, iusti utcumque degustant in via. Huius suavitatem ut apostoli persenserunt, continuo, omnibus relictis, secuti sunt eum. Secuti sumus te. Quid ergo erit nobis? Iob III: Quasi effodientes thesaurum; gaudentque vehementer cum invenerint sepulcrum. Thesaurus in sepulcro, Deus in corpore, de Virgine assumpto. Iam, o apostoli, thesaurum invenistis, iam totum habetis; et quid amplius quaeritis? Quid ergo erit nobis? Et quid amplius erit vobis? Servate quod invenistis, quia ipsum est omne quod quaeritis. ‘Ibi est, ut dicit Baruch III, sapientia, prudentia, virtus, intellectus, longiturnitas vitae et victus, lumen oculorum et pax’. Sapientia, qua cuncta creat; prudentia, qua creata gubernat; virtus, qua diabolum refrenat; intellectus, quo omnia penetrat; longiturnitas vitae, qua suos perpetuat; victus, quo satiat; lux, qua clarificat; pax, qua tranquillat.

4 – Sequitur: Iesus autem dixit illis: Amen dico vobis, quod vos, qui secuti estis me. ‘Non

dixit: Qui reliquistis, sed: Qui secuti estis me; quod proprie est apostolorum et perfectorum'. Multi sua relinquunt, et tamen Christum non sequuntur, quia, ut ita dicam, se tenent. Si vis sequi et consequi, te oportet te relinquere. Ille qui alium in via sequitur, non ad se, sed ad illum aspicit, quem ducem viae suae constituit. Se relinquere est: de se in nullo confidere, 'inutilem se, cum omnia quae praecepta sunt fecerit, reputare', se 'velut canem mortuum, vel pulicem unum' contemnere, nulli in corde suo se antepone, omnibus etiam maximis peccatoribus se inferiorem recogitare, 'omnes iustitias suas quasi pannum menstruatam considerare', se ante se ponere, et tamquam mortuum plangere, in omnibus sibi vilescere, et se totum in Deum proicere. Quid taliter sequentibus promittatur, audiamus. In regeneratione: 'fit in Baptismo prima regeneratio in anima, fiet in iudicio secunda in corpore', "quando mortui resurgent incorrupti"; cum sederit Filius hominis, "idest forma servi, quae iudicata est, iudiciariam exercuerit potestatem", in sede maiestatis suae, idest Ecclesia, qua omnipotentia eius apparebit, sedebitis et vos super sedes duodecim. Si duodecim apostoli tantum in iudicio cum Christo iudicabunt, sedentes super sedes duodecim, ubi sedebit ille Paulus, vas electionis, hodie de lupo factus agnus, qui 'plus omnibus laboravit', qui 'ad tertium caelum raptus fuit, ubi secreta quae non licet homini loqui audivit?' Ubi, obsecro, talis ac tantus sedebit, si tantum duodecim sedes iudicantium in iudicio erunt, cum ipse maxime dicat: Nescitis, quia angelos, 'scilicet malignos', iudicabimus? 'Ad hoc sciendum quod duodenarius ponitur pro plenitudine potestatis, et duodecim tribus Israel pro omnibus iudicandis'. Ecce quod pauperes cum paupere Iesu, filio Virginis pauperulae, 'iudicant orbem terrae in aequitate'. Iob XXXVI: Deus non salvat impios, et iudicium pauperibus tribuet. Pauperibus, inquit, non divitibus, quorum gloria in confusione ipsorum. Tunc enim confundentur, cum viderint 'quos aliquando habuerunt in derisum et in similitudinem improperii', cum Christo in iudicio sedere, et sedendo iudicare.

II – De transitoria relinquentium remuneratione

5 – Transitoria relinquentium remuneratio, ut ibi: Et omnis qui reliquerit domum etc., idest "omnes affectus carnis caritati meae supposuerit".

6 – MORALITER. Domus, mala consuetudo; fratres, sensus corporis; sorores, cogitationes vagae mentis; pater, diabolus; mater, sensualitas; uxor, mundi vanitas; filii, opera; ager, sollicitudo. Secundum ordinem humanae generationis, disponamus et generationem peccatoris, qui de filio Dei fit filius diaboli. Ex diaboli suggestionem et sensualitatis concupiscentia, velut duobus seminibus, generatur peccator. Unde dicitur in Ezechiele XVI: Pater tuus Amorrhaeus et mater tua Cethaea. "Amorrhaeus amaricans interpretatur". Quantae amaritudinis sit diabolus, illi noverunt qui eius dulcedine sunt infecti, cuius dulcedo vermis. Nullus eius sentiet amaritudinem, nisi prius eius biberit dulcem potionem. Unde Habacuc II: Vae qui potum dat amico suo, mittens fel suum et inebrians, ut aspiciat nuditatem eius! Repletus est ignominia pro gloria. Diabolus, ut facilius decipiat, et peccator securius bibat, primo ponit mel delectationis, ut, dum illud suavius hauritur, amaritudo mortis incorporetur; et sic peccator, diaboli amicus, gratia Dei in praesenti nudatur, et in futuro pro gloria mundi ignominia inferni replebitur. Item, 'Cethaea interpretatur confracta'. Haec est concupiscentia sensualitatis, quae debet confringi sub iugo humilitatis, de quo Ecclesiasticus XXXIII: Iugum et lorum curvant

collum durum, et servum inclinant operationes assiduae. Servo malevolo tortura et compedes; mitte illum in operationem, ne vacet: multam enim malitiam docuit otiositas. Servus, sensualitas; cuius superbia curvatur iugo humilitatis, cuius lascivia refrenatur tortura abstinentiae et compede obedientiae. Ecce pater et mater peccatoris, cuius fratres sunt illiciti sensuum appetitus. Isti sunt fratres Ioseph, qui 'eum mittunt in cisternam veterem'. Ioseph, spiritus hominis; cisterna vetus, mortale peccatum vel infernus. Isti fratres, ut dicitur Ioanne VII, volunt, ut 'ascendat spiritus ad diem festum hunc', 'idest gloriam temporalium'. De istis dicit Iob VI: Fratres mei praeterierunt me, sicut torrens qui raptim transit in convallibus. Ad convalles decurrunt sordes. Sensus carnis ad convalles gulae et luxuriae cum impetu decurrunt, de miseria spiritus nihil curantes. Item, "soror ex semine est dicta, quod sola cum fratribus in sorte cognationis habeatur". Sorores peccatoris sunt molles cogitationes mentis, quae ex semine diabolicae suggestionis oriuntur, de quibus Ezechiel XXIII: Duae mulieres filiae unius matris fuerunt; et fornicatae sunt in Aegypto. Nomina earum, Oolla maior, et Ooliba soror eius minor. Duae sunt speciales cogitationes, quibus hodie maxime mens peccatoris corrumpitur, scilicet cupiditas pecuniae et delectatio luxuriae, quae sunt velut duae sorores fornicariae. Item, uxor peccatoris, mundi vanitas. Haec est Iezabel, uxor Achab, de qua dicitur tertio Regum XXI: Concitavit eum Iezabel uxor sua, et abominabilis effectus est in tantum ut sequeretur idola. "Iezabel interpretatur fluxus sanguinis vel fluens sanguinem vel sterquilinum". Haec est mundi vanitas, a qua fluit sanguis totius peccati, quae in mortis articulo in sterquilinum convertetur. Unde primo Machabaeorum II: Gloria peccatoris stercus et vermis est. Hodie extollitur et cras non invenietur, quia conversus est in terram, et cogitatio eius periet. Haec uxor non permittit virum suum stare in pace, sed concitat eum, ut sequatur idola, idest diversa peccatorum genera, et ideo abominabilis fit Deo.

7 – Postquam diabolus filio suo dedit uxorem, vult ut ex ea filios generet, ipsius diaboli nepotes, in quibus opera vana et morte aeterna digna et tenebrosa designantur. De quibus, secundo Esdrae XIII, Nehemias dicit: Vidi Iudaeos, ducentes uxores Moabitidas. Et filii eorum loquebantur azotice, et nesciebant loqui iudaice. "Moab ex patre", "Azotus incendium vel ignis interpretatur". Sic hodie multi christiani et religiosi ducunt uxores, idest mundi vanitates, a diabolo genitas, ex quibus prognerant filios, idest opera, quae nesciunt loqui iudaice, idest Deum laudare, sed tantum azotice, idest incendium gulae et luxuriae et ignem avaritiae. Ecce generatio prava atque perversa, cui diabolus dat domum malae consuetudinis. Haec est domus et fornax ferrea Aegypti, de qua Exodo XIII: Mementote diei huius in qua egressi estis de Aegypto et de domo servitutis. 'Dies est sol lucens super terram'; sol est gratia Dei, quae, cum mentem illuminat, a servitute malae consuetudinis liberat. Diei huius peccator iam liberatus debet recolere, et gratias semper referre. Dat etiam agros terrenae sollicitudinis: "Ager dictus, quod in eo aliquid agatur". Genesi IV: Dixit Cain ad Abel fratrem suum: Egrediamur foras. Cumque essent in agro, consurrexit Cain adversus Abel, et interfecit eum. "Cain possessio, Abel luctus interpretatur". In agro terrenae sollicitudinis possessio divitiarum interficit luctum poenitentiae. Hic est Haceldama, hoc est, Ager sanguinis. Agros, dixit, non agrum, propter multiplicem sollicitudinem temporalium. Omnis ergo qui haec omnia reliquerit, "centuplum, idest spiritualia, in praesenti accipiet, quae comparatione et merito sui ita erunt, quasi parvo numero centenarius comparetur. Marcus ait: Centies tantum, nunc in

tempore hoc, cum persecutionibus, idest in hac vita persecutionibus plena, gaudium regni degustat, et in futuro vitam aeternam” possidebit. Ad cuius possessionem nos perducatur, qui est benedictus in saecula. Amen.

III – Sermo allegoricus

8 – ‘Praecipit Ioseph poni scyphum suum argenteum in ore sacci iunioris Benjamin’. Hoc Genesi XLIV. Simile quid Parabolis X: Argentum electum lingua iusti. ‘Benjamin prius vocatus fuit Benoni, idest filius doloris mei, postea Benjamin, idest filius dexteræ’. Hic est beatus Paulus, qui de seipso ad Philippenses III: Ego, inquit, circumcisus octava die, ex genere Israel, de tribu Benjamin, hebraeus ex hebraeis, secundum legem pharisaeus, secundum aemulationem persequens Ecclesiam Dei. Ecce Benoni. Prius enim filius doloris, postea dexteræ. Audi de filio doloris. Actus IX: Saulus adhuc spirans minarum et caedis in discipulos Domini etc. ‘Saulus interpretatur tentatio’. Ubi tentatio, ibi dolor. Audi tentationem et dolorem. Actus VIII: Saulus devastabat Ecclesiam, per domos intrans et trahens viros ac mulieres in custodiam. Caput Ecclesiae erat in caelo; pedes ambulabant in terra, quos Saulus calcabat; et ideo caput in caelo clamabat: Saule, Saule, quid me persequeris? Iste tentabat; ille quasi dolebat, et clamabat: Tentatio, tentatio, quid me persequeris? Et quid inde consequeris? Consequeris utique! quia pro una persecutione ‘quinq̄ies quadragenas, una minus, accipies’. Tentationes habebis in itineribus saepe: periculis fluminum, periculis latronum. Filius es doloris, et dolorem sustinebis, quia ‘ter virgis caedendus, semel lapidandus, ter naufragium facturus’. Audivimus de Benoni; audiamus et de Benjamin, et quomodo filius doloris hodie conversus fuerit in filium dexteræ, quae hodie prostravit lupum et erexit agnum. Et cum iter, inquit Lucas, faceret, contigit ut appropinquaret Damascum, et subito circumfulsit eum lux de caelo. Et cadens in terram audivit vocem, hebraica lingua, dicentem sibi: Saule, etc. ‘Dextera dicta, dans extra’. Illa Omnipotentis dextera talem dedit extra, in collo duro rhinocerotis, colaphum, quod eum cadere fecit in terram. Circumfulsit eum media die lux de caelo supra splendorem solis. O piaae, o benignae dexteræ correctio! Flagello lucis corripit, dulci voce reprehendit: Quid me persequeris? Hodie impletum est quod scriptum est: Dextera Domini fecit virtutem. Saulum persecutorem prostrando, dextera Domini ipsum exaltavit, cum de lupo fecit agnum, de persecutore Ecclesiae praedicatorem.

9 – Dextera Domini fecit virtutem, cum in ore sacci ipsius scyphum argenteum reposuit. Unde: Vade, Anania, quoniam vas electionis est mihi iste, ut portet nomen meum coram gentibus et regibus et filiis Israel. ‘Scyphus argenteus, clara et eloquens sapientia’, ‘quam Ioseph, “idest Christus”, speciali praerogativa in corde et ore iunioris Benjamin, idest beati Pauli, posuit’. Benjamin fuit minimus et novissimus omnium fratrum suorum; et Paulus in epistola ad Corinthios prima, XV: Novissime, inquit, omnium tamquam abortivo, visus est et mihi. Ego enim sum minimus apostolorum, qui non sum dignus vocari apostolus etc. “Minimus dictus, a nomine monadis, quod post eum numerum non sit alter”. O humilitas minimi! Non de praerogativa sapientiae et eloquentiae, non de magnitudine revelationum et miraculorum, non de arcanis secretorum, quae audivit, gloriatur, vel se extollit; sed de persecutione quam Ecclesiae fecerat, seipsum plangit. Non, inquit, dignus sum vocari apostolus, quoniam persecutus sum Ecclesiam Dei. Vae nobis miseris, qui multa mala nostra oculis nostris, ut ea non videamus, subducimus; et si

unum bonum, quod est fere nullum, habemus, ante oculos ponimus et aliis ostendimus. Deberemus facere sicut ribaldi faciunt, qui cum lucrari volunt, vestes bonas, si quas habent, in abscondito reponunt, et nuditatem et miseriam suam divitibus huius saeculi ostendunt. Sic et nos, si qua bona habemus, abscondamus, et culpae et infirmitatis nostrae miseriam ostendamus, ut a Domino gratiae beneficium recipiamus. Gratias ergo referamus Iesu Nazareno, qui hodie de persecutore nobis fecit mirabilem doctorem, cuius doctrina ipse nos illuminet, qui est benedictus in saecula. Amen.

IV – Sermo moralis

10 – ‘Praecipit Ioseph scyphum poni etc.’ Quid Benjamin, quid eius saccus et os sacci, quid scyphus argenteus moraliter significant, videamus. Benjamin, poenitens, qui prius doloris filius est; de quo: Dolor, inquit, meus in conspectu meo semper. Nota quod dicit in conspectu meo. ‘Dicitur quod struthio ponit ova sua ante se, et fixo et assiduo visu ipsa prospicit et prospiciendo fovet, et sic ova pullificant’. Sic peccator debet opera sua in conspectu mentis ponere et ea saepe et intente cum dolore considerare, ut ex ipsis valeat fructum poenitentiae producere. Qui se ante se poneret, in se nihil aliud quam dolorem inveniret. Sed miseri peccatores faciunt sicut simiae, de quibus dicitur in NATURALIBUS, quod ‘plena luna exultant, cornuta tristantur; filios quos diligunt ante se gestant; illos vero quos negligunt retro se ponunt’. “Ludus fortunae variatur imagine lunae; crescit et decrescit, in eodem sistere nescit”. Quando mundi fortuna plena est, tunc carnales exultant. Unde Iob XXI: Exultant lusibus; tenent tympanum et citharam et gaudent ad sonitum organi. Ducunt in bonis dies suos, et in puncto ad inferna descendunt. Punctum a pungendo est dictum. In hora mortis mundani a diabolo ita pungentur fortiter, quod de lecto, in quo iacent, oportebit eos saltum facere in infernum. Cum vero cornua adversitatis eis ostendit, tristantur, quia adversa deiciunt, prospera elevat. Isti filios, idest mundi gloriam, carnis gulam et luxuriam, quae diligunt, in pectore portant; dolorem vero poenitentiae, miseriam huius vitae, retro, ubi non vident, ponunt. Sed Benoni quid faciat audiamus. Dolor, inquit, in conspectu meo semper. Quia dolorem diligit, ipsum in conspectu suo ponit et in eo velut in speculo se conspicit, maculas suas deprehendit. Unde Ieremias: Statue tibi speculam, pone tibi amaritudines, dirige cor tuum in viam rectam. Nota ista tria verba: statue, pone, et dirige. Unum sequitur ex reliquo. Qui coram se speculum suae vitae statuit, amaritudinem sibi ponit, et cor suum in viam rectae operationis dirigit. Qui sic fuerit Benoni, erit et Benjamin, idest filius dexterarum.

11 – Nota quod, duplex est dextera: gratia in praesenti et gloria in futuro. De dextera gratiae dicitur in Apocalypsi I: Et habebat in dextera sua stellas septem. Ista septem stellae ponuntur in lectione missae, ubi legitur de Saulo: ‘Lux subito de caelo eum circumfulsit; in terram cecidit, et surgens civitatem intravit; visum recepit; baptismum suscepit; cibum accepit; Iesum praedicavit’. In primo notatur gratiae praeventio, in secundo fragilitatis consideratio, in tertio propriae iniquitatis cognitio, in quarto conscientiae mundatio, in quinto lacrimarum effusio, in sexto contemplationis dulcedo, in septimo verbi annuntiatio vel gratiarum actio. De singulis videamus. Cum peccator tendit Damascum, ‘qui interpretatur potus sanguinis’, idest ad hoc tendit, ut peccati immunditiam sibi incorporet, subito, quia nescit unde veniat aut quo vadat, circumfulget eum lux de caelo, de qua Iob XXXVIII: ‘Indica, inquit, mihi in qua via habitat lux, et

quis tenebrarum locus sit; ut ducas unumquemque ad terminos suos'. Lux, gratia; locus tenebrarum, mens peccatoris caeca; terminus peccati est finis. Cum mens peccatoris gratia illuminatur, peccato terminus ponitur. In terram cecidit. Unde in Psalmo: In conspectu eius cadent omnes qui descendunt in terram. Ac si diceret: In conspectu Dei se humiliat qui fragilitatem suam considerat. Ingredere civitatem. Unde: Tota die contristatus ingrediebar. Foris pugnae, intus culpae. Si aliquis foris iniuria affectus fuisset, et post domum suam intraret, et ipsam immundam et incompositam inveniret, nonne contristatus doleret? Utique! Sic poenitens, attendens extrinsecam mundi malitiam et intrinsecam cognoscens suae conscientiae immunditiam, tota die contristatus ingreditur. Nota quod dicit: tota die. Antequam radius solis domum intret, non apparet intus pulvis in aere; si vero solis intraverit radius, videtur plena pulvere. Radius, cognitio; quae homini propriae conscientiae defectum ostendit, et quod prius latebat subtiliter revelat. Et quia non interpolate, sed continue debet quilibet ad se ingredi, et de se contristari, ideo dicit: tota. Qui totam suam miseriam vult cognoscere, non dimidia, sed tota die contristatus debet intrare. Et quia de hac contristatione pervenitur ad conscientiae emundationem, ideo sequitur quartum: Visum recepit. Et confestim, inquit Lucas, ceciderunt ab oculis eius tamquam squamae. Simile quid Tobia XI: Coepit ex oculis eius albugo, quasi membrana ovi, egredi, quam apprehendens Tobias traxit ab oculis eius, statimque lumen recepit Tobias. Squama, mentis immunditia; ovi membrana, vanagloria. Ieremias, Threnis I: Virgines eius squalidae, idest scabiosae. Scabies in homine est quasi squama in pisce vel serpente. Ac si diceret: Etsi virgines sunt corpore, scabiosae sunt immunda mentis confricatione. Membrana ovi, quae subtilis est et candida, vanagloria, quae valde subtilis est, quia quod aliquando fieri creditur ex devotione, fit ex appetitu vanae gloriae; candida, quia exteriori apparentia delectatur. 'Candidus dictus, quasi candor datus studio, nam albus est natura'. Ista duo excaecant homines, sed, cum per Dei gratiam extrahuntur, et conscientia mundatur et visus recuperatur. Item, Baptismum suscepit. De quo in libro Iudith XII dicitur, quod Iudith exhibat nocte in vallem Bethuliae, et baptizabat se in fontem aquae. "Iudith confitens", "Bethulia domus parturiens Dominum", nox interpretatur tempus quietum, 'vallis humilitas', 'fons lacrimae'. Confitens ergo, idest poenitens, exit a tumultu interiori et exteriori, nocte, ad litteram, vel in silentio, in vallem Bethuliae, idest humilitatem conscientiae, qua parturit sibi Dominum. in contritione, aliis in praedicatione, et ibi se baptizat in lacrimarum compunctione. Cibum accepit. De quo Ecclesiasticus XV: Cibavit illum pane vitae et intellectus. Nota quod, duplex est dulcedo contemplationis: una in affectu, et haec est vitae, alia in intellectu, et haec est scientiae. Ista fit in mentis sublevatione, alia in mentis alienatione. "Mentis sublevatio est quando intelligentiae vivacitas divinitus irradiata humanae industriae metas transcendit, nec tamen in mentis alienationem transit, ita ut supra se sit quod videat, et tamen ab assuetis penitus non recedat. Mentis alienatio est quando praesentium memoria menti excidit, et in peregrinum quemdam et humanae industriae invium animi statum divinae operationis transfiguratione transit". Qui tali cibo reficitur, confortatus bene potest Iesum praedicare vel ei gratias referre. Unde in Psalmo: Edent pauperes et saturabuntur et laudabunt Dominum. Pauperes, "idest humiles", edent primo in intellectu et saturabuntur in affectu, et sic laudabunt Dominum. Ista sunt septem stellae in Christi dextera, cuius filius est Benjamin, eo quod prius fuerit Benoni.

12 – Iste Benjamin dicitur iunior, quia ceteris fratribus minor, in quo humilitas

poenitentis designatur. Sic et de David dicitur primo Regum XVI: Reliquus est parvulus, qui pascit oves. Sola humilitas conscientiae pascit oves innocentiae. In ore sacci istius Benjamin praecepit vetus Ioseph poni scyphum suum argenteum. Scyphus argenteus, sonora peccatorum confessio, quam poenitens debet vino compunctionis implere et Iesu Christo propinare. Unde dicit Nehemias, secundo Esdrae II: Levavi vinum et dedi regi. Et eram quasi languidus ante faciem eius. Dicit sponsa in Canticis V: Adiuro vos, filiae Ierusalem, 'idest caelestes virtutes', si inveneritis dilectum meum, ut nuncietis ei, quia amore languet. Qui amore Christi languet, ei vinum compunctionis offert. Et nota quod, dicit levavi. Hypocrita non levat compunctionem, sed deprimit, quia pro vanagloria fundit lacrimas. Iste scyphus argenteus ponitur in ore sacci et non in fundo. Saccus hispidus, cor contritum, de quo Iona III dicitur, quod rex Ninive indutus est sacco, et sedit in cinere. "Ninive interpretatur speciosa". Haec est mundi vanitas, quae est velut lutum nive coopertum; cuius rex est poenitens, quia ipsam conculcat; qui indutus sacco sedet in cinere, quia in contritione cordis recogitat incinerationem sui finis. Iste non in fundo celat, sed in ore scyphum argenteum confessionis portat, semper ad sui accusationem paratus. Et nota quod, dicit suum scyphum. Gratiam enim confessionis, non tibi sed Christo debes attribuere, a quo est quicquid boni in te est. Ipsi ergo honor et gloria, qui de Benoni facit Benjamin, de filio doloris filium gratiae in praesenti, et in futuro faciet gloriae, quando cum positus ad dexteram audire merebitur: 'Venite, benedicti Patris mei, percipite regnum'. Quod ipse praestare dignetur, qui est benedictus in saecula saeculorum. Amen.

IN FESTO PURIFICATIONIS B. MARIAE VIRGINIS

1 – In illo tempore: Postquam impleti sunt dies purgationis Mariae etc. In hoc evangelio tria notantur: Iesu Christi in templo oblatio, iusti Simeonis completa expectatio, et ipsius benedictio.

I – De Iesu Christi oblatione

2 – Iesu Christi oblatio, ut ibi: Postquam impleti sunt etc. In hac prima clausula notantur MORALITER tria, scilicet animae purgatio, ipsius oblatio, et post in caeleste templum ingressio. Sed primo HISTORIAM videamus. Postquam impleti sunt etc. Locutus est Dominus ad Moysen, Levitico XII: "Mulier, inquit, quae suscepto semine peperit masculum, immunda erit septem diebus, ad distinctionem illius, quae virgo peperit. Non ergo filius nec mater hostiis indigebat purgari, sed ut solveremur a timore legis", idest ab observatione legis, quae timore observabatur. "Decretum erat, puerum octavo die circumcidi, et post tricesimum tertium diem circumcisionis ad templum deferri, et pro eo hostias dari", scilicet "agnum anniculum. Quod si non poterat manus eius invenire agnum, offerebat duos turtures vel duos pullos columbae. Praeter haec dicit IOSEPHUS: Primogenitum redimi quinque siclis". Beata Maria pauperula pro filio paupere pauperem hostiam obtulit, "ut per omnia Domini humilitas pateat". Illud vero quod dicitur: Omne masculinum adaperiens vulvam etc., sic est intelligendum. Legitur in Exodo XIII: Separabis omne quod aperit vulvam Domino, et quod primitivum est in pecoribus tuis;

quidquid habueris masculini sexus, consecrabis Domino. “Primogeniti ergo de filiis Levi offerebantur [nec redimebantur], et serviebant iugiter Domino. Primogeniti aliorum offerebantur et redimebantur. Primogenita pecorum, apta ad immolandum, oblata erant sacerdotum. Immundorum vero non oblata, quaedam redimebantur, ut primogenitum asini ove mutabatur, quae pro eo offerebatur; quaedam etiam nec redempta occidebantur, ut primogenitum canis”.

3 – Postquam impleti sunt dies purgationis Mariae. Maria, ‘quae interpretatur illuminata vel mare amarum seu domina’, est cuiuslibet iusti anima, quae fuit illuminata in Baptismo, est mare amarum in corde contrito et corpore afflicto, erit domina in regno, quando coniungetur regi aeterno. Sed interim, dum est in exilio, quia multas sordes contrahit, purgatione indiget. Unde Ecclesiasticus VII: Propurga te cum brachiis; et de negligentia purga te cum paucis. Purgare est, cunctis sordibus reiectis, solum purum relinquere. Propurga, idest procul, idest ante iudicium purga te cum brachiis, idest misericordiae operibus; et de negligentia mandatorum purga te cum paucis; pauci enim sunt qui se de ea purgant. Dicitur in NATURALIBUS, quod ‘columbae extrahunt stercus pullorum extra nidum et purgant ipsum, et, cum pulli crescunt, docent illos eicere stercus’. Sic viri iusti suas et suorum subditorum purgant immunditias, et ipsos docent proprias emundare. Unde Ieremias IX: Docete, inquit, filias vestras lamentum, et unaquaeque proximam suam planctum; quia ascendit mors per fenestras nostras, ingressa est domos nostras. Ac si diceret: ‘Mortale peccatum ingreditur per sensus corporis’ ad animam, sed eicitur per medicinam, scilicet lamentum poenitentiae. Cum aliquis malis humoribus se aggravatum sentit, purgationem accipit, ut evadere possit. Unde Ecclesiasticus XXXVIII: Altissimus creavit de terra medicinam, et vir prudens non abhorrebit illam. Terra, caro; medicina, poenitentia. ‘De carne serpentis, qui dicitur thirus, fit theriaca’, et de carne nostra fit animae medicina, idest poenitentia. Quae, quamvis sit amara, vir prudens, si humore peccati se aggravatum senserit, non tamen illam bibere abhorrebit, quia per amarae poculum potionis pervenitur ad gaudium sanitatis. Magna stultitia est propter amaritudinem dimittere sanitatem et incurrere mortem. Parabolis: Malum est, malum est, dicit omnis emptor; sed cum recesserit tunc gloriabitur. Sic omnis infirmus dicit: Amara est potio bibentibus illam; sed, cum recesserit infirmitas, tunc gloriabitur. Sic et omnis peccator dicit: Amara est poenitentia; sed, cum a culpa purgata fuerit anima, tunc in caelesti gloria gloriabitur.

4 – Dicamus ergo: Postquam impleti sunt dies purgationis Mariae. Anima sic purgata, sic emundata debet offerre par turturum, aut duos pullos columbarum. In par turturum duo genera castitatis, in par columbarum duo genera compunctionis designantur. De utroque videamus. ‘Turtur, de voce, vocatur avis pudica; quae, si suo socio fuerit privata, non associatur alii; solivaga et gemens incedit; solitudinem diligit; tempore hiemis ad convalles descendit, et deplumata in truncis arborum concavis habitat; aestate vero ad montana ascendit et ibi sibi locum eligit’. Sic verus poenitens, mentis et corporis continentia pudicus, nullius mortalis peccati societatem recipit, quia, ut dicit Isaias XXVIII, coangustatum est stratum, ita ut alter decidat; et pallium breve utrumque operire non potest. Ac si diceret: Conscientia viri iusti ita angusta est per timorem Dei, quod diabolus non potest ibi quiescere, quia sancti, ut dicit Iob III, qui maledicunt diei, idest mundanae prosperitati, parati sunt suscitare leviathan; et pallium divinae gratiae, quae

quamvis sit valde lata semper tamen videtur homini curta, non potest cooperire utrumque, idest sponsum et adulterum, idest mortale peccatum. Iustus etiam, ‘dum vivit in hoc corpore, peregrinatur a Domino’, privatur a suo dilecto; et ideo solivagus, turbae turbatae non immixtus et gemens incedit, unde dicit: Domine, ante te omne desiderium meum, et gemitus meus a te non est absconditus; solitudinem mentis et corporis diligit, unde: Ecce elongavi fugiens, et mansi in solitudine; in hieme praesentis miseriae, temporalibus deplumatus, vilibus est contentus; sed cum venerit aetas aeternae claritatis, tunc advolabit ad montana patriae caelestis. Item, ‘columba gemitum habet pro cantu’, ‘quia omnia intestina eius plena sunt felle, unde ex nimia amaritudine videtur gemere. Quae tamen dicitur a quibusdam felle carere; non enim habet fel eo loco quo aliae aves’. ‘Nullum laedit; morticino non vivit; alienos pullos nutrit; granum purum eligit; superfluenta residet, ut ab accipitre sibi caveat; in foraminibus petrae nidificat’. Sic poenitens gemitum emittit doloris, quia totus plenus est amaritudine contritionis; unde dicit: Sicut pullus hirundinis sic clamabo, meditabor ut columba. Dicitur in NATURALIBUS, quod ‘si pullis hirundinum oculi extrahantur, iterum revertuntur’. Poenitens, quia perdidit oculum divini amoris, ideo clamat, ut ipsum recuperet; qui ‘in amaritudine animae suae meditatatur annos vitae suae’, malum pro malo non reddit; morticino rapinae non vivit, immo sua aliis tribuit; peccatores diabolo subtrahit et cibo aeternae vitae nutrit; granum fidei catholicae eligit, lacrimarum fluentis intendit, ut sibi a fraude diaboli caveat; “in vulneribus Christi nidificat”, in quibus suae spei nidum et pullos operum collocat. Aliter GLOSSA ibi: “Qui non invenit agnum, idest divitias innocuae vitae, recurat ad compunctionis lacrimas, quae per gemitum illarum avium signantur. Sunt autem duo genera compunctionis, dum vel malorum recolentes supplicia timemus, vel dum desiderio caelestium ardentes de dilatione gemimus. Unde duo pulli offerri iubentur, unus in holocaustum, quando amore caelestium inflammamur, alter pro peccato, dum de malis perpetratis gemimus”. Item, “primogenita significant bona initia nostrae actionis, quae quasi corde gerimus, quae Dei gratiae deputare debemus. Male gesta redimere fructibus poenitentiae iubemur”. Item, quinque sicli, quibus primogenitum nostrum redimimus, sunt de praeteritis dolere, ea in confessione denudare, proximo condolere, in omnibus timere, usque in finem perseverare. Quicumque sic fuerit purgatus et cum talibus hostiis oblatus vel tali pretio redemptus, sine dubio per manus angelorum in caelesti templo erit receptus.

II – De iusti Simeonis completa expectatione

5 – Iusti Simeonis completa expectatio, ut ibi: Et ecce homo erat in Ierusalem, cui nomen Simeon. “Qui interpretatur audiens moerorem”, et significat poenitentem, qui sive comedit, sive bibit, vel quodcumque aliud facit, audit illam vocem terribilem: Surgite mortui et venite ad iudicium; qui dicit cum Iob, ultimo: Auditum auri audivit te; nunc autem oculus meus videt te. Idcirco me reprehendo, et ago poenitentiam in favilla et cinere. Nota quod, non dicit aure, sed auditu auri. Stultus, velut asinus, audit tantum sonum sermonis divini, sed sapiens virtutem percipit et in corde reponit. Dicitur in NATURALIBUS, quod ‘si aures cervorum fuerint erectae acutissime audient, si vero fuerint demissae nihil audient’. Qui de mundo sunt aures mundo inclinant et ideo audire non valent – Propterea, inquit, non auditis, quia ex Deo non estis –; iusti vero viri, quia ex Deo sunt, ideo sursum erigunt, ut moerorem audiant. “Moeror est cum silentio dolor”.

Auditu ergo auris audivi te praedicantem: Poenitentiam agite etc.; nunc autem oculus meus videt te in cruce pendentem. Vel: Audivi te in iudicio disceptantem: Esurivi etc.; oculus meus videt te terribilem in sede maiestatis tuae sedentem, et ideo me reprehendo in confessione et ago poenitentiam in humilitate mentis et afflictione corporis. Iste Simeon est in Ierusalem, quia eius conversatio est in caelis. Et homo iste iustus et timoratus, expectans consolationem Israel, et Spiritus Sanctus erat in eo. “Iustus dictus, quia iura custodit, et secundum legem vivit”. ‘Timor servilis est terrore poenae a malo se abstinere, non iustitia delectari. Hunc foras caritas mittit, quando non delectat iniquitas etiamsi proponatur impunitas. Timor vero castus est quo timet anima, ne amittat ipsam gratiam; per quam in illa factum est, ut eam peccare non delectet; quo timet, ne eam deserat etiamsi nullis cruciatibus puniat. Hunc caritas non eicit, quia permanet in saeculum saeculi’. Maior timor debet esse peregrinantium, minor propinquantium, nullus pervenientium. Poenitens ergo est iustus in se, timoratus ad Deum, timore filiali expectans non tantum suam sed proximi consolationem; et sic gratia Spiritus Sancti est in eo, ex cuius inspiratione certum responsum accipit, quod mortem aeternam non gustabit et Christum facie ad faciem videbit. Et venit in spiritu in templum. “Templum dictum, tectum amplum”: tectum protegit, amplum multitudinem recipit. Templum est caritas Dei et proximi: Dei protegit, proximi recipit. In hoc templum nullus potest venire nisi in spiritu, non in carne, quia ‘spiritus est qui vivificat, et spiritus est Deus; caro autem nihil prodest’.

6 – Sequitur: Et cum inducerent puerum Iesum parentes eius, ut facerent secundum consuetudinem legis pro eo. Nota quod, dicit puerum Iesum, et non dicit Iesum puerum. GLOSSA ibi: “Cum pueritia post septem annos infantiae incipiat, Iesus frequenter puer dicitur, non tam pro aetate, quam pro servitio. Unde Propheta: Ecce puer meus, quia Filius hominis non venit ministrari sed ministrare. Fuit ergo nobis prius puer nobis serviens, unde dicit Isaia XLIII: Servire me fecisti in peccatis tuis, praeuisti mihi laborem in iniquitatibus tuis. Triginta tribus annis nobis fideliter servivit, et in tantum pro nobis laboravit, quod sudorem sanguineum emisit, et tandem pro amore nostro mortem sustinuit. O carissimi, quid mercedis tam fideli servienti dare poterimus? Et quid dignum poterit esse beneficiis eius? Certe poterimus ei dicere sicut Tobias IX Raphaeli: Si meipsum tradam servum tibi, non ero condignus providentiae tuae. Nos vero infelices quam ei mercedem persolvimus? Ipse dicit in Psalmo: Retribuebant mihi mala pro bonis, sterilitatem animae meae, quia sanguinem Passionis ipsius non permittimus fructificare in nobis. Ad hoc posuit animam suam, ut animam nostram acquireret; sed isto fructu eam privamus, cum per mortale peccatum nostram diabolo damus. Bene ergo dicit puerum Iesum, quia prius nobis servivit et postea salvavit. Nullus etiam erit Iesus, idest salvus, nisi prius fuerit puer, idest servus.

III – De ipsius benedictione

7 – Ipsius benedictio, ut ibi: Ipse accepit eum in ulnas suas. “Magna humilitas Salvatoris! Qui loco non capitur, grandaevi hominis ulnis gestatur”. “Veteranus accipit puerum, docens ut ‘exuamus veterem hominem, qui corrumpitur, et induamus eum qui secundum Deum creatus est’ “. In ulnis, idest brachiis, Christum portat, qui verbum Dei non in ore tantum sed operibus caritatis amplectitur, sicut faciebat Iob, cum dicebat XIII: Lacero

carnes meas dentibus meis, et animam meam porto in manibus meis. “Dentes dicti, quasi dividentes”, sunt confessionis reprehensiones et accusationes, quibus iustus carnes, idest carnalitates suas, lacerat, et sic animam suam portat in manibus operum suorum, eam reddere paratus suo Creatori quacumque hora ipsam repetierit; et tunc cum Simeone benedicet Deum: Nunc dimittis servum tuum, Domine, secundum verbum tuum in pace. Servus qui diu servivit et diu laboravit, in pace secundum verbum pacis a Domino dimittitur. Et Stephanus obdormivit in Domino. Verbum enim Domini: ‘Venite ad me omnes qui laboratis et onerati estis, et ego requiescere vos faciam’. Secundum ergo verbum tuum, nunc dimittis in pace servum tuum. Ecce puer et Iesus, ecce servus et salus, quia in pace dimissus. Nunc dimittis, quia hucusque laboravi, hucusque expectavi, sed nunc, idest in fine miseriae meae, dimittis servum tuum. Unde Iob XXXIX: Quis, inquit, dimisit onagrum liberum et vincula eius quis solvit? Cui dedi domum in solitudine et tabernacula eius in terra salsuginis. Onager est poenitens, cui Deus in hac praesenti miseria dat domum in mentis solitudine, et tabernacula militiae, ex qua pugnat et impugnatur in cordis amaritudine. De his duobus Ieremias XV: ‘A facie manus tuae solus sedebam, quia amaritudine replesti me’. Cui in hac vita dat Dominus ista, in morte et liberum a culpa dimittit et vincula poenae dissolvit. Nunc ergo dimittis servum tuum secundum verbum tuum in pace.

8 – Quia viderunt oculi mei salutare tuum. Nota quod, tribus modis videtur Deus: fide et contemplatione videtur in via, facie ad faciem videbitur in patria. Tria sunt aer, aqua et terra. Dicitur in NATURALIBUS, quod ‘aves in aere volantes indigent necessario acuto visu, quoniam vident a locis altissimis suum cibum. Piscium vero sunt humidi oculi, quoniam necessarium est, ut indigeant multo visu, propter aquae grossitiem. Aves vero manentes in terra, quae non sunt volantes, ut gallina et sibi similes, non indigent acuto visu’. Aves in aere sunt in caelo angelicae virtutes, quae a locis altissimis caelestis patriae subtili et acuto visu speculantur Deum, suum cibum, in quem, inquit, angeli desiderant prospicere. Pisces in aquis, contemplativi in lacrimis. Oculi humidi, speculationes animi devoti, quibus inest multus visus propter aquae, idest ipsius contemplationis, grossitiem: ita enim grossa est, quod penetrari non valet, nisi multo devotionis visu contemplativus abundet. Istius oculi vident salutare Dei. Aves in terra sunt activi, qui, ut gallina, nutriunt pullos suos. Isti non multum acute vident, et tamen salutare Dei utcumque vident. Quod parasti ante faciem omnium populorum. Concordat Isaia LII: Paravit Dominus brachium sanctum suum in oculis omnium gentium. ‘Brachium Patris, Filius’, qui paratus est amplecti filium prodigum, ad se reversum. Unde Luca XV: Occurrens cecidit super collum eius, et osculatus est eum. “In primo adventu Pater paravit Filium ante faciem omnium populorum, ut credant et diligant; in secundo parabit, ut ‘videat eum omnis [populus]’, et ‘reddat unicuique secundum opera sua’”. Lumen est “ipse Salvator”, per gratiam in praesenti, ad revelationem gentium. Unde Pater, Isaia XLII: Dedi te in foedus populi, in lucem gentium, ut aperires oculos caecorum, et Iob XII: Qui revelat profunda de tenebris, et producit in lucem umbram mortis. Iste, qui est lumen in praesenti, erit et “ad gloriam” in futuro plebis suae Israel, idest videntium Deum. Quam nobis praestare dignetur qui est benedictus in saecula. Amen.

IV– Sermo allegoricus

9– Brevis in volatilibus est apis, et initium habet fructus illius dulcoris. Haec auctoritas Ecclesiastico XI. Dicitur in NATURALIBUS, quod ‘apis sine coitu generat, quoniam in ea est virtus generans’. ‘Et apis bona est parva, rotunda, densa, constricta’. ‘Et apis est mundior ceteris volatilibus vel animalibus, et propter hoc foetidus odor eam gravat, et odor dulcis delectat’. ‘Nullum animal fugit, et, cum volat, flores diversos non intendit neque unum florem dimittit et ad alium vadit, sed ex uno, quo indiget, colligit et ad alvear redit. Et cibus eius est mel, quia vivit ex eo quod operatur Et facit domum, in qua stet rex; et incipit aedificare super parietibus alvearis supra, et non cessat descendere paulatim paulatim donec perveniat ad imum alvearis’. Sic domina nostra, beata Maria, Dei Filium sine corruptione generavit, quoniam ‘Spiritus Sanctus supervenit in ea, et virtus Altissimi obumbravit ei’. Haec bona apis fuit parva humilitate, rotunda contemplatione caelestis gloriae, quae caret principio et fine, densa caritate – quae novem mensibus caritatem in utero portavit, caritate carere non potuit –, constricta paupertate, mundior ceteris virginitate; et ideo foetidus odor luxuriae, si licet dicere, eam gravat, odor vero dulcis virginitatis vel castitatis eam delectat. Et ideo, qui beatæ Virgini placere desiderat, luxuriam fugiat et castitati intendat. Nullum animal, idest peccatorem, fugit, immo omnes ad se confugientes recipit, et ideo vocatur mater misericordiae: misericors miseris, spes desperatis. Dicit sponsus in Canticis II: Ego flos campi et lilium convallium. Hunc florem, omnibus aliis praetermissis, beata Maria elegit et ei adhaesit et ex eo quo indigebat recepit. Et Nazareth, in qua concepit, “interpretatur flos”, quem locum prae aliis sibi elegit. ‘Flos enim, qui de radice Iesse ascendit’, florigeram patriam diligit. Beatae Mariae cibus, suus filius, mel angelorum, dulcedo omnium sanctorum. Ex illo vivebat, quem nutrebat: cui lac propinabat sibi vitam dabat. Haec bona apis praeparavit domum, scilicet mentem humilitate, carnem virginitate, in qua rex angelorum habitaret. Et attende, quod apis incipit aedificare a superiori, quia beata Virgo non ab inferiori, idest in conspectu hominum, sed a superiori, idest oculis divinae maiestatis coepit aedificare; et paulatim paulatim, quia discrete et ordinatim, coepit ad notitiam hominum descendere, ut, quae iam erat electa in conspectu Dei, fieret admirabilis in conspectu hominum.

10 – Dicamus ergo: Brevis in volatilibus est apis. Cum plurimae virtutes in beata Maria excellenter effulserint, humilitas excellentius effulsit. Unde, quasi ceteris oblita, humilitatem praetendit, dicens: Respexit humilitatem ancillae suae, et ideo dicitur brevis in volatilibus. Volatilia, ipsius merita, usque ad empyreum caelum volantia. Unde de ea dicitur Parabolis ultimo: Multae filiae congregaverunt divitias, idest virtutes, tu autem supergressa es universas, quia universis altius volavit. Cum tot virtutum divitiis esset ditata, tot meritorum praerogativis fuisset elevata, fuit tamen brevis, idest humilis, nostra apis, quae hodie obtulit Deo Patri in templum favum, idest Verbum incarnatum, idest Deum et hominem. In favo, mel et cera; in puero Iesu, divinitas et humanitas. Dicitur in NATURALIBUS, quod ‘bonum mel est ex nova cera; et bonum mel est simile auro’. Nova cera, Christi caro, ex carne mundissima gloriosae Virginis assumpta; in qua, mel divinitatis, quae in auro designatur. Unde Canticis V: Caput dilecti, aurum optimum. Caput Christi, Deus. Et ideo nos hodie portamus in nostra processione candelas, accensas novo igne, in manibus, repraesentantes illam processionem, quam hodierna die fecerunt beata Maria et Ioseph, puerum Iesum ad templum portantes, Simeon et Anna, prophetantes et laudantes. De hac processione dicitur in Psalmo: Misericordia et veritas obviaverunt sibi; iustitia et pax osculae sunt. Misericordia nostrae salvationis, in

Redemptore; veritas promissionis, in Simeone, cui promiserat Spiritus Sanctus, quod ‘non videret mortem, nisi videret Christum Dominum’; iustitia, in beata Maria et Ioseph; pax, in Anna prophetissa, quae non recedebat de templo, ieiuniis et obsecrationibus serviens nocte ac die. Hodie ergo in templum misericordia venit, et veritas ei obviavit, quia puerum Iesum Simeon suscepit, et ibidem iustitia et pax osculatae sunt. In osculo notatur unitas et concordia: quod enim Maria et Ioseph credebant, hoc Anna confitebatur, et sic in uno spiritu conveniebant. Nota quod, in candela sunt tria: cera, stupa et flamma. Cera, Christi caro; stupa, eius passio; ignis flamma, divinitatis potentia. “Adorna thalamum tuum, Sion, et suscipe regem Christum”, ut, sicut hodie ipsum repraesentat in candela, sic portes in conscientia. In cera designatur munditia mentis, in stupa afflictio corporis, in flamma ardor caritatis. Qui sic portat, bene repraesentat. Gloria ergo et honor api virgini, quae hodie obtulit favum Deo Patri. De quo sequitur: Initium dulcoris habet fructus illius. Fructus apis, filius Virginis. Et benedictus, inquit, fructus ventris tui, de quo Canticis II: Fructus eius dulcis gutturi meo. Iste fructus initium, immo medium et finem, dulcoris habet, quia dulcis in utero, dulcis in praeseptio, dulcis in templo, dulcis in Aegypto, dulcis in baptismo, dulcis in deserto, dulcis in verbo, dulcis in miraculo, dulcis in asello, dulcis in flagello, dulcis in patibulo, dulcis in sepulcro, dulcis in inferno, dulcis in caelo. O dulcis Iesu, quid te dulcius? ‘Dulcis tua memoria super mel et omnia’, nomen dulcedinis, nomen salutis. Quid enim est Iesus nisi salvator? Ergo, bone Iesu, esto propter temetipsum nobis Iesus, ut, qui dedisti initium dulcoris, idest fidem, des spem et caritatem, quatenus in ipsa viventes et morientes ad te pervenire mereamur. Te praestante, precibus tuae matris, qui es benedictus in saecula. Amen.

V – Sermo moralis

11 – Brevis in volatilibus apibus. Quae dicitur ab a, quod est sine, et pede, “eo quod sine pedibus nascatur. Vel, apes dictae, quod alligent pedibus se ad invicem”. Dicitur in NATURALIBUS, quod ‘apis parva est maioris laboris, et habet alas quattuor subtiles, et color eius est niger, et est quasi combusta. Et apes ornatae sunt de numero illarum quae nihil faciunt’, ‘quae sunt solitariae per se et quaerunt solitudinem, et nihil faciunt boni’. ‘Et apes laborantes accipiunt flores salicis et liniunt ex eis superficiem alvearis, et non faciunt hoc nisi propter animalia nocentia; et si introitus alvearis fuerint ampli, strictificabunt ipsos’. ‘Et in hieme convenit eis locus calidus, et in aestate locus frigidus’. ‘Et cognoscunt hiemem et pluviam, et huius rei significatio est, quod non exeunt tunc, ut volent ab alvearibus, sed volant intra alvearia; et ex hoc cognoscunt custodes alvearium pluviam futuram’. Et nota quod, tria maxime nocent apibus, scilicet ventus, fumus et bestiolae. Quando venit ventus fortis, subito custodes cooperiunt orificia alvearium, ne intret in ea ventus. Item, ‘qui volunt auferre mel apibus, infumant eas, quoniam nocetur eis a fumo’. Item, ‘habent bestiolas parvas nocentes sibi, et si fuerint apes fortes, interficient eas, et extrahent ab alvearibus; et aliae apes, quae sunt debiles, debilitantur in operatione per hoc quod patiuntur ab illis bestiis’. De singulis videamus. Apis est quilibet iustus, cuius pedes sunt caritatis affectus, quos non natura, sed gratia dedit, quia ‘omnes sumus natura filii irae’. His pedibus alligantur ad invicem viri iusti, unde Apostolus: Honore invicem praevenientes. Et in Apocalypsi X dicitur, quod ‘pedes angeli erant tamquam columna ignis’. Sic affectus cuiuslibet iusti vel christiani debent esse columna, ut aliorum fragilitatem sustentent, ignis, ut incendiant ad Dei amorem. Item, apibus

parva, idest iustus humilis, est maioris laboris unde David primo Regum XVII: Leonem, inquit, et ursum interfeci ego servus tuus. Qui se servum dicit, humilem se ostendit. In leone superbia, in urso luxuria. Ista duo interficere in se ipso quanti laboris sit, solus expertus novit. Et nota quod, prius ponit leonem, quia nisi prius superbia cordis edometur, luxuria carnis non vincetur. Quattuor alae viri iusti sunt contemptus sui, despectus mundi, zelus proximi, appetitus regni; vel sunt quattuor virtutes principales, quibus a terra elevatur et in caelos subtiliter speculatur. Color eius niger et quasi combustus, unde in Threnis IV: Denigrata est super carbones facies eorum, et non sunt cogniti in plateis. Carbo extinctus, Christi pauperculus, cuius facies fame et siti, labore et sudore denigratur, et ideo in mundi platea, idest gloria, non cognoscitur. Apes ornatae sunt vani religiosi et hypocritae, qui in ornatu exterioris honestatis et suarum traditionum observantia gloriantur, singulariter vivunt, singularitatem quaerunt, et ideo nihil boni faciunt, quia conspectui hominum placere cupiunt. Apes laborantes etc. In salice notatur amaritudo abstinentiae, vigiliarum et lacrimarum; quibus poenitentes corpus suum affligunt et quasi inungunt, propter animalia nocentia, idest luxuria et incentiva. Carnales inungunt se melle, idest temporali dulcedine, et ideo muscae multae malarum cogitationum et tentationum eos cooperiunt, sed a iustis fugiunt, quia amaritudine se inungunt. Nullam, inquit Apostolus, requiem habuit caro nostra. Et si introitus alvearis, idest sensus corporis, fuerint ampli, lascivia vel curiositate, strictificabunt, idest refrenabunt, ipsos. Clauso, inquit, ostio, 'scilicet sensuum', intra in conscientiae cubiculum et ibi ora Patrem tuum. Et in hieme, idest adversitatis tempore, convenit eis locus calidus, idest animus virtuosus, ne adversa deiciant; et in aestate, idest prosperitatis tempore, locus frigidus, idest animus solidus, ne prospera inflent vel dissolvant. Calor enim dissolvit, frigus restringit et consolidat. Et cognoscunt hiemem et pluviam, idest praevident tentationem. Unde Iob XXXIX, de equo, idest viro iusto, procul, inquit, odoratur bellum, exhortationem ducum et ululatum exercitus. Duces sunt subtiles tentationes, quae sub specie virtutis rationabiliter videntur exhortari; exercitus, carnalis appetitus, qui velut lupo aperte ululat. Sed vir iustus, odoratu discretionis, utrumque procul deprehendit et ab utroque sibi cavet. Et huius rei significatio etc. Cum iusti tentationem imminere conspiciunt, foras per sensus corporis non exeunt, sed se intra se colligunt, et ibi volatu contemplationis se erigunt. Unde Sapientia VIII: Intrans in domum meam, "idest conscientiam", conquiescam cum sapientia, quae dicitur a sapore, qui percipitur in contemplatione. Et nota quod, tria maxime nocent viris iustis, scilicet ventus superbiae, quae cum flaverit, ipsi iusti, qui custodes sunt sui, debent orificia alvearium, idest sensus corporum, claudere, ne eis eveniat damnum. Iob: Ventus, inquit, vehemens irruit a regione deserti, et concussit quattuor angulos domus, quae corruens oppressit filios suos. Iob, "qui interpretatur dolens", est poenitens; eius filii, opera; 'domus, conscientia; quattuor anguli, quattuor virtutes; regio deserti, malitia diaboli'; a qua, cum superbia vehemens irruit, conscientiam concutit, concussa a statu suo cadit, cadens opera poenitentiae opprimit, quia 'ante ruinam exaltatur cor, et superbia casum habet'. Item, fumus avaritiae, quae excaecat oculos sapientium. Cum enim daemones volunt auferre dulcedinem mentis, supponunt fumum cupiditatis. Unde in libro Iudicum dicitur IX, quod Abimelech, "qui interpretatur pater meus rex", 'cum omni populo suo praecidit arboris ramos, quibus, igne supposito, succendit praesidium, in quo erant viri pariter ac mulieres, et ita factum est, ut fumo et igne mille hominum necarentur'. Arbor est mundus, rami eius divitiae et deliciae. Diabolus, qui est pater et rex super universos filios superbiae, cum

omni populo daemonum a mundo divitias et delicias scindit, quibus ignem avaritiae supponit, et heu! tot millia hominum et mulierum fumo cupiditatis interficit. Item, bestiolae, idest carnis illecebrae vel cogitationes immundae, nocent viris iustis, qui, si fortes et constantes fuerint, eas interficient et a se eicient; si vero debiles et effeminati fuerint, eorum opera erunt debilia, quia cogitationibus immundis et carnis illecebris effeminata. His de proprietate apum praelibatis, ad materiam redeamus.

12 – Brevis in volatilibus apis. Volatilia, sancti. De quibus Matthaeo VI: Respicite volatilia caeli, quia caelum contemplatione petunt, quoniam non serunt vanitatem, neque metunt turbinem, ex tali semine talis fructus, et ideo non congregant damnationem in horrea inferni. In istis volatilibus est brevis apis, idest poenitens humilis, quia eorum collegio se reputat indignum, inter quos se abbreviat; et ideo evenit ei quod sequitur: initium dulcoris habet fructus illius, de quo in Psalmo: Et erit tamquam lignum quod plantatum est etc. Lignum, poenitens, qui plantatur secus decursus aquarum, idest lacrimarum vel abundantiam gratiarum; cuius radix, humilitas; truncus ex ipsa procedens, obedientia; rami, caritatis opera, ad amicum et inimicum se extendentia; folia, vitae aeternae verba; fructus, caelestis gloria, quae habet initium, medium et finem sine fine. Initium, suavitas contemplationis, quam utcumque poenitens degustat; medium, post corporis mortem animae requies; finis sine fine, geminae stolae glorificatio in aeterna beatitudine. Quam nobis praestare dignetur qui est benedictus in saecula. Amen.

IN CATHEDRA SANCTI PETRI

1 – In illo tempore: Venit Iesus in partes Caesareae Philippi. In hoc evangelio tria notantur: Iesu Christi interrogatio, Petri confessio, ligandi et solvendi concessio.

I – De Iesu Christi interrogatione

2 – Iesu Christi interrogatio, ut ibi: Venit Iesus. In hac prima clausula duo moraliter notantur, scilicet sancta vita et bona fama. Sed prius historiam vel allegoriam videamus. “Caesarea Philippi est ubi Iordanis oritur ad radices Libani, et habet duos fontes, unum Ior et alterum Dan, qui simul mixti Iordanis nomen faciunt”. Et interrogabat discipulos suos. “Exploraturus fidem discipulorum, prius vulgi sententiam inquit, ne apostolorum fides firmata videatur vulgi opinione, sed veritatis agnitione”. Quem dicunt homines. “Pulchre, qui hominum more diversas de Domino ferunt sententias, homines dicuntur”. Esse filium hominis. “Non dicit me, ne insolenter loqui videatur”; “de se humilitatem humanitatis profitetur”. At illi dixerunt: Alii Ioannem Baptistam etc. Opinio de Ioanne ideo fortasse erat, ‘quia in matris utero positus Domini praesentiam senserat’; de Elia, ‘quia raptus est ad caelum’, et ‘venturus creditur’; de Ieremia, ‘quia in matris utero fuit sanctificatus’.

3 – Venit Iesus in partes Caesareae, “quae interpretatur possessio principis vel possessio principalis”, Philippi, “qui interpretatur os lampadis”. Venit Christus; venias et tu, christiane, in partes Caesareae. ‘Princeps dictus, quod primus capiat locum vel

dignitatem', est hominis spiritus, cuius possessio, corpus, in quo primum locum et dignitatem debet capere, de quo Isaias XXXII: Princeps ea quae sunt digna principe cogitabit, et ipse super duces stabit. Nota ista duo: cogitabit, et stabit. Ecce dignitas et locus, quem primus debet capere. Quae sunt illa digna principe, quae debes cogitare, o princeps, hominis spiritus, nisi ut ad te ipsum redeas, ad cor tuum intres, et ibi discutias: quid sis, quid fueris, quid esse debueris, quid esse poteris? Quid fueris per naturam, quid modo sis per culpam, quid esse debueris per industriam, quid adhuc esse possis per gratiam. Duces sunt affectiones et cogitationes, super quas debet stare, ut possit affectionibus dominari et cogitationibus imperare, ut illas ab illicita concupiscentia et istas ab inepta valeat evagatione restringere. Venit ergo in partes, in quibus sensus corporis designantur, in quos venit vel intrat hominis spiritus, cum 'dicit huic: Vade, et vadit; et alii: Veni, et venit; et servo suo, corpori: Fac hoc, et facit'. Et nota quod, iste princeps, cuius est possessio, os lampadis nominatur. In lampade sunt quattuor: vitrum splendens, oleum fovens, stупpa et flamma. In vitro, puritas conscientiae; in oleo, compassio necessitatis fraternae; in stупpa, asperitas contritionis; in flamma, ardor divini amoris. Felix ille spiritus, beatus ille christianus, qui est os istius lampadis: ut quando loquitur, ex puritate, compassione, contritione, Dei amore loquitur. Et nota quod, Caesarea, idest caro nostra, debet esse sita ad radices Libani, ubi Iordanis oritur. Mons Libani, "qui interpretatur candor", est excellentia castitatis, cuius radix humilitas, de qua oriuntur duo fontes: Ior, "qui rivus", Dan, "qui iudicium" interpretatur, qui simul mixti faciunt Iordanem, idest rivum iudicii, idest compunctionem lacrimarum, quibus se iudicat et quod male egit condemnat. Ecce quanta virtus humilitatis, ex qua mons castitatis surgit, et rivus compunctionis procedit. Qui sic venit in partes Caesareae Philippi, bene potest interrogare discipulos suos, dicens: Quem dicunt homines esse filium hominis?

4 – 'Discipulus dictus, quod disciplinam discat'; qui bonus est in se, suam familiam habet et debet habere bene disciplinam et honestam, ut possit dicere cum David: Oculi mei ad fideles terrae, ut sedeant mecum etc. Qualis quisque est, talium consortio delectatur. Et quia crudelis est qui famam suam spernit, ideo interrogat, ut certior fiat et si quid corrigendum est emendet, quid homines de se dicant. Et quia de vitae sanctitate et bonae famae opinione solet surgere elatio, ideo se filium hominis nominat, de quo Iob XXV: Homo putredo, et filius hominis vermis. Ac si diceret: Putredo de putredine nascitur. Et ideo Dominus, quando Ezechieli magna ostendebat, filium hominis, ne superbiret, vocabat. Qui se vermem credit, de se in nullo superbit. Interrogat ergo: Quid de me verme putredine dicunt homines? Utinam ei respondeatur: Alii Ioannem Baptistam. Ioannes Evangelista et Ioannes Baptista: illius est officium annunciare, istius lavare: illud bonum, sed istud securius, quia veritas securius auditur quam praedicatur. Item, evangelista est qui verbis tantum orat; baptista, qui de se sibi baptisterium lacrimarum facit in silentio et devotione mentis; et iste, longe illo melior. Et isti evenit quod dicitur de Baptista: Vinum et siceram non bibit: vinum, vanagloria; sicera, inepta laetitia; quae non bibit, quia laudes hominum non quaerit. Alii Eliam, de quo quarto Regum I dicitur, quod erat pilosus et zona pellicea accinctus renibus. Ecce habitus poenitentis, mundum contemnentis et carnem affligentis. 'Elias interpretatur robustus dominator'. Unde de eo dicitur tertio Regum XVIII, quod 'apprehendit prophetas Baal, et duxit eos ad torrentem Cison et interfecit eos ibi'. "Baal devorator", 'Cison vir vomens dolorem' interpretatur. Elias, poenitens pilosus contra mundi gloriam, accinctus renibus contra carnis luxuriam. Iste,

velut robustus dominator, apprehendit prophetas ventris, qui omnia devorat. Venter habet quosdam prophetas, qui annunciant homini: Quare ita ieiunas? Quid sic te affligis? Infirmiorem incurres; ad tantam debilitatem devenies, quod nec te nec alios poteris adiuvere. De his Ieremias in Threnis II: Prophetae tui viderunt tibi falsa. Istos vero poenitens in contritione comprehendit et ad lacrimosam confessionem adducit, ubi omnem dolorem tentationis et peccati evomit, et sic ibi eos interficit. Alii Ieremiam, cui Dominus: Ecce, inquit, constitui te, ut evellas quod male plantatum est, et destruas quod male aedificatum est, et disperdas quod male congregatum est, et dissipas saepem, et aedifices domum, et plantes hortum. Carnis concupiscentia male plantat, unde Deuteronomio: 'Non plantabis nemus iuxta altare Dei tui', de quo Apostolus: 'Habemus altare, de quo non possunt edere qui tabernaculo, 'idest corpori', deserviunt'. Dicitur tertio Regum XXI: Locutus est Achab ad Naboth, dicens: Da mihi vineam tuam ut faciam mihi hortum olerum. Achab, diabolus; Naboth, iustus; vinea, compunctio; hortus olerum, concupiscentia gulae et luxuria. Diabolus vult auferre iusto mentis compunctionem et plantare carnis concupiscentiam. Item, superbia male aedificat, unde Parabolis XVII: Qui altam facit domum suam, quaerit ruinam. Avaritia male congregat, unde Habacuc II: Vae qui congregat avaritiam malam domui suae, ut sit in excelso nidus eius, et liberari se putat de manu mali! Ad hoc avarus congregat, ut in excelsum nidum, idest statum, suum et suorum ponat; qui dum secure stare credit, diabolus laqueum ibi tendit et patrem cum pullis, idest usurarium cum filiis suis, capit et interficit. Item, pertinacia saepem facit, unde Nahum III: Parvuli tui quasi locustae locustarum quae confidunt in saepibus in die frigoris. Locustae sunt usurarii, qui parvulos suos docent usuram facere et quasi saltum de usura in usuram dare. Isti in frigore suae malitiae confidunt in saepibus pertinaciae, quia nec aliena restituere nec ad poenitentiam volunt redire. Vere ille est Ieremias, "idest excelsus Domino", qui ista quattuor non tantum in se sed etiam in aliis extirpat, et domum humilitatis, in qua Deus quiescat, aedificat, et hortum caritatis, in quo pascit, plantat. De domo humilitatis dicit Dominus Luca XIX: Zacaee, festinans descende, quia hodie in domo tua oportet me manere. In domo descendens, idest conscientia se humiliantis, manet gratia Omnipotentis. De horto caritatis dicit sponsa in Canticis V: Veniat dilectus meus in hortum suum, et comedat fructum pomorum suorum. Hortum et poma dilecti esse dicit, quia quidquid ibi plantatur et nascitur totum est ex gratia Christi. Poma sunt caritatis opera, quae toties Christus comedit quoties ea proximus recipit. Esurivi, inquit, et dedistis mihi manducare. Aut unum ex prophetis. Officium prophetae est futura praedicere. Ille est bonus propheta, qui sibi praenunciat vitae suae exitum, iudicis adventum, caelestis regni praemium. Felix ille, qui tali fama laudatur, cui tale vitae testimonium perhibetur, ut sit Ioannes Baptista in devotione, Elias in carnis mortificatione, Ieremias in vitiorum eradicatione et virtutum plantatione, unus ex prophetis in futurorum praenunciatione.

II – De Petri confessione

5 – Petri confessio, ut ibi: Dicit eis Iesus: Vos autem quem me esse dicitis? Quasi diceret: "Illi homines sunt, humana opinantes; vos, dii, quem me esse dicitis?" Respondens Petrus, "unus pro omnibus, omnes enim unum sciebant": Tu es Christus, Filius Dei vivi. 'In hac confessione complexus est humanam et divinam naturam'. 'Christus enim a chrismate est dictus, idest unctus, quia Spiritu Sancto, in eo quod homo, a Deo Patre est

unctus'. Unxit te, "o" Deus Fili, Deus "Pater" tuus. Unde Isaia XLV: Haec dicit Dominus christo meo Cyro, "qui interpretatur heres", idest filius. Cuius? Dei vivi. Nota quod 'chrisma fit ex balsamo'. Dicitur in NATURALIBUS, quod locus generationis balsami oculus solis nuncupatur, et 'lignum suum vitis dicitur, quia se habet ad similitudinem vitis; et eius liquor pannum oculi abstergit, et rigores febrium tollit. Cum eius liquor elicatur, in solo cortice vulneratur, ex quo eximiae suavitatis gutta manat'. Duplex est Christi generatio, una divinitatis et altera humanitatis, et quaelibet, oculus solis. De prima Isaia LIII: Generationem eius quis enarrabit? Unde Iob XXVIII: Unde sapientia veniet? et quis est locus intelligentiae? Abscondita est ab oculis viventium, volucres quoque caeli latet, idest: 'ipsis angelis est incognita generatio Christi ex Patre'. Unde Ecclesiastico I: Radix sapientiae cui revelata est? "Origo" videlicet Filii Dei? Ideoque, quod est super angelorum intelligentiam atque scientiam, quis hominum potest enarrare? ISIDORUS: "Scire, inquit, manifestum est solum Patrem, quomodo genuerit Filium, Filium, quomodo genitus sit a Patre. Christus enim a Patre ita emicuit, ut splendor a lumine, ut verbum ab ore, ut sapientia ex corde". Generatio ergo divinitatis dicitur oculus solis, quia illuminat totam triumphantem Ecclesiam, caelestem Ierusalem. Unde Apocalypsi XXI: Claritas Dei illuminat eam, et lucerna eius est Agnus. Generatio humanitatis dicitur oculus solis, quia fide suae incarnationis illuminat totam Ecclesiam militantem. Unde Zacharia IX: Dominus est oculus hominis et omnium tribuum Israel, "qui interpretatur vir videns Deum". Quantum credis tantum vides. Erat, inquit, lux vera quae illuminat omnem hominem, "non quod omnem, sed quia nullus sine illo illuminatur", venientem in hunc mundum, idest: omnis homo, qui in hoc mundo nascitur, non nisi per fidem Christi ad vitam aeternam illuminatur, qui dicit Ioanne XV: Ego sum vitis vera.

6 – "Vitis dicta, quod vim habet citius radicandi, vel invicem se innectit. Dicitur in NATURALIBUS, quod vitis abundat in ramis, cum quibus ligat se per involuionem ramis alterius arboris; et proprium vitis est inter omnes alias arbores, quod ex una parte in uno nodo rami sui exit folium, in alia parte racemus plenus uvis; et proprium est vitis, quod caules plantatae ad radicem eius desiccant eam. Vitis est fides Christi, quae vim habet cito radicandi in corde hominis. 'Radicati et fundati, inquit Apostolus, in Christo Iesu etc.' Haec ramos caritatis extendit et alios sibi innectit; folium praedicationis habet ex una parte, racemum boni operis, plenum musto dilectionis, ex alia parte. Caules, idest curae temporales vel illecebrae carnales, desiccant humorem, idest devotionem fidei. Item, lignum balsami in cortice vulneratur. Cortex, Christi humanitas, ex cuius vulnere emanavit liquor mirae suavitatis, idest sanguis pretiosus, qui pannum infidelitatis de oculo cordis abstergit et rigores febrium, idest tentationum, tollit, quia "memoria Crucifixi vitia crucifigit". Tu es ergo Christus, Filius Dei vivi. Respondens Iesus, dixit ei, "in Petro omnibus respondit": Beatus es, Simon Bar Iona etc. "Bar filius, Iona columba interpretatur". Petrus "bene filius columbae dicitur, quia pia simplicitate Dominum sequebatur, vel quia plenus spirituali gratia erat. Filius Spiritus Sancti dicitur, qui ostensus est in columba ab eo, quem Filium Dei vivi vocaverat, et filio columbae Pater revelat misterium fidei, quod caro et sanguis non potuit revelare, idest homines carnali sapientia inflati, qui non columbae filii, et ideo a sapientia spiritus alieni". De quibus Abdia I: Perdam sapientes de Idumaea, et prudentiam de monte Esau. Ecce caro et sanguis. 'Idumaea, sanguinea'; "Esau acervus lapidum interpretatur". Tota huius mundi sapientia et prudentia est carnem nutrire, et acervum lapidum, idest pecuniarum, facere,

quibus lapidabuntur in die iudicii.

III – De ligandi et solvendi concessione

7 – Ligandi et solvendi concessio, ut ibi: Et ego dico tibi quia tu es Petrus. Nota quod ‘Petrus trinomius fuit, scilicet Simon, qui interpretatur obediens’, ‘Petrus agnoscens’, ‘Cephas caput’. Simon fuit in Christi vocatione: Venite, inquit, post me. At illi, relictis retibus etc. Petrus, in hodierna confessione, qua agnovit Christum filium Dei vivi, et ideo meruit audire: Tu es Petrus. ‘Non dico vocaberis, sed tu es Petrus a me petra, ita tamen ut mihi retineam fundamenti dignitatem’. Quia fundamentum aliud nemo potest ponere praeter id quod positum est, quod est Christus, super quem aedificata est Ecclesia. Et super hanc, inquit, petram aedificabo Ecclesiam meam, et ideo non est ei timendum ‘si descenderit pluvia, idest persecutio diabolica, si venerint flumina, idest pravitas haeretica, si flaverint venti, idest rabies saeculi, et irruerint in domum istam, quia fundata est supra firmam petram. Unde in libro Numeri XXIV: Robustum est quidem habitaculum tuum, sed si in petra posueris nidum tuum et fueris electus de stirpe Cain, ‘qui interpretatur callidus vel calidus, idest diabolus, qui sua calliditate calore vitiorum succendit animas peccatorum, qui eum habebunt tortorem in poena, quem habuerunt incentorem in culpa. Aedificabo, inquit, Ecclesiam meam. Nota quod, Ecclesia dicitur triumphans et militans Ecclesia et fidelis anima. Primam aedificat beatis spiritibus, secundam fidelibus, tertiam virtutibus; et ideo dicitur caementarius, unde Amos VII: Ecce, inquit, Dominus stans super murum litum, et in manu eius trulla caementarii. ‘Trulla dicta, quod trudat, idest includat, calce lapides’, qua et liniuntur parietes. Unde murus litus, idest in superficie linitus, dicitur. Trulla est Dei potentia, qua triplicis Ecclesiae murum aedificat et explanat, ut nihil ibi inordinatum, nihil concavum, nihil gibbosum, sed omnia plane et de plano fiant. Omnia, inquit Apostolus, in caritate fiant, quae est caementum ceterarum virtutum. Et nota quod, Dominus stat super murum Ecclesiae propter tria, scilicet ut ipsam aedificet, ex ipsa et pro ipsa adversarios impugnet, et ipsam protegat. Et ideo portae inferi non praevalerunt adversus eam. ‘Portae inferi sunt peccata, minae vel blandimenta’, quae non possunt praevalere, ‘idest separare Ecclesiam a fide et caritate, quae est in Christo Iesu’. ‘Qui enim in intimo cordis amore fidem Christi percipit, quidquid ingruit extra facile vincit’. Aliter. ‘Porta dicta, quod aliquid inde exportetur’; ‘inferus, quod animae inibi feruntur’. Portae inferi dicuntur corporis sensus, per quos peccatrix anima exportatur ad ista inferiora appetenda. Unde Isaias XXII: Ecce Dominus asportari te faciet, idest permittet, sicut asportatur gallus gallinaceus. Sicut vulpis fraudulenta asportat caponem per gulam ad suam caveam, sic fallax carnis concupiscentia asportat per sensus corporis animam ad ista inferiora. Sed si fuerit aedificata super Christi amore, adversus eam non poterunt praevalere.

8 – Sequitur: Et tibi dabo claves regni caelorum. Ecce Cephas in capite apostolorum et Ecclesiae constitutus. Dicitur quod hodie Christus apostolos interrogavit, et Petrus pro omnibus fidem universalis Ecclesiae confessus fuit. Et hodie ei Dominus ligandi et solvendi potestatem concessit, et ideo ista dies nominatur CATHEDRA SANCTI PETRI. Qui prae ceteris confessus est, prae ceteris donatur clavibus. Claves sunt discernendi scientia et potentia, qua dignos recipere, indignos debet excludere a regno. Unde subdit: Et quodcumque ligaveris, idest, quem in peccatis persistentem aeternis poenis

adiudicaveris, vel quem humilem et vere poenitentem absolveris, sic erit et in caelis”. GLOSSA HIERONYMI: “Et quodcumque ligaveris. Habent quidem eandem iudiciariam potestatem alii apostoli, quibus post resurrectionem ait: Accipite Spiritum Sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; et quorum retinueritis, retenta sunt; habet etiam omnis Ecclesia in presbyteris et episcopis; sed ideo Petrus specialiter eam accepit, ut omnes intelligant, quod quicumque ab unitate fidei et societate eius se separaverit, nec a peccatis solvi nec caelum potest ingredi. Hunc locum quidam non intelligentes, aliquid sibi sumunt de supercilio pharisaeorum, ut damnare innoxios vel solvere noxios se putent, cum apud Deum non sententia sacerdotum, sed reorum vita quaeratur. Unde in Levitico ‘ostendere se sacerdotibus iubentur leprosi’, quos illi non faciunt leprosos, sed discernunt qui mundi vel immundi sunt, ita et hic”. Precibus ergo beati Petri, nos Dominus a peccatorum vinculis absolvat et regnum caelorum nobis aperiat, qui est benedictus in saecula. Amen.

IV – Sermo allegoricus

9 – David, sedens in cathedra, sapientissimus princeps inter tres, ipse est quasi tenerrimus ligni vermiculus. Haec auctoritas, secundo Regum XXIII. David, “qui interpretatur manu fortis”, est Simon Petrus, cui Christus a se petra nomen Petri dedit; qui, cum manum extendit et omnia reliquit, fortis manu fuit. Avarus debilem habet manum, quia contractam et aridam. Unde Matthaeo XII: Et ecce homo manum habens aridam. Cui dixit Dominus: Extende manum tuam. Et extendit; et restituta est sanitati. GLOSSA ibi: “Nil plus valet curationi quam eleemosynarum largitas, quia frustra pro peccatis rogaturus ad Deum manus expandit, qui has ad pauperes pro posse non extendit”. Petrus ergo sedens in cathedra, sapientissimus. Dicitur, Actus IV: Videntes Petri constantiam et Ioannis, comperto quod homines essent sine litteris et idiotae, admirabantur; et cognoscebant quoniam cum Iesu fuerant. Non est mirum si Petrus idiota dicitur sapientissimus, quoniam cum Iesu, Patris sapientia, fuit, quem plus aliis dilexit, in cuius schola sapientiam non mundi sed caeli didicit. ‘Qui cum sapientia graditur sapiens efficitur’. Petrus non erat ille litteratus, de quo Isaia XXXIII: Ubi est litteratus? Ubi verba legis ponderans? Ubi est doctor parvulorum? de quo Apostolus: Alium doces, teipsum non doces. Qui in lege gloriaris, per praevaricationem legis Deum inhonoras. Petrus erat idiota terrae, sed sapientissimus caeli; cuius hodie claves suscepit, et in cathedra, idest iudiciaria potestate ligandi atque solvendi, sedit. Sedit etiam in cathedra materiali, Antiochiae et Romae, in qua eius hodie cathedra populo demonstratur. Princeps inter tres. Tres, inter quos princeps apostolorum in cathedra sedit, fuerunt triplex fidei constantia. Prima fuit in hodierna confessione: Tu es, inquit, Christus etc. Secunda, in praedicatione, unde: Oportet obedire Deo magis quam hominibus. Tertia, in sua passione. Ipse est quasi ligni tenerrimus vermiculus. Nota quod, verme nihil mollius cum tangitur, nihil fortius cum tangit. Sic beatus Petrus. Nullus eo mollior, idest patientior, cum flagellabatur, cum crucifigebatur; unde informabat discipulos, epistola prima III: Modesti, humiles, non reddentes malum pro malo, nec maledictum pro maledicto etc. Cum vero tetigit, nullus eo fortior; unde dicit Ananiae, Actus V: Cur tentavit Satanas cor tuum mentiri te Spiritui Sancto, et fraudare de pretio agri? Non es mentitus homini sed Deo. Audiens Ananias haec verba cecidit et expiravit; et Simoni Mago: Pecunia, inquit, tua tecum sit in perditione. A qua ille nos liberet, qui Petro dedit ligandi et solvendi potestatem. Amen.

V – Sermo moralis

10 – David, sedens in cathedra. Simile quid in Ecclesiastico: Rex qui sedet in solio, dissipat omne malum intuitu suo. David, idest vir iustus vel poenitens, est manu fortis. Unde Genesi, de Ismaele, XVI: Hic erit feros homo: manus eius contra omnes et manus omnium contra eum; et e regione fratrum suorum figet tentoria. ‘Ubi nos habemus feros, hebraeus habet phara, quod sonat onager’. In quo poenitens notatur, qui in agro poenitentiae ‘portat pondus diei et aestus’; cuius manus, idest opera, contra omnes daemones; et manus omnium daemonum contra eum. “Ut bene tu pugnes, bene pugnans efficit hostis”. Et e regione, idest ex adverso, fratrum, idest motuum vel corporis sensuum, figet, idest firmiter stabiliet, tentoria poenitentiae, paratus eis semper contradicere. Et unde huic tanta fortitudo? Utique ex cathedra. Sedens, inquit, in cathedra sapientissimus. Sapientia est rerum quae sunt, sui que immutabilem substantiam sortiuntur. ‘Sapiens dictus a sapore, quia sicut gustus sumptus est ad discretionem saporis ciborum, sic sapiens ad dignoscentiam sapidi et insipidi, mali et boni’. Poenitens ergo, vel iustus, est sapiens in plangendis malis praeteritis, sapientior in praecavendis insidiis, sapientissimus in degustandis aeternis bonis. Hic sedet in cathedra. Cathedra, excelsa sedes iudicis, est ratio, quae et solium, ‘quasi solidum, dicitur’, in quo qui sedet omne malum diaboli, carnis et mundi dissipat intuitu suo. “Ratio est aspectus animi, quo per se ipsum non per corpus, verum intuetur; aut est ipsa veri contemplatio non per corpus; aut etiam est ipsum verum quod contemplatur”. Vel, cathedra est mortis memoria, in qua sedet, idest se humiliat. Non enim potest aliquis navem suam bene regere, nisi in ultimam eius partem sedem suam studeat collocare. Navis, principio et fine stricta, sed medio lata, est hominis vita, quae in ingressu et egressu est valde stricta, quia misera et amara, sed medio est lata, quia vaga et lasciva. Nemo eam bene potest regere, nisi in memoria mortis se studeat humiliare. Et attende, quod dicit sapientissimus. Gubernator, qui sedet in puppi, ‘parte scilicet navis posteriore’, est et debet esse omnium sapientissimus, quia omnes videt, omnibus praevidet, pigros excitat, laborantes confortat, in tempestate aeris temperiem, magis quietem, promittit, spe boni portus laetos facit. Sic, qui in memoria mortis se humiliat, totam vitam suam bene disponit, circumcirca conspicit; pigritiam excutere, se in labore confortare, in adversitate de Domini misericordia sperare, et ad portum vitae aeternae vitam suam dirigere bene novit.

11 – Et ideo, sapientissimus princeps inter tres, in quibus contritio, confessio, satisfactio designantur. De his tribus dicitur primo Regum X, ubi loquitur Samuel ad Saul: Cum veneris, inquit, ad quercum Thabor, invenient te ibi tres viri ascendentes ad Deum in Bethel, unus portans tres haedos, et alius tres tortas panis, et alius portans lagenam vini. Quid quercus Thabor, quid tres viri, quid Bethel, quid tres haedi et tres tortae panis, et lagena vini significant, videamus. ‘Quercus dicta, quia antiqui in ea victus quaerebant, idest glandes, quibus homines prius utebantur’. “Thabor interpretatur veniens lumen”. Quercus est poenitentia, in qua antiqui patres quaerebant victum animae, idest veniens lumen divinae gratiae. Ibi venit caeleste lumen, quod ostendit homini se et sua, quae prius non videbat. Cum ergo veneris ad poenitentiam, invenient te ibi tres viri ascendentes, idest ascendere facientes, ad Deum in Bethel, “quae interpretatur domus Dei”, idest caelestem Ierusalem. Contritio portat tres haedos, in quibus triplex notatur peccati foetor,

scilicet conscientiae, personae et famae. Poenitens debet in contritione dolere, quia corrumpit propriam conscientiam per consensum, personam per actum, famam per malum exemplum. Item, confessio portat tres tortas panis, in quibus tria genera lacrimarum notantur: Fuerunt, inquit, mihi lacrimae meae panes die ac nocte. Et bene lacrimae dicuntur tortae, quia per tortionem cordis habentur. Unde “dicuntur lacrimae a laceratione mentis”. “Panis dictus, quod cum omni cibo ponatur, vel quod eum omne animal petat”. Cum omni cibo animae nostrae debemus compunctionem ponere, quia omne opus, insipidum sine devotione; quam a Deo quotidie petimus et petere debemus, quia quotidie indigemus: Panem nostrum quotidianum etc. Peccator ergo debet in confessione flere, quia stolam baptismalis innocentiae foedavit, quia gehennam acquisivit, quia vitam aeternam perdidit. Item, satisfactio portat lagenam vini, in quo hilaritas satisfactionis designatur, quae non cum pusillanimitate vel pigritia debet fieri: Hilarem enim datorem diligit Deus. Ieiunium et eleemosyna debent fieri cum hilaritate, oratio cum spe divinae misericordiae. In his enim tribus satisfactio consistit. Felix ergo ille poenitens, sui princeps, in cathedra rationis sedens, vel in memoria mortis se humilians, qui sic erit inter istos tres.

12 – Sequitur: Ipse est quasi ligni tenerimus vermiculus. Nota quod, vermis tria facit: semper est in motu; caput elevat, ut viam videat per quam se melius trahat; seipsum abbreviat, ut longius se extendat. Sic iustus: semper est in opere. HIERONYMUS: “Semper, inquit, aliquid operis facito, ut te diabolus inveniat occupatum”, quia multam malitiam docuit otiositas. “Quaeritur Aegisthus, quare sit factus adulter. In promptu causa est: desidiosus erat”. Dicitur in NATURALIBUS, quod ‘ex otiositate superfluitates crescunt in corpore’. Sic et in anima. ‘Sed labor consumit superfluitates, quoniam est ex eis quae faciunt multum evaporare’. Dicitur etiam, quod ‘omnes species plantarum si non fuerint cultae silvestrescent’. Item, caput, idest mentem elevat, ut oculo discretionis viam suae actionis videat, per quam ad Deum se melius trahat. Oculi, inquit, sapientis in capite eius, idest lumen discretionis in mente, et palpebrae tuae praecedant gressus tuos. Item, humilitate se abbreviat, ut usque ad vitam aeternam se extendat. Quam nobis praestare dignetur, qui est benedictus in saecula. Amen.

VI – Sermo allegoricus

13 – David, sedens in cathedra. ‘David, qui interpretatur pulcher aspectu, est Christus, qui in cruce, manibus affixis, aereas potestates debellavit’, ‘in cuius aspectus pulchritudine angeli desiderant prospicere’, quia, ut dicitur in Apocalypsi I, facies eius sicut sol lucet in virtute sua. Iste sedit, ‘idest se humiliavit’, in cathedra, idest in cruce, sapientissimus, quia sapientia Dei Patris, in qua omnia fecit. Simile quid tertio libro Regum IV: Erat Salomon sapientior cunctis hominibus, et disputavit super lignis, a cedro quae est in Libano usque ad hyssopum quae egreditur de pariete. “Salomon, Christus”, omnibus sapientior, ‘quia ipsa sapientia’, de qua Ecclesiasticus I: Sapientiam Dei praecedentem omnia quis investigavit? Prior omnium creata est sapientia. Fons sapientiae verbum, idest filius, Dei, in excelsis, a quo, velut aqua a fonte, omnis sapientia derivatur. Hic, sedens super lignis crucis, ‘disputavit a cedro Libani, idest altitudine divinitatis, usque ad hyssopum, idest humilitatem suae humanitatis’, quae egressa fuit de pariete, idest beata Virgine, de quo Isaia XXXVIII: Convertit Ezechias faciem suam ad parietem, et flevit

fletu magno. ‘Promissio facta fuerat David, quod de semine eius Christus nasceretur, sed, quia Ezechias videbat se mori sine herede, credidit quod promissio de Christo cassaretur’; et ideo flevit fletu magno et convertit faciem, idest mentis intuitum, ad parietem, idest beatam Virginem, quam super omnia desiderabat de semine suo nascituram, ut ex ea Christus nasceretur. Maxima fuit in cruce Christi sapientia, ‘quae cepit diabolus hamo divinitatis, dum voluit capere escam humanitatis’, unde Iob XXVI: Prudentia eius percussit superbum.

14 – Sedit ergo in cathedra princeps inter tres. Ita intellige, ut ipse sit unus ex tribus: Dismas et Gestas, in medio divina potestas. Unde Ioannes: Crucifixerunt cum eo alios duos hinc et inde, medium autem Iesum. Ecce qualiter sedit, quomodo se humiliavit princeps angelorum: ac si esset latro crucifigitur in medio latronum. Unde de ipsius humilitate adhuc sequitur: Ipse est quasi ligni tenerrimus vermiculus. Nota quod, vermis tria facit, scilicet ore se trahit; lignum, in quo est, quando comburitur, fortiter clamat; nihil eo mollius, cum tangitur; nihil fortius, cum tangit. Sic Christus ore proprio, Iudaeorum arguens malitiam, se traxit ad crucem. “Veritas parit odium”, et ideo sustinet patibulum. Item, de ipso legitur: ‘Scarabaeus de cruce clamat’. ‘Scarabaeus est animal modicum, volatile, cui summo sunt vertice oculi’. Sic Christus, modicus humilitate, volatilis ipsa divinitatis potentia: Volavit, volavit, inquit, super pennas, “idest virtutes”, ventorum, idest angelorum et sanctorum: Caput Christi, Deus; habet oculos in summo capite, quia ex virtute divinitatis omnia prospicit, ‘cuius oculis nulla creatura invisibilis’. Hic, quando in ligno crucis igne Passionis ardebat, fortiter clamabat: Pater, in manus tuas commendo spiritum meum. Item, nullus eo patientior, humilior, cum flagellabatur, spinis coronabatur, colaphis caedebatur; nullus eo fortior, cum in iudicio sententia irrevocabili diabolus cum omnibus membris suis praecipitabit in infernum. A qua nos liberet ipse, qui est benedictus in saecula. Amen.

VII – Sermo moralis

15 – David, sedens in cathedra etc. David, ‘qui interpretatur misericors’, est quilibet Ecclesiae praelatus, qui ad hoc est electus, ut aliis triplici misericordia misereatur. Unde ‘dictum est Petro ter: Pasce, nec semel est dictum ei: Tonde. Pasce verbo praedicationis, suffragio devotae orationis et beneficio temporali’. Iste sedet in cathedra ecclesiasticae dignitatis, et utinam sapientissimus illa sapientia, de qua dicit Iacobus III: Quae desursum est sapientia, primum quidem pudica est, deinde pacifica, modesta, suadibilis, bonis consentiens, plena misericordia et fructibus bonis, iudicans sine simulatione. Ecce septem gradus, quibus praelatus debet ascendere in cathedram. ‘In septem, inquit Ezechiel, gradibus ascensus eius’. Vita praelati debet condiri sapientia, quae desursum est, ut primum sit pudica mentis munditia quoad se, pacifica quoad subditum, ad quem reconciliandum tam Deo quam suo proximo est in cathedra positus; modesta, morum honestate; suadibilis, idest suaderi habilis; bonis consentiens, affectu et effectu; plena misericordia. Ecce David misericors circa pauperes, quorum est quidquid habet, retenta tantum necessitate, alioquin ‘rapina pauperum in domo eius’, et ideo tamquam raptor iudicandus. Vel, plena misericordia in animi compassione, et fructibus bonis in operis executione; iudicans sine simulatione, ut in iudicio personam non accipiat; vel mensuram poenitentiae, qua alios iudicat, sibi ipsi tribuat, quia pondus et pondus, mensura et

mensura, utrumque abominabile Deo, et mensura minor irae plena. Sequitur: Princeps inter tres. Qui sunt vita, scientia et eloquentia, quae principaliter debent praelatum munire. Vita pura, scientia sana, eloquentia expedita. Sed, heu! hodie vita immunda, scientia caeca, eloquentia muta. Ipse est quasi ligni tenerrimus vermiculus. GLOSSA ibi: ‘David in pressuris et domi et circa subiectos mansuetior fuit ceteris; in throno et contra hostes nullus eo acutior’. Et commendatur hic David in tribus, idest sapientia, humilitate et fortitudine. Talis debet esse praelatus, qui sibi populum commissum bene vult regere. Quod ei praestare dignetur, qui est benedictus in saecula. Amen.

IN CAPITE IEIUNII

1 – In illo tempore: Dixit Iesus discipulis suis: Cum ieiunatis etc. In hoc evangelio duo notantur: ieiunium et eleemosyna.

I – De ieiunio

2 – Ieiunium, ut ibi: cum ieiunatis. In hac prima clausula quattuor notantur, scilicet hypocritarum simulatio, capitis unctio, faciei lavatio, boni absconsio. Cum ieiunatis. Dicitur in NATURALIBUS, quod ‘saliva hominis ieiuni contrariatur animalibus habentibus venenum; unde si serpens ipsam gustaverit, moritur’. Magna est ergo medicina in homine ieiuno. Quamdiu Adam in paradiso a vetito pomo ieiunavit, innocens permansit. Ecce medicina, quae serpentem diabolum interficit, paradysum per gulam perditum restituit! Unde dicitur, quod ‘Esther humiliavit corpus suum ieiuniis, ut Aman superbum deponeret, et gratiam Assueri regis Iudaeis restitueret’. Ieiunate ergo, si haec duo vultis habere, scilicet de diabolo victoriam, et gratiae perditae restitutionem. Sed, cum ieiunatis, nolite fieri, “idest ipsa vultus tristitia ostentare ieiunium”: “non prohibet virtutem, sed fictam virtutis speciem”, sicut hypocritae tristes. Hypocrita dicitur deauratus, scilicet in apparentia, sed intus luteus in conscientia. Hic est idolum Bel apud Babylonios, de quo Daniel XIV: Ne erres, inquit, o rex; iste intrinsecus luteus est, et forinsecus aereus. Aes tinnitum habet, et quasi speciem auri retinet. Sic hypocrita tinnitum laudis diligit et sanctitatis speciem ostendit. Hypocrita, humilis in facie, vilis in veste, exilis in voce, sed lupus in mente. Haec tristitia non est secundum Deum. Mirabilis modus acquirendi laudem, signa tristitiae praetendere. Solent homines in lucro gaudere pecuniae. Diversa negotiatio: hic vanitas, illic falsitas. Exterminant enim facies suas, “idest extra terminos humanae conditionis abducunt. Sicut de nitore vestium iactantia est, sic de nimio squalore et macie”. Nec affectatae sordes, nec exquisitae munditiae; sed utriusque medium tenendum. Ut appareant hominibus. Quidquid agunt apparentia est, falso colore depictum. GLOSSA: “Ut dissimiles aliis videantur, et ipsa vilitate ultra homines praedicentur”. Ieiunantes. Ieiunat hypocrita, ut laudes acquirat; avarus, ut bursam impleat; iustus, ut Deo placeat. Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. Ecce merces prostibuli, de quo Moyses: Non prostitues filiam tuam. Filia, operatio, quam in mundi prostibulo ponunt, et mercedem laudis recipiunt. Stultus esset qui marcam auri venderet pro uno nummo plumbi. Rem magni meriti pro vili pretio vendit, qui bonum quod agit pro laude humana tribuit.

3 – Tu autem cum ieiunas, unge caput tuum, et faciem tuam lava. Concordantia Zacharia VIII: Haec dicit Dominus exercituum: Ieiunium quarti, et ieiunium quinti, et ieiunium septimi, et ieiunium decimi erit domui Iuda in gaudium et laetitiam, et in solemnitates praeclaras. Domus Iuda, “qui interpretatur confitens vel laudans”, sunt poenitentes, quorum criminis confessio est Dei laudatio. Istis est et debet esse ieiunium quarti, quia ieiunant a quattuor, scilicet diaboli superbia, animi immunditia, mundi gloria, proximi iniuria. ‘Hoc est ieiunium quod elegi, dicit Dominus’. Ieiunium quinti est refrenatio quinque sensuum ab illicita evagatione et delectatione. Ieiunium septimi est cupiditatis terrena exclusio: sicut enim septimus dies non legitur habere finem, sic nec cupiditas pecuniae habet fundum sufficientiae. Ieiunium decimi, a malo fine cessatio; totius numeri finis, decem: qui amplius vult computare oportet ipsum ab uno incipere. Conqueritur Dominus in Malachia III: Vos configitis me, et dixistis: In quo configimus te? In decimis et in primitiis, idest malo fine et principio corruptae intentionis. Et attende, quod prius ponit decimas quam primitias, quia maxime ex fine corrupto totum opus praecedens reprobatur. Tale ieiunium est poenitentibus in gaudio mentis, et laetitia divini amoris, et solemnitatibus praeclaris caelestis conversationis. Hoc est caput ungere et faciem lavare. “Caput ungit qui spirituali laetitia intus pinguescit”; faciem lavat qui vitae honestate opera sua decorat.

4 – Aliter. Tu autem cum ieiunas. Multi sunt qui in hac quadragesima ieiunant, et tamen in peccatis suis perdurant. Isti caput non unguunt. Nota quod triplex est unguentum: lenificativum, corrosivum, pungitivum. Primum componit mortis memoria, secundum venturi iudicis praesentia, tertium gehenna. Est caput pustulosum, verrucosum, et impetiginosum. “Pustula est in superficie turgida putredinis collectio”; verruca est superflua caro, unde verrucosum, idest superfluum; “impetigo, sicca scabies”, quae decorem foedat. In istis tribus superbia, avaritia et inveterata luxuria designantur. Tu autem, o superbe, reduc ante oculos mentis tui corporis incinerationem, putredinem et foetorem. Ubi tunc illa erit cordis superbia, ubi illa divitiarum iactantia? Tunc cessabunt verba ventosa, quia ad modicam acus puncturam deinflabitur vesica. Haec intime excogitata caput pustulosum inungunt, idest mentem superbam humiliant. Tu autem, o avare, recordare ultimi examinis, ubi iudex iratus, carnifex torquere paratus, daemonia accusantia, remordens conscientia. ‘Tunc, ut dicit Ezechiel VII, argentum tuum foris proicietur; aurum in sterquilinum erit; argentum et aurum tuum non valebit te liberare in die furoris Domini’. Haec attente excogitata superfluitatis verrucas corrodunt et abscidunt, et inter eos qui nec necessaria habent dividunt. Tu ergo, cum ieiunas, hoc unguento, obsecro, unge caput tuum, ut quod subtrahis tibi largiaris pauperi. Tu autem, o luxuriose, recordare inextinguibilis gehennae, ubi mors sine morte, finis sine fine; ubi mors quaeritur et non invenitur; ubi damnati manducabunt linguas suas et maledicent Creatori suo. Illius ignis ligna sunt animae peccatorum, et flatus irae Dei succendit ea. Unde Isaia XXX: Praeparata est ab heri, ‘idest ab aeterno’, quod est Deo velut heri praesens, Topheth, “idest Gehenna”, profunda et dilatata. Nutrimenta eius ignis et ligna multa; flatus Domini sicut torrens sulphuris succendens eam. Ecce unguentum pungitivum, sanans inveteratam mentis luxuriam. Sicut clavus clavo eicitur, sic ista, diligenter meditata, stimulum luxuriae expellunt. Tu ergo, cum ieiunas, tali unguento unge caput tuum.

5 – Sequitur: Faciem tuam lava. Feminae, quando volunt exire in publicum, speculum ante se ponunt, et si aliquam maculam in facie deprehendunt, aqua abluunt. Sic et tu, aspice in speculo propriae conscientiae, et si ibi inveneris maculam alicuius criminis, accede statim ad fontem confessionis. Cum enim facies corporis in confessione lacrimis lavatur, facies animae clarificatur. Unde notandum, quod lacrimae sunt clarae contra obscuritatem, calidae contra frigiditatem, salsae contra peccati foetorem. Ne videaris hominibus ieiunans. “Hominibus ieiunat qui favorem eorum captat”; “Deo ieiunat qui pro amore eius se macerat, et quod sibi subtrahit aliis largitur”. Sed Patri tuo qui est in abscondito. GLOSSA: “Pater per fidem intus est, et remunerat in abscondito facta. Ibi ergo ieiunandum quo ipse videat. Et necesse est ieiunans sic ieiunet, ut ei placeat quem in pectore portat”. Amen.

II – De eleemosyna

6 – Eleemosyna, ut ibi: Nolite thesaurizare etc. “Aerugo metalla consumit; tineae, vestes; quod ab his intactum est, tollunt fures. His tribus modis omnis avaritia condemnatur”. Quid ista quinque: terra, thesauri, aerugo, tineae et fures, moraliter significant, videamus. Terra dicta, quod naturali siccitate torreat, est caro, quae ita sitit, quod numquam dicit sufficit. Thesauri, corporis sensus pretiosi. “Aerugo, vitium ferri, ab erodendo dicta”, est libido, quae dumlibet splendorem animae tollit et ipsam consumit. “Tinea dicta, quod teneat”, superbia vel ira. ‘Fures, dicti a furva, idest obscura, nocte’, sunt daemones. “Si quid ergo in carne gerimus, thesauros in terra recondimus, idest, dum pretiosos corporis sensus in terrenis vel carnis desideriis occupamus, aerugo, idest libido, ipsos consumit. Porro indumenta morum superbia, ira, et cetera vitia destruunt, quibus si quid restat, daemones furantur, qui semper ad hoc intenti sunt, ut spiritualibus spolient”. Sequitur: Thesaurizate vobis. Magnus thesaurus, eleemosyna. “Facultates, inquit Laurentius, Ecclesiae in caelestes thesauros manus pauperum portaverunt”. Thesaurizat in caelo qui dat Christo. Christo dat qui pauperi erogat: ‘Quod uni, inquit, ex minimis meis fecistis, mihi fecistis’. “Eleemosyna graece, misericordia latine”. ‘Misericordia dicta, miserum rigans cor’. Homo rigat hortum, ut colligat fructum. Riga et tu pauperis miseri cor eleemosyna, quae dicitur Dei aqua, ut colligas fructum in aeterna vita. Caelum sit tibi pauper: in eo thesaurum tuum repone, ut ibi semper, et maxime in hac sancta quadragesima, sit cor tuum. Et ubi cor, ibi oculus; et ubi ista duo, ibi intellectus, de quo: Beatus qui intelligit super egenum et pauperem. Unde Nabuchodonosor Daniel IV: Consilium, inquit, meum, rex, placeat tibi; et peccata tua eleemosynis redime, et iniquitates tuas misericordiis pauperum. Multa sunt peccata et iniquitates, et ideo multae debent esse pauperum eleemosynae et misericordiae, quibus, a peccati captivitate redempti, redire possitis in patriam caelestem liberi. Ipso praestante, qui est benedictus in saecula. Amen.

III – Sermo moralis

7 – ‘Gedeon in lampadibus, tubis et lagenis devicit castra Madian’. Hoc legitur in libro Iudicum VII. Simile quid in Isaia X: Ecce dominator, Dominus exercituum, confringet lagunculam in terrore; et excelsi statura succidentur, et sublimes humiliabuntur. Et

subvertentur condensa saltus ferro; et Libanus cum excelsis cadet. Quid ista quattuor: Gedeon, lampas, tuba et lagena moraliter significant, videamus. “Gedeon interpretatur circuiens in utero”, et significat poenitentem, qui antequam ad confessionem accedat, debet circuire in utero propriae conscientiae, in qua concipitur et generatur filius vitae vel mortis. Cuius est aetatis, quot annorum esse poterat, cum primo coepit mortaliter peccare; et postea quanta et qualia et quoties mortalia commisit. Quot et quae fuerunt personae, cum quibus peccavit; quae loca, quae tempora, si private, si publice, si sponte, si coacte, si praeventus tentatione, vel praeueniens tentationem, et tunc deterius. Et si haec omnia confessus fuit; et, si confessus, post quoties recidivavit, quia tunc magis ac magis gratiae Dei ingratus. Si confessionem contempsit, et quanto tempore inconfessus in peccato permansit; et si, in mortali existens, corpus Domini accepit. De tali circuitu dicitur primo Regum VII: Iudicabat Samuel Israelem cunctis diebus vitae suae. Et ibat per singulos annos circuiens Bethel et Galgala et Masphat. Revertebaturque in Ramatha; ibi enim erat domus eius. ‘Samuel interpretatur audiens Deum’, “Bethel domus Dei”, ‘Galgala collis circumcisionis’, ‘Masphat contemplans tempus’, ‘Ramatha mortem vidit’. Poenitens ergo, audiens Deum dicentem: Poenitentiam agite, debet iudicare cunctis diebus vitae suae seipsum, ad hoc ut sit Israel, “idest vir videns Deum”. Hic per singulos annos in hac quadragesima debet circuire propriam conscientiam, quae est domus Dei, et quidquid ibi noxium vel superfluum invenerit in humilitate contritionis circumcidere; et debet tempus praeteritum contemplari, diligenter inquirens quid commisit, quid omisit, et post haec omnia semper reverti ad mortis memoriam, quam prae oculis debet habere, ibique habitare.

8 – Poenitens, sedulus explorator, peracto sic circuitu, statim debet accendere lampadem, ‘quae ardet et lucet’, in qua contritio designatur; quae eo ipso quo ardet, eo ipso et illuminat. Unde Isaia X: Erit lumen Israel in igne, et Sanctus eius in flamma; et succendetur et devorabitur spina eius, et vepres in die una. Et gloria saltus eius et carmeli eius ab anima usque ad carnem consumetur. Ecce quid facit vera contritio. Cum cor peccatoris, gratia Sancti Spiritus, succenditur, ardet per dolorem, lucet per sui cognitionem, et tunc spina, idest spinosa, idest remordens, conscientia, et vepres, idest stimulans luxuria, devoratur, quia pax intus et foris redditur; et gloria saltus, idest pompae saecularis, et carmeli, “qui interpretatur mollis”, idest lasciviae carnalis, consumitur ab anima usque ad carnem, quia quidquid in utroque est immunditiae totum consumitur contritionis igne. Felix ille, qui sic ardet et lucet ista lampade, de qua Iob XII: Contempta lampas apud cogitationes divitum, parata ad tempus statutum. Cogitationes divitum istius mundi sunt: et acquisita custodire et in aliis acquirendis desudare; et ideo aut raro aut numquam vera in eis invenitur contritio; quam contemnunt, quia transitoriis omnino intendunt. Dum enim temporalium dulcedini tam ardentem intendunt, vita animae, quae est contritio, obliviscuntur, et sic mortem incurrunt. Unde dicitur in NATURALIBUS, quod venatio cervorum est secundum hunc modum. ‘Duo homines vadunt, et unus illorum sibilat et canit; et cervus tunc sequitur cantum, quoniam delectatur in ipso; et tunc alius trahit iaculum et percutit et interficit cervum’. Sic est venatio divitum. Duo homines sunt mundus et diabolus. Mundus ante divitem sibilat et canit, quia delicias et divitias ei ostendit et promittit, quas dum stultus et stupens sequitur, quia in ipsis delectatur, a diabolo interficitur et ad coquinam inferni assandus et elixandus deportatur.

9 – Sed ecce tempus quadragesimae, ab Ecclesia statutum, ad redimenda peccata et salvandas animas, in quo parata est contritionis gratia, quae modo spiritualiter ‘stat ad ostium et pulsat; cui si volueris aperire et ipsam recipere, cenabit tecum et tu cum ipsa’. Et tunc mirabiliter incipies tubam sonare. Tuba est confessio contriti peccatoris, de qua dicitur Exodo XIX: Totus mons Sinai fumabat, eo quod descendisset Dominus super eum in igne, et ascenderet fumus ex eo quasi de fornace; eratque mons omnis terribilis. Et sonitus buccinae paulatim crescebat in maius, et prolixius tendebatur. Hic ostenditur qualis debet esse peccator in sua confessione. Mons dictus, motum non habens. Mons Sinai, ‘qui interpretatur dentes mei’, est poenitens in tentatione constans, qui dentibus, idest reprehensionibus suis, carnes, idest carnalitates suas, lacerat. Hic totus fumat lacrimis, quae ascendunt de fornace contritionis, quod provenit ex descensu gratiae caelestis. Eratque mons omnis terribilis, quia lacrimae et moestitia in facie, vilitas in veste, dolor in corde, gemitus et suspiria in voce. Et solitus buccinae, idest confessionis, paulatim crescebat etc. Hic nota modum confitendi. In principio confessionis debet incipere a sui accusatione, qualiter processit a suggestionem in delectationem, a delectatione in consensum, a consensu in verbum, a verbo in actum, ab actu in assiduitatem, ab assiduitate in consuetudinem. Primo incipiat a luxuria et omnibus eius modis et circumstantiis, in naturam et praeter naturam. Secundo ab avaritia, usura, furto et rapina et omni malo ablato, ad quorum restitutionem tenetur, si facultas suppetit. Si vero clericus est, a simonia, et si excommunicatus ordines suscepit, vel in susceptis administravit, vel in ipsis saltum fecit. Tertio et de cetero, sicut confitenti et confessori videbitur, poterit alia confiteri.

10 – Facta confessione, debet iniungi satisfactio, quae in lagenae vel lagunculae confractio designatur. Lagenae confringitur, corpus affligitur, Madian, “qui interpretatur de iudicio” vel iniquitas, idest diabolus, qui de iudicio Dei iam damnatus est, devincitur, et iniquitas eius ad nihilatur. Et hoc est quod dicit Isaias: Excelsi statura, idest daemones, succidentur; et sublimes, “idest homines superbi”, humiliabuntur, et condensa saltus, idest abundantiae temporalium, ferro divini timoris subvertentur; et Libanus, idest candor pompae saecularis, cum excelsis, idest nugis et truffis et apparentiis, cadet. Nota quod, satisfactio in tribus consistit: oratione quoad Deum, eleemosyna quoad proximum, ieiunium quoad seipsum, ut caro, quae laeta duxit ad culpam, afflicta reducat ad veniam. Quam nobis praestare dignetur, qui est benedictus in saecula. Amen.

IN ANNUNTIATIONE SANCTAE MARIAE

1 – In illo tempore: Missus est angelus Gabriel a Deo. In hoc evangelio tria notantur: Gabrielis ad Virginem missio, conceptionis dominicae annuntiatio, Spiritus Sancti superventio.

I – De Gabrielis ad Virginem missione

2 – Gabrielis ad Virginem missio, ut ibi: Missus est angelus Gabriel. ‘Qui interpretatur confortatio mea Deus’, de qua Isaias XXXV: Dicite: Pusillanimes, confortamini, et nolite

timere, ecce, Deus ipse veniet et salvabit vos. Tres maxime solemus confortare: infirmum, desolatum et timidum. Tale erat humanum genus: infirmitate quinque milia annorum laborabat et nullum remedium inveniebat; a paradisi deliciis desolatum erat; diabolum, cum una manu ipsum flagellantem et cum alia ad infernum trahentem, continue timebat. Sed, Deo gratias, quia missa est confortatio, quae et infirmum sanavit et desolatum deliciavit et timidum securum fecit. Missus est ergo angelus Gabriel, nuntius bonus de terra longinqua, aqua frigida animae sitiendi. Ecce confortatio animae sitiendi, prae siti languenti et prae languore deficienti, aqua frigida, aqua sapientiae salutaris. Et, quo mittitur? In civitatem Galilaeae, “quae interpretatur rota” vel “transmigratio”. Qui in istis duobus laborant, confortatione indigent. “Rota dicta, quod ruat”. Humanum genus de peccato in peccatum ruebat, et postea ad infernum transmigrabat. Unde Ieremias, Threnis I: Migravit Iudas propter afflictionem et multitudinem servitutis; habitavit inter gentes, nec invenit requiem; omnes persecutores eius apprehenderunt eam inter angustias. A servitute peccati fiebat transmigratio ad damnationem inferni. In tanta angustia confortatio erat necessaria, quae et rotam, quae ruebat in mortem, converteret ad vitam, et sic fieret transmigratio ad gloriam. Praecedet, inquit, vos in Galilaeam, ibi eum videbitis. Cui nomen Nazareth, “quae interpretatur flos” vel unctio aut consecratio, quia ibi flos virginittatis, ibi unctio gratiae septiformis, ibi consecratio Virginis gloriosae.

3 – Ad Virginem. Simile quid Genesi XXIV: Rebecca puella decora nimis, virgoque pulcherrima et incognita viro. Rebecca, “quae interpretatur multum accepit”, est beata Virgo, quae vere multum accepit, quia concepit Filium Dei, de cuius decore ipse Filius in Canticis VI: Pulchra es, amica mea, suavis et decora sicut Ierusalem. Pulchra humilitate, amica caritate, suavis contemplatione, decora virginitate, sicut Ierusalem caelestis, in qua habitat Deus, et virgo habitatio ipsius. Qui creavit, inquit, me requievit in tabernaculo, ‘idest utero’, meo. Desponsatam viro, cui nomen erat Ioseph. GLOSSA BEDAE: “De desponsata voluit nasci, ut per Ioseph texeretur ordo generationis, et ne quasi adultera lapidaretur, et ut virgo solatium viri et testem integritatis haberet, et ut diabolus mysterium ignoraret”. “Ioseph, salvator, qui salvavit Aegyptum a fame; sic iste beatam Virginem ab infamia”. “Maluit Dominus aliquos de suo ortu quam de Matris pudore dubitare. Sciebat enim lubricam famam pudoris”. De domo David. “Non solum ad Ioseph sed etiam ad Virginem hoc referendum est”, uterque enim de domo David. Unde Dominus, Numeri ultimo: Omnes, inquit, viri ducent uxores de tribu et cognatione sua; et cunctae feminae maritos de eadem tribu accipiant. Et nomen Virginis Maria. Nomen dulce, nomen delectabile, nomen confortans peccatorem et beatae spei. ‘Quid est Maria, nisi maris stella, idest fluctuantibus in amaritudine ad portum clara via?’ Nomen angelis amabile, daemonibus terribile, peccatoribus salubre, iustis suave.

4 – Et ingressus angelus ad eam. Erat intus, ad quam Angelus fuit ingressus, lectioni vel contemplationi vacabat, solitaria erat, solitudini intendebat. De qua Osee II: Adducam eam in solitudinem, et loquar ad cor eius. Ave, sine triplici vae, de quo in Apocalypsi: Vae, vae, vae, habitantibus in terra. Fuit enim ‘sine concupiscentia carnis, sine concupiscentia oculorum et sine superbia vitae’, quia casta, quia pauper, quia humilis. Gratia plena, quia “prima inter feminas virginittatis gloriosum munus Deo obtulit, quae etiam ideo angelico visu et alloquio meruit perfrui, quae gratiae totius auctorem mundo edidit”. Gratia plena, quia odor unguentorum tuorum super omnia aromata. Favus

distillans labia tua, ‘in quibus diffusa est gratia’. Dominus tecum, “quam novo castitatis amore ad caelestia sustulit, et post, mediante humana natura, omni plenitudine divinitatis consecravit”. Dominus tecum. Botrus cypri dilectus meus mihi, et ideo vino gratiae plena. Benedicta tu in mulieribus. Concordantia Iudicum V: Benedicta inter mulieres Iahel, ‘quae interpretatur expectans Deum’, benedicatur in tabernaculo suo. Vere benedicta, quae omnium benedictionem expectavit, et expectando suscepit. Vere benedicta, quia nec sterilis, nec immunda: ‘sine rubore fecunda, sine gravamine gravida, sine dolore puerpera’, “quae sine exemplo muliebris conditionis et virgo et mater est et Deum genuit”.

5 – Quae, cum audisset, turbata est. Concordantia Ioanne V: Angelus Domini secundum tempus descendebat in piscinam, et movebatur aqua. Aquae motio, Mariae turbatio “de angelica visione, de insolita salutatione”. Et cogitabat qualis esset ista salutio. “Ex verecundia turbatur, ex prudentia novam benedictionis formulam miratur”. Qui cito credit levis est corde. Pulchra permixtio verecundiae et prudentiae, ne verecundia sit effeminata vel effrons prudentia. Ne timeas, inquit, Maria, “quasi familiariter notam vocat ex nomine; ne timeat iubet”, invenisti enim gratiam apud Deum. Unde concordantia Esther V: Cumque rex Assuerus vidisset Esther reginam stantem, placuit oculis eius, et extendit, pro signo clementiae, contra eam virgam auream quam tenebat in manu. Quae accedens osculata est summitatem virgae. Assuerus, “qui interpretatur beatitudo”, est Deus, beatitudo angelorum, cuius oculis placuit regina nostra Esther, ‘quae interpretatur praeparata in tempore’, scilicet nostrae salvationis. Virga aurea, caelestis gratia, quam contra eam tunc extendit, cum eam gratia prae ceteris implevit; quae, tantae gratiae ingrata non existens, accessit humilitate, osculata est caritate.

II – De conceptionis dominicae annuntiatione

6 – Incarnationis dominicae annuntiatio, ut ibi: Ecce concipies et paries filium. Dicit beatus BERNARDUS: ‘Duplex miraculum, sed sibi eleganter coniunctum: Deus filius et Virgo mater; neque enim matrem virginem filius, neque Deum filium partus decuit alter’. Nota quod, Christus in Nazareth concipitur, in Bethlehem nascitur, in Ierusalem loco eminentiori crucifigitur. Sic Christus concipitur in humilitate, nascitur in caritate, quae est domus panis, crucifigitur in elatione.

7 – Et vocabis nomen eius Iesum. Nota quod, quinque leguntur a Deo vocati antequam fuissent in utero concepti. Primus, Isaac, de quo Genesi XVII: Sara uxor tua pariet tibi filium, et vocabis nomen eius Isaac. Secundus, Samson, de quo Iudicum XIII: Dixit angelus uxori Manue: Concipies et paries filium. Tertius, Iosias, de quo tertio Regum XIII: Ecce filius nascetur domui David, Iosias nomine. Quartus et quintus, Ioannes Baptista et Iesus Christus. In istis quinque notantur quinque genera electorum. In Isaac, “qui interpretatur risus”, caritativi, qui semper sunt in risu mentis. Unde Iob XXIX: Si quando rideam ad eos non credebant, et lux vultus mei non cadebat in terram. ‘Vultus animae, ratio, cuius lux est gratia’, de qua dicitur: Signatum est super nos lumen vultus tui, Domine. Caritativus servit in risu devotionis, et detractores non credunt, immo detrahunt; sed propter hoc claritas eius non debet cadere in terram, quin semper in lumine rationis, in gaudio mentis operetur. Item, in Samsone, “qui interpretatur sol eorum”,

notantur illi, qui praedicant verbum Dei, qui verbo et exemplo debent esse sol eorum, quibus praedicant. Vos estis, inquit, lux mundi. Sol dicitur fons caloris et luminis, in quibus vita et doctrina, quae, velut duo flumina, ab istis, velut a fonte, ad alios debent derivari. Vita debet esse calida doctrina clara. Item, in Iosia, ‘qui interpretatur ubi est incensum, vel in quo est sacrificium’, veri religiosi, in quibus est incensum devotae orationis et sacrificium mortificatae carnis, unde dicunt Daniele III: In animo contrito et spiritu humilitatis suscipiamur, et sic fiat sacrificium nostrum, ut placeat in conspectu tuo. In Baptista, omnes poenitentes et boni saeculares, qui in Iordane, ‘idest rivo iudicii’, idest lacrimis et confessione et eleemosynarum largitione et ceteris operibus misericordiae, se baptizant et sanctificant. In Iesu salvatore, boni Ecclesiae praelati, de quibus Abdias: Ascendent salvatores in montem Austri, iudicare montem Esau, et erit Domino regnum. Mons Austri est excellentia bonae vitae, in quam debent ascendere praelati, et sic poterunt iudicare, idest condemnare montem Esau, idest superbiam carnalium, et sic in ipsis et ex ipsis facient Domino regnum. Amen.

III – De Spiritus Sancti superventione

8 – Spiritus Sancti superventio, ut ibi: Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco? “Liquet, quod faciendum credit, quae quomodo fiat quaerit”. “Quomodo fiet quaerit, cum se non cognituram virum in animo vovisset, nisi aliter Deus disponeret”. GLOSSA AMBROSII: “Cum Sara risit de promissione Dei et Maria dixit: Quomodo fiet istud? cur non fuerint mutae, sicut et Zacharias? Sed Sara et Maria non dubitant faciendum, quod promittitur, sed modum requirunt. Zacharias negat se scire, negat se credere, et alium auctorem suae fidei quaerit. Ideo accipit signum tacendi, quia signa non fidelibus sed infidelibus data sunt”. Et respondens angelus dixit: Spiritus Sanctus superveniet in te. Quia dixerat superius: gratia plena, et hic dicit: superveniet, datur intelligi quod, sicut de vase pleno, si aliquid superaddatur, emanat, ita aliqua stillicidia gratiae eius ad nos emanarent. “Supervenienti Spiritus Sanctus in Virginem et mentem illius a sorde vitiorum castificavit, ut caelesti esset digna partu, et in utero eius redemptoris corpus sua operatione creavit de carne Virginis”. Et virtus Altissimi obumbrabit tibi. “In quo utraque Salvatoris natura intelligitur, quia umbra a lumine et corpore obiecto solet formari. Et Virgo plenitudinem divinitatis capere nequibat, sed virtus Altissimi obumbrat, dum incorporea lux divinitatis corpus in ea suscepit humanitatis, ut sic posset Deum pati”. Ideoque, quod ex te nascetur sanctum, vocabitur filius Dei. “Iesus nascitur sanctus, qui condicionem naturae corruptibilis vinceret et ex commixtione copulae carnalis conceptus non est. Nos, condicione corruptibilis naturae constricti, per gratiam possumus sanctificari. Et congruit ut, quae contra morem virgo concepit, supra morem humanae consuetudinis Dei filium generaret”. Et ecce Elisabet etc. “Ne Virgo de partu desperet, accipit exemplum sterilis et anus pariturae, ut discat omnia Deo possible, quae ordini naturae videntur contraria”.

9 – Dixit autem Maria: Ecce ancilla Domini. “Non de singularitate meriti se extollit, sed, suae condicionis et divinae dignationis per omnia memor, ancillam se illius esse fatetur, cuius mater eligitur, et cum magna devotione promissum angeli optat impleri”. Fiat mihi secundum verbum tuum. “Et statim conceptus est Christus de Virgine, plenus homo in anima et carne, ita tamen quod lineamenta corporis et membrorum visibus discerni non

possent. Creditur autem conceptus octavo kalendas aprilis, et revolutis triginta tribus annis eadem die mortuus”, qui est in saecula benedictus. Amen.

IV – Sermo moralis

10 – Missus est Gabriel etc. Audivimus qualiter beata Maria concepit Filium Dei Patris; audiamus breviter qualiter anima concipit spiritum salutis. Virgo Maria, fidelis anima: virgo fidei integritate – unde Apostolus: Despondi enim vos uni viro, virginem castam exhibere Christo –, Maria, idest maris stella, ipsius fidei confessione. Corde creditur ad iustitiam, ecce virgo; ore autem confessio fit ad salutem, ecce stella, quae ducit de saeculi amaritudine ad portum salutis aeternae. Haec habitat in Nazareth Galilaeae, idest in flore transmigrationis. Flos est spes fructus. Sperat enim transmigrare de fide ad speciem, de umbra ad veritatem, de promisso ad rem, de flore ad fructum, de visibili ad invisibile. Unde pastores, Luca II: Transeamus, inquit, usque ad Bethlehem, quia ibi inveniemus bona pascua, panem angelorum, Verbum Incarnatum. Unde Isaia XXXII: Gaudium onagrorum, pascua gregum. Onagri, iusti, quorum gaudium erit pascua gregum, idest claritas et beatitudo angelorum, quia cum ipsis simul pascentur, idest fruuntur Verbi Incarnati visione. Ad hanc virginem mittitur angelus Gabriel, qui interpretatur confortavit me Deus, in quo divinae gratiae inspiratio designatur, quae nisi confortaverit, anima deficit. Unde Iudith XIII: Conforta me, inquit, Domine, Deus Israel, in hac hora. Et percussit bis pugione in cervicem Holofernis et abscidit caput eius. Holofernes interpretatur infirmans vitulum saginatum, in quo peccator intelligitur, qui temporalium adipe saginatus, qui a diabolo virtutibus privatur, et sic infirmatur et effeminatur. Caput Holofernis, superbia diaboli. Unde Genesi III: Ipsa conteret caput tuum, et tu insidiaberis calcaneo eius, in quo vitae finis notatur. ‘Beata Maria contrivit superbiam diaboli humilitate’, sed ipse insidiatus fuit quasi calcaneo eius in sui Filii Passione. Qui superbiam diaboli a se vult abscindere, oportet eum bis percutere. Bina percussio, nostrae nativitatis et mortis recordatio. Quae qui bene cogitat, a se superbiam diaboli amputat, sed necesse est, ut prius divinae gratiae confortationem petat. Viriliter, inquit, agite, et confortetur cor vestrum.

11 – Et ingressus angelus ad eam. In quo notatur animae solitudo, in qua habitat secum, in libro propriae miseriae legens, dulcedini divinae intendens; et ideo meretur audire: Ave. Hoc nomen Eva, ‘quae interpretatur vae vel calamitas’, cum convertitur fit Ave. Animae existentis in mortali peccato nomen est Eva, idest vae calamitatis, sed, cum convertitur ad poenitentiam, dicitur ei ave, idest sine vae, ab a, quod est sine. Gratia plena. Qui pleno vasculo superinfundit, quidquid infundit perdit. Sic in animam, si gratia fuerit plena, non poterit intrare peccati immunditia. Gratia totum occupat nec aliquem angulum dimittit vacuum, in quo possit remanere vel intrare contrarium. Qui totum emit totum possidere cupit; satis lata est anima et nullus eam potest implere nisi solus Deus, qui, ut dicit Ioannes, maior est corde nostro, et novit omnia. Vas bene plenum undique stillat. De animae plenitudine omnes sensus accipiunt, quia, ut dicit Isaias, erit sabbatum ex sabbato, idest, ex pace interiori pax sensuum et membrorum. Dominus tecum. E contra, Exodo XXXIII: Non, inquit, ascendam tecum, quia populus durae cervicis es, idest inobediens et superbus. Ac si diceret: Tecum ascenderem, si humilis esses. Unde promittit humili, Isaia XLIII: “Servus” meus es tu, cum transieris per aquas tecum ero, et

flumina non operient te; cum ambulaveris in igne, non combureris, et flamma non ardebit in te. In aquis, diaboli suggestiones; in fluminibus, gula et luxuria; in igne, pecunia vel temporalium copia; in flamma, vanagloria. Servus, idest humilis, cum quo est Dominus, per diaboli tentationes illaesus transit, quia nec gula vel luxuria eum cooperit. Qui caput habet coopertum, nec videre nec odorare nec loqui nec bene audire potest; sic qui gula et luxuria cooperitur, et virtute contemplandi, discernendi, confitendi et obediendi privatur. Humilis etiamsi ambulat in igne temporalium, tamen inde nec avaritia nec vanagloria comburitur.

12 – Benedicta tu in mulieribus. Dicitur in NATURALIBUS, “quod mulieres maioris sunt pietatis quam viri, et citius eiciunt lacrimas, et sunt fortis memoriae”. In his tribus notantur proximi compassio, lacrimarum devotio, dominicae Passionis recordatio. Pone me, inquit, Canticis VIII, quasi signum super cor tuum, ut signaculum super brachium tuum, quia fortis est ut mors dilectio, scilicet tua, propter quam mortuus fuit. Benedictae illae animae, quae ista tria habent; inter quas speciali benedictionis praerogativa anima fidelis et humilis, plena operibus caritatis, benedicatur. De cuius benedictione sequitur: Ecce concipies et paries filium et vocabis nomen eius Iesum. Dicitur in NATURALIBUS, quod “feminis gravidis accidit dolor et debilitas appetitus et caligine hebetatur visus”; “et quaedam mulieres, postquam impraegnantur, abhorrent vinum, quoniam debilitantur ex eius potu”. Sic anima, ‘cum, operatione Spiritus Sancti, concipit spiritum salutis’, incipit de peccatis dolere, temporalia fastidire, sibi ipsi displicere – quod est oculus caligare, quo se solebat circumspicere –, vinum luxuriae abhorre. Istis signis poteris perpendere, quod anima conceperit spiritum salutis, quem tunc parit, cum in lucem boni operis foras producit; cui nomen salutis imponit, quia quidquid agit ex intentione salutis facit. Et dicitur, quod intentio imponit nomen operi. Operatur enim, ut Deo placeat, remissionem percipiat, proximum aedificet et ad salutem aeternam perveniat. Quam nobis praestare dignetur, qui est benedictus in saecula. Amen.

V – Sermo allegoricus

13 – Ecce spiritus grandis et fortis subvertens montes et conterens petras ante Dominum; non in spiritu Dominus. Et post spiritum, commotio; non in commotione Dominus. Et post commotionem, ignis; non in igne Dominus. Et post ignem, sibilus aurae tenuis, et in eo Dominus. Haec auctoritas tertio Regum XIX. Hic quattuor notantur: angelica salutatio, beatae Mariae conturbatio, Spiritus Sancti superventio, Filii Dei Incarnatio.

14 – Angelica salutatio: Ave, gratia plena, ut ibi: Ecce spiritus grandis et fortis. Dicitur ista salutatio spiritus, quia spirituali per spiritum angelicum missa; grandis, quia grandia promittens; fortis, quia per fortem Gabrielem de forti rege gloriae edita. Vel, ista tria verba respondent tribus clausulis salutationis. Ave, gratia plena. Ecce spiritus. Nihil hic de terra, nihil hic de carne, sed totum est de spiritu, quia de gratia. Prima femina Eva, de terra terrena, caro de carne, os de osse; ei dicitur: Vae, quia multiplicabo aerumnas tuas, et in dolore paries. Sed beatae Mariae, ‘cuius conversatio iam in caelis erat’, dicitur: Ave, gratia plena. Et nota, quod angelus non dixit: Ave, Maria, sed: gratia plena. Nos vero dicimus: Ave, Maria, idest maris stella, quia in medio maris sumus, fluctibus concutimur, tempestate submergimur, et ideo: Stella maris! clamamus, ut per ipsam ad portum salutis

veniamus. Ipsa est enim, quae se clamantes a tempestate eripit, viam ostendit, et ad portum ducit. Angeli vero a naufragio non indigent liberari, quia sunt in patria securi, ‘quos claritas Dei illuminat et lucerna eorum est Agnus’. Et ideo non dixit angelus: Ave, Maria. Nos vero miseri, a facie oculorum Dei in mare proiecti, omni hora, procellis concussi, in confinio mortis positi, clamemus omni hora: Ave, Maria. Dominus tecum. Ecce grandis. Vere grandis, quia Dominum, ‘quem caeli et terra capere non possunt’, in utero suo habuit, novem mensibus portavit. Benedicta tu in mulieribus. Ecce fortis. Unde Iudicum V: Benedicta inter mulieres Iahel, quae sinistram manum misit ad clavum, et dexteram ad fabrorum malleum percussitque Sisaram in capite. Et Iudith XIV: Una mulier hebraea fecit confusionem in domo Nabuchodonosor regis. Ecce enim Holofernes iacet in terra, et caput ipsius non est in illo. Et XIII: Ozias princeps populi dixit ad Iudith: Benedicta es tu, filia, a Domino Deo excelso, prae omnibus mulieribus super terram. Clavus, quo clauditur ostium tabernaculi, est virginitas beatæ Mariae. Porta haec, inquit, erit clausa et non aperietur, et vir non transiet per eam. Malleus, qui habet figuram thau, est crux dominicae Passionis. Sisara, “qui interpretatur exclusio gaudii”, est diabolus, qui semper laborat, ut homines a gaudio aeterno excludat. Hic interfectus fuit beatæ Mariae virginitate et sui Filii Passione: utriusque secretum ignoravit, et utriusque virtute potestatem amisit. Et ideo: Benedicta inter omnes et prae omnibus mulieribus, quae in domum diaboli confusionem fecit, caput principis abscidit et nobis pacem reddidit. Unde sequitur: Subvertens montes, idest superbiam, conterens petras, idest duritiam et malitiam daemonum. Benedixit te, o benedicta inter angelos, Dominus in virtute sua, qui per te ad nihilum redegit inimicos nostros, quorum superbiam subvertit et duritiam contrivit. Non in spiritu Dominus, quia in hac salutatione non fuit Verbi Incarnatio. Prius enim modum quaeret, quaerendo addiscet, addiscendo consentiet, consentiendo concipiet. Ordinatum est incedendum, gradatim ascendendum.

15 – Beatæ Mariae conturbatio, ut ibi: Et post spiritum, commotio. Turbata est, inquit, in sermone eius, forte quia inter mulieres audiebat se benedici, quae iam inter angelos erat benedicta. Unde Iudith XV: Tu es gloria Ierusalem, tu es laetitia Israel, tu honorificentia populi nostri, quia fecisti viriliter et confortatum est cor tuum, eo quod castitatem amaveris. Vel forte, ideo turbata est, quia talem se praedicari audiebat qualem se esse non sentiebat. GREGORIUS: ‘Specimen electorum est minus de se sentire quam sunt’. ‘Maxima virtus propriam virtutem non videre, et bonum, quod aliorum oculis patet, suis abscondere’. Exemplum dedit nobis, ut in laude nostra turbemur, et semper de nobis minus sentiamus quam sumus vel ab aliis audimus. Unde dicitur in NATURALIBUS, quod ‘conchae, quae ex caelesti rore margaritas concipiunt, si repente micaverit coruscatio, metu comprimuntur et subita formidine clauduntur, quia partus suos maculari timent’. Sic beata Maria, quae ex caelesti rore, Rorate, inquit, caeli desuper, margaritam angelorum concepit, quae in angeli coruscatione subita fuit turbata. Unde cantatur: “Et expavescit virgo de lumine”. Sic et nos, qui in rore gratiae volumus margaritam sanctae vitae concipere, ad laudis humanae coruscationem, debemus subito timere, nos comprimere et humiliare, et, ne foras exeamus, claudere, ne forte quod bene concepimus favore humano perdamus. Non in commotione, idest beatæ Mariae conturbatione, fuit Dominus, idest Verbi Incarnatio.

16 – Spiritus Sancti superventio, ut ibi: Et post commotionem, ignis. Spiritus Sanctus,

inquit, superveniet in te. Ignis non comburens, sed illuminans. Nota quod, ignis universa superat; teneri non valet, et ea in quibus ingignitur ad propriam agit operationem; traditivus suiipsius omnibus quocumque modo propinquantibus; renovativus, et non minoratur in sui traditione. Sic Spiritus Sanctus, aequalis Patri et Filio, omnia superat. Spiritus, inquit, Domini ferebatur super aquas, ‘sicut mens artificis superfertur operi faciendo’. Incomprehensibilis est eius potentia, et nescis unde veniat aut quo vadat. Animas, quibus ingignitur, ardentes in se facit, accedentes alios. [Traditivus suiipsius] omnibus: qui ei appropinquant calorem eius sentiunt. Renovativus, unde: Emitte spiritum tuum etc. Sursum mentem elevat; quamvis circumquaque gratiam diffundat, in seipso idem ipse permanet. Iste ignis in Virginem supervenit et eam charismate gratiarum replevit. Sed in hoc igne adhuc non fuit Verbi Incarnatio, quia expectabat consensum Virginis. Nullus enim potest Deum in mente concipere nisi ex consensu mentis. Quidquid in anima praeter consensum est, hominem iustificare non potest.

17 – Filii Dei Incarnatio, ut ibi: Et post ignem, sibilus aerae tenuis, et in eo Dominus. Ecce, inquit, ancilla Domini, hic est sibilus, fiat mihi secundum verbum tuum. Et statim: Verbum caro factum est. Nota quod, sibilus fit ore contracto. Beata Maria seipsam contraxit: regina angelorum, se ancillam nominavit, et ‘humilitatem ancillae suae hodie Dominus respexit’. Unde concordat Iudith XV: Ioachim summus pontifex de Ierusalem venit in Bethuliam, ut videret Iudith. Ioachim, “qui interpretatur cuius est praeparatio”, est Iesus Christus, qui dixit: Vado vobis parare locum, qui per proprium sanguinem introivit semel in sancta. Hic hodie venit de Ierusalem caelesti in Bethuliam, ‘quae interpretatur domus parturiens Dominum’, idest beatam Virginem, quae ipsum parturivit, ‘quam ipse in propria persona venit videre, in ipsa habitare et ex ipsa carnem assumere’. Ipsi ergo honor et gloria per aeterna saecula. Amen.

VI – Sermo moralis

18 – Ecce spiritus grandis et fortis. Hic quattuor notantur: venturi iudicis ira, damnatorum sententia, ardens gehenna, beatorum gloria. Venturi iudicis ira, ut ibi: Ecce spiritus grandis etc. De quo Isaia XXVIII: Spiritus iudicii sedentis super thronum; et XXVII: In die illa visitabit Dominus in gladio suo duro et grandi et forti, super Leviathan, serpentem vectem, tortuosum, et occidet cetum qui in mari est. ‘Gladius dicitur Filius, quem Pater in iudicio vibrabit’. Gladius vibratus duo facit, scilicet splendorem et umbram tremulam. ‘Sic Christus in iudicio ostendet iustis gloriam divinitatis, et iniustus formam hominis assumpti, ut videant in quem compunxerunt. Iste gladius dicitur durus, quia nec prece nec pretio flectetur; grandis, “quia omnia comprehendet”; fortis, quia omnia conteret. In die ergo iudicii Pater visitabit in Filio suo super Leviathan, “idest diabolum” et membra eius, qui dicitur serpens per astutiam, vectis, idest inflexibilis, per superbiam, tortuosus per invidiam, cetus per rapinam. Talia sunt et membra eius, in quorum conversatione, peccatis amara, diabolum habitat. Tunc ille spiritus, subvertens montes, idest huius saeculi potentes et superbos, et conterens petras, idest corda infidelia.

19 – Damnatorum sententia, ut ibi: Et post spiritum, commotio. De qua Isaia XXIV: Confractioe confringetur terra, idest superbus, contritione conteretur terra, idest avarus, commotione commovebitur terra, idest iracundus, agitatione agitabitur terra sicut ebrius,

idest gulosus et luxuriosus. Tota die clamat Dominus: Venite ad me omnes, qui laboratis, et nolunt venire; tunc audient: Ite, maledicti. Qualis erit tunc illa commotio, strepitus et tumultus, dolor et gemitus, stridor et planctus, quando illa belua, diabolus, cum universis impiis in infernum praecipitabitur!

20 – Ardens gehenna, ut ibi: Et post commotionem, ignis. De quo Isaia ultimo: Ecce Dominus in igne veniet, et quasi turbo quadrigae eius. Reddet in indignatione furorem suum, et increpationem suam in flamma ignis, quia Dominus in igne iudicabit; et Iudith ultimo: Dabit ignem et vermes in carnes eorum, ut urantur et sentiant usque in sempiternum mala.

21 – Beatorum gloria, ut ibi: Et post ignem, sibilus aurae tenuis: Venite, benedicti Patris mei, percipite regnum. Ibi Dominus, dulcis et suavis, laudabilis et amabilis, pius et benignus. Non talis in spiritu indignationis, in commotione damnationis, in gehenna ignis, sed in sibilo aurae tenuis, idest misericordiae ineffabilis. Unde dicit Zacharia X: Sibilabo eis, et congregabo illos, quia redemi eos. Tunc, ut dicit ISIDORUS, sancti scient plenius quid boni eis contulerit gratia, vel quid essent consecuti si divina eos gratuito munere non elegisset misericordia, et quam verum sit quod in Psalmo canitur: Misericordiam et iudicium cantabo tibi, Domine. Hoc certissime sciendum est, quia nemo nisi indebita misericordia liberabitur, et nemo nisi per debitum iudicium damnabitur. Caveamus ergo, carissimi, nobis a spiritu superbiae, a commotione avaritiae et irae, ab igne gulae et luxuriae, in quibus non est Dominus; et humiliemus nos in sibilo nostrae confessionis et accusationis, mansuetudinis et pacis, quia ibi Dominus, ut in die iudicii audire mereamur: Venite, benedicti. Ipso praestante, qui est benedictus in saecula. Amen.

IN CENA DOMINI

1 – Surgens Iesus a cena, ponit vestimenta sua; et cum accepisset linteum, praecinxit se. Deinde misit aquam in pelvim, et coepit lavare pedes discipulorum, et extergere linteo quo erat praecinctus.

Exordium. De cena Domini cenae Abrahae comparata

2 – Simile quid Genesi XVIII: Afferam, inquit Abraham, pauxillum aquae, et laventur pedes vestri, et requiescite sub arbore. Ponamque buccellam panis, et confortate cor vestrum. Quod Abraham fecit tribus angelis, hoc Christus fecit sanctis apostolis, veritatis nuntiis, sanctae Trinitatis fidem universo mundo praedicaturis: ante pedes eorum velut servus se inclinavit, et inclinatus eis pedes lavit. O incomprehensibilis humilitas! O ineffabilis benignitas! Qui ab angelis in caelo adoratur, coram piscatorum pedibus inclinatur; caput illud angelis tremendum submittitur ad pedes pauperum. Et ideo expavit Petrus, dicens: Non lavabis mihi pedes in aeternum, “idest numquam”. “Non potuit sustinere Deum ad pedes humiliari, pavore perterritus”. Cui Dominus: Si non laveris te, idest, si contempseris lavari a me, non habebis partem mecum. GLOSSA ibi: “Qui non est lavatus per baptismum vel confessionem poenitentiae, non habet partem cum Iesu”.

‘Postquam eorum pedes lavit’ sub se arbore requiescere fecit. Sub umbra, inquit, illius quem desideraveram sedi, et fructus, idest corpus et sanguis, eius, quem eis hodie dedit, dulcis gutturi meo. Haec est buccella panis, quam coram eis posuit, qua eorum corda ad labores perferendos confortavit. Cenantibus, inquit, eis, accepit Iesus panem; et benedixit ac fregit. “[Fregit.] Ut ostendat corporis sui fractionem non sine sua sponte fore. Benedixit prius, quia naturam, quam assumpsit, cum Patre et Spiritu Sancto gratia divinae virtutis implevit”. Accipite, inquit, et comedite: hoc est corpus meum. “Sic intellige: Benedixit, subaudi dicens: Hoc est corpus meum. Et tunc fregit et dedit et ait: Comedite, et iteravit: Hoc est corpus meum”.

I – Sermo allegoricus

3 – Quid cena, vestimenta et linteum; quid aqua, pelvis et pedes discipulorum allegorice significant, videamus. ‘Cena, paterna gloria; vestimentorum depositio, maiestatis exinanitio’; ‘linteum, munda caro’; ‘aqua, sanguinis effusio vel gratiae infusio’; pelvis, corda discipulorum, ‘pedes, affectus eorum’. Surgit ergo a cena, qua erat cum Deo Patre: Homo, inquit, fecit cenam magnam et vocavit multos. Magna, quia divinae gloria maiestatis, divitiis angelicae beatitudinis, deliciis geminae glorificationis affluens et splendida. Ad quam multi vocantur et pauci veniunt, quia stultorum numerus infinitus, qui cenam vitae dimittunt pro temporalium stercore. Porcus libentius dormit in luto quam in pulchro lecto. Christus surgit a suae felicitatis cena, ut istos faceret resurgere a sui stercore miseria. Ponit vestimenta sua. “Nota quattuor depositiones vestium Christi. In cena deposuit eas et resumpsit; ad columnam nudatus est et reindutus; in illusionem militum, nudatus et reindutus, nam ab Herode non legitur nudatus; ad crucem nudatus nec reindutus. Prima pertinet ad apostolos, quos in brevi resumpsit. Secunda ad illos, qui resumpti sunt die Pentecostes et paulatim resumuntur. Tertia ad reliquos, qui resumentur in fine. Quarta ad perversam medietatem nostri temporis, quae numquam resumetur. Secunda et quarta repraesentantur hodie in quibusdam ecclesiis, cum altaria nudantur, nam et ramusculis quasi flagellis tonduntur et asperguntur aqua et vino”. Vestimenta ponere est semetipsum exinanire; quae post lavationem suscepit, quia, peracta obedientia, ad Patrem unde venerat rediit. ‘Legitur in PASSIONE BEATI SEBASTIANI, quod quidam rex habebat anulum aureum, pretiosa gemma insignitum, valde sibi carum, qui de digito eius cecidit in cloacam, unde valde doluit. Qui, cum non inveniret aliquem, qui inde anulum posset extrahere, depositis regiae dignitatis vestibus, sacco indutus in cloacam descendit, anulum diu quaesivit, quaesitum tandem invenit, inventum secum gaudens ad palatium reportavit. Rex, Dei Filius; anulus, humanum genus; gemma in anulo, pretiosa anima in homine. Iste a gaudio paradisi, quasi de digito Dei, cecidit in cloacam inferni; super cuius amissione Dei Filius multum doluit. Qui, ut recuperaret anulum, in angelis et hominibus quaesivit, et non invenit, quia nullus sufficiens fuit; et tunc vestimenta deposuit, semetipsum exinanivit, saccum nostrae miseriae assumpsit, triginta tribus annis anulum quaesivit, tandem ad infernum descendit, et ibi Adam cum sua posteritate reperit, et repertum secum gaudens ad gaudia aeterna reportavit’.

4 – Sequitur: Et cum accepisset linteum, praecinxit se. De purissima enim carne Virginis linteum nostrae humanitatis accepit. Super quo habes concordantiam Ezechiele X: Dixit Dominus ad virum qui indutus erat lineis: Ingredere in medium rotarum, quae sunt subtus

cherubim. Rota, quae ab eo puncto quo incipit in eundem revertitur, est humana natura, cui dictum est: 'Terra es et in terram ibis'. Medium dicitur respectu extremorum, idest principii et finis. Nota quod, humana natura habet tria: conceptionis immunditiam, peregrinationis miseriam, mortis incinerationem. 'Vir indutus lineis est Iesus Christus, qui de beata Virgine vestem lineam accepit; et non in principium immundae conceptionis', quia opere Spiritus Sancti de purissima Virgine conceptus, nec in finem humanae incinerationis, quia: Non dabis sanctum tuum videre corruptionem, sed in medium nostrae peregrinationis, pauper, exul et peregrinus, intravit, qui vix in toto mundo locum habuit. Unde secundo Esdrae II, dicit Nehemias: Non erat locus iumento cui sedebam, ut transiret. "Nehemias, qui interpretatur consolatio Domini, est Christus, consolatio nostra" in tempore desolationis. Unde Isaia XXV: Factus es fortitudo pauperi, fortitudo egeno in tribulatione sua, spes a turbine, umbraculum ab aestu. In tribulatione mundanae adversitatis, in turbine diabolicae suggestionis, in aestu luxuriae vel vanae gloriae, ipse consolatio nostra; 'cuius iumentum, humanitas, cui sedebat divinitas. Istud iumentum, super quo imposuit vulneratum, idest genus humanum', in toto mundo non habuit locum, quia 'non habuit ubi caput reclinaret', nisi ubi inclinato capite tradidit spiritum. Intravit ergo in medium rotarum, quae sunt subtus cherubim, quia 'minoratus est paulo minus ab angelis', cum linteum accepit, quo se praecinxit. In illa enim carne "humilitate" se praecinxit, quia necesse fuit, ut tanta esset humilitas in Redemptore, quanta fuit superbia in proditore.

5 – Sequitur: Deinde misit aquam in pelvim. GLOSSA: "Sanguinem in terram fudit, ut vestigia credentium mundaret, quae terrenis peccatis erant sordidata". Nota quod, pelvis est vas concavum, tinnulum, et labium habet repansum. Tale erat cor apostolorum, et utinam tale sit nostrum: concavum humilitate, tinnulum devotione, habens labium repansum per sui accusationem. 'Pelvis dicta, quod pedes laventur in ea'. Misit Dominus aquam gratiae in die Pentecostes in cor apostolorum; mittit et quotidie in cor fidelium, ut eorum pedes, idest affectus, ab omni inquinamento laventur. Hoc est quod dicit Iob XXIX: Lavabam pedes meos butyro, in cuius pinguedine animi devotio signatur, qua Iob, "idest dolens" de peccatis, lavat affectus suae mentis. Et extersit linteo quo erat praecinctus, "quia tota dominici corporis afflictio et passio nostra est purgatio". Isto linteo debemus extergere sudorem nostri laboris, sanguinem nostrae passionis, ipsius patientiae exemplum sumentes in omni tribulatione nostra, ut cum ipso gaudeamus in gloria sua. Ipso praestante, qui est benedictus in saecula. Amen.

II – Sermo allegoricus

6 – Faciet Dominus exercituum omnibus populis in monte hoc convivium pinguium, convivium vindemiae, pinguium medullatorum, vindemiae defecatae. Haec auctoritas Isaia XXV. De quo convivio dicit Matthaueus XXVI: Cenantibus, inquit, eis, accepit Iesus panem; et benedixit ac fregit, deditque discipulis suis et ait: Accipite et comedite: Hoc est corpus meum. Et accipiens calicem, gratias egit, et dedit illis, dicens: "Bibite ex hoc omnes: Hic est sanguis meus novi testamenti, subaudi, confirmatio". Nota quod, Christus hodie quattuor fecit: apostolorum pedes lavit, eis corpus et sanguinem suum tradidit, sermonem pretiosum et longum fecit, pro eis et pro omnibus in se credentibus ad Patrem oravit. Ecce convivium pingue. Ipse ergo, Dominus exercituum, "idest angelorum". De

quibus in hac nocte dixit Petro: An putas, quia non possum rogare Patrem meum, et exhibebit mihi modo plusquam duodecim legiones angelorum? Quasi diceret: “Non indigeo auxilio duodecim apostolorum, qui possum habere duodecim legiones angelorum, in quibus sunt septuaginta duo millia”. In monte hoc, ‘idest Ierusalem’, ‘in cenaculo illo grandi, strato’, in quo et apostoli die Pentecostes susceperunt Spiritum Sanctum, fecit hodie omnibus populis, in se credentibus, convivium pinguium. Vere convivium hodiernum convivium pinguium, quia ibi vitulus saginatus, quem Pater occidit in reconciliatione humani generis. Unde, Luca XV: Adducite, inquit, vitulum saginatum, et occidite, et manducemus, et epulemur; quia hic filius meus mortuus erat, et revixit; perierat, et inventus est. Et coeperunt omnes epulari. GLOSSA: “Praedicate natum Christum et mortem eius insinuate, ut et corde credat occisum imitando, et ore percipiat Passionis sacramentum ad emundationem”. Quod hodie universalis facit Ecclesia, cui in monte Sion hodierna die constituit convivium pingue et medullatum, idest duplici pinguedine, interiori et exteriori, refertum, verum suum corpus, omni spirituali virtute et caritate intus et exterius saginatum, eis dedit et dandum in se credentibus instituit. Unde ‘firmiter credendum et ore confitendum, quod illud corpus, quod Virgo peperit, in cruce pependit, in sepulcro iacuit, tertia die resurrexit, ad dexteram Patris in caelum ascendit, illud vere hodie apostolis tradidit, illud vere quotidie Ecclesia conficit et suis fidelibus tribuit’. ‘Accedente enim verbo: Hoc est corpus meum, panis transubstantiatur in corpus Christi’, quod digne se suscipienti duplicis pinguedinis confert unctionem, quia et tentationes mitigat et devotionem excitat. Et ideo dicitur ‘terra melle et lacte manans’, quia indulcat amara, et nutrit devotionem. Infelix ille, qui ad hoc convivium ‘sine veste nuptiali caritatis’, vel poenitentiae, intraverit, quia, ‘qui indigne sumit, damnationem sibi sumit’. ‘Quae conventio luci ad tenebras?’ Iudae proditori ad Salvatorem? Manus, inquit, tradentis me mecum est in mensa. Bestia, idest bestialis homo, si tetigerit montem, idest corpus Christi, lapidabitur, idest damnabitur.

7 – Sequitur: Convivium vindemiae defaecatae, ‘idest ab omni sorde et faece purae vel purgatae’. Hoc est quod dicit Moyses in Cantico: Et sanguinem uvae biberent meracissimum. Uva, Christi humanitas, quae, in torculari crucis pressa, sanguinem undique emisit, quem hodie potandum apostolis dedit: ‘Hic est, inquit, sanguis meus, qui pro vobis et pro multis effundetur in remissionem peccatorum’. Oportuit ergo vinum defaecatum sanguinem esse meracissimum, qui in remissionem peccatorum tantorum funderetur. O caritas Dilecti! O amor Sponsi circa Sponsam suam Ecclesiam! Sanguinem proprium, quem in crastinum pro ipsa debebat fundere manibus infidelium, ei hodie obtulit suis manibus sanctissimis. Et ideo ipsa dicit in Cantico I: Fasciculus myrrhae dilectus meus mihi, inter ubera mea commorabitur. Botrus cypri dilectus meus mihi in vineis Engaddi. Intrat sponsa Ecclesia, vel anima, in silvam omnium afflictionum et passionum sui sponsi, et modo ibi opprobria, modo hic alapas et sputa, modo illic derisiones et flagella, modo ibi et ibi crucem, clavos et lanceam humilis colligit in unum, et vinculo amoris connectit, et fasciculum myrrhae, doloris et amaritudinis sibi facit, et inter ubera ubi cor, in quo amor, ponit. Dilectus ergo, qui in crastinum erit sponsae suae fasciculus myrrhae, hodie est ei botrus cypri. Calix, inquit, meus inebrians, ecce botrus cypri, quam praeclarus est! ecce vinea defaecata et sanguis uvae meracissimus. Et ubi invenitur? et unde elicitur? In vineis, inquit Engaddi, “qui interpretatur fons haedi”, qui foetet. Vineae Engaddi, vulnera nostri Dilecti, in quibus fons vivus, aqua purificans

omnem foetorem et sordes abluens. In hoc fonte latro crimina sua lavit, dum confessus fuit: Memento, inquit, mei, cum veneris in regnum tuum. De hoc fonte Zacharia XIII: In die illa, scilicet crastina, erit fons patens domui David et habitantibus Ierusalem, in ablutionem peccatoris et menstruatae. Ecce, fons patet, omnibus se communicat. Venite ergo et haurite, et maculas abluite occultas et manifestas, quae in menstruo designantur.

8 – Ecce noster Dilectus, cypri botrus, myrrhae fasciculus, celebrato illo pingui et defaecato convivio, ‘et hymno dicto, in montem Olivarum cum discipulis exit’; totam istam noctem insomnem ducit, sollicitus peragere negotium nostrae salutis, ab apostolis discedit, ‘tristari usque ad mortem coepit, genua ad Patrem flectit, si fieri potest, ut ab eo hora transeat petit, voluntatem suam voluntati paternae supponit’; ‘factus in agonia sudorem sanguineum emittit’. ‘Post haec a discipulo osculo traditur, ligatur, et velut latro ducitur’; ‘facies eius velatur, conspuitur’, ‘barba depilatur, arundine capite percutitur, colaphis caeditur’; ‘ad columnam flagellatur, spinis coronatur, morti adiudicatur, eius humeris lignum crucis imponitur, in Calvariam egreditur’, ‘vestimentis spoliatur, nudus inter latrones crucifigitur, felle et aceto potatur, a transeuntibus blasphematur’. Et quid plura? Vita pro mortuis moritur. O nostri Dilecti oculi in morte clausi! O facies, ‘in quam desiderant angeli prospicere’, in pallorem versa! O labia, favus distillans verba vitae aeternae, fiunt livida! O caput, angelis tremendum, pendet inclinatum! Illae manus, ad quarum tactum lepra recessit, vita rediit, lux perdita restituta fuit, daemonium fugit, panis crevit; illae, inquam, manus, heu! clavis perforantur, sanguine cruentantur! Colligamus haec omnia, fratres carissimi, et faciamus fasciculum myrrhae, et inter ubera nostra ponamus, idest in corde portemus, et maxime in nocte ista et die crastina, ut cum ipso in die tertia resurgere mereamur. Ipso praestante, qui est benedictus in saecula. Amen.

III – Sermo anagogicus

9 – Faciet Dominus exercituum etc. Quid ista quinque: mons, convivium, pinguedo, medulla et vinea defaecata anagogice significant, videamus. Mons est illa caelestis patria, unde Isaia XXX: Canticum erit vobis sicut vox sanctificatae solemnitatis, et laetitia cordis sicut qui pergit cum tibia, ut intret in montem Domini ad Fortem Israel. Nota ista tria: canticum, laetitia et tibia. ‘In cantico, laus vocalis’, quae, ut dicit CASSIODORUS, erit in patria: In saecula saeculorum, inquit, laudabunt te. ‘In laetitia, cordis iubilus’. In tibia, consonantiae melodia carnis et spiritus, quam in generali resurrectione habebimus perfecte, et cum ipsa in montem caelestis patriae cantantes et laetantes intrabimus, ad fortem Iesum Christum, qui liberavit de manu potentis Israel, idest fideles suos, quibus in hoc monte caelesti praeparavit convivium. De quo Luca XXII: Dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus, regnum, ut edatis et bibatis super mensam meam in regno caelorum. “Mensa, quae omnibus sanctis est ad fruendum proposita, caelestis vitae est gloria”, in qua erunt tria convivia: pinguedinis, medullae et vineae defaecatae, in quibus triplex gaudium beatorum designatur. In convivio pingui notatur illud gaudium, quod habebunt de totius Trinitatis visione; in convivio medullato notatur illud, quod habebunt de propria beatitudine et claritate interioris conscientiae. Pro his duobus orabat David: Sicut adipe et pinguedine, idest illo duplici gaudio, repletur anima mea, et tunc labiis exultationis laudabit os meum. In vindemia defaecata, gaudium totius triumphantis Ecclesiae, quae vere tunc erit defaecata, quia ‘mortale hoc induet immortalitatem et

corruptibile hoc incorruptionem'. Quam nobis praestare dignetur, qui est benedictus in saecula. Amen.

IN RESURRECTIONE DOMINI

1 – Florebit amygdalus, impinguabitur locusta, dissipabitur capparitis. Haec auctoritas, in Ecclesiaste ultimo.

Exordium. De humanitate Christi in Resurrectione florenti ad modum virgae Aaron

2 – Simile quid in libro Numeri XVII. Legitur quod 'virga Aaron germinavit, floruit, et, foliis dilatatis, amygdala protulit'. "Aaron, summus pontifex, est Iesus Christus", qui, 'non per sanguinem hircorum et vitulorum, sed per proprium sanguinem introivit in sancta'; hic, pontifex, 'quia fecit se pontem', ut per ipsum de ripa mortalitatis ad ripam immortalitatis transiremus, cuius virga hodie floruit. "Virga, eius humanitas", de qua: Virgam virtutis tuae emittet Dominus ex Sion, humanitas enim Christi, per quam virtutem operabatur divinitas, "ex Sion, idest populo iudaico, habuit originem", quia salus, idest Salvator, ex Iudaeis est. 'Haec virga, quasi arida, in sepulcro iacuit tribus diebus et tribus noctibus; sed hodie floruit et fructum protulit, quia resurrexit et fructum immortalitatis nobis attulit'.

I – Sermo allegoricus

3 – Florebit ergo amygdalus. Dicit GREGORIUS, 'quod amygdalus prae ceteris arboribus prima flores emittit'; et dicit Apostolus, quod 'Christus est primogenitus ex mortuis', "quia primus resurrexit". Nota quod, duplex erat poena homini inflicta, mors scilicet animae et corporis: "Quaecumque die, inquit, comederis, morte morieris, scilicet animae, et necessitatem mortis habebis. Unde alia translatio habet planius: mortalis eris". Venit Samaritanus noster, Iesus Christus, et 'isti duplici vulnere infudit vinum et oleum', quia per sui sanguinis effusionem animae nostrae mortem destruxit. Unde Osee XIII: De manu, inquit, mortis liberabo eos, de morte redimam eos. Ero mors tua, o mors! morsus tuus ero, o inferne! De quo partem cepit et partem dimisit, ad modum mordentis, et per suam Resurrectionem necessitatem moriendi abstulit, quia spem resurgendi dedit: 'Et mors, inquit, non erit amplius'. Resurrectio Christi designatur in oleo, quod superenatat omni liquori. Maius enim fuit gaudium apostolorum, quod habuerunt de Christi Resurrectione, omni gaudio, quod cum ipso adhuc mortali habuerunt. Glorificatio etiam corporum omne gaudium superabit. Gavisi, inquit, sunt discipuli, viso Domino.

4 – Unde sequitur: Et impinguabitur locusta. In qua primitiva Ecclesia designatur, quae flore dominicae Resurrectionis fuit impinguata, idest mirabili gaudio laetificata. Unde Luca ultimo: Adhuc illis non credentibus et mirantibus prae gaudio, dixit: Habetis aliquid hic quod manducetur? At illi obtulerunt ei partem piscis assi, et favum mellis. "Piscis assus, ipse Mediator passus, in aquis humani generis captus laqueo mortis, assatus tempore Passionis, ipse et favus mellis nobis est in hodierna Resurrectione. Favus mel est

in cera, idest divinitas in humanitate. In huius comestione significatur, quod illos in corpore suo ad aeternam quietem suscipit, qui, cum tribulationes pro Deo sentiunt, ab amore aeternae dulcedinis non recedunt. Qui hic assantur, illic vera dulcedine satiabuntur”. Nota quod, ‘hodie quinquies Dominus apparuit’; primo Mariae Magdalene; ‘secundo eidem cum aliis, currenti nuntiare discipulis’; ‘tertio Petro’; ‘quarto Cleophae et socio eius’; ‘quinto discipulis, ianuis clausis, illis duobus iam reversis’. Ecce qualiter hodie flore amygdali fuit impinguata locusta, idest Resurrectione Christi laetificata Ecclesia primitiva. ‘Locusta, cum incalescit sol, dat saltus et volatus, sic illa primitiva Ecclesia, cum in die Pentecostes calor Spiritus Sancti illam inflammavit, saltus et volatus praedicationis per universum mundum fecit. In omnem, inquit, terram exivit sonus eorum. Sic ergo, impinguata Ecclesia, dissipata fuit capparitis, quae est herba petrae adhaerens, idest Synagoga, cui lex scripta in petra fuit data ad ipsius ostendendam duritiam, cui semper adhaesit. Durae, inquit, populus cervicis est. Quanto magis Ecclesia impinguabatur, tanto magis Synagoga dissipabatur’. Unde concordat secundo Regum III: Facta est longa concertatio inter domum Saul et domum David. Domus David proficiens et semper seipso robustior, domus autem Saul decrescens quotidie. ‘Domus David, Ecclesia; domus Saulis, “qui interpretatur abutens”, Synagoga’; quae, donis Dei specialibus abutens, libellum repudii accepit et a legitimi viri toro recessit. Quam longa inter Ecclesiam et Synagogam concertatio fuerit, Actus Apostolorum ostendit. Ecclesia proficiebat, quia, ut dicitur Actus II, Dominus augebat qui salvi fiebant quotidie in idipsum. Synagoga vero quotidie decrescebat. Unde Osee I: Voca nomen eius Non populus meus; quia vos non populus meus, et ego non ero vester Deus; et: Oblivione obliviscar eorum, et domui Iuda, “idest Ecclesiae”, miserebor. Ipsi ergo honor et gloria in saecula. Amen.

II – Sermo moralis

5 – Florebit amygdalus etc. Quid ista tria: amygdalus, locusta et capparitis moraliter significant, videamus. In his tribus tria notantur, scilicet eleemosynae erogatio, pauperis consolatio, avaritiae destructio. Eleemosynae erogatio, ut ibi: Florebit amygdalus, idest eleemosynarius. Cui loquitur Isaias XVII: Mane semen tuum florebit. Semen est eleemosyna, quae mane, idest tempestive, ante alias saeculi actiones, velut amygdalus ante alias arbores, debet florere in manu christiani. Nota quod, ‘in flore sunt tria: color, odor et spes fructus’. Colore reficitur visus, odore olfactus, fructu gustus. Sic et in eleemosyna, in cuius colore reficitur, ut ita dicam, visus pauperis, qui habet oculum ad manus dantis. Unde Actus III: Petrus cum Ioanne dixit claudo: Respice in nos. At ille intendebat in eos, sperans se aliquid accepturum ab eis. Sed non sine dolore referimus, quod Ecclesiae praelati et huius saeculi magni viri faciunt, qui ad ianuam suam pauperes Christi, diu vociferantes et lacrimabili voce eleemosynam petentes, diu expectare faciunt, et tandem, postquam ipsi bene fuerint saturati et forte aliquando inebriati, dari eis praecipiant aliquas reliquias suae mensae et lavaturas coquinae. Non sic faciebat Iob, amygdalus tempestive florens, unde dicit XXXI: Si negavi quod volebant pauperibus, et oculos viduae expectare feci; si comedi buccellam meam solus, et non comedit pupillus ex ea. Quia ab infantia mea crevit mecum miseratio. Istud de cibo. Audi de vestimento: Si despexi, inquit, praetereuntem, eo quod non habuerit indumentum, et absque operimento pauperem; si non benedixerunt mihi latera eius, et de velleribus ovium mearum calefactus

est. Item, eleemosynae odore reficitur proximus, quia inde accipit bonum exemplum et glorificat Deum, et spe percipiendi fructus vitae aeternae reficitur dantis animus.

6 – Pauperis consolatio, ut ibi: Impinguabitur locusta. Dicit Nahum III, quod locustae considunt in saepibus in die frigoris. Sic pauperes in frigore paupertatis, quae eos constringit, considunt ad litteram iuxta saepes, eleemosynam a transeuntibus petentes, utpote leprosi, qui ab hominibus sunt eieci. Vel saepes, in quibus sunt pali acuti et spinae, notant punctiones, dolores et pauperum infirmitates. Ecce quanta afflictio! Et ideo necessaria consolatio. Flore locusta impinguatur, eleemosyna pauper consolatur. Unde Iob XXIX: Benedictio perituri super me veniebat, et cor viduae consolatus sum. Et Dominus, Isaia XXVIII: Haec, inquit, est requies mea, reficite lassum; et hoc est meum refrigerium. Et noluerunt audire. Et ideo ipsi, cum clamaverint: Domine, Domine, aperi nobis, non audientur. Modo Dominus ‘stat, in pauperibus suis, ad ostium et pulsat’, cui tunc aperitur, cum pauper reficitur. Refectio pauperis, requies Christi. ‘Quod uni, inquit, ex minimis meis fecistis etc.’ Et nota, quod dicit impinguabitur. “Pinguedo communicat cum aere et igne, et propter hoc natat super aquam, quoniam aer, qui est in ea, defert ipsam”. Sic et pauperis consolatio communicat cum aere devotionis quoad se qui recipit, igne caritatis quoad te qui tribuis. Illum devotio elevat, ut pro te oret. ‘Mitte, inquit, eleemosynam in sinu pauperis et ipsa orabit pro te’, scilicet, ut peccata tibi remittantur, ut mens tua gratia illuminetur et gloria aeterna tibi donetur.

7 – Avaritiae destructio, ut ibi: Dissipabitur capparitis, cuius radix petrae adhaeret, in qua avari duritia designatur, qui pauperum miseriis non emollitur. Hic est Nabal, de quo dicitur in primo Regum XXV, quod erat vir durus et pessimus. Cui dixerunt nuntii David: In die bona venimus ad te, quaecumque invenerit manus tua, da servis tuis et filio tuo David’. Quibus respondit: Quis est David, et quis est filius Isai? Hodie creverunt servi qui fugiunt dominos suos. Tollam ergo panes meos et carnes pecorum, quae occidi tonsoribus [meis], et dabo viris quos nescio unde sint? Haec est responsio avari Christi pauperibus, eleemosynam petentibus, quibus nihil tribuit et blasphemiam dicit et verecundiam facit; et ideo evenit ei quod sequitur: Emortuum est cor Nabal intrinsecus, et factus est quasi lapis. Hoc tunc evenit avaro, cum ei gratia subtrahitur et visceribus pietatis privatur. Felix vero ille, qui ‘aufert a se cor lapideum et assumit cor carneum’, quod, pauperum miseriis compunctum, doleat, ut eius compassio sit ipsorum consolatio et ipsorum consolatio suae avaritiae dissipatio. Si quis haberet in viridario suo arborem sterilem, nonne ipsam funditus eradicaret et loco eius aliam fructiferam transplantaret? Arbor sterilis, avaritia. ‘Ut quid terram occupat? Succide eam’, eradica eam, et in loco eius planta eleemosynam, quae tibi faciat fructum vitae aeternae. Ipso praestante, qui est benedictus in saecula. Amen.

III – Sermo moralis

8 – Florebit amygdalus. Hic tria notantur, scilicet honestas conversationis, dulcedo contemplationis, extinctio libidinis. De singulis breviter videamus. Honestas conversationis, ut ibi: Florebit amygdalus. Unde Daniel IV: “Ego, Nabuchodonosor, quietus eram in domo mea, et florens in palatio meo. Quid per domum intelligimus, nisi conscientiam? Et quid per palatium, nisi conscientiae securitatem securitatisque

fiduciam? Nam et palatium domus est, quaelibet tamen domus palatium dici non potest. Palatium est quaedam domus fortis, sublimis et regalis. Si per domum conscientiam debemus intelligere, recte per palatium intelligitur securitas conscientiae. In domo itaque sua quietus sedet, quem sua conscientia non remordet. Quietam conscientiam facit praeteritorum malorum condigna satisfactio et instantium malorum cauta providaque declinatio. Quietus itaque in domo manet, quem conscientia sua nec de praeterita nec de praesenti culpa remordet. Quietus in domo erat, qui veraciter dicebat: Neque enim reprehendit me cor meum in omni vita mea'. Quietus in domo sua extitit, qui veraciter dicere potuit: Nihil enim mihi conscius sum. Quietus tunc sane temporis erat in domo, et in palatio suo florebat, cum dicebat: Gloria nostra haec est, testimonium conscientiae nostrae. Quia in flore fructus speratur, recte per florem certa futurorum bonorum expectatio figuratur. Quia flos est inchoatio futurorum fructuum, recte nihilominus per florem intelligitur innovatio profectuum. In flore ergo figuratur vel certa praemiorum expectatio, vel nova meritorum promotio. In palatio itaque suo ille veraciter floret, qui, sub bonae conscientiae suae testimonio, coronam gloriae securus expectat"; et interim in saltu, vel volatu contemplationis, dulcedinem illius degustat. Unde sequitur:

9 – Dulcedo contemplationis, ut ibi: Impinguabitur locusta, quae, incalescente sole, saltus dare et in aera volare, cum quadam, ut ita dicam, hilaritate, consuevit. "Sic procul dubio anima sancta, dum interno quodam tripudii sui applausu a semetipsa excutitur, dum supra semetipsam ire mentis elevatione urgetur, dum in caelestibus tota suspenditur, dum angelicis spectaculis tota immergitur, nativae possibilitatis terminos supergressa videtur. Hinc est illud quod per Prophetam dicitur: Montes exultaverunt ut arietes, et colles sicut agni ovium. Quis non videat supra naturam, vel potius contra naturam, esse montes vel colles, iuxta arietum vel agnorum ludentium similitudinem, saltus quosdam in superiora dare, et terram a terra resilire et seipsam per inane librare? Nonne velut terra a terra suspenditur, quando supra hominem ducitur, cui per exprobrationem voce Dominica dicitur: Terra es et in terram ibis?" Dum igitur in mentis suspendio sic elevatur, dulcedine contemplationis impinguatur. Unde in Cantico VIII: Quae est ista quae ascendit de deserto, deliciis affluens, innixa super dilectum suum? 'Tunc anima de deserto in contemplatione ascendit, cum omnia inferiora deserit et ad caelum usque pertransiens solis divinis se totam per devotionem immergit; quae tunc vere deliciis affluit, cum spiritualis gaudii plenitudine hilaescit et internae suavitatis abundantia caelitus sibi data ubertimque infusa pinguescit'. 'Haec super dilectum suum innititur, cum nihil de suis viribus praesumit, vel suis meritis ascribit, sed totum gratiae sui dilecti tribuit': Ipse enim fecit nos, et non ipsi nos'. Unde Isaia XXVI: Omnia opera nostra operatus est nobis. Et quid utilitatis de hac locustae impinguatione eveniat, audi quod sequitur.

10 – Extinctio libidinis, ut ibi: Dissipabitur capparim. "Quae renibus valet; et, quia circa illas partes libido regnat, per capparim libido significatur", quae tunc dissipatur, cum anima praedicta dulcedine impinguatur. Unde Daniel X: Ego, inquit, relictus solus, vidi visionem hanc grandem; et non remansit in me fortitudo, sed et species mea immutata est in me, et emarcui, nec habui in me quidquam virium. Et Iob VII: Elegit suspendium anima mea, et mortem ossa mea. Desperavi, nequaquam ultra iam vivam. Ecce qualiter capparim dissipatur. Daniel, vir desideriorum, est contemplativus, qui solus tunc relinquitur, cum omnia exteriora postponit, et fune amoris in dulcedine contemplationis

se suspendit, et tunc, mente illuminata, visionem grandem videt, quam ipse etiam capere non potest, quia ‘per speculum et in aenigmate, non adhuc facie ad faciem’ contemplatur. Cum anima sic illuminatur, sic suspenditur, fortitudo corporis deficit, species vultus pallescit, caro emarcescit, et sic de corporis et praesentis temporis delectatione desperat, in qua nequaquam ultra, sicut solebat, vivere curat, quia ‘iam non ipse vivit, sed vivit in eo vita Christi’. Qui in saecula est benedictus. Amen.

IV – Sermo anagogicus

11 – Florebit amygdalus etc. In his tribus anagogice designantur corporis resurrectio, animae glorificatio, mortis destructio. De singulis breviter videamus. Corporis resurrectio, ut ibi: Florebit amygdalus. Simile quid in Iob XIV: Lignum habet spem; si praecisum fuerit, rursus virescit et rami eius pullulabunt. Si senuerit in terra radix eius, et in pulvere mortuus fuerit truncus illius, ad odorem aquae germinabit, et faciet comam quasi cum primum plantatum est. Lignum, corpus hominis, quod, quamvis mortis securi praecisum fuerit et in terra senuerit et computruerit et in pulverem redactum fuerit, debet tamen homo spem habere quod rursus virescet, idest resurget, et quod membra eius pullulabunt, et ad odorem aquae, idest benignitatem divinae sapientiae, germinabit quoad claritatem, et faciet comam quoad immortalitatem, quasi ‘cum primum plantatum est, scilicet in Paradiso’. ‘Prima enim hominis conditio in Paradiso fuit posse non mori, cui propter peccata poena contigit non posse non mori; restat in illa felicitate illud tertium, non posse mori’. Florebit ergo amygdalus. Unde in Psalmo: Et refluoruit caro mea, et ex voluntate mea confitebor ei. Nota quod, caro hominis floruit in Paradiso ante peccatum, ‘defloruit post peccatum, sed refluoruit in Resurrectione Christi’, perefflorebit, idest perfecte florebit, in resurrectione generali.

12 – Et tunc impinguabitur locusta, idest glorificabitur anima. Satiabor, inquit, cum apparuerit gloria tua. Unde in Psalmo: Ex adipe frumenti cibavit eos, et de petra melle saturavit eos’. ‘Frumentum et petra, Christus, Deus et homo’: in miseria viae est nobis frumentum, quia reficit; petra, quia ad se fugientes recipit et receptos defendit; unde: Petra refugium herinaceis, “idest peccatoribus conversis”; in gloria patriae erit nobis adeps frumenti et mel petrae, quia ex claritate suae humanitatis nos cibabit et ex dulcedine suae divinitatis nos saturabit. Unde Isaia ultimo: Videbitis et gaudebit cor vestrum, ecce pinguedo locustae; et ossa vestra quasi herba germinabunt, ecce flos amygdali: Videbitis claritatem humanitatis, et gaudebit cor vestrum de dulcedine divinitatis.

13 – Et tunc dissipabitur capparitis. Unde Apostolus ad Corinthios prima XV: Cum corruptibile hoc induerit incorruptionem et mortale hoc immortalitatem, tunc fiet sermo qui scriptus est “in Isaia”: Absorta est mors in victoria. Ubi est, mors, victoria tua? Ubi est, mors, stimulus tuus? Stimulus autem mortis peccatum est, virtus vero peccati lex. Deo autem gratias, qui dedit nobis victoriam per Iesum Christum Dominum nostrum. Qui est benedictus in saecula. Amen.

IN FESTIVITATE APOSTOLORUM PHILIPPI ET IACOBI

1 – In illo tempore: Dixit Iesus discipulis suis: Non turbetur cor vestrum. In hoc evangelio tria inter cetera specialiter notantur: caelestis mansionis aeternitas, fidei veritas, Patris et Filii aequalitas.

I – De caelestis mansionis aeternitate

2 – Caelestis mansionis aeternitas, ut ibi: Non turbetur cor vestrum. Dicitur in NATURALIBUS, quod ‘cor est fons et principium sanguinis et primum membrum recipiens sanguinem; et est principium motuum rerum delectabilium et offensibilium; et universaliter motus cuiuslibet sensus ex illo incipiunt et ad ipsum redeunt, et virtus eius expanditur ad omnia membra’. Non ergo turbetur cor vestrum, quia, si turbatur, omnia membra turbantur. Et nota, quod “corda diversantur in magnitudine et parvitate et mollitie et duritie. Quoniam corda animalium carentium sensu sunt dura, et corda animalium habentium sensum, mollia; et etiam animal habens magnum cor est timidum, et habens mediocre est magis audax. Et occasio, quae accidit huic animali ex timore, non est nisi quia calor cordis est modicus, et non potest implere ipsum, quia calor parvus in cordibus magnis debilitatur, et efficitur sanguis propter hoc frigidior. Corda autem magna sunt in leporibus et cervis et asinis et muribus, et in aliis animalibus, in quibus manifestatur timor. Et sicut ignis modicus calefacit minus in domo magna quam parva, ita est calor in istis”. Cor magnum, cor superbum; cor parvum, cor humile; cor molle, cor misericors et compatiens, quod habet qui alienae necessitatis dolorem vel penuriam sentit; cor durum, cor avarum, quod qui habet sensu caret. Cor magnum, cor superbum, est timidum, quia in eo calor divini amoris vel proximi est modicus et frigidus, et ideo velociter turbatur, quia velociter timet. Ne ergo turbetur cor vestrum: sit humile, quia ibi magnus calor amoris, et magna virtus rectae operationis. Item, nota quod, “cor solummodo inter omnia membra interiora non potest pati dolorem nec infirmitatem magnam. Et hoc rectum est, quia, quando corrumpitur principium, in nullo adiuvat residua membra. Et alia membra recipiunt virtutem a corde, et cor non recipit ex eis”. Non ergo turbetur cor vestrum, neque formidet. Inter cetera quae magis cor conturbant est rei dilectae amissio. Christus praedixerat apostolis de sua Passione; quem, quia valde diligebant, amittere formidabant, et ideo turbari poterant. Consolatur ergo eos, dicens: Non turbetur cor vestrum neque formidet “pro morte meae carnis, quia Deus sum, qui suscitabo carnem”. Unde addit: Creditis in Deum et in me credite, “quia ego Deus”. Nota quod dixit in Deum, et non Deum vel Deo. Daemones credunt “Deum esse”, et contremiscunt’. ‘Deo credit, qui verbis eius tantum credit, et nihil boni operatur. In Deum vero credit, qui eum ex toto corde diligit et eius membris inhaerere satagit’.

3 – Creditis in Deum. GLOSSA AUGUSTINI: “Ne mortem tamquam hominis puri timerent, et ideo turbarentur, consolatur eos se etiam Deum esse dicens. Ne autem iterum sibi timerent, quasi ab eo perituri, certificantur post tentationes sese apud Deum cum Christo esse mansuros”. Unde subdit: In domo Patris mei mansiones multae sunt. Ecce malgranatum, ‘cuius omnia grana sunt sub uno cortice’, et quodlibet tamen granum habet suam cellam propriam. Sic in illa gloriae aeternitate, una domus, unus denarius, una eadem vivendi mensura, singulae singulis tamen cellae, quia ‘dignitates in eadem

aeternitate diversae, quia alia claritas solis, alia lunae, alia stellarum'. 'In dispari tamen claritate par erit gaudium, quia ita gaudebo de bono tuo sicut de meo, et tu de meo sicut de tuo'. Verbigratia. Ecce sumus insimul; ego habeo rosam in manu. Mea est rosa, et tamen aeque tu reficeris ex eius pulchritudine et odore sicut et ego. Sic erit et in aeterna vita: mea gloria, tua refectio et exultatio, et e converso. In illa claritate tanta erit corporum claritas, quod ego me potero videre in tua facie velut in speculo, et tu te in mea, et ex hoc ineffabilis consurget dilectio. Unde AUGUSTINUS: "Quae erit illa dilectio, cum singuli in singulis facies nostras videbimus, sicuti modo alterutrum facies nostras videmus?" In illa claritate omnia erunt clara, nihil ibi ad invicem absconsum, nihil obscurum. Unde Apocalypsi XXI: Civitas Ierusalem, aurum mundum, simile vitro mundo. Ierusalem caelestis dicitur aurum mundum propter glorificatorum corporum claritatem, quae erit similis vitro mundo, quia sicut in vitro mundo quidquid est interius apparet clare exterius, sic in illa pacis visione omnia cordis secreta ad invicem patebunt, et ideo inextinguibili et ineffabili caritatis camino ad invicem ardebunt. Modo enim ad invicem vere nos, ut decet, non diligimus, quia in tenebris nos abscondimus et ab invicem in cordis secretis separamur, et sic 'refriguit caritas et abundavit iniquitas'. Sequitur: Si quo minus, dixissem vobis. "Minus ponitur pro non, et est sensus: Si in aliquo non [dixissem vobis, non], idest si non essent ibi, ego dixissem vobis, idest non celassem vobis, immo dixissem, quia non sunt ibi. Sed sciatis, subaudi, quia vado parare vobis locum". Pater filio parat locum, et avis pullis nidum. Sic Christus locum et quietem vitae aeternae nobis paravit, et prius viam, per quam accederemus, praeparavit. Qui est benedictus in saecula. Amen.

II – De fidei veritate

4 – Fidei veritas, ut ibi: Ego sum via "sine errore quaerentibus". De qua Isaia XXXV: Via sancta vocabitur non transibit per eam pollutus; et haec erit vobis directa via, ita ut stulti non errent per eam. 'Qui vult, inquit, esse sapiens, prius fiat stultus, ut sit sapiens'. Stultus sapiens in via Christi non errat, cuius doctrina fuit temporalia contemnere, caelestia sapere. Item, de hac, in libro Numeri XX, ubi dicitur, quod Moyses misit nuntios ad regem Edom, dicens: Obsecramus, ut nobis liceat transire per terram tuam. Non ibimus per agros, nec per vineas, non bibemus aquas de puteis tuis, sed gradiemur via publica, nec ad dexteram nec ad sinistram declinantes, donec transeamus terminos tuos; per viam tritam gradiemur. Filii Israel, viri iusti, qui per terram Edom, "qui interpretatur sanguineus", 'idest mundum', sanguinolentum peccatis, transeunt. Non enim sunt stationarii, quia 'vae habitantibus super terram', sed sunt viatores. De quibus Iob XXI: Interrogate quemlibet de viatoribus, et haec eadem intelligere cognoscetis, quia in diem perditionis servatur malus et ad diem furoris ducetur. Isti non eunt per agros maledictos terrenae sollicitudinis, in qua Cain interfecit Abel, 'idest possessio luctum', scilicet poenitentiae; nec per vineas eunt carnalis concupiscentiae vel luxuriae. De vinea, inquit, Sodomorum vinum eorum. Non bibunt aquas de puteo Samaritanae, idest cupiditatis mundanae, 'de qua qui biberit sitiet iterum'. Sed gradiuntur via publica, via trita, quae dicit: Ego sum via: publica in verbo, trita in flagello: publica in apostolorum praedicatione, trita in persecutione; publica, quia omnibus exposita, sed trita, quia ab omnibus fere pedibus conculcata. Saracenus enim negat, Iudaeus blasphematur, haeticus violat, falsus christianus male vivendo flagellatur. Solus iustus fideliter et humiliter

ambulat, nec ad dexteram prosperitatis, ut se eleuet, nec ad sinistram adversitatis, ut deiciat declinando, donec post terminum mortis ingrediatur terram promissionis.

5 – Sequitur: Veritas “sine falsitate invenientibus”. De qua: Veritas de terra orta est, ‘Christus, veritas, orta de terra virgine’; fidei ipsius veritas oritur de matre Ecclesia: illa praecessit, ut haec subsequeretur: Exortum est, inquit, in tenebris lumen rectis corde. Veritas, de qua tertio Esdrae, III et IV capitulo, ubi dicitur, quod ‘tres iuvenes, regis Darii corporis custodes, scripserunt haec: Primus, quod forte est vinum; secundus, quod fortior est rex; tertius – hic est Zorobabel –, quod fortiores sunt mulieres. Super omnia autem vincit veritas’. Veritas, magna et fortis prae omnibus. Omnis terra veritatem invocat, caelum ipsam benedicit. Iniquus rex, iniquae mulieres, iniqui omnes filii hominum et iniqua omnia opera eorum, et non est in ipsis veritas, et in ipsa iniquitate peribunt. Et veritas manet et invalescet in aeternum, et vivit, et obtinet in saecula saeculorum. Nec est apud eam accipere personas, neque differentias; sed quae iusta sunt facit omnibus iniustis et malignis, et omnes benignantur in operibus eius. Et non est in iudicio eius iniquum, sed fortitudo, et regnum, et potestas, et maiestas omnium aevorum. Benedictus Deus veritatis. Amen. Forte est vinum terrenae cupiditatis, quo mundani inebriati corruunt de peccato in peccatum. Fortior est superbia diaboli, qui est rex, ut dicit Iob, super universos filios superbiae. Fortior est tentatio carnis et luxuriae. Sed veritas Christi, omnibus fortior, omnia ista vincit.

6 – Sequitur: Et vita “sine morte permanentibus”. Ego, inquit, vivo, et vos vivetis. Unde Isaia penultimo: Secundum dies ligni erunt dies populi mei. ‘Lignum, in terra uteri virginalis, plantatum secus decursus aquarum’, idest abundantia charismatum, “est Iesus Christus”, cuius dies aeterni, quia regni eius non erit finis; et dies populi sui electi et salvandi, aeterni, quia mors non erit amplius; et ipse, Deus eorum, non est Deus mortuorum, sed vivorum. Ego sum via in exemplo, veritas in promisso, vita in praemio. Via non errans, veritas non fallens, vita non deficiens.

7 – Nemo venit ad Patrem nisi per me. Unde dicit: Ego sum ostium. Per me si quis introierit, salvabitur, et ingredietur, et egredietur, et pascua inveniet. ‘Quaedam porta erat Ierosolymis, quae dicebatur Foramen acus, per quam non poterat intrare camelus, quia erat humilis’. Haec ianua est Christus humilis, per quam non potest intrare superbus vel avarus gibbosus, quia qui per hanc vult intrare, oportet ut se humiliet, gibbum deponat, ne in ianuam offendat. Per quam qui introierit salvabitur, ‘ita tamen si perserveraverit’; et “ingredietur in Ecclesiam, ut hic vivat per fidem, et egredietur de ista vita, ut in aeternum vivat, ubi pascua aeternae iucunditatis inveniet”. Amen.

III – De Patris et Filii aequalitate

8 – Patris et Filii aequalitas, ut ibi: Dicit ei Philippus. Cuius hodie, et beati Iacobi, festivitas celebratur, qui cum Christo vita in mansionibus caelestis Ierusalem vivunt; qui cum hic viverent viam Christum fuerunt secuti, cuius veritatem infidelibus praedicaverunt, et hodierna die, per ipsum Christum ostium, ad pascua aeternae felicitatis intraverunt. Domine, inquit, ostende nobis Patrem, et sufficit nobis. “Quia dixerat, nullum venire ad Patrem nisi per se, qui est inseparabiliter idem cum Patre, ne quaererent quis est

Pater, ostendit ex se noto nosci Patrem, quod nondum quidem cognoverant. Quos arguit, dicens: Si cognovissetis” me et Patrem meum utique cognovissetis, et amodo cognoscetis eum et vidistis eum. “Ut de duobus omnino similibus dicitur: Si istum vidisti illum vidisti. Viderant ergo quam simillimum Filium, sed monendi erant, ut talem etiam Patrem intelligerent, et non dissimilem”. Amodo cognoscetis eum, per me cognitum, et vidistis eum corde, dum me per omnia similem ei vidistis.

9 – Sed erant alii, de quibus Philippus est, quia etsi scirent istum Filium illum Patrem, ‘non putabant Filium ex toto similem, sed Patrem meliorem, et ita nec Patrem nec Filium sciebant’. Quo animo Philippus existens, dicit: Ostende nobis Patrem, et sufficit nobis, “quia in eo sufficientia erit nobis”. Simile quid Exodo XXXIII, ubi Moyses loquitur Domino: Ostende mihi gloriam tuam. Respondit: Ego ostendam tibi omne bonum. Hoc est: Philippe, qui videt me, videt et Patrem, et sic omne bonum, a quo bono bonus est quicumque bonus est. Quod bonum, utpote substantiale bonum, ad omnia existentia extendit bonitatem suam. Quidquid in caelo, ut in angelis, quidquid in terra et subtus terram, quidquid in aere, quidquid in aqua intellectu et ratione viget, se movet, vivit et est, ab illo summo bono, omnium causa et fontana bonitate, est. Ipsi ergo honor et gloria per aeterna saecula. Amen.

IV – Sermo allegoricus

10 – Isti sunt duo filii splendoris olei, qui assistunt Domino universae terrae. Haec auctoritas in Zacharia IV. Simile quid Genesi XLVIII: ‘Assumpsit, inquit, Ioseph duos filios suos, Manassen et Ephraim, et perrexit ad patrem suum Iacob. Qui ait: Qui sunt isti? Filii, inquit, mei sunt, quos mihi dedit Deus in loco hoc. Adduc eos, inquit, ad me, ut benedicam eis. Benedixitque eis, dicens: Faciat tibi Deus sicut Ephraim et Manasse’. Faciat et nobis Deus sicut Philippo et Iacobo, quos Deus Pater dedit Filio suo Iesu Christo in Aegypto, idest mundo, in terra peregrinationis et paupertatis suae. “Philippus interpretatur os lampadis”, “Ephraim, fructificans”. Haec duo bene concordant. Philippus enim, quos verbo praedicationis et lampade fidei illuminavit, ipsos in bonis operibus fructificare fecit. Unde in vita ipsius legitur, quod ‘per viginti annos praedicavit instanter gentibus per Syriam evangelium, ubi statuam Martis, sub qua erat draco saevissimus, deiecit et draconem fugavit, infirmis sanitatem restituit, mortuos suscitavit et multa millia hominum ad Christi fidem conversos baptizavit’. ‘Iacobus interpretatur supplantans festinantem’, et “Manasses, obliviosus”. Haec duo nomina bene consonant. Iacobus enim, posteriorum et temporalium oblitus, ‘supplantavit, idest sub planta tenuit carnem’, quae festinat illud quod desiderat. ‘Dicitur enim fuisse magnae abstinentiae: non balneo vel lineis, carnibus vel vino usus; ob suae sanctitatis praerogativam ab apostolis archiepiscopus Ierosolymorum factus, cognomento iustus. Frater Domini dictus, cui in facie fuit simillimus; qui, mortuo Domino, vovit se non comesturum donec Christus resurgeret, et ideo dicitur, quod ea[dem] die Resurrectionis apparuit ei, unde Apostolus: Visus est, inquit, Iacobo et quingentis fratribus simul. Qui, dum Ierosolymis Iesum Christum multitudini populorum praedicaret, a pinnaculo templi a Iudaeis est praecipitatus et in capite pertica fullonis percussus, cerebro et sanguine in terra sparso, hodie migravit ad Dominum’. Isti ergo sunt duo hinnuli capreae gemelli, qui pascuntur in liliis, idest splendoribus aeternae iucunditatis: filii splendoris olei, idest gratiae Spiritus

Sancti, quo in die Pentecostes fuerunt inuncti. Unde Deuteronomio penultimo: Benedictus in filiis Aser, sit placens fratribus suis, tingat in oleo pedem suum. Ferrum et aes calceamentum eius. Aser, “qui interpretatur divitiae”, “est Christus” qui non tantum dives sed ipsae divitiae, quia omnibus affluenter tribuit et nihil sibi decrescit; qui in istis duobus filiis est benedictus, mirabilis et gloriosus; qui suis fratribus – Ite, inquit, nuntiate fratribus meis – vere placuit, quos tantum dilexit, et a quibus in tantum dilectus fuit. ‘Qui in die Pentecostes oleo Spiritus Sancti pedem suum, idest ipsos apostolos, qui eum, sicut pes corpus, per totum mundum debebant portare, intinxit, ad hoc ut laborem facilius sustinerent’. Pes enim lassus, cum inungitur, ad laborem refocillatur. ‘Istius pedis calceamentum fuit ferrum, in quo virtus miraculi, et aes, in quo sonoritas verbi’. Calceamentum, quo apostoli muniebantur, ut secure possent ‘calcare super serpentes et scorpiones, idest daemones et perfidos homines’, ipsorum fuit doctrina, quae duo habebat: et virtutem miraculandi, qua corda dura penetrabant, et sonum praedicandi, quo infideles instruebant. Sequitur: Qui assistunt Domino universae terrae. Assistere ponitur pro obedire vel ministrare. Isti duo apostoli obedierunt Iesu Christo, Domino universae terrae, in ipsorum vocatione vel electione, in praeceptorum observatione; ministraverunt etiam seipsos, sacrificium in suavitatis odore; et modo ei in caelo assistunt cum angelis, ipsum laudantes et benedicentes. Cui est laus et benedictio per aeterna saecula. Amen.

V – Sermo moralis

12 – Isti sunt duo filii. Simile quid Genesi XLIV: Vos, inquit Iacob, scitis quod duos genuerit mihi uxor mea, scilicet Rachel: Ioseph et Benjamin uterinos. In quibus amor Dei et amor proximi designantur. Iacob, quilibet iustus; Rachel, ‘quae interpretatur videns Dominum vel ovis’, est ipsius iusti anima: videns fide, ovis humilitate vel simplicitate. Haec duos filios generat Iacob, ut scilicet diligat Deum super omnia et proximum sicut seipsum. Primus amor, Ioseph; secundus, Benjamin. De quolibet videamus. Ioseph, “qui interpretatur augmentum”, est amor Dei, quem quanto magis diligis tanto ex ipso in ipso augmentum recipis. Unde in Psalmo: Accedet homo ad cor altum, et exaltabitur Deus. Cor altum, cor amantis, desiderantis, contemplantis, inferiora contemnentis. Ad tale cor cum passibus devotionis accedis. Deus exaltatur non in se sed in te. Eius exaltatio, tui amoris intensio, tuae mentis elevatio. Extende ergo te, ut tangas vel capias, sicut est possibile, illum, qui est supra te, quia excelsus reputatus est ipse. Sed, ubi Ioseph augmentum recepit? Audi ubi. Dicit Genesi XLI: Crescere me fecit Deus in terra paupertatis meae. Hoc est quod dicit Dominus: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum caelorum. Ecce quantum crevit, qui regnum caelorum in possessionem accepit. O quanti sunt hodie, qui libentissime per multum tempus in paupertate stricta viverent, si postea regnum Franciae vel Hispaniae se habituros certissime scirent. Hodie nullus est, qui in vera Christi paupertate velit vivere, ut regnum caelorum possit habere. Regnum caelorum, amor Dei, quo non est maior dignitas vel possessio. Unde Parabolis III: Melior est acquisitio eius negotiatione argenti, et auri primi et purissimi fructus eius, scilicet gustus contemplationis. Pretiosior est cunctis opibus, et omnia quae desiderantur huic non valent comparari. In terra ergo paupertatis, humilitatis, vilitatis crescit amor divinae maiestatis. Unde Baptista: Me, inquit, oportet minui, illum autem crescere. Cum amor privatus in homine diminuitur, amor divinus augmentatur.

13 – Item, Benjamin, ‘qui interpretatur filius dexteræ, prius dictus Benoni, idest filius doloris’, est amor proximi, cuius tuus debet esse dolor. Unde ille Benoni dicebat: Quis infirmatur, et ego non infirmor? etc.; et iterum ad Romanos IX: Tristitia mihi magna est, et continuus dolor cordi meo pro fratribus meis. Si me amas, de dolore meo doles. Dolor enim tui cordis indicium est mei amoris. Dolet mater super filium infirmum, quia diligit ipsum; si non diligeret numquam doleret. Heu! quam parum vel nihil de proximi dolore dolemus. Et quid est in causa? Certe, quia ipsum non diligimus. Et ideo debemus dolere, quia non dolemus: et ‘dolor poterit esse medicina doloris’. Sit ergo amor proximi prius filius doloris, ut postea fiat filius dexteræ, in qua cum ipso gaudebimus aeternaliter. ‘Si enim compatimur et conregnabimus’.

14 – Isti ergo sunt duo filii, quos qui habet ‘beatus est et bene sibi erit’. Infelix vero qui non habet, qui cum Iacob lugere et dicere potest, Genesi XLII: Absque liberis me esse fecistis. Ioseph non est super, Benjamin auferetis. In me haec omnia mala redundant. Ego quasi orbatus sine liberis ero. Dicitur in NATURALIBUS, quod ‘aquila ponit tria ova et eicit tertium a nido, quoniam gravatur et debilitatur in cibando tres pullos’. Tria ova, tres amores, scilicet Dei, proximi et mundi. Amorem mundi debet proicere aquila, idest vir iustus, a nido propriae conscientiae, ut duos tantum valeat bene nutrire, quia, si tertium voluerit fovere, gravabitur sollicitudine corporis, debilitabitur virtute mentis, et sic efficietur inutilis.

15 – Isti ergo sunt duo filii. Cuius? Splendoris olei. Ecce Rachel, quae, ut dicitur Genesi XXIX, erat decora facie, et venusto aspectu. Ecce splendor olei, idest claritas animae, gaudium conscientiae, quod superexcellit omni liquori, idest gaudio temporalium. De quo oleo locutus est Dominus ad Moysen, Levitico XXIV: Praecipe, inquit, filiis Israel, ut afferant mihi oleum de olivis, purissimum ac lucidum, ad concinnandas lucernas iugiter, extra velum testimonii. Filii Israel sunt viri iusti et contemplativi, qui oleum, idest conscientiae gaudium, purissimum quoad se, lucidum quoad proximum, afferunt; quod non de nucibus, idest mundi vel carnis nugis, sed de olivis, idest operibus misericordiae. Ex tali oleo concinnant, idest adaptant et componunt, lucernas, idest sensus sui corporis, iugiter, quae sunt extra velum testimonii, de quo Apostolus: Gloria nostra haec est, testimonium conscientiae nostrae. Velum est mentis secretum, quod debemus ponere inter nos et proximum, qui non potest videre ultra velum: sufficit ei si tantum videat lucernas compositas, ut ex ipsis illuminetur ‘summus sacerdos Iesus, cui omne cor patet’ et ultra et intra velum ingreditur, quia cor et eius secreta rimatur. Sequitur: Qui assistunt Domino universae terrae. Amor Dei assistit ei humilitate et devotione mentis; amor proximi compassione et sublevatione. Istos duos amoris filios nobis largiri dignetur Iesus Christus, qui est in saecula benedictus. Amen.

IN INVENTIONE SANCTAE CRUCIS

1 – In illo tempore: Erat homo ex Pharisaeis, Nicodemus nomine. In hoc evangelio tria notantur: Baptismi regeneratio, Christi Ascensio, ipsius Passio.

I – De Baptismi regeneratione

2 – Baptismi regeneratio, ut ibi: Erat homo ex Pharisaeis, Nicodemus nomine. ‘Qui, credens, dicit Christum a Deo venisse propter signa, quae viderat’, ‘sed nondum renatus erat; et ideo nocte venit, non die, quia nondum illuminatus caelesti lumine’. Vel, ‘nocte forsitan venit, quia, magister in Israel, palam discere erubescibat, vel pro metu Iudaeorum. Hic, quia prudenter aperta signa notavit, plenius fidei mysteria requirit, et ideo doceri meruit de secunda generatione et ingressu regni caelorum, de deitate Christi et ipsius utraque nativitate, de passione et resurrectione et ascensione, et aliis pluribus’. Nota quod Nicodemus, qui interpretatur effluxio terrenitatis, ‘est forma eorum qui perfecte credunt, sed tamen lucem perfectorum operum nondum habent, timentes carnalium cogitationum vel actionum, velut infidelium Iudaeorum impetum, fide sola, colloquio Christi fruentes, bonorum operum fiduciam non habentes’. Hoc est quod dicitur in NATURALIBUS, quod ‘bubo est debilis visus apud meridiem, in nocte vero clarius videt et tunc est fortior, et securius tunc volat, quia in die aliae aves volant in circuitu eius et deplumant ipsum; et propter hoc aucupes deprehendunt cum ipso alias aves multas’. ‘Bubo a sono vocis nomen habet’, et significat christianum, qui tantum a sono vocis nomen habet, ‘quia a Christo christianus’, sed non habet rem nominis, idest humilitatem, caritatem Christi, et ideo appellatur vas vacuum, sed signatum. Hic in die clare non videt, quia lucem bonorum operum non habet, sed in nocte valde acute videt, quia filii huius saeculi sapientiores sunt filiis lucis in generatione sua. Sapientes, inquit, sunt ut faciant mala, bene autem facere nescierunt. Hic bubo timet de die volare, idest coram iustis, qui sunt in luce, apparere, quia ipsi ipsum non palpant, sed deplumant, idest vituperant, arguunt et corripiunt. Sed, heu! quoties per talem bubonem daemones decipiunt viros iustos. Verbigratia. Aliquis praelatus habet parochianum usurarium vel alio mortali involutum; hic, quia timet ab eo argui vel excommunicari, offert ei exenia, promittit multa servitia; quae dum capit, capitur. ‘Fistula dulce canit, volucrum dum decipit auceps’.

3 – Sequitur: Respondit Iesus et dixit ei: Amen, amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit ex aqua et Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei. ‘In Veteri Testamento quasi iuramentum Dei erat: Vivit Dominus!; in Novo: Amen dico. Et cum in aliis evangelistis simpliciter dicatur, in solo Ioanne geminatur, secundum illud: Sit sermo vester: Est, est, quasi diceret: Verum dico corde et ore’. GLOSSA ibi: ‘Secunda nativitas, de qua docet Iesus, spiritualis est, quae est ex Deo et Ecclesia ad vitam. Sed ille solam carnalem sapit, quae est ex Adam et Heva ad mortem. Sed sicut carnalem dicit iste non posse iterari, sic spiritualis a quocumque facta non potest iterari. Ex semine enim veri Abrahae, idest Christi, sunt nati sive per liberam sive per ancillam’. Ex aqua, inquit, et Spiritu Sancto. Tria sunt, ignis, olla et cibus. Ignis circa ollam, cibus intus in olla. Ignis actualiter cibum non tangit, et tamen ipsum calefacit, depurat et decoquit. Ignis, Spiritus Sanctus; corpus hominis, quasi olla; anima, velut cibus. Sicut ergo decoquitur cibus mediante olla per calorem ignis, sic Baptismus aquae, Spiritu Sancto ignitus, dum corpus tingit exterius, animam purgat ab omnibus peccatis interius. Descendit Spiritus in flumine Iordanis super Christum baptizatum; descendit quotidie in fonte Baptismatis super quemlibet christianum, cuius virtute de filio irae factus est filius gratiae; unde Christus pro se et suis baptizatis audivit: Hic est Filius meus dilectus.

4 – MORALITER. Baptismus ex aqua et Spiritu Sancto est Poenitentia, ex spiritu scilicet contritionis et aqua lacrimosae confessionis, ut, qui primi innocentiam et gratiam per mortale perdidit, per istius secundi virtutem recuperare ipsam possit. ‘Haec est secunda tabula post naufragium’. De hoc baptismo dixit Eliseus Nahaman Syro, diviti sed leproso, quarto Regum V: Vade et lavare septies in Iordane; et recipiet sanitatem caro tua, atque mundaberis. “Nahaman decorus”, “Syrus sublimis”, “Iordanis rivus iudicii interpretatur”. Peccator, decorus exterius, sublimis superius, quia superbus, dives inferius, sed leprosus interius, scilicet in anima; quae, si vult ut sanitatem recipiat, ad rivum iudicii, idest lacrimosam confessionem accedat, ubi se iudicet, et quod male egit condemnet, et hoc septem vicibus. De quibus Apostolus, ad Corinthios secunda VII: Ecce hoc ipsum secundum Deum contristari vos, quantam in vobis operatur sollicitudinem, sed defensionem, sed indignationem, sed timorem, sed desiderium, sed aemulationem, sed vindictam. Tristis, dictus quasi tritus; tristitia, contritio cordis in confessione. Haec tristitia operatur in peccatore sollicitudinem satisfactionis, unde Michaeas IV: Dole et satage, idest satis age, filia Sion, quasi parturiens. Martha, inquit, satagebat, idest satis agebat, circa frequens ministerium. Sed defensionem, idest sui ipsius accusationem. Tunc enim se bene defendit coram iudice caelestis curiae, cum bene se accusat coram iudice Ecclesiae, sicut faciebat Iob VII: Ego, inquit, non parcam ori meo; loquar in tribulatione spiritus mei. Ori suo parcat, qui peccatum in confessione attenuare vel polire nititur; in tribulatione spiritus sui non loquitur, qui sicce et quasi ludicre confitetur. Sed indignationem, contra seipsum, non fatum vel proximum. Sicut faciebat Iob XIII: Lacerō, inquit, carnes meas dentibus meis, et animam meam porto in manibus meis. Etiam si occiderit me, in ipso sperabo; verumtamen vias meas in conspectu eius arguam; et ipse erit salvator meus. Signum est magnae indignationis, carnes suas cum aliquis lacerat dentibus propriis. Carnes lacerat dentibus, qui carnalitates suas arguit propriis reprehensionibus. Talis animam in manibus portat, paratus eam reddere Deo quacumque hora ipsam petierit. Vel sic: Anima, vita corporis; ubi anima, ibi vita; vita in manibus, caritas, quae est anima fidei in operibus. Qui sic animam portat, etiam si Deus ipsum afflixerit, occiderit tentatione, persecutione, in ipso tamen sperat, sciens quia omnem filium, quem corripit, recipit; et tanto magis se humiliat, vias, idest actiones, suas arguit, dicens: Ut dignus eram non recepi. Sed timorem, ne in tale vel consimile labatur. Videte, inquit, quomodo caute ambuletis. Dicitur in NATURALIBUS, quod chamaeleon, qui interpretatur leo terrae, “est macer valde, quoniam est pauci sanguinis; quia est valde timorosus, et propter timorem ipsius mutatur color eius in multos colores, quoniam timor eius augmentatur propter paucitatem sanguinis et diminutionem caloris”. Ista fere ad litteram patent in poenitente humili et contrito; qui dicitur leo terrae, idest suae carnis, quam velut leo subicit et conculcat; et ideo macer et pauci sanguinis, propter nimiam abstinentiam. Hic dicitur valde timorosus, quia, expertus periculum, timet sub omni esca hamum latere; vel timet quia in se non videt tantum sanguinem contritionis vel calorem divini amoris abundare, ut se secure possit tentationis periculo vel loco suspecto committere. Qui haec duo non habet, obsecro et consulo, ut loca suspecta timeat et timendo fugiat. Sed desiderium, de quo: Desiderio desideravi hoc pascha manducare vobiscum. Debet enim semper desiderare transire de die in diem ad maiorem perfectionem, et tandem de mundo ad Patrem. Sed aemulationem, idest imitationem. Aemulamini, inquit, charismata meliora. Aemulor, cum accipitur pro invidere, componitur ex e et immolo; cum vero pro imitari, quasi extra molere. Qui alterius virtutes

imitari desiderat, necesse est ut se in se molat, idest vitam in conscientia subtiliter discutiat, et, sic prius discussam, aliis per exemplum, ut ipsum imitentur, ostendat. Vel, aemulator dicitur ille, qui de sacco alterius granum virtutum extrahit, et in molam proprii cordis mittit, quas subtiliter conterit et quasi in farinam redigit, ut inde panem faciat, ex quo prius ipse comedat et postea aliis extra tribuat. Sed vindictam, de qua Lucas XVIII: Vidua, inquit, quaedam clamabat ad iudicem: Vindica me de adversario meo. Et nolebat per multum tempus. Vidua est anima a sponso suo, Spiritu Sancto, cui coniuncta fuit in Baptismo, sed post per mortale viduata. Haec, molesta de peccato, clamat ad iudicem, qui seipsum debet iudicare: Vindica me de adversario, idest corpore isto. Et quia peccator nec Deum timet, 'cuius timor non est ante oculos eius', nec hominem reveretur, quia 'frons meretricis facta est ei, et non erubescit', ideo non vult per multum tempus, quia multis peccatis et multo tempore involutus, viduam vindicare, idest poenitentiam agere. Sed tandem aliquando, latrante et remordente conscientia, viduam vindicat, seipsum iudicat, et adversarium, idest corpus proprium, in foro poenitentiali condemnat, et condemnatum in carcere poenitentiae includit, quousque viduae plenarie satisfaciatur. Amen.

II – De Christi Ascensione

5 – Christi Ascensio, ut ibi: Nemo ascendit. Quia de Domini Ascensione in sequenti diffusius loqui proponimus, hic succincte de ea praelibabimus. Caelum est celsitudo divinitatis, de quo Lucifer, Isaia XIV: 'In caelum, inquit, ascendam et ponam sedem meam ad Aquilonem, et ero similis Altissimo'. Cum enim Lucifer esset in empyreo constitutus, non erat caelum superius quo posset ascendere, sed caelum divinitatis celsitudinem intellexit, in quam desiderabat ascendere, ut esset similis Altissimo. Sic et hic caelum potest convenienter intelligi, ut taliter illud accipiatur. 'Nemo enim, idest nullus hominum, umquam quantumlibet sanctus, etiam ab utero sanctificatus, ascendit, idest in sublimitatem divinitatis, ut esset Deus, nisi ille qui de caelo descendit, idest de celsitudine divinitatis, ut esset homo, filius scilicet hominis, qui est in caelo', manens Deus. Non enim sic de caelo descendit, ut non maneret in caelo, quia non sic factus est homo, ut desineret esse Deus, sed simul in unum dives et pauper, Deus et homo: de Deo ante saecula genitus, homo de homine in saeculo natus. In Psalmo quoque simile legitur: A summo caelo egressio eius etc. Nota quod, aliud est ascendere, aliud portari. Qui ascendit, propria virtute ascendit; qui vero portatur alterius virtute portatur. Christus propria virtute in caelum ascendit, omnes alii adminiculo angelorum portantur. Unde dicitur, quod 'Enoch est translatus', 'Elias curru igneo subvectus', et quod in Ecclesia cantatur: "Venit Michael archangelus cum multitudine angelorum, ut perducatur animas in paradisum exultationis".

6 – MORALITER. Caelum, celsitudo contemplationis, vel excellentia sanctae conversationis. De quo Deuteronomio XI: Terra, ad quam ingredieris possidendam, non est sicut terra Aegypti, de qua existi, ubi iacto semine in hortorum morem aquae ducuntur irriguae; sed montuosa est et campestris, de caelo expectans pluvias, quam Dominus Deus tuus semper invisit, et oculi eius in ea sunt a principio anni usque ad finem eius. Terra Aegypti, mundus vel caro, cuius aquae divitiae et deliciae, quibus irrigatur velut hortus, in quo pompa saecularis vel luxuria carnis designatur, de quo Isaia I: Cum fueritis velut quercus defluentibus foliis, et velut hortus absque aqua. In hora mortis divitiarum

folia defluent, et aqua deliciarum siccabitur, et tunc infelix peccator nudus et aridus remanebit. Non est talis terra poenitentiae, ad quam, qui de terra Aegypti exit, debet ingredi possidendam. Poenitentia est montuosa, quia laboriosa in ingressu, et campestris, quia lata et plana in progressu. Quaelibet religio in principio montuosa, quia ascensus difficilis et maxime inexpertis, sed campestris, quia dilatatur processu temporis. Haec terra non de Aegypto, sed de caelo, idest celsitudine contemplationis vel sanctae conversationis, expectat pluvias devotionis, consolationis et lacrimosae compunctionis, quibus eam Dominus visitat et irrigat. Et nota quod, dicit expectat, in quo magnum desiderium poenitentis vel religionis designatur, qui consolationem semper debet expectare, vel a contemplatione, aut a praedicatione, vel collatione viri iusti. In hac terra sunt oculi Domini, idest respectus divinae gratiae, a principio conversionis usque ad finem ultimae incinerationis. In hoc caelo est filius hominis, idest vermis, idest humilis, qui se vermem et filium vermis reputat, de quo Iob XXV: Homo putredo et filius hominis vermis, idest putredo de putredine. Humilis se putredinem existimat, et ideo dicit cum David, primo Regum XXIV: Quem persequeris, rex Israel? quem persequeris? canem mortuum et pulicem unum. Iste talis est in supradicto caelo animi puritate, descendit de caelo proximi compassione, ascendit in caelum mentis elevatione; et nemo alius, quia nullus superbus. Superbis enim Deus resistit, humilibus autem dat gratiam. Amen.

III – De ipsius Passione

7 – Ipsius Passio, ut ibi: Sicut Moyses exaltavit serpentem in deserto. Hoc legitur in libro Numeri XXI: Immisit, inquit, Dominus in populum, quia murmuraverat, ignitos serpentes. Et paulo post, dixit Dominus ad Moysen: Fac serpentem aeneum et pone eum pro signo: quem si percussus prospexerit, vivet. Serpens aeneus, Christus Deus et homo: aes, quod antiquitate temporis non consumitur, divinitas; serpens, humanitas, quae in palo crucis fuit exaltata pro signo nostrae salutis. Elevemus ergo oculos nostros, et ‘aspiciamus in auctorem salutis Iesum’. Consideremus Dominum nostrum suspensum cruci, clavis affixum. Sed, heu! ut dicit Moyses Deuteronomio XXVIII: Erit vita tua pendens ante te; et non credes vitae tuae. Non dixit vivens, sed vita pendens. Et quid carius homini quam vita? Vita corporis, anima; vita animae, Christus. En ergo, vita tua pendet, quare non pateris et compateris? Si vita tua est, ut vere est, quomodo te amplius continere potes, ‘paratus cum Petro et Thoma et in carcerem ire et cum eo simul mortem subire?’ Ante te pendet, ut te ad sui compassionem invitet, unde dicit Threnis I: O vos omnes qui transitis per viam, attendite et videte, si est dolor sicut dolor meus! Vere non est dolor sicut dolor eius. Quos enim cum tanto dolore redemit, tam de facili amittit. Sufficiens enim fuit eius Passio ad omnium redemptionem. Sed, ecce, fere omnes tendunt in damnationem. Et quis tantus dolor sicut iste? Hoc fere nullus attendit nec cognoscit. Et ideo valde nobis timendum, ne, sicut dixit in principio: Poenitet me fecisse eos, ita dicat modo: Poenitet me redemisse eos. Si aliquis per totum annum in agro vel vinea sua instanter laborasset, et nullum ex ea fructum reciperet, nonne doleret? nonne se laborasse poeniteret? Ipse dicit Isaia V: Quid ultra debui facere vineae meae et non feci ei? Expectavi ut faceret uvas, et fecit labruscas? Ecce dolor! Expectavi ut faceret iudicium, scilicet poenitentiae, et ecce iniquitas; et iustitiam, quoad proximum, et ecce clamor! En qualem fructum vinea maledicta, radicitus extirpanda, igni comburenda, affert cultori suo. Non tantum coram Deo inique agunt, sed foras coram proximo clamant, idest publice

peccant. Item, vita tua ante te pendet, ut in ipsa, velut in speculo, teipsum inspicias. Ibi poteris cognoscere quam mortalia fuerunt vulnera tua, quae nulla medicina potuerunt sanari, nisi sanguine Filii Dei. Si bene inspexeris, ibi cognoscere poteris quantae dignitatis, quantae sis excellentiae, pro quo solutum fuit tam impretiabile pretium. Nusquam homo melius potest deprehendere suam dignitatem, quam in crucis speculo, quod te tibi ostendit, qualiter superbiam tuam debeas inclinare, lasciviam carnis tuae mortificare, pro te persequentibus ad Patrem orare, et in eius manus spiritum tuum commendare. Sed evenit nobis ut dicit Iacobus I: Si quis auditor est verbi et non factor, hic comparabitur viro consideranti vultum nativitatis suae in speculo: consideravit enim se, et abiit, et statim oblitus est qualis fuerit, qualem se ibi viderit. Sic et nos Crucifixum aspiciamus, in quo nostrae redemptionis imaginem consideramus, et considerando forte aliquantulum et valde parum dolemus. Sed statim, cum oculum avertimus, et corde divertimur et ad risum convertimur. Sed si ignitorum serpentium morsus, idest daemonum tentationes et peccatorum nostrorum vulnera sentiremus, oculos nostros in serpente aeneo infigeremus, ut vivere possemus. Sed non, inquit, credes vitae tuae, quae dicit: ut omnis qui credit in ipso non pereat, sed habeat vitam aeternam. Videre et credere, idem, quia quantum credis tantum vides. Fide ergo viva crede vitae tuae, ut vivas cum ipso vita in aeterna saecula. Amen.

IV – Sermo allegoricus

8 – Lignum attulit fructum suum, ficus, et vinea dederunt virtutem suam. Haec auctoritas Ioel II. De hoc ligno, libro Sapientiae X: Cum terram deleret aqua, iterum salvavit Sapientia, per contemptibile lignum iustum gubernans. Lignum contemptibile, lignum crucis, quia: Maledictus omnis qui pendet in ligno, in quo Christus, sapientia Dei Patris, fuit contemptus et derisus: Vah, qui destruis templum; et: Si rex Israel est, descendat de cruce. In hoc et per hoc salvavit mundum, aqua diluvii prius deletum. Legitur in HISTORIA GRAECORUM, quod, ‘cum Adam infirmaretur, misit filium suum Seth, ut ei aliquam quaereret medicinam. Qui, cum circa Paradisum veniret, angelo prae foribus eius assistenti, patris infirmitatem notificavit. Qui, ramum de illa arbore, ex cuius fructu Adam contra praeceptum comederat, decerpens, dedit Seth, dicens: Quando hic ramus fructum fecerit, pater tuus sanus erit – quod videtur in Praefatione exprimi, cum dicitur: “Ut, unde mors oriebatur, inde vita resurgeret” –. Seth vero, rediens, Adam mortuum et sepultum invenit, et ramum ad eius caput plantavit, qui in magnam arborem crevit’. ‘Quam, ut a quibusdam traditur, post longum tempus regina Saba in domo Saltus vidit, quae, cum ad propria remearet, scripsit Salomoni, quod praesentialiter ei dicere timuit, se vidisse scilicet quoddam lignum in domo Saltus, in quo suspendendus erat quidam, pro cuius morte Iudaei perirent et locum et gentem perderent. Quod timens Salomon, in profundum terrae visceribus occultavit illud, ubi postea facta est Probatrica piscina. Appropinquante Christi tempore, superenatavit lignum, quasi praenuntians Christum, et exinde coepit aqua moveri per descensum angeli’. ‘In die vero Parasceve, Iudaei lignum, quo Salvatorem affigerent, inquirentes, tandem hoc invenerunt et inventum ad Calvariae locum detulerunt et in ipso Christum crucifixerunt’, et sic lignum attulit fructum suum, quo Adam sanus et salvus factus fuit. Istud vero lignum iterum post mortem Christi in terrae visceribus fuit absconditum. ‘Post multum vero temporis a beata Helena, Constantini matre, fuit hodierna die inventum, et ideo hodierna festivitas appellatur

INVENTIO SANCTAE CRUCIS'. Lignum ergo attulit fructum suum. De quo Sponsa in Canticis II: Sub umbra illius quem desideraveram sedi, et fructus eius dulcis gutturi meo; et in Threnis IV: Spiritus oris nostri, christus dominus, captus est in peccatis nostris; cui diximus: In umbra tua vivemus in gentibus. Ardor solis, diaboli suggestio vel carnis tentatio, quae cum hominem affligunt, statim debet confugere ad umbram pretiosi ligni et ibi sedere, ibi se humiliare, quia ibi refrigerium et speciale tentationis remedium. Diabolus, qui humanum genus in cruce perdidit, ad crucem accedere valde expavescit. Dicit Propheta: Os meum aperui, et attraxi spiritum. Qui os in confessione aperit, spiritum gratiae, quae est vita animae, recipit. Christus ergo dominus noster, spiritus, quia in ipso vivimus, movemur, et sumus, oris nostri, quem corde credimus et ore confitemur, captus est, ligatus et crucifixus, propter peccata nostra. Ecce spiritus et fructus dulcis gutturi nostro. Et si tam dulcis est in confessione sui nominis, in gustu contemplationis, qualis erit in fruitione suae maiestatis? Et si tam dulcis in miseria, qualis putas erit in gloria? Et si in gentibus, idest diversis tentationibus, in umbra Passionis eius vivimus, quam gloriose in lumine veritatis eius vivemus?

9 – Sequitur: Ficus et vinea dederunt virtutem suam. Ecce quid utilitatis consecuti sumus de ligno Crucis, scilicet ficus, idest dulcedinem dominicae Resurrectionis, et vinum gratiae septiformis. En magnae divitiae et deliciae. Hinc ficus, hinc 'vinum novum, missum in utres novos', nos vero in medio. Hoc enim festum Crucis est inter Pascha et Pentecosten. Nos, qui ligno Crucis redempti sumus, ad utrumque manus extendamus, et utroque satiemur, quia ista duo dant nobis virtutem suam. Fere nullus fructus dulcior fructu ficus; et quid dulcius claritate, agilitate, subtilitate, immortalitate glorificati corporis? Haec dulcedo dat homini virtutem contra falsam mundi et carnis dulcedinem. 'Vinum Spiritus Sancti, quod laetificat cor hominis', dat virtutem, ut homo in tribulationibus gaudeat et in ipsis non deficiat. Quam virtutem nobis praestare dignetur, qui est benedictus in saecula. Amen.

V – Sermo moralis

10 – Lignum attulit fructum suum. Quid ista tria, lignum, ficus et vinea, moraliter significant videamus. Nota quod, in Paradiso triplex fuit lignum, idest triplex genus arborum: primum de quo vescebatur Adam, secundum vitae, tertium scientiae boni et mali. De quibus Genesi II: Produxit Dominus Deus de humo omne lignum pulchrum visu et ad vescendum suave, lignum etiam vitae in medio paradisi, lignumque scientiae boni et mali. In primo notatur conversationis honestas, in secundo conscientiae puritas, in tertio discretionis subtilitas. Honestas conversatio pulchra est et suavis, quia nihil turpe in actu, nihil deforme in verbo, nihil indecens in gestu vel motu, et sic suae pulchritudinis colore et reficit proximi visum, et mentis eius mellificat palatum. Unde in Canticis VI: Pulchra es, amica mea, suavis, et decora sicut Ierusalem, 'quae interpretatur pacifica', idest honesta conversatio, quae omnia membra pacificat et mollificat. Item, puritas conscientiae, lignum vitae, de quo Parabolis III: Lignum vitae est his qui apprehenderint eam, et qui tenuerit eam beatus. Ecce paradisos! cuius etymologia est iuxta Dominum situs, scilicet locus, a para, quod est iuxta. Et quid Deo propinquius quam pura conscientia? sponsa iuxta sponsum suum? Pone, inquit Iob, me iuxta te, et cuiusvis manus pugnet contra me. Item, discretio, lignum scientiae boni et mali. Haec est vera

scientia, quae sola scit scire, sola scientes facere, ‘ut sciant discernere inter mundum et immundum’, lepram et non lepram, vile et pretiosum, clarum et obscurum, virtutem et vitium. Discretio est quarumlibet rerum discussio vel consideratio ad quid tendant. De quolibet ergo istorum trium potest intelligi: Lignum attulit fructum suum. Lignum honestae conversationis affert fructum aedificationis in proximo. Lignum purae conscientiae affert fructum contemplationis in Deo. Lignum discretionis affert fructum bonitatis in teipso.

11 – Sequitur: Ficus, “quae a fecunditate dicitur; est enim fertilior arboribus ceteris, nam bis vel ter in anno generat fructum, atque altero maturescente, alter oboritur”. Ficus est fraterna caritas, ceteris virtutibus fecundior, quia errantem corrigit, in se delinquenti dimittit, esurientem pascit; cum aliquod opus misericordiae exercet, cogitat aliud, quod in opus producat. Et vinea, in qua compunctio lacrimarum designatur. Unde Genesi XLIX: Iudas ligans ad vineam pullum suum, et ad vitem, o fili mi, asinam suam. Lavabit in vino stolam suam, et in sanguine uvae pallium suum. Asina est caro, pullus carnis motus. Iudas, idest poenitens, et carnem et eius motum ligat, ne discurrat vel lasciviat, ad vineam vel vitem, idest mentis compunctionem, in qua lavat stolam, idest mundat conscientiam, et pallium, idest exteriorem actionem. Potasti, inquit, nos vino compunctionis. De istis duobus, scilicet vinea et ficu, dicitur primo Machabaeorum XIV: Simon fecit pacem super terram, et laetatus est Israel laetitia magna. Et sedit unusquisque sub vite sua et ficulnea sua, nec erat qui eos terreret. Simon, “qui interpretatur obediens”, seu ‘portans tristitiam’ est Christus, qui, Patri obediens, tristitiam mortis portavit. Tristis est, inquit, anima mea usque ad mortem. Hic cum super terram, idest carnem nostram, facit pacem, diaboli insultus, carnis tumultus conterens, Israel, idest spiritus noster, laetatur laetitia magna, et sic unusquisque requiescit sub vite intimae compunctionis et ficulnea fraternae caritatis; quae duo dant virtutem suam in proximo et in teipso. Quam nobis praestare dignetur, qui est benedictus in saecula. Amen.

IN LITANIIS

1 – In illo tempore: Dixit Iesus discipulis suis: Quis vestrum habebit amicum. In hoc evangelio tria notantur: petitiō panis, instantia orationis, circa filium dilectio patris.

I – De panis petitione

2 – Petitiō panis, ut ibi: Quis vestrum habebit amicum. Quid ista sex, amicus, nox, tres panes, amicus de via, ostium, pueri, significant, videamus. ‘Amicus, “animi custos”, est Iesus Christus’, ‘qui nisi custodierit animum, frustra vigilat qui custodit eum’. De quo Ecclesiasticus VI: Amicus fidelis protectio fortis: qui autem invenit illum invenit thesaurum. Amico fideli nulla est comparatio, et non est digna ponderatio auri et argenti contra bonitatem fidei illius; et IX: Ne, inquit, derelinquas amicum antiquum: novus enim non erit similis illi, idest diabolus, qui novitate gaudet. Vere amicus noster, Iesus Christus, ‘qui nos in tantum dilexit, quod pro nobis animam suam tradidit’. O quam fidelis tuus esset amicus, qui tibi, in articulo mortis posito, se offerret, et tuam

infirmiorem et mortem pro te libenter in se suscipere. Dicitur in NATURALIBUS, quod ‘calandrius, avis tota alba, cuius interiora oculorum curant caliginem, in infirmum fixe aspicit si vivere debet, quod sanitatis ipsius est indicium: et tunc ipsa avis accedit ad faciem infirmi, et eius infirmitatem haurit et in se recipit, et postea volat in aera et ibi in ferventi radio solis totam consumit’. Sic Christus, noster amicus, totus albus, ‘quia ab omni labe peccati mundus’, ex cuius lateris apertura sanguis defluens nostrae animae, quae prius clare videre non poterat, curavit caliginem. Unde dicitur, quod ‘sanguis extractus de latere columbae maculam de oculo removet’. Hic oculis suae misericordiae fixe in infirmum genus humanum aspexit, quod signum nostrae salutis fuit; ad nos accessit, infirmitatem nostram suscepit, in crucem ascendit, et ibi peccata nostra in ardenti calore Passionis consumpsit. Vere ergo noster amicus fuit, de quo dicitur: Quis vestrum habebit amicum, et ibit ad illum media nocte. “Nox dicta, quod noceat oculis”, ‘est tribulatio’ vel tentatio, quae oculum rationis impedit. De qua Iob III: Sit nox illa solitaria, nec laude digna. Nox tentationis tunc est solitaria, cum consensum in homine non invenit; nec laude digna, cum ei homo non arridet nec applaudit. Tentationi se associat et eam laudat, qui et venientem suscipit et susceptae in mentis imaginatione alludit. In hac nocte ad Christum, amicum tuum, debes ire et illi dicere: Amice, commoda mihi tres panes. Tres panes, triplex gratia compunctionis. Prima est in recordatione propriae fragilitatis vel iniquitatis; secunda, in consideratione exilii praesentis; tertia, in contemplatione Creatoris. Istos tres panes petit sibi commodari. Commodare est id praestare quod sibi reddatur. Quidquid gratiae habemus, a Deo recepimus et ipsi reddere debemus. Non nobis, Domine, inquit, non nobis, sed nomini tuo da gloriam. Pauper es, panem compunctionis non habens, ab amico pete tibi commodari, ita ut ei reddas, quod ab ipso recepisti. Quoniam, inquit, amicus meus venit ad me de via et non habeo quod ponam ante illum. “Amicus, qui de via venit, noster est animus, qui quoties ad temporalia petenda evagatur, toties a nobis recedit; redit, cum superna meditatur et caelesti alimonia refici desiderat. Cui quod proponat non habet, quia animae post tenebras ad Deum suspiranti nihil praeter ipsum cogitare vel loqui vel intueri libet. Solum Trinitatis gaudium, quod etiam in triplici pane assignari potest, anima cum recognoscere incipit, amplius intueri et ad hoc pervenire satagit”.

3 – Sequitur: At ille de intus respondens dicat: Noli mihi molestus esse; iam ostium clausum est, et pueri mei mecum sunt in cubili. Ipse amicus noster intus est, nos miseri adhuc foris stamus, quia a vultu oculorum eius in praesentis exilii miseriam proiecti sumus; foris stamus, et ideo clamare debemus: Amice, commoda mihi tres panes. Commodari sibi panem petit, qui multa incommoda patitur. Ecce, media nocte et in tanta panis necessitate foris stat, ad ostium clausum, clamat et audit: Noli mihi molestus esse, “id est non debeo precibus tuis inquietari, quia” ostium clausum. Simile quid Deuteronomio XXVIII: Sit caelum quod supra te est aeneum, et terra quam calcas ferrea. Det Dominus imbrem terrae tuae pulverem, et de caelo descendat super te cinis donec conteraris. Ostium est clausum et caelum fit aeneum, cum radius divinae gratiae mentem hominis non illuminat, cuius oratio caelum, quia sibi est aeneum, non penetrat. Posuisti, inquit, nubem, ne transiret oratio. Si enim caelum esset aeneum, nec sol illuminaret, nec pluvia descenderet, et ita homines in tenebris remanerent et siccitate perirent. Sic, cum ostium vel caelum caelestis gratiae clauditur, et peccator in tenebris conscientiae remanet et pluvia compunctionis caret; terra, id est vita activa, quam calcas, et in qua activus

desudat, fit ferrea, cum ex ea nullum percipit fructum consolationis, sed frigus et duritiem mentis. Ferrum enim frigidum est et durum. Pulvis loco imbris terrae datur, cum, pro effusione lacrimarum, animae miserae datur pulvis minutissimarum cogitationum, quibus excaecatur. Cinis super ipsam descendit, cum mortalia et caduca tantum inquirat, quibus conteritur et affligitur. Ecce quantus dolor et angustia! In vita contemplativa nulla mentis dulcedo, in activa nulla consolatio, in oratione mentis excaecatio, circa temporalia evagatio. Sed, numquid desperandum? numquid a prece desistendum? Non utique. Et si ostium caelestis gratiae est clausum, vel propter peccata nostra, vel ut magis accendamus ad implorandum et obsecrandum. Et si pueri, idest spiritus angelici, per quos Deus gratiae suae dona infundit et consolationem in tribulatione tribuit, cum eo sunt in cubili, idest aeterna requie, quia ad ministrandum nobis non egrediuntur – de quibus Apostolus ad Hebraeos: Nonne sunt omnes administratorii spiritus, in ministerium missi propter eos qui hereditatem capiunt salutis? –, nihilominus, a petitione panis cessandum? Non possum, inquit, surgere et dare tibi. GLOSSA, ibi: “Non aufert spem impetrandi, sed vehementius accendit desiderium orandi, ostensa difficultate consequendi”. Et ille, si perseveraverit pulsans, dico vobis etc. GLOSSA: “Si amicus homo surgit et dat, non amicitia sed taedio compulsus, quanto magis dat Deus, qui sine taedio largissime donat quod petitur. Ne ergo animus, ab erroris vanitate conversus, spiritualis desiderii inopia diutius tabescat, petamus panes, quaeramus amicum qui det, pulsemus ostium ubi servantur abscondita. Magnam enim spem tribuit, qui promittendo non decipit”. Propter improbitatem, inquit, eius surget, quia ‘labor improbus omnia vincit’, et dabit illi, ‘per suae gratiae inspirationem’, quotquot habet necessarios, “etsi non quantum ille aliquando voluerit”.

II – De instantia orationis

4 – Instantia orationis, ut ibi: Et ego dico vobis: Petite, et dabitur vobis. Unde Zacharias X: Petite a Domino pluviam in tempore serotino, et Dominus faciet nives; et pluvias imbris dabit eis, singulis herbam in agro. In nive, quae candida est et frigida, notatur castitatis munditia; in pluvia imbris, devotio lacrimosae compunctionis; in herba, compassio fraternae necessitatis, quae semper debet virescere in agro nostri cordis. Ista tria debemus a Domino petere, etsi non temporaneo, saltem tempore serotino, idest tardiori, cum ‘primum deberemus quaerere regnum Dei et iustitiam eius’. Temporaneam petitionem faciunt mundani de terrenis, ultimam de aeternis, cum prius deberent incipere a caelo, ‘ubi est thesaurus noster, et ideo deberet ibi esse cor nostrum’ et petitio nostra. Quaerite, et invenietis. Unde Sponsa in Canticis III: Surgam, et circuibo civitatem; per vicos et plateas quaeram quem diligit anima mea. Civitas est caelestis patria, in qua sunt vici et plateae, ‘idest minores et maiores ordines’, quos anima surgens, idest a terrenis se erigens, circuit, dum seraphim ardoris amorem in Deum miratur, dum cherubim in Dei sapientiam speculatur, et sic de ceteris, inter quos sponsum suum quaerit; sed, quia ipse est omnibus altior, eum non invenit, et ideo oportet ipsam vigilare, idest spiritus caelestes, transire in mentis speculatione, ad hoc quod possit dilectum invenire. Quaerite ergo et invenietis. Unde Sophonias II: Quaerite Dominum, omnes mansueti terrae, qui iudicium eius estis operati; quaerite iustum, quaerite mansuetum, si quomodo abscondamini in die furoris eius. Et Amos V: Quaerite Dominum et vivetis. Et nolite quaerere Bethel, et in Galgala nolite intrare, et in Bersabee non transibitis. ‘Filiis Israel fecerunt vitulos aureos et

posuerunt eos in Bethel, ut ibi eos adorarent'. In auro, splendor gloriae temporalis; in vitulo, lascivia carnis. Ista nolite quaerere. Et in Galgala, "quae interpretatur volutabrum", idest lutum luxuriae, quo porci involvuntur, nolite intrare. Et in Bersabee, "quae interpretatur puteus septimus", idest voraginem cupiditatis, quae caret fundo sufficientiae, sicut septimus dies non legitur habere finem, nolite transire. Quaerite ergo Dominum dum inveniri potest; invocare eum dum prope est.

5 – Unde sequitur: Pulsate, et aperietur vobis. Unde dicitur, Actus XII: Petrus perseverabat pulsans. Cum autem aperuissent ostium viderunt eum et obstupuerunt. Petrus, a carcere per angelum liberatus, significat eum qui per Dei gratiam a peccati carcere est extractus. Hic ad ostium caelestis curiae cum perseverantia debet pulsare et tunc angeli ei aperient, idest devotionis eius orationem in conspectu Dei offerent, quorum stupor, ut ita dicam, est 'gaudium quod habent super peccatore poenitentiam agente'.

III – De patris dilectione circa filium

6 – Circa filium dilectio patris, ut ibi: Quis ex vobis patrem petit panem etc. Quid ista sex, sibi opposita, panis, lapis, piscis, serpens, ovum, scorpio significant, videamus. 'Panis dictus, quod cum omni cibo ponatur', 'est caritas', quae cum omni cibo bonae actionis debet poni. Omnia, inquit, in caritate fiant'. "Sicut sine pane inops videtur mensa, ita sine caritate ceterae virtutes nihil sunt, quae in sola caritate perficiuntur". De quo Levitico XXVI: Comeditis panem vestrum in saturitate, et absque pavore habitabitis in terra vestra. Duo hic Dominus promittit, quae perfecte habebimus in futuro, scilicet caritatis saturitatem, qua anima satiatur, et terrae, idest carnis nostrae, pacem. Hunc panem quilibet christianus, gratiae filius, patrem Deum debet petere, ut super omnia ipsum et proximum diligat sicut seipsum. Unde dicit: Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. Numquid lapidem dabit illi? De quo Iob XXVIII: Lapidem caliginis et umbram mortis dividit torrens a populo peregrinante. Torrens est compunctio lacrimarum, quae lapidem caliginis, idest duritiam caliginosae mentis, et umbram mortis, idest mortale peccatum, quod a diabolo, 'cui nomen Mors', provenit, dividit a populo peregrinante, idest poenitentium, qui se peregrinos reputant in hoc exilio. Petenti ergo filio caritatem, Deus pater non dat cordis duritiam, immo aufert. Auferam, inquit, a vobis cor lapideum, quod non sentit, et dabo vobis cor carneum, quod dolet. Aut piscem. "Piscis, fides invisibilium. Sicut enim piscis sub tegumento aquarum nascitur, vivit et nutritur, sic fides, quae in Deum est, invisibiliter in corde gignitur, invisibili gratia Spiritus per aquam Baptismi consecratur, invisibili auxilio divinae protectionis, ne deficiat, nutritur, invisibilium praemiorum intuitu quaecumque valet bona operatur. Vel etiam, ideo fides pisci comparatur, quia sicut ille crebris maris fluctibus tunditur nec perimitur, ita fides adversitatibus non frangitur". Hunc piscem quilibet christianus debet petere Deum patrem, dicens: Da mihi vivere et mori in fide apostolorum tuorum et sanctae Ecclesiae tuae catholicae.

7 – Numquid pro pisce serpentem dabit illi? 'Serpens dictus, quia occulto accessu serpit'. 'Omnis serpens natura frigidus, nec percutit nisi quando calescit. Quidam de medulla spinae hominis mortui serpentes nasci dicunt'. 'Fertur vero mori, si folia rubi ei superiacentur'. Dicitur etiam, quod 'si viderit hominem nudum timet, si vestitum, insilit

in eum'. 'Et serpentes valde vinum diligunt, et carnem et herbas comedunt, et humiditatem animalis, ad quod applicantur, sugunt'. Serpens est diabolus, qui occulte ad tentandum accedit; vel eius infidelitas, quae ut cancer serpit. Diabolus insita malitia, frigidus, sed, calore nocendi succensus, venenum infidelitatis nititur infundere in animas fidelium, qui soli vivunt. Omnes vero alii sunt mortui, quia veneno infidelitatis extincti, quae in ipsorum corde nascitur et ad alios occidendum foras egreditur. Sed, Deo gratias, qui dedit nobis medicinam contra hoc venenum, scilicet folia rubi. Rubus, 'qui ardebat et non comburebatur', est humanitas Iesu Christi, quae, plena paene aculeis, arsit in igne Passionis, sed non fuit combusta: Aruit, inquit, tamquam testa virtus mea; cuius folia, idest verba, serpentem, idest diabolum et eius infidelitatem, interficiunt. Diabolus nudum, idest Christi pauperculum, temporalibus exutum, timet; hominem vero vestitum, idest cupidum, temporalibus involutum, cum viderit, in eum insilit, idest tentationibus fortiter invadit et venenum pro posse infundit. Vel, nudus est qui propriae voluntatis vestimentum non habet, de quo dicitur, Marco X, quod caecus, proiecto vestimento suo, exiliens venit ad Iesum. Qui lumen vult recipere et ad salutem venire, oportet eum propriam voluntatem procul eicere. Qui vero vestimento propriae voluntatis se induit, statim diabolus in eum insilit. Quod patet in Adam, qui, dum in obedientia fuit, diabolus eum timuit: Erat, inquit, uterque nudus; et non erubescabant; cum vero propriae voluntatis vestimento se cooperuit, in eum serpens insiliit: Cum cognovissent, inquit, se esse nudos, consuerunt folia ficus, et fecerunt sibi perizomata. Item, diabolus valde diligit vinum luxuriae, carnem, idest carnalitatem, gulae; et herbas, idest nitorem temporalis gloriae, libenter sibi incorporat; et humiditatem, idest mentis compunctionem, hominis, cui applicatur per consensum, sugit et extrahit. Talem serpentem Deus pater non dat filio suo, petenti piscem, immo de infideli fidelem facit et de morte ad vitam convertit.

8 – Aut si petierit ovum, "in quo spei nostrae certitudo figuratur, quia in ovo nondum perfectus foetus cernitur, sed fovendo speratur". "Ovum dictum, quod sit uvidum, est enim intrinsecus humore plenum". Sic qui spem habet aeternorum humore devotionis est plenus. Dicitur in NATURALIBUS, quod 'ova diversantur in figura, quoniam quaedam sunt acuta et quaedam lata. Ova longa, acuti capitis, producunt mares, rotunda vero producunt feminas, et sunt obtusi. Sunt etiam ova venti, quae non pullificant et sunt parva et insipida. Quando tonitrua veniunt in hora cubationis corrumpunt ova'. In ovis acutis designatur spes de aeternis. 'Posteriorum, inquit Apostolus, oblitus ad anteriora me extendo'. In longitudine vel acumine ovi notatur desiderium animi, quod habet in spe caelestis regni. Ex tali ovo masculus, idest opus virtuosum, procreatur. In ovis vero latis vel rotundis designatur spes, quae est de transitoriis, si spes dici potest. Quod enim videt quis, quid sperat? Est enim in eis 'lata via, quae ducit ad mortem'; et: In circuitu impii ambulant. Deus meus, pone illos ut rotam. Ex tali ovo procreatur femina, idest effeminatum opus. Talis spes obtusa est, idest obscura, quae 'magis diligit tenebras quam lucem'. Haec in ovo venti figuratur, quia ventosa et vento plena. Unde Osee VIII: Ventum seminaverunt et turbinem metent. De tali semine talis fructus, quia qui seminant vanitatem metent damnationem. Spes venti non facit pullum caritatis: parva est, quia in Deum non crescit; insipida, quia eius sapientia sapore non est condita. Item, quando tonitrua, idest tentationes prosperitatis vel adversitatis, in principio novae conversionis vel conversationis irruunt, solent corrumpere ova spei et propositi sancti. Ovum ergo spei aeternorum filius gratiae debet Patrem misericordiae petere, quia, ut dicit Ieremias XVII:

Benedictus homo, qui confidit in Domino, et erit Dominus fiducia eius.

9 – Numquid porriget illi scorpionem? “Cuius aculeus venenatus retro est timendus, sic spei contrarium est retro respicere, cum spes futurorum in ea quae ante sunt se extendat”. Scorpio, “cui proprium est quod manus palmam non feriat”, ore blanditur, sed ‘cauda, in qua habet duos aculeos, percutit et venena infundit’. Palma dicta, quod pilis sit munda. Manus, opus bonum; palma, recta operis intentio. Pilus in palma vel in oculo, pravitas in intentione. Si oculus tuus, inquit, “idest intentio”, fuerit simplex, totum corpus tuum, “idest opus”, lucidum erit. Scorpio, diabolus, qui suggestionem blanditur, sed in fine duplici aculeo caudae percutit, quia in praesenti corpus et animam peccato inficit et postea in utroque punit. Et felix ille, qui in manu operis habet palmam rectae intentionis, quam diabolus ferire non valet. Munda enim intentionis palma faciem et totum corpus mundat et pulchrificat. Sequitur: Si ergo vos, cum sitis mali etc. “Quia omnis creatura in conspectu divinae bonitatis mala, quia nemo bonus nisi solus Deus. Apta comparatio. Si enim homo peccator, adhuc fragili carne gravatus, petentibus filiis temporalia dare non abnegat, multo magis Pater caelestis filiis, suo timore et amore praeditis, non deficientia bona largitur in caelis”. Quae nobis largiri dignetur, qui est benedictus in saecula. Amen.

IV – Sermo moralis

10 – Venerunt de Sichem, et de Silo, et de Samaria, octoginta viri, rasi barbam, et scissis vestibibus et squalentes; munera, et thus habebant in manu, ut offerrent in domo Domini. Haec auctoritas Ieremiae XLI. Sicut illi viri insimul convenerunt ad rogandum Dominum, ita et nos istis diebus convenimus, unde et ‘isti dies graece dicuntur letaniae, quas nos rogationes appellamus, quae inducuntur propter rogandum Dominum et impetrandum’. Propter haec duo fuerunt specialiter institutae, scilicet ad rogandum Deum, ut peccata dimittat, unde dicit Isaia LVIII: Rogant me iudicia iustitiae, et appropinquare Deo volunt; et ad impetrandum misericordiae beneficia tam in spiritualibus quam in temporalibus. Quae ut recipere mereamur, oportet, ut spiritualiter faciamus quod illi octoginta viri corporaliter fecerunt. Octoginta sunt omnes illi, qui in praesenti vitae septenario, in bono opere viventes, octavam resurrectionis expectant. Omnes dicuntur viri, quia non mollia vel effeminata, sed virtuosa opera faciunt. ‘Est enim vir nomen virtutis’. Isti veniunt de Sichem, “qui interpretatur labor”, et de Silo, ‘quae interpretatur: Ubi est ipsa?’, et de Samaria, ‘quae lana interpretatur’, ‘quae a laniando, idest evellendo, dicitur’. Ista tria loca significant illa tria, quae sunt in istis temporalibus; ‘cum labore enim acquiruntur, cum timore custodiuntur – dicit enim semper avarus: Ubi est ipsa, scilicet pecunia? –, cum dolore amittuntur’. Ecce laniatio et cordis evulsio! Ista debet postponere qui Deum intente vult rogare.

11 – Sequitur: Rasi barbam, in qua opus virtutis designatur. De qua in Psalmo: Sicut unguentum in capite, quod descendit in barbam, barbam Aaron, “qui interpretatur mons fortis”, et significat constantem virum, qui ‘manum suam mittit ad fortia’, in cuius capite, idest mente, est unguentum divinae gratiae. Pugilis enim pugnaturi solet caput inungi. Sic Deus inungit iusti mentem, ut fortis sit contra antiquum hostem. Hoc unguentum in utramque barbam descendit, quia ex abundantia gratiae interioris inunguntur fortia opera geminae caritatis. Hanc barbam sibi radit, qui de nulla sui boni operis virtute praesumit,

unde Isaia VII: In die illa radet Dominus in novacula acuta “vel conducta” in his qui trans flumen sunt, caput et pilos pedum, et barbam universam. Trans flumen mundanae voluptatis sunt poenitentes, in quibus Dominus novacula acuta, vel conducta, suae Passionis radit omnem praesumptionem boni operis. Quis enim de bono opere praesumere vel gloriari potest, cum videat Patris Filium, ‘eius virtutem et sapientiam’, cruci affixum, inter latrones suspensum? In capite, pedibus et barba, principium, finis et medium boni operis designatur, quae Dominus radit in poenitente, cum in nullius boni principio, medio vel fine eum praesumere vel gloriari permittit, ut qui gloriatur, in Domino non in se gloriatur.

12 – Sequitur: Et scissis vestibus. Vestes sunt corporis membra, de quibus Apocalypsi III: Habes, inquit, pauca nomina in Sardis, qui non inquinaverunt vestimenta, idest membra, sua. Vere pauci sunt in Sardis, “quae interpretatur principatus pulchritudo”, in qua virginitas designatur, quam qui habet, principatus pulchritudinem possidet. O quam pulcher principatus, cum Creator spiritui, spiritus carni praesidet. Vestes scindit, qui in afflictione corporis sibi non parcat, unde dicitur de Iob I: Surrexit, inquit, et scidit tunicam suam, et tonso capite corruens in terram adoravit. Iob, “qui interpretatur dolens”, est poenitens, qui dolet in contritione, surgit in confessione, scindit tunicam, idest carnem suam, in satisfactione, caput tondet in mentis humilitate, in terram corruit in mortis recordatione, adorat in gratiarum actione. Et squalentes. Squalor est pallor, macies, sordes, et ariditas. Talibus vere poenitentes squalent, quia pallor in facie, macies in corpore, sordes in veste, ariditas in comestione.

13 – Munera et thus habebant in manu. Dicitur in NATURALIBUS, quod ‘creatio manus hominis est conveniens omnibus operationibus, quoniam est extensa et divisa in multas partes, et potest uti una parte sola et duabus et multis, secundum diversos modos. Et mobilitas digitorum est conveniens ad accipiendum et retinendum’. In manu ergo notatur operatio, quam debemus extendere ad utilitatem proximi, et in multas partes dividere, cum fuerit necesse. Una sola parte utitur, cum tantum Deo vacat; duabus, cum proximo cibum animae et corporis ministrat. Mobilitas digitorum, idest virtutum, in operatione duo facit, scilicet accipit gratiam sibi datam, et retinet, quia conservat, ne perdat. In hac ergo manu debemus habere munera virtutis, caritatis et eleemosynae, et thus devotionis intimae, ut quidquid agimus cum devotione faciamus. Ut offerrent in domo Domini. Hoc est quod dicitur in Apocalypsi VIII: Ascendit fumus incensurum de orationibus sanctorum de manu angeli coram Deo. Qui de bono opere quod agit laudes proprias quaerit, nec in domo Domini munera offert, nec fumus thuris eius coram Deo ascendit. In hoc docemur, ut in domo Domini, idest pura conscientia, ubi ipse habitat, coram ipso operis nostri oblationem offeramus, et ab ipso tantum mercedem expectemus; et sic per ministerium angeli, in nostram custodiam deputati, nostra devotio coram Deo ascendet, et sua gratia ad nos descendet, ut ad ipsius gloriam tandem ascendere valeamus. Ipso praestante, qui est benedictus in saecula. Amen.

IN ASCENSIONE DOMINI

1 – In illo tempore: Recumbentibus undecim discipulis, apparuit illis Iesus. In hoc evangelio tria notantur: novissima Christi apparitio, apostolorum ad praedicandum missio, ipsius in caelum ascensio.

I – De novissima Christi apparitione

2 – Novissima Christi apparitio, ut ibi: Recumbentibus undecim. Nota quod, decem vicibus apparuit Iesus post resurrectionem suis discipulis. In ipsa die resurrectionis quinque vicibus apparuit, sicut supra dictum est in sermone: Florebit amygdalus. ‘Sexto apparuit Thomae, cum aliis discipulis in octava resurrectionis. Septimo ad mare Tiberiadis. Octavo in monte ubi constituit illis. Nono et decimo in hodierna die’. “Venit hodie ad eos in Ierusalem et ait: Sedete in civitate, quousque induamini virtute ex alto. Cumque comedisset cum eis, unde intelligitur sextam horam transisse, et haec fuit nona apparitio. Postea eduxit eos foras in montem Oliveti versus Bethaniam. Et elevatis manibus, benedixit eis. Et videntibus illis, elevatus est in caelum, et nubes lucida baiulabat eum”, et haec fuit decima apparitio. Recumbentibus ergo undecim discipulis, apparuit illis Iesus. Nota quod, recumbentibus, idest requiescentibus in pace et humilitate cordis, apparet Dominus. Unde Isaia LXVI: Ad quem, inquit, respiciam, nisi ad pauperulum et contritum spiritu, et trementem sermones meos? In aqua turbida et mota non apparet vultus respicientis. Si vis, ut in te facies Christi, te respicientis, appareat, recumbe, quiesce. Sedete, inquit, in civitate, quousque induamini virtute ex alto. ‘In civitate sedere est in conscientia a strepitu exteriorum quiescere’. Unde dicitur secundo Regum VII, quod ‘sedebat rex David in domo sua cedrina, et Dominus dedit ei requiem undique ab universis inimicis suis’. Dicitur in NATURALIBUS, quod ‘cedrus est arbor alta et iucundi odoris et diu durans, et odore suo serpentes fugat, et proprietates eius est quod semper in hieme et in aestate facit fructus’. Domus cedrina est viri iusti conscientia: alta per Dei amorem, iucundi odoris per honestam conversationem, diu durans per perseverantiam; odore suae munditiae vel orationis devotae serpentes, idest motus carnales vel daemones, fugat, et tam in hieme adversitatis quam in aestate prosperitatis facit fructum aeternae salutis. Qui in tali domo sedet, undique securus ab universis inimicis, idest diabolo, mundo et carne, requiem habet, quia induitur virtute ex alto, non ex imo, idest mundo, ex quo qui induitur de facili in bello ruit. Qui vero ex alto, virtute Spiritus Sancti, induitur, hostes conterit et virtutis opera facit.

3 – Sequitur: Et exprobravit incredulitatem eorum et duritiam cordis, quia his qui viderant eum surrexisse a mortuis non crediderunt. O infelices illi, qui Petro, cui Christus apparuit, qui et ipsum surrexisse a mortuis vidit, non credunt! Petrus dicit, Actus III: Auctorem vitae interfecistis, quem Deus suscitavit a mortuis, cuius nos testes sumus, qui manducavimus et bibimus cum eo, postquam surrexit a mortuis, in quo vera carnis resurrectio designatur. Surrexisse a mortuis Christum non credunt, qui resurrectionem corporum futuram negant. Unde Corinthios prima XV: Si Christus praedicatur quod surrexit a mortuis, quomodo quidam dicunt in vobis quoniam resurrectio mortuorum non est? Si autem resurrectio mortuorum non est, neque Christus surrexit; si autem Christus non surrexit, inanis est ergo praedicatio nostra, inanis est et fides vestra. In illa corporum resurrectione generali Deus exprobrabit et condemnabit incredulos et corde duos, qui modo eam futuram non credunt.

II – De apostolorum missione ad praedicandum

4 – Apostolorum ad praedicandum missio, ut ibi: Euntes in mundum universum. Simile in Isaia XVIII: Ite, angeli veloces, ad gentem convulsam et dilaceratam, ad populum terribilem post quem non est alius, ad gentem expectantem et conculcatam. Humanum genus erat convulsum a gaudio paradisi, dilaceratum vexatione diaboli, terribile quoad animam poenis inferni, conculcatum quoad corpus incineratione sui, expectans tamen Salvatorem mundi, in quem angelos veloces, idest apostolos obedientes, misit, dicens: Euntes in mundum universum, praedicate evangelium omni creaturae, “idest omni generi humano, quod aliquid habet commune omni creaturae, angelis, pecoribus, lignis, lapidibus, igni et aquae, calido et frigido, humido et arido, quia microcosmus, idest minor mundus, homo dicitur”. Qui crediderit, ‘idest fidem per se vel per alium confessus fuerit’ et baptizatus fuerit, idest in gratia Baptismi perseveraverit, salvus erit; qui vero non crediderit condemnabitur. Signa autem eos qui crediderint haec sequentur: In nomine meo etc. ‘Tunc signa fiebant pro infidelibus convertendis; nunc vero, quia fides crevit, signum cessavit. Nos enim, cum arbusta plantamus, tamdiu aquam infundimus, quousque in terra convalescant’.

5 – MORALITER. “Mundus dictus, quia semper est in motu. Nulla enim requies eius elementis concessa est”, ‘cuius quattuor sunt partes: orientalis, occidentalis, meridionalis, septentrionalis’. ‘Sicut mundus ex quattuor constat elementis, ita hominem, qui minor mundus dicitur, ex quattuor constare humoribus, uno temperamento commistum, veteres dixerunt’. Miser homo a principio usque in finem suae vitae semper est in motu, qui numquam quiescit, nisi cum ad locum suum, idest Deum pervenerit. Unde AUGUSTINUS: ‘Domine, inquietum est cor meum donec perveniat ad te’. Et factus est, inquit, in pace locus eius. Locus hominis, Deus: numquam pax, praeterquam in ipso; et ideo ad ipsum redeundum. Partes vitae hominis sunt: oriens nativitatis, occidens mortis, meridies prosperitatis, septentrio vel aquilo adversitatis. In hunc mundum debemus ire: Euntes inquit, in mundum universum, ut consideretis quales fuistis in vestra nativitate, quales eritis in morte, quales estis cum arridet prosperitas, quales cum ingruit adversitas, si illa erigit, si ista deicit. Ex ista quadruplici consideratione provenit quadruplex utilitas: despectus sui, contemptus mundi, constantia ne elevetur, patientia ne demergatur. Bonum est ergo ire in mundum universum, praedicare evangelium omni creaturae. De qua Apostolus ad Corinthios secunda V: Si qua in Christo nova creatura est, vetera transierunt, et ecce nova facta sunt; et in Psalmo: Populus qui creabitur laudabit Dominum; et in Isaia penultimo: Ecce ego creo Ierusalem exsultationem et populum eius gaudium. Et exultabo in Ierusalem et gaudebo in populo meo. “Creare est de nihilo aliquid facere”. Homo, cum est in mortali peccato, nihil est, quia Deus, qui vere est, in eo per gratiam non est: “Nihil, inquit AUGUSTINUS, fiunt homines, cum peccant”; sed, cum per Dei gratiam convertitur ad poenitentiam, creatur in eo nova creatura, idest pura et nova conscientia. Haec est Ierusalem, “idest pacifica”, quae exultat de Dei misericordia, sibi collata. Creatur etiam populus multarum bonarum affectionum et cogitationum, in quibus gaudium et laus Dei de ipsius dulcedine, quam praegustant. Tunc vetera, idest actus et conversatio inveterata quinque sensuum, transeunt et recedunt, et nova in Christo fiunt, ut homo ‘iam non sibi vivat sed ei qui pro ipso mortuus est’. Haec

est ergo omnis creatura, scilicet interioris et exterioris hominis et gratiae innovatio. Isti creaturae debemus evangelium regni praedicare, idest bona annuntiare. ‘Evangelium graece, bona annuntiatio latine’. Bona omni creaturae annuntiat, qui se intus et exterius virtutibus informat. Evangelium regni omni creaturae praedicat, qui in cordis sui secreto devote considerat, quanta erit illa gloria cum beatis spiritibus vultui Creatoris assistere, ipsum cum eis sine fine laudare, cum eo, qui vita est, semper vivere et inenarrabili gaudio continue gaudere. Ex tali praedicatione proveniunt illa duo, quae sequuntur: Qui crediderit et baptizatus fuerit. Credere dicitur cor dare. ‘Da, inquit, mihi, fili mi, cor tuum’. Qui cor dat, totum dat. Ille ergo credit, qui se totum in cordis devotione Deo subdit; baptizatur, cum vel ex dulcedine contemplationis, aut recordatione propriae iniquitatis seu ex compassione fraternae necessitatis, lacrimis irrigatur. Qui vero non crediderit, idest non cor Deo dederit, cui si non das, necesse est ut vel diabolo aut carni, seu mundo des. Et quicumque sic dat, condemnabitur.

6 – Signa autem eos qui ita crediderint, haec sequentur. Qui cor Deo dederint, signa eos sequentur, quia iam super ipsum cor est signum, de quo Canticis VIII: Pone me quasi signum super cor tuum. Cum possessionem vel domum nostram volumus a raptoribus defendere, solemus ibi signum vel vexillum regis vel alicuius magni viri ponere, ut, eo viso, timeant irrumpere. Sic, si cor nostrum volumus a daemonibus defendere, ponamus super illud Iesum, qui est salus, et ubi salus ibi sanitas. Unde sequitur: In nomine meo daemones eicient. “Daemones a graecis dictos aiunt quasi daimones, idest peritos et rerum scios”. Daimon graece, dicitur latine valde sciens. Daemones sunt sapientia carnis et astutia saeculi, quae velut daemones hominem, spiritum hominis vexant, et corpus sollicitudine fatigant. Sapientia carnis daemonium nocturnum, astutia saeculi daemonium meridianum: illa, quia caeca, cum tamen sibi videatur quod sit valde acuti visus – in nocte valde acuti est visus, sicut murilegus –; ista, quia aestuans calore malitiae, sicut sol in meridie. Qui cor Deo dedit, ista daemones a se eicit, et etiam quod sequitur facit. Linguis loquentur novis. Lingua mundi, lingua vetus, quia vetera de veteri homine loquitur. Qui supradictis daemoniis vexantur, ista lingua loquentur; sed, cum ea a se eiciunt linguis novis loquentur in novitate vitae. Unde Isaia XIX: In die illa erunt quinque civitates in terra Aegypti, loquentes lingua Chanaan, et iurantes per Dominum exercituum: Civitas Solis vocabitur una. Terra Aegypti, “quae interpretatur tenebrae”, est corpus hominis, culpa et poena tenebrosus, in quo sunt ‘quinque civitates, idest quinque corporis sensus, quorum unus, idest visus, dicitur Civitas Solis’, quia sicut sol totum mundum, sic visus illuminat totum corpus. Ista civitates loquentur lingua Chanaan, “idest commutata”, ‘cum mutatione dexterarum Excelsi’, ‘deponunt veterem hominem cum actibus suis’ ‘et induunt novum viventes in iustitia et veritate’. Sicut locutio verbum, quod in corde latet, foras educit, sic quinque sensus hominis, iam in Deum commutati et conversi, loquentur de eo exterius qualis est interius, et hoc est iurare, idest veritatem affirmare. Veritas enim conscientiae affirmatur testimonio conversationis sanctae, ad laudem Domini exercituum, idest angelorum. De quibus adhuc subditur: Serpentes tollent, in quibus adulatio et detractio, quae serpunt et venena infundunt, designantur. Adulator serpit, detractor venenum infundit. Qui linguis novis loquentur istos serpentes a se tollunt: Recedant, inquit, vetera de ore vestro. ‘Saliva hominis ieiunii occidit serpentem’; lingua ieiuna, quasi lingua nova, cuius theriaca venenum tollit. Sed antiquus serpens quasi Hevae adulabatur, cum dicebat: Nequaquam morte moriemini; Deo quasi

detrahebat, cum subiungit: Scit Deus quod in quacumque die comederitis ex eo, aperientur oculi vestri et eritis sicut dii scientes bonum et malum. Quasi diceret: Deus invidus vobis prohibuit, nolens vos similari sibi in scientia. Ecce quomodo adulatio serpit, et detractio venenum infundit. Qui vero linguam habet ieiunam, in os serpentis spat et ipsum interficiat, et sic a se tollat.

7 – Sequitur: Et si mortiferum quid biberint non eis nocebit. GLOSSA ibi: “Dum pestiferas persuasiones audiunt, nec ad operationes usque perducunt, quod tamen eis non nocet, etsi mortiferum bibunt”. Dicit Isaias XXIV: Cum cantico non bibent vinum, amara erit potio bibentibus illam, et ideo non nocebit. Vinum diabolicae suggestionis cum cantico non bibit, qui ei non consentit, immo repugnat, dolet et plangit; et ideo ipsa potio, idest diabolica suggestio, est amara bibentibus, idest audientibus et patientibus illam. E contra Ioel I: Expergiscimini, ebrii; et flete, et ululate, omnes qui bibitis vinum in dulcedine, quoniam periit ab ore vestro. Sic est ad litteram, quia vini dulcedo ita cito ab ore perit, cum guttur transit. Brevissima dulcedinis mora quanta parit mala ei qui vinum diabolicae suggestionis bibit in consensu mentis et operis! Hoc vino ebriis dicitur: Expergiscimini in peccati vestri recordatione, flete in cordis contritione, ululate in confessione. Quicumque illa quattuor supradicta in se habuerit, quantum in proximo bene operari poterit: Super aegros manus imponent et bene haebunt. Aeger dictus, quod egeat remedio, idest medicamento. Aeger est peccator, qui medicamento, idest exemplo bonae operationis, valde eget; super quem manus imponit, ut bene habeat, idest ad poenitentiam redeat, qui ipsum non tantum verbo praedicationis, sed etiam exemplo sanctae operationis confortat. Amen.

III – De ipsius in caelum ascensione

8 – Ipsi in caelum ascensio, ut ibi: Et Dominus quidem Iesus, “qui de caelo descendit”, postquam locutus est eis, assumptus est in caelum. Unde concordat Parabolis XXX: Quis ascendit in caelum atque descendit? Quis continuit spiritum in manibus suis? Quis colligavit aquas quasi in vestimento? Quis suscitavit omnes terminos terrae? Quod nomen est eius, aut quod nomen filii eius, si nosti? Nota ista tria: continuit, colligavit, suscitavit. Dei Patris Filius, Iesus Christus, de caelo descendit et carnem nostram mortalem accepit, et cum ipsa iam immortalis in caelum ascendit, unde Spiritum septiformis gratiae misit, quem continet in manibus suae potentiae. Hoc est, quia dat cui vult, et quando vult, et claudit quomodo vult. Unde Iob XXXVI: In manibus abscondit lucem, et praecipit ei ut rursus adveniat. Annuntiat de ea amico suo, quod possessio eius sit, et ad eam possit accedere. Amico Dei aliquando vicissim lux quaedam conscientiae et iucunditatis internae ostenditur, sicut lumen clausum in manibus patet et latet ad arbitrium tenentis, ut per hoc exardescat animus ad possessionem luminis aeterni, et hereditatem plenae visionis Dei. Item colligat, idest refrenat aquas, idest carnales concupiscentias, in vestimento, idest corpore, quo quasi vestimento induitur anima, de quo Iob: Qui quasi putredo consummendus sum, et quasi vestimentum quod comeditur a tineis. Tinea nascitur de vestimento et ipsum corrodit; corruptio de corpore, et ipsum consumit. Colligat in hoc vestimento sensuum vias, corrigia amoris vel fune timoris, ne effluent aquae concupiscentiae carnalis, et sic suscitavit ad poenitentiam et ad gloriam aeternam omnes terminos terrae, idest illos in quibus iam terminata est terrenitas. Assumptus est

ergo in caelum, ut terram secum levaret et caelum faceret, unde Pater ei loquitur, Isaia LI: Posui verba mea in ore tuo, et in umbra manus meae protexi te, ut plantes caelos, et fundes terram, et dicas ad Sion: Populus meus es tu. Dicit ipse Filius, Ioanne VIII: Qui misit me verax est, et ego quae audivi ab eo, haec loquor in mundo. In hora Passionis protexit eum Pater umbra manus suae potentiae, quia praestitit ei refrigerium contra ardorem saevitiae iudaicae. Unde in Psalmo: Obumbrasti, inquit, super caput meum in die belli, quo in cruce manibus affixis aereas potestates debellavit. Qui caelos, idest divinitatem, plantavit in terra nostrae humanitatis, et terram nostrae humanitatis in caelo fundavit, idest firmiter stabilivit. Unde sequitur: Et sedet a dextris Dei, unde: Dixit Dominus, “Pater”, Domino meo, “Filio suo”: Sede, “idest quiesce vel conregna”, a dextris meis, “idest potioribus bonis”. Quorum ipse Iesus, nostrae naturae particeps, participes nos faciat, qui est benedictus in saecula. Amen.

IV – Sermo allegoricus

9 – In baculo meo transivi Iordanem istum, et nunc cum duabus turmis regredior. Haec auctoritas Genesi XXXII. Verba sunt Iacob de Mesopotamia redeuntis in terram nativitatis suae. Possunt esse et verba Christi, de mundo ad Patrem revertentis, cuius baculus fuit crux. De quo primo Regum XVII: Dixit Philisthaeus ad David: Numquid ego canis sum, quod tu venis ad me cum baculo? Philisthaeus, “qui interpretatur potione cadens” seu “ruina duplex”, est “diabolus”, qui, potione superbiae inebriatus, de caelo cecidit, et in duplicem ruinam, scilicet animae et corporis, hominem cadere fecit. Hic dicitur canis, quia contra innocentes suggestionem latrat, parentem, idest Creatorem suum, ignorat, cum quo noster David, “Christus”, pro nobis pugnaturus, venit ad ipsum cum baculo crucis, unde paulo superius in eodem dicitur: Tulit David baculum suum, quem semper habebat in manibus; et elegit sibi quinque limpidissimos lapides de torrente, et misit eos in peram pastorem, quam secum habebat; et fundam manu tulit, et processit adversus Philisthaeum. Ecce arma, quibus Iesus Christus nostrum interfecit adversarium. Christus baculum crucis semper habuit in manibus, quia ante Passionem in operibus, in Passione ipsi manibus affixus, post Passionem ipsius signa reservavit in manibus, ut pro nobis ea Patri ostenderet. Unde dicit Isaia XLIX: Ecce descripsi te in manibus meis. Nota quod, ad scripturam faciendam tria sunt ad minus necessaria: charta, calamus et atramentum. Charta, manus Christi; calamus, clavus; atramentum, sanguis. Haec scriptura nostrae libertati testimonium perhibet, adversarium confutat, Patrem Deum nobis reconciliat. Quinque lapides limpidissimi sunt ipsa quinque vulnera Iesu Christi, quae elegit de torrente nostrae mortalitatis. Pera pastoralis est dilectio, qua nos usque in finem dilexit: Bonus, inquit, pastor ponit animam suam pro ovibus suis. In hanc peram quinque lapides limpidissimos misit, quia in nostram dilectionem, quam secum habebat, in se quinque vulnera suscepit, quae nos limpidos, idest claros et puros fecerunt. Funda, quae aequales habet habenas, est aequitas iustitiae, qua diabolus condemnavit, et de manu eius humanum genus eripuit. ‘Fuit enim aequum et iustum, ut diabolus humanum genus, in quo aliquid iuris habere videbatur, perderet, qui in Christum, in quo nihil iuris habuit, manus extendit’. Venit, inquit, princeps mundi huius, et in me non habet quidquam, quia inter mortuos liber, et tamen per mortem transiit, ut mortuos liberaret. Unde dicit: In baculo meo transivi Iordanem istum. De torrente, inquit, in via bibit, propterea exaltabit caput. In baculo crucis solus, pauper et nudus transivit a ripa nostrae mortalitatis ad ripam

suae immortalitatis, per rivum iudicii, ‘quod sonat Iordanis’, idest per sui sanguinis effusionem, quo diabolus iudicavit, idest condemnavit, et virtutem eius destruxit.

10 – Et quanta utilitas de tali eius transitu nobis evenerit, aperitur, cum subditur: Et nunc, idest hodie, cum duabus turmis regredior. Egressus eius a Patre, regressus eius ad Patrem, excursus eius usque ad inferos, recursus usque ad sedem Dei. Ecce ‘circulus in naribus behemoth’ et Sennacherib, cui loquitur Dominus Isaia XXXVII: Ponam circulum in naribus tuis, et frenum in labiis tuis, et reducam te per viam qua venisti. Christus, Patris sapientia, principio et fine, velut circulus, carens, a Patre egrediens et ad Patrem regrediens, omnia in seipso comprehendens et suo in sinu universa concludens, astutiam diaboli, ‘quae in naribus designatur’, deprehendit. Sicut enim per nares res longe positas praesentimus, sic ‘diabolus, astutiae suae subtilitate, perpendit cui vitio sit homo magis applicabilis, et in eo ipsum capere nititur’. In freno sunt duo: ferrum et corrigia; ferrum in ore equi ponitur, corrigia refrenatur et circumducitur. Christus in sua Passione ex clavis et corrigia suae humanitatis fecit frenum, quo infrenaretur et refrenaretur diabolus, ne curreret ad suum sensum, immo per eam viam qua venit rediret. Venit enim per Hevam, Adam et ligni vetiti pomum. Rediit vero et quod male rapuerat amisit per Mariam, Christum et crucis lignum; in quo transivit noster Iacob, qui diabolus supplantavit, Iordanem istum, hodie cum duabus turmis regressus in caelum. ‘Iacob divisit populum, qui secum erat, in duas turmas’: ‘ancillas et liberos earum in priori turma; et in secunda liberas, idest Liam et Rachel et filios earum’. Istaе duae turmae significant Ecclesiam e duobus, idest gentili, qui in ancillis, et iudaico populo, qui in liberis, propter Dei notitiam et legem ab ipso datam designatur, congregatam; quam Christus multo labore in Mesopotamia, idest mundo, acquisivit, et secum hodie in caelum regressus portavit, quia fidem et devotionem ipsius secum tulit, ut ‘eius cor et conversatio esset non in terra sed in caelo’. Ad quod nos perducatur, qui est benedictus in saecula. Amen.

V – Sermo moralis

11 – In baculo meo. Quid ista quattuor, baculus, Iordanis, duae turmae, moraliter significant, videamus. In baculo disciplina poenitentiae designatur, de quo Genesi XXXVIII, ubi loquitur Iudas ad Thamar: Quid tibi vis pro arrhabone dari? Respondit Thamar: Annulum tuum, et armillam, et baculum quem manu tenes. ‘Iudas est Christus’, ‘de ipsius tribu, secundum Apostolum, ortus’. Thamar, “quae interpretatur commutata, vel amara, seu palma”, est anima, quae de malo in bonum commutata est, amara in poenitentia, ut postea sit palma in gloria. Unde Iob XXIX: In nidulo meo, ‘idest humili et tranquilla conscientia’, moriar, et sicut palma multiplicabo dies. Vel in hac triplici interpretatione triplex notatur status, scilicet incipientis, proficientis et perfecti. Christus ergo dicit animae: Quid vis tibi pro arrhabone dari? Arrhabo dictus, quasi arrha bona; ‘arrha dicta, a re pro qua datur’. Anima, ut certa sit de promisso, arrham bonam petit, scilicet annulum, armillam et baculum. In annulo notatur fides formata. Unde Luca XV: Date, inquit, annulum in manu eius. GLOSSA: “Annulum, idest signaculum fidei, quo signantur promissa in cordibus fidelium. Date in manu, idest operatione, ut per opera fides clarescat, et per fidem opera confirmantur”. In armilla, ‘quae ab armo dicitur’ – haec et brachialis rotunda –, opus caritatis, quae et brachium extendit ad sublevandum, et armum, ‘idest humerum, supponit ad portandum onus’ fraternae necessitatis. In baculo,

quo quis se a cane defendit, et ne cadat se sustentat, disciplina poenitentiae, ut dictum est, designatur, qua anima a diabolo vel carnali appetitu se defendit, et ne in mortale cadat se sustentat. In his tribus intelligitur omnis iustitia, “quae est reddere unicuique quod suum est”, scilicet anulum fidei Deo, armillam caritatis proximo, baculum disciplinae poenitentiae sibi ipsi.

12 – De quo dicitur: In baculo meo transivi Iordanem istum, “qui interpretatur descensio vel apprehensio eorum”. In quo ista transitoria designantur; quae qui volunt apprehendere oportet illos descendere, scilicet a sui status rectitudine, mentis quiete, contemplationis dulcedine. Quia, ut dicit GREGORIUS, “qui labenti innititur, necesse est ut cum labente labatur”. Felix ille, qui dicere potest: In disciplina meae poenitentiae, a ripa mundanae vanitatis ad ripam caelestis conversationis, transivi Iordanem istum, idest transitoria et labentia ista. Unde dicitur Genesi XXXII: Iacob transivit vadum Iaboc; traductisque omnibus quae ad se pertinebant, remansit solus. ‘Iaboc interpretatur torrens pulveris’, et significat temporalia, quae velut torrens abundant in hieme praesentis miseriae, sed siccantur aestate, idest ardore mortis vel futuri iudicii. Haec suos amatores velut pulvis excaecant. Pulvis dictus, quod pulsetur vi venti. Sic ista temporalia vento adversitatis vel mortis pulsantur, idest rapiuntur. Sed Iacob, idest iustus, mundi supplantator, transit temporalia, ne cum ipsis transeat, ita quod nihil de suis ibi remaneant, sed omnia transducatur quae ad se pertinent. Quae sunt ad iustum pertinentia, nisi humilitas, caritas, castitas et ceterae virtutes? Qui haec secum transducit, solus, idest solitarius, remanet a mundi strepitu, a cogitationum tumultu, a daemonum incursu. Felix ergo, qui sic transit, quia in hora mortis dicere poterit: Et nunc cum duabus turmis regredior. Unde concordat Canticis IV: Omnes gemellis fetibus, et sterilis non est inter eas. Et iterum: Duo ubera tua sicut duo hinnuli, capreae gemelli, qui pascuntur in liliis, donec aspiret dies et inclinentur umbrae. ‘Caprea dicta, quasi ardua capiens, acutum habet visum’, herbas eligit quas comedat, ad alta nititur. Caprea est iusti anima, quae ardua in caelesti desiderio capit, et ideo ibi se sustollit; acutum habet fidei visum, herbas aeternae pascuae sibi eligit, quibus se reficit; cuius duo ubera sunt duo caritatis affectus, ex quorum lacte, idest dulcedine, se et proximum nutrit. Isti sunt gemelli fetus, vel duo hinnuli, idest capreoli, qui pascuntur in liliis. Affectus caritatis divinae pascitur in liliis, idest castitate mentis et corporis, vel iucunditate contemplationis; affectus caritatis fraternae pascitur in liliis, idest candore bonae famae. Et quamdiu sic pascentur? Donec aspiret dies aeternae claritatis et inclinentur umbrae praesentis caecitatis. Dicat ergo iustus: Et nunc, idest in fine vitae meae, cum duabus turmis, idest contemplativae et activae vitae meritis, ad patriam caelestem regredior. Ad quam nos pervenire faciat, qui est benedictus in saecula. Amen.

IN FESTO PENTECOSTES

1 – Paraclitus Spiritus Sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia et suggeret vobis omnia quaecumque dixerit vobis.

Exordium. De Spiritu Sancto consolatore

2 – ‘Paracletus graece consolator dicitur latine’. Spiritus Sanctus ideo consolator nominatur, quia quos repleverit consolatur, ut, amittentes temporalia, aeterna gaudeant laetitia. Unde Isaia LI: Consolabitur Dominus Sion, et consolabitur omnes ruinas eius; et ponet desertum eius quasi delicias, et solitudinem eius quasi hortum Domini. Gaudium et laetitia inveniatur in ea, gratiarum actio et vox laudis. Haec auctoritas primo moraliter, secundo anagogice exponatur.

3 – [MORALITER]. Sion, “quae interpretatur scopulus vel speculatio”, est anima viri iusti, quae in corpore, velut scopulus in mari, diversis tentationum undis percutitur, et tamen non emollitur nec movetur, et ideo intra se et supra se speculatur. ‘Da mihi, inquit AUGUSTINUS, cognoscere me et te’. Hanc Sion Spiritus Sanctus consolatur: Beati, inquit, qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur; et Isaia LXI: Ut consolarer, inquit, omnes lugentes, ut ponerem consolationem lugentibus Sion. ‘Lugere dicitur luce carere’. Qui luce mundanae gloriae caret, ipsum Spiritus Sanctus consolatione suae gratiae replet. Unde sequitur: Et consolabitur omnes ruinas eius. Hoc est quod dicit Dominus Matthaeo XIX: Qui reliquerit domum vel fratres etc., centuplum accipiet, ‘idest dona spiritualia et virtutes, quae quasi centuplum sunt comparata temporalibus et carnalibus’, quae cum ruunt, spiritualia surgunt: superbus ruit, humilis surgit; ruit luxuriosus, surgit castus, et sic de ceteris. Et ponet desertum eius quasi delicias. ‘Desertum dictum, quasi derelictum’, est cor viri iusti, quod, quia consolatione praesenti non frequentatur, gratia Spiritus Sancti deliciatur. Quid delicias dixerim, nisi contemplationis dulcedinem, mentis devotionem, proximi compassionem? Et solitudinem, idest paupertatem, eius quasi hortum Domini. De quo sponsa in Canticis VI: Dilectus meus descendit in hortum suum. Unde BERNARDUS: ‘In caelis omnium bonorum affluentia suppetebat, sola paupertas non inveniatur in eis; in terris haec species abundabat et nesciebat homo pretium eius. Hanc ergo venit Dei Filius quaerere, ut eam sua aestimatione faceret pretiosam’. Gaudium pro dimissa culpa, laetitia pro illuminata conscientia, gratiarum actio pro temporali beneficio, et vox laudis pro spirituali dono inveniatur in ea, idest Sion supradicta.

4 – ANAGOGICE. Nota quod, in auctoritate bis ponitur consolabitur, propter duplicem consolationem, quam recipiet iustus in generali resurrectione, scilicet stolam animae et corporis. Unde, Parabolis ultimo: Omnes domestici eius vestiti sunt duplicibus; et Isaia LXI: Pro confusione vestra duplici et rubore laudabunt partem suam; propter hoc in terra sua duplicia possidebunt, laetitia sempiterna erit eis. Duplex dicitur, quia ex duabus partibus constet. Consolabitur ergo animam, consolabitur et corpus, quia ruinas eius restaurabit. Unde, promittit Dominus Amos ultimo: In die illa suscitabo tabernaculum David, quod cecidit; et reaedificabo aperturas murorum eius, et ea quae corruerant restaurabo. Tabernaculum David, idest corpus viri iusti, quod cecidit in morte, suscitabit in die illa, idest generali resurrectione, in qua aperturas, idest passiones murorum, idest membrorum eius, reaedificabit, ut nulla in eis passio dominetur. Et, quia non est vera resurrectio nisi quod cadit resurgat, ideo additur: Et ea quae corruerant restaurabo. Unde Iob: Et in carne mea videbo Deum salvatorem meum. Et, quia vir iustus hic fuit desertum, quoad animae quietem, et solitudo, quoad corporis paupertatem, ideo ibi anima eius deliciabitur sapore sapientiae, qua angeli satiantur; et corpus eius, quasi hortus Domini, quattuor dotibus, velut quattuor paradisi fluminibus, irrigabitur. De quibus subditur: Gaudium de claritate, laetitia de agilitate, gratiarum actio de subtilitate, et vox laudis de

impassibilitate inveniatur in ea, idest stola glorificati corporis. Beatus ille, qui ista duplici consolatione a Paraclito merebitur consolari.

I – De evangelio festi sermo litteralis

5 – Paraclitus ergo Spiritus Sanctus. Hic est ille qui a Patre et Filio sanctorum cordibus inspiratur; iste, per quem sanctificantur, ut sancti esse mereantur. Sicut spiritus humanus vita est corporum, sic Spiritus iste divinus vita est spirituum. Ille vita est sensificans, iste vita est sanctificans. Ille Spiritus Sanctus dicitur, sine quo nullus spiritus nec angelicus nec humanus sanctus efficitur. Quem, inquit, mittet Pater in nomine meo, idest in gloria mea, idest ad gloriam meam manifestandam, vel quia habet idem nomen quod Filius, idest Deus. De quo in eodem: Ille, inquit, me clarificabit, “quia, spirituales vos faciendo, declarabit quo modo Patri Filius sit aequalis, ‘quem secundum carnem ut hominem noverant’; vel, timorem tollendo, faciet vos gloriam meam annuntiare toti mundo, quae non mihi sed hominibus prosit”. Ille vos docebit omnia. De quo Ioel II: Filii Sion, exsultate in Domino Deo vestro, quia dedit vobis doctorem iustitiae, qui docebit vos, ‘ut sciatis omnia ad salutem pertinentia’. Unde paulo superius in eodem promittit: Ecce ego mittam vobis frumentum, vinum et oleum, et replebimini in eis. Spiritus Sanctus dicitur frumentum, quia ad patriam euntem confortat, ‘ne in via deficiat’; vinum quia in tribulatione laetificat; oleum, quia aspera mitigat. Ista enim tria erant valde necessaria apostolis [in] totum mundum praedicaturis, et ideo hodie Spiritum Sanctum eis misit, qui ista tria illis contulit, in quibus fuerunt repleti, unde de eis cantatur: Repleti sunt omnes Spiritu Sancto, ne mundi spiritus in eos intraret; vas enim bene repletum aliquid non potest recipere. Et suggeret vobis omnia, “idest subministrabit, vel commemorabit vos, idest faciet vos memores omnium”, quaecumque dixero vobis. “Docebit vos ut sciatis, suggeret ut velitis”. Ecce, Spiritus Sanctus dat scire et velle, apponamus nos nostrum posse pro nostro posse, et sic erimus templum ipsius Spiritus Sancti. Quem nobis mittat Filius, qui est in saecula benedictus. Amen.

II – Sermo allegoricus

6 – Fluvius igneus rapidusque egrediebatur a facie antiqui dierum. Haec auctoritas Danielis VII. Simile quid Isaia XLIV: Effundam aquam super sitientem et fluentia super aridam. Effundam spiritum meum super sermen tuum, et benedictionem meam super stirpem tuam. Hoc ipsum est quod hodie Petrus, postquam Spiritus Sanctus venit, praedicavit in Ierusalem, Actus II: Effundam, inquit, de Spiritu meo super omnem carnem, et prophetabunt filiae vestrae et filii vestri. “Fluvius est perennis aquarum discursus, a fluendo perpetim dictus. Flumen ipsa aqua, fluvius ipsius aquae discursus”. Fluvius est Sancti Spiritus gratia, quae hodie corda apostolorum affluenter irrigavit, satiavit et mundavit. Effundam, inquit, super vos aquam mundam, et emundabimini ab omnibus inquinamentis vestris. Hic fluvius dicitur igneus. “Quid enim est Spiritus Sanctus nisi ignis divinus? Quod facit ignis corporalis circa ferrum, hoc agit iste ignis circa cor foedum, frigidum et durum. Nam ad huius ignis immissionem animus humanus omnem nigredinem, frigiditatem et duritiam paulatim deponit, et totus in eius, a quo inflammatur, similitudinem transit. Ad hoc namque homini datur, ad hoc illi inspiratur, ut illi, in quantum sibi possibile est, configuretur. Nam ex succensione ignis divini,

incandescit totus, exardescit pariter et eliquescit in amorem Dei, iuxta illud Apostoli: Caritas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis". Nota quod, ignis alta incendendo humiliat, divisa confoederat, ut ferrum ferro, obscura declarat, dura penetrat, semper est mobilis, omnes motus suos et impetus sursum dirigit, et terram fugit, et ea in quibus ingignitur ad propriam operationem agit. Ista septem ignis proprietates adaptantur septem donis Spiritus Sancti, qui per donum timoris alta, idest superba, humiliat; per donum pietatis divisa, et diversa corda confoederat; per donum scientiae obscura declarat; per donum fortitudinis dura corda penetrat; per donum consilii semper est mobilis, quia cui inspirando consulit, non otiosus torpet, sed operosus ad opus suae et alterius salutis se movet: "Nescit enim tarda molimina Sancti Spiritus gratia"; per donum intellectus omnes motus etc., quia sua inspiratione dat homini intelligere, idest intus, idest in corde, legere, ut caelestia quaerat et terrena fugiat; per donum sapientiae mentem, cui ingignitur, ad propriam operationem agit, quia saporiferam facit. Unde dicit Ecclesiasticus XXIV: Vaporavi habitationem meam. Mens enim iusti, in qua habitat Spiritus Sanctus, redolet sicut vas vel locus, in quo ponitur species aromatica. Gratia ergo Spiritus Sancti dicitur fluvius igneus: fluvius, quia sitim temporalium extinguit, sordes abluit peccatorum; igneus, quia accendit ad amorem, illuminat ad cognitionem. Unde hodie dicitur apparuisse super apostolos in linguis igneis, quia ipsos loquentes et ardentis fecit: Dei amore ardebant, proximum verbo illuminabant.

7 – Sequitur: Rapidusque. Unde Actus II: Factus est repente de caelo sonus, tamquam advenientis spiritus vehementis, idest sursum mentem vehementis, vel vae aeternum adimentis: Fluminis impetus laetificat civitatem Dei, quia replevit totam domum ubi erant sedentes. Audivimus quo; sed, unde iste fluvius sit egressus videamus. Egrediebatur, inquit, a facie antiqui dierum. Antiquus dictus, quasi antequam. Christus dicit, Ioanne VIII: Antequam Abraham fieret, ego sum. Ipse ergo antiquus dierum, quia principium sine principio, sine tempore tempora formans et formata regens, regnat ubique Deus, a cuius facie hodie egressus est fluvius igneus. 'Facies dicta, quod faciat cognitionem'. Per Filium cognoscimus Patrem, per Spiritum Sanctum cognoscimus Filium. Cum venerit, inquit, Paraclitus, ille testimonium perhibebit de me. Ipsum ergo devote rogemus, ut nobis Paraclitum mittat, quo eum cognoscamus et diligamus, quatenus ad ipsum pervenire mereamur. Ipso praestante, qui est benedictus in saecula. Amen.

III – Sermo moralis

8 – Fluvius igneus etc. Simile quid Isaia LIX: Cum venerit quasi fluvius violentus, quem Spiritus Domini cogit. Fluvius fluentia significat lacrimarum, quas spiritus contritionis cogit fluere. Unde dicitur Exodo XVII quod, 'percussit Moyses virga petram, et exivit ex ea aqua'. Petra, cor durum, quod si virga contritionis percutitur aqua lacrimarum egreditur. Punge oculum et educet lacrimam; punge cor et educet sapientiam. Iste fluvius dicitur igneus, idest calidus. Unde Genesi XXXVI: Iste est Ana, qui invenit aquas calidas in solitudine, cum pasceret asinas Sebeon patris sui. Ana, 'qui interpretatur gratificatus', est poenitens, quem gratia divina gratis gratum fecit. Iste non in civitate et tumultu saecularium, sed in solitudine corporis et mentis invenit aquas, idest lacrimas calidas, quae frigus malitiae expellunt. Puer parvulus gaudet dum nutrix in aqua calida eum balneat. Sic iustus, malitia parvulus, gaudet, cum eum lacrimis nutrix gratia lavat.

Lavabis, inquit, me, et super nivem dealbabor. Ista aquas invenit, dum asinas, idest asininas tarditates, in seipso virga disciplinae corripit, et ad pascua aeterna ire compellit. Vel, asinae sunt animae fideles, quae dicuntur esse Sebeon, ‘qui interpretatur stans moerens’, in quo Christus designatur, pater viri iusti, qui per naturae nostrae assumptionem stetit moerens, quia, ut dicit Apostolus, cum lacrimis et clamore valido offerens: huius fideles, dum verbo et exemplo pascit, lacrimas in solitudine mentis invenit, quia ex compassione proximorum oritur compunctio lacrimarum. Unde Iob XXX: Flebam quondam super eum, qui afflicto erat, et compatiebatur anima mea pauperi. Lacrimarum ergo compunctio dicitur fluvius igneus, quia mundat et calefacit. Proverbium est: Calide plangit qui ex corde plangit. Quia in corde Magdalenae multus erat ignis amoris, ideo lacrimas calidissimas emisit: Coepit, inquit, lacrimis rigare pedes eius. Vere lacrimae eius fluvius igneus rapidusque, quia omnia peccata eius destruxerunt: ‘Dimissa sunt, inquit, ei peccata multa, quia dilexit multum’.

9 – Rapidus. Unde Iob III: Antequam comedam suspiro; et tamquam inundantes aquae sic rugitus meus. Sicut fluvius rapidus et violentus, vel aqua inundans, obicem diruit, sic rugitus, idest gemitus et lacrimae poenitentis, omnia obstacula tentationum destruunt; et sicut ad rugitum leonis omnes bestiae figunt gradum, sic ad gemitum poenitentis omnes daemones. Unde in eodem II: Nemo loquebatur ei verbum; videbant enim dolorem esse vehementem. Locutio daemonum, ipsorum suggestio, quae tunc cessat, cum dolor vehemens est in poenitente; qui prius debet praecedere, ad hoc, ut postea possit comedere, idest quietem et dulcedinem conscientiae habere. Iste fluvius egreditur a facie Christi, ad iudicium venientis et unicuique secundum opera sua retribuente. Cum enim recogitat homo qualiter ipse iudex terribilis erit iratus, ita quod virtutes caelorum movebuntur, et ‘columnae caeli contremiscent’, quando, ut dicitur in Apocalypsi VI, dicent montibus et petris: Cadite super nos, et abscondite nos a facie sedentis super thronum, et ab ira Agnis. Qui prius coram tondente et tundente obmutuit, cuius facies sputis fuit illita, alapis tumida, in morte pallida, sed in iudicio erit ferox, indignans et crudelis. Et quis stabit tunc ad videndum eam? Si, ut dicitur Esther XV, quod, ‘cum ipsa videret faciem Assueri, plenam gratiarum, corrui et pene exanimata fuit’, quid faciet homo, cum viderit in iudicio faciem iusti iudicis, tam terribilem, tam austeram? Cumque, inquit, elevasset Assuerus faciem et ardentibus oculis furorem pectoris indicasset, regina corrui et in pallorem colore mutato, super ancillam lassum reclinavit caput. Cum haec omnia diligenter quis secum considerat, timore concutitur, dolore affligitur, lacrimis irrigatur, et sic fluvius igneus rapidusque a facie Christi egreditur. Unde Isaia XXVI: ‘A facie tua, Domine, concepimus et parturivimus spiritum salutis’, idest lacrimosae compunctionis. Quam nobis praestare dignetur qui est benedictus in saecula. Amen.

IN NATIVITATE SANCTI IOANNIS BAPTISTAE

1 – In illo tempore: Elisabeth impletum est tempus pariendi, et peperit filium. In hoc evangelio duo notantur: nativitas Praecursoris et ipsius vocatio nominis.

I – De nativitate Praecursoris

2 – Nativitas Praecursoris, ut ibi: Elisabeth impletum est. ‘Beata Maria mansit tribus mensibus in domo Zachariae, ministrans cognatae, donec pareret’. ‘Et legitur in libro Iustorum, quod beata Virgo primo natum Ioannem levavit a terra’. ‘Impletum est, inquit. Verbum impletionis Sacra Scriptura in bonorum tantum ortu vel obitu vel actu ponere consuevit, quorum vitam plenitudinem perfectionis habere significat, ut: impleti sunt dies Mariae, ut pareret; defunctus, Abraham plenus dierum. Sed contra, dies impiorum inanes et vacui’. Elisabeth ergo impletum est tempus pariendi. ‘Zacharias, ut refert Lucas, ingressus fuit templum Domini, ut incensum poneret, cui apparuit Gabriel dicens: Elisabeth uxor tua pariet tibi filium’. ‘Quod in mense septembri, quando solemnitas celebrabatur, et dies expiationis sive propitiationis vocabatur, ei fuit annuntiatum’, et hodie est impletum. Quid Zacharias, “qui interpretatur Domini memoria”, ‘vel Dominum memorans’; quid Elisabeth, “quae interpretatur Dei mei septima”, moraliter significant, videamus.

3 – Elisabeth est anima fidelis, quae bene dicitur Dei mei septima, propter tria septenaria ad ipsam specialiter pertinentia, scilicet donorum, petitionum, beatitudinum. Primo septenario iustificatur, secundo de bono in melius promovetur, tertio perficitur. Vel dicitur septima, ‘idest sabbatum, idest requies, quia in ipsa Deus requiescit’, cum ipsa ab omni opere servili quiescit. “Anima, inquit, iusti sedes est sapientiae”. ‘In pace, idest anima pacifica, factus est locus eius’. De quo sabbato, Isaia LVIII: Vocaberis sabbatum delicatum et sanctum Domini gloriosum. “Delicatus dictus, deliciis pastus”. Deliciae sunt illa tria supradicta septenaria, quibus anima pascitur, ad hoc ut sit sabbatum delicatum, idest deliciis pastum sanctitate vitae, gloria conscientiae. Haec Elisabeth concipit ex Zacharia, unde dicit in Psalmo: Memor fui Dei et delectatus sum; et exercitatus sum et defecit spiritus meus. Mulier in delectatione concipit, sic et anima ex Domini memoria concipit in magna delectatione, unde in Psalmo: In via testimoniorum, idest martyriorum, ‘idest passionum tuarum’, delectatus sum, sicut in omnibus divitiis. Spinea corona, crux, clavi et lancea, et cetera martyria Christi, sunt delectatio viri iusti, in quibus magis delectatur quam in omnibus divitiis huius saeculi, et ideo dicit: Memor fui Dei et delectatus sum. Ex qua delectatione duo proveniunt, scilicet exercitatio circa caritatis opera, et spiritus defectio a propria confidentia; vel illa duo, de quibus in Psalmo: Defecit caro, idest carnalitas, mea, et cor meum, idest superbia cordis mei, et sic Deus cordis mei, et pars mea Deus in aeternum, ut ex ipso concipiam et pariam aeternae vitae filium. Nota quod, Elisabeth concipit in mense septimo, scilicet septembri, et peperit in mense iunio. Sic anima in septimo, idest sabbato, idest in quiete, mentis devotione concipit, et iunio, ‘qui hebraice dicitur sibban’, quod interpretatur rectitudo doni, parit filium, idest opus bonum. Donum enim gratiae, quod concipit in mente, foras emittit in operis rectitudine.

4 – Elisabeth ergo impletum est tempus pariendi, et peperit filium. Et audierunt vicini et cognati eius, quia magnificavit Dominus misericordiam suam cum illa, et congratulabantur ei. GLOSSA, ibi: “Habet sanctorum editio, idest nativitas, laetitiam plurimorum, quia commune bonum est, idest sancti ad communem utilitatem nascuntur. Iustitia enim communis virtus est, idest communiter omnibus proficiens, et ideo in ortu iusti futurae vitae insigne praemittitur et gratia secuturae virtutis exultatione vicinorum praefigurante signatur”. MORALITER. Vicini sunt angeli, cognati viri iusti, qui

congratulantur animae de partu boni operis. Unde Gabriel: Et multi, inquit, in nativitate eius gaudebunt: erit enim magnus coram Domino, vinum et siceram non bibet. Vere multi gaudent, quia Christus, angelus et proximus. Christus, unde dicit Luca XV: Et cum invenerit ovem, imponit in humeros suos gaudens. GLOSSA: “Humeri Christi crucis brachia sunt. Illic peccata mea deposituit, in illa nobilis patibuli cervice requievit”. Angelus, ut ibi: Dico vobis, quod gaudium est angelis Dei super uno peccatore poenitentiam agente. GLOSSA, ibi: “Angeli, quia rationales, gaudent de reconciliato sibi homine, quod incendit nos ad probitatem, ut agamus quod illis gratum sit, quorum et affectare patrociniū et offensam timere debemus”. Proximus, unde Apostolus, Corinthios secunda VII: Gaudeo quia contristati estis ad poenitentiam. Erit, inquit, magnus. Nota quod, “magnus ad animum refertur, grandis ad corpus”. Si opus tuum est parvum in oculis tuis, magnum erit coram Domino. ‘Me, inquit, oportet minui, illum autem crescere’. Cum te ipsum minuis humilitate, gratia in te crescit animi virtute. Coram Domino, inquit, non coram hominibus, qui fallunt et falluntur, qui mala bona et bona mala dicunt. Quantus est homo coram Deo, tantus est, et non plus. Si vis tuum bonum opus Domino consecrari, cave, ut vinum vanae gloriae et siceram ineptae laetitiae non bibas. Unde Dominus dicit ad Aaron, Levitico X: Vinum et omne quod inebriare potest, non bibetis tu et filii tui, quando intrabitis in tabernaculum testimoni, ne moriamini; et Numeri VI: Vir sive mulier, cum fecerit votum ut sanctificetur, et se voluerit Domino consecrare, vino et omni quod inebriare potest abstinere. Quicumque desiderat, ut opus suum Domino consecratur et in tabernaculum caelestis Ierusalem recipiatur, caveat ab ebrietate vanae gloriae et ineptae laetitiae. Amen.

II – De ipsius vocatione nominis

5 – Et ipsius vocatio nominis, ut ibi: Et factum est, in die octavo venerunt circumcidere puerum. Primus dies, propriae fragilitatis cognitio; secundus, propriae iniquitatis recordatio; tertius, pro ipsa contritionis amaritudo; quartus, lacrimarum effusio; quintus, sui ipsius in confessione accusatio; sextus, oratio quoad Deum; septimus, elemosyna quoad proximum; octavus, abstinentiae afflictio quoad seipsum. In hoc octavo die circumciditur puer, quia vere virtus abstinentiae et cor a pravo consensu et corpus ab illicita delectatione sensuum circumcidit. Unde dicitur abstinere, id est longe stare. Longe stat, qui nec cordis vel corporis illicitae delectationi consentit. Unde Genesi XIX: Dixerunt angeli Lot: Ne stes in omni circa regione, sed in monte salvum te fac, ne et tu simul pereas. Omnis regio est cor et corpus, in qua omnino nec per actum, nec etiam circa ipsam per consensum debemus stare, sed longe in monte caelestis conversationis nos salvare, ne pereamus simul cum illis, qui intus vel circa stant. Sequitur: Et vocabant eum nomine patris sui Zachariam. GLOSSA ibi: “Qui puerum nomine patris vocant eos figurant qui, Domino nova gratiae munera declarante, cuperent eum potius consueta veteris sacerdotii edicta praedicare. Nomen patris volunt imponere, quia magis iustitiam, quae ex lege est, volunt suscipere quam gratiam, quae ex fide”. Hoc ipsum hodie faciunt iniqui consanguinei et propinqui, qui filio patris usurarii volunt nomen ipsius imponere, cum ipsum patris malitiam, rapinam et usuram imitari docent. Sed, quid mater respondit, audiamus: Nequaquam, sed vocabitur Ioannes. “Spiritu prophetiae didicit quod non didicerat a marito; non poterat ignorare praenuntium, quae prophetaverat Christum, sicut ab angelo Zachariae erat praenuntiatum”. “Ioannes interpretatur gratia Dei”, eo quod

fuerit praenuntius gratiae, sive initium Baptismatis, per quod gratia ministratur. Anima fidelis opus suum vult vocari gratia, quia ipsum gratia habet et gratia conservari desiderat, dicens cum Apostolo: Gratia Dei sum id quod sum, et gratia eius in me vacua non fuit. Unde “Ioannes interpretatur in quo est gratia”, propter duo, ut ipsam conservet et ab ipsa conservetur, et sic non erit vacua, idest otiosa. Vas enim dum vinum conservat a vino conservatur, ne putrescat. ‘Serva, inquit, mandata et servabunt te’. Unde Apocalypsi III: Quoniam servasti verbum patientiae meae, et ego servabo te in hora tentationis, quae ventura est in orbem universum, tentare habitantes in terra. Qui verbum patientiae servat, conservatur, ne in hora tentationis verbum contumeliae proferat, seu peccato consentiat. Vel, hora tentationis est articulus mortis, in qua diabolus omnibus modis laborat hominem tentare et eius sensum pervertere, quia tunc ipsum omnino aut acquireret aut amitteret; et maxime tunc tentat de infidelitate et desperatione, ne Ecclesiae sacramenta credat vel recipiat, et ne in divina misericordia spem ponat. Sed felix ille, qui in illa hora conservabitur.

6 – Sequitur: Et dixerunt ad illam: Quia nemo est in cognatione tua qui vocetur hoc nomine. Cognatio prava atque perversa sunt carnales appetitus et irrationabiles animi affectus, in quibus nemo est qui vocetur gratia, immo concupiscentia et pompa. Nec daemones nec perversi homines volunt quod opus nostrum vocetur gratia, immo superbia, luxuria et avaritia. Unde Ruth: Dicunt mulieres, idest molles et effeminati: Haec est illa Noemi. Quibus ait: Ne vocetis me Noemi, idest pulchram, sed vocate me Mara, idest amaram, quia valde me amaritudine replevit Omnipotens. Nomine pulchritudinis, quae est in nitore pellis, vocant, non poenitentiae, quae est in amaritudine cordis, qua replet animam gratia Omnipotentis, ut nullam recipiat delectationem fellitae dulcedinis. Innuebant autem patri eius, quem vellet vocari eum. GLOSSA ibi: “Qui innuunt patri de nomine pueri significant illos, qui solo testimonio legis intendunt astruere gratiam fidei”. “Quia incredulitas affatum ei arripuerat et auditum, nutu interrogatur”. Dixerat ei Gabriel: Eris tacens, et non poteris loqui usque in diem, quo haec fient. Qui et postulans pugillarem, ‘idest tabellam, quae pugno potest includi, vel calamum scriptoris’, scripsit, dicens: Ioannes est nomen eius, ac si diceret: “Hoc nomen nos non imponimus, quia iam a Deo accepit; habet suum nomen, quod agnovimus, non quod eligimus”. Et mirati sunt universi, “de convenientia inter patrem et matrem”. Dicitur Daniel V, quod ‘a Deo missus sit articulus manus, scribentis in pariete: Mane, Thecel, Phares. Quod interpretatur: Enumeravit, appendit, divisit’. “Manus dicta, quod sit totius corporis munus. Ipsa enim cibum ori ministrat, et omnia operatur”. In qua Sancti Spiritus gratia designatur, quae pro munere fidelibus datur, qua reficiuntur et operantur. Ista manus scribit in corde hominis illa tria, scilicet, ut enumeret omnia peccata sua in confessione et postea appendat in satisfactione, ut ex aequo respondeat poena culpae, quam a se omnino dividat, ut in poenitentia finaliter perseveret. Ecce scriptura gratiae! Qui talis est, Ioannes est nomen eius. Gratia Spiritus Sancti imponit et scribit nomen gratiae, ut omne opus nostrum sit gratum et gratiosum, gratiae illius referendum, a quo est donatum. Cui semper sit honor et gloria per aeterna saecula. Amen

III – Sermo allegoricus

7 – Nephthali cervus emissus, dans eloquia pulchritudinis. Haec auctoritas Genesis

XLIX. “Nephthali interpretatur dilatatio”, vel dilatavit me, et significat beatum Ioannem, quem Dominus multiplici gratia dilatavit, idest divitem fecit. Unde dicit ei Ieremia I: Priusquam te formarem in utero, novi te. Unde Gabriel, Luca I: Ne timeas, inquit, Zacharia, quoniam exaudita est deprecatio tua. Et Elisabeth uxor tua pariet tibi filium, et vocabis nomen eius Ioannem. Et antequam exires de vulva, sanctificavi te. Unde: Repleta est Spiritu Sancto Elisabeth, et exultavit in gaudio infans in utero eius. Et prophetam in gentibus dedi te. Unde: Quid existis videre? Prophetam? Utique dico vobis, et plus quam prophetam. Hic dicitur cervus emissus, idest festinus vel velox, qui spinosa et fossa loca transilit, saltu enim cursum iuvat. Sic beatus Ioannes mundi divitias, quae in spinis, et carnis delicias, quae in terrae fossatis designantur, festinus transilivit. Unde de eo cantatur: “Antra deserti teneris sub annis – idest duodennis –, civium turmas fugiens, petisti”. Unde Luca I: Puer crescebat, et confortabatur spiritu, quia crescebat in gratia Spiritus Sancti, et erat in desertis usque in diem ostensionis suae ad Israel; et Matthaeo III: Ioannes, inquit, habebat vestimentum de pilis camelorum et zonam pelliceam circa lumbos suos; esca autem eius erat locustae et mel silvestre. GLOSSA in Ioanne: “Vilitas vestis et cibi laudatur, quorum usus in divite arguitur”, qui induebatur purpura et bysso, et epulabatur quotidie splendide. Si beatus Ioannes, “in utero sanctificatus”, ‘quo, secundum Domini testimonium, inter natos mulierum maior non surrexit’, tanta vestis asperitate et cibi vilitate se afflixit, quid nos miseri peccatores, in peccatis concepti, vitiis pleni, dicere possumus, qui aspera abhorremus, mollia et dulcia quaerimus? Dominus, ut dicit Isaias XXII, vocat nos ad fletum et ad planctum, et ad calvitium, et ad cingulum sacci; et ecce gaudium et laetitia: occidere vitulos, iugulare arietes, comedere carnes et bibere vinum. In fletu cordis contritio, in planctu lacrimarum effusio, in calvitio temporalium depositio, in cingulo sacceo carnis afflictio designatur. Ad ista nos beatus Ioannes exemplo vitae, et verbo praedicationis suae vocat, et ideo dicitur:

8 – Dans eloquia pulchritudinis. Unde dixit: Poenitentiam agite; appropinquabit enim regnum caelorum; et iterum: Ego vox clamantis in deserto: Parate viam Domino, rectas facite semitas eius. Haec sunt eloquia pulchritudinis; poenitentia enim pulchrificat animam, unde dicitur quarto Regum V, quod Nahaman leprosus descendit et lavit se in Iordane septies, iuxta sermonem Elisei, et restituta est caro eius sicut caro pueri parvuli, et mundatus est. Sic peccator, lepra peccati infectus, debet descendere, idest se humiliare, et in Iordane, “idest rivo iudicii”, idest lacrimosa poenitentia, lavare septies, idest omni tempore vitae suae, quae per septem dies currit, vel quia septennis solet peccatori poenitentia iniungi, iuxta sermonem Elisei, idest Ioannis Baptistae: Poenitentiam agite etc. Et sic anima eius restituetur ad munditiam baptismalis innocentiae, quam adhuc puer parvulus suscepit. Et nota quod, beatus Ioannes dicitur vox. “Vox est aer”. ‘Vox dicta, quod voluntatem animi annuntiet’. Beatus Ioannes nihil habuit de terra, idest terrenitate, sed totus fuit aereus, quia ‘eius conversatio in caelis’. Vel, dicitur vox, quia propter nimiam abstinentiam gracilis fuit; qui annuntiavit voluntatem Christi, clamantis in deserto, idest crucis patibulo: Pater, in manus tuas commendo spiritum meum. Vel, sicut vox praecedit verbum, sic ipse praecessit Dei Filium Unde Iob XXXVIII: Numquid produces Luciferum in tempore suo? Sicut Lucifer, stella matutina, diem annuntiat, sic beatus Ioannes diem vitae aeternae, Iesum Christum, nobis annuntiavit: Qui post me, inquit, venturus est, ante me factus est, “idest mihi praepositus” dignitate. Qui est benedictus in saecula. Amen.

IV – Sermo moralis

9 – Nephthali cervus emissus. De quo, Deuteronomio XXXIII: Nephthali abundantia perfruetur, et plenus erit benedictione Domini, mare et meridiem possidebit. Nephthali, ‘qui interpretatur conversus vel dilatatus’, est poenitens, qui, a via sua perversa conversus, in bonis operibus dilatatur. Unde dicit Dominus Iacob, Genesi XXVIII: Dilataberis ad occidentem et orientem et septemtrionem et meridiem. In occidente caduca temporalia, in oriente claritas aeterna, in septemtrione, idest aquilone, suggestio diabolica, in meridie caritas fraterna. Ad primum se poenitens dilatatur, ut conculcet; ad secundum, ut apprehendat; ad tertium, ut resistat; ad quartum, ut diligat. Et attende quod, primo ponit occidentem et post orientem, quia nisi prius quis extenderit pedem ad conculcandum temporalia, non poterit extendere manum ad apprehendendum caelestia. Occidant prius temporalia, ut post oriantur aeterna. Iste Nephthali abundantia gratiae perfruitur in via: Valles, inquit, abundabunt frumento, ‘idest mentes humiles gratiae dono’; et plenus erit benedictione gloriae in patria: Venite, inquit, benedicti Patris mei etc. Sed interim, dum est in via, oportet, ut prius possideat mare, idest amaritudinem poenitentiae, et meridiem, in quo lucet sol et fervet, idest lucem sapientiae quoad Dei contemplationem, et fervorem quoad proximi dilectionem. Nephthali ergo cervus emissus.

10 – Dicitur in NATURALIBUS, quod ‘cervus per exercitium docet cursum, assuescit salire spineta et loca hiantia; cum canum latratus persentit, secundo vento vias dirigit, ut odor cum ipso recedat; rectis auribus acutissime audit, submissis nihil. Cum se aegrotare sentit, ramusculos oleae comedit et sanitatem recipit’. ‘Cum caliginem oculorum incurrit, spiritu narium de latebris cavernarum serpentes extrahit, et extractum devorat, et in ipsius veneni ardore ad fontem vadit, ex quo potatus et in quo mersus, caliginem et quaeque superflua deponit’. Sic poenitens, vel vir iustus, per exercitium devotionis vel boni operis, docet cursum suae conversationis, ut bene et indefesse currat ad bravium supernae vocationis. Apostolus inquit Timotheo: Exerce te ad pietatem. Unde dicitur in NATURALIBUS, quod ‘apes volant in aere quasi se exercentes, deinde revertuntur ad alvearia et cibantur. Ecce pietas. Apes sunt viri iusti, qui se in aere, idest caelestium contemplatione, exercent. Avis, inquit Iob, nascitur ad volandum. Volabo, inquit, et requiescam. Post tale exercitium ad alvearia, idest propriam conscientiam, revertuntur, et ibi in gaudio spiritus, in dulcedine ipsius cibantur. Item, poenitens assuescit, quia ‘assuetudo altera natura’, salire, idest contemnere spineta, idest temporalium divitias, et loca hiantia, idest corporis delicias, et ideo appellatur cervus emissus. ‘Nemo enim statim fit summus’, et ideo paulatim assuescere debemus divitias et delicias contemnere. ‘Usus usu dediscitur’; et PHILOSOPHUS: “Desinent vitia, si intermittendi consuetudinem fecerint”; et iterum: “Brevissima ad divitias per contemptum divitiarum via est”; et iterum: “Maior sum et ad maiora genitus, quam ut mancipium sim corporis mei”. Item, cum poenitens latratus canum, idest suggestiones daemonum, adesse persentit, vias suae actionis secundo vento dirigit. Hoc est, in omni sua actione intus et extra ad humilitatem se redigit. In vento secundo humilitas, in contrario superbia. ‘Erat, inquit, ventus contrarius illis et ideo laborabant in remigando’. ‘Secundus dictus, quasi secus pedes’. ‘Maria, poenitens humilis, stetit retro secus pedes Domini et coepit lacrimis rigare pedes

eius'. Vel, 'secundus dicitur a sequendo', tollit enim crucem suam et sequitur Crucifixum. Qui sic secundo vento viam suam dirigit, eum diabolus subtilitate suae malitiae investigare non poterit. Item, rectis auribus acutissime audit. In auditu, inquit, auris obedivit mihi; et Isaia L: Erigit mane, mane erigit mihi aurem, ut audiam quasi magistrum. Dominus Deus aperuit mihi aurem; ego autem non contradico, retrorsum non abii. In aure, 'quae dicitur ab haurio, eo quod hauriat sonum', obedientia designatur, quae si fuerit erecta per humilitatem et aperta per devotionem hauriet sonum, quia audiet magistrum, idest Christum, vel praelatum; eius verbis non contradicet et ab eius voluntate retrorsum se non avertet. Et nota quod bis ponit mane, in quo notatur quod obedientia debet esse festina et hilaris. Mane, inquit sponsa, surgamus ad vineas, idest obedientiae actiones. Item, cervus, idest poenitens, cum se aegrotare, idest tentationibus debilitari vel aggravari, sentit, ramusculos oleae comedit. Olea, Christi humanitas, ex qua nobis in torculari crucis sanguis, velut oleum, emanavit, quo vulnera sauciati sanavit. Ramusculi huius oleae sunt clavi et lancea, flagella et spinea corona, et ceterae Passionis ipsius circumstantiae, quae cum poenitens per fidem et devotionem comedit, virtutem contra tentationes recipit. Unde Isaia XXV: Factus es fortitudo pauperi, fortitudo egeno in tribulatione sua, spes a turbine, umbraculum ab aestu. Verus poenitens est pauper spiritu et egenus rebus, cui Christus, factus Patri obediens usque ad mortem, est fortitudo contra mundi prospera, ne ipsum elevent; fortitudo contra mundi adversa, ne ipsum deiciant; spes a turbine diabolicae suggestionis, ne ipsum asportet; umbraculum ab aestu concupiscentiae carnalis, ne ipsum exurat. Item, 'sicut cervus desiderat ad fontes aquarum', sic peccator poenitens ad fontem confessionis. Cum enim sentit se animae caecitatem, per gratiae subtractionem, incurrisse, spiritu narium, idest contritione, de obscura caverna propriae conscientiae, serpentem, idest mortale peccatum, extrahit. Dicitur secundo Regum XXII: Ascendit fumes in ira eius de naribus eius. Nares poenitentis sunt subtiles ipsius discretionum, quibus odorem paradisi, foetorem inferni praesentit et astutias diaboli deprehendit. Ex his naribus fumes, 'idest lacrimosa compunctio', in ira eius ad poenitentiam de seipso contra seipsum ascendit. Sic serpentem extractum devorat, quia peccatum mortale et ipsius circumstantias minutatim et avidae in amaritudine animae suae recogitat, et sic ad fontem confessionis properat, ubi aqua lacrimarum potatus et in ipso confessionis fonte per humilitatem mersus, omnia superflua et nociva deponit et sic reiuvenescit.

11 – Et hoc est quod sequitur: Dans eloquia pulchritudinis. Eloquium dictum, expeditum loquium. Coeperunt, inquit Lucas, apostoli loqui variis linguis, prout Spiritus Sanctus dabat eloqui, idest expedite loqui, illis. Eloquia ergo pulchritudinis sunt verba confessionis, quae expedite, non intricate, non tepide, debet peccator conversus dare. Unde Marcus VII: Solutum est, inquit, vinculum linguae eius, et loquebatur recte. Et attende quod, confessio dicitur pulchritudo, quia animam leprosam pulchrificat: Confessio, inquit, et pulchritudo in conspectu eius. Haec est aqua Iordanis, quae lepram Nahaman purgat, fons salutis, qui caliginem et superflua a cervo expellit, virtus confessionis, quae animam pulchrificat, ut suo sponso placeat, et ad ipsius amplexus perveniat. Ipso praestante, qui est benedictus in saecula. Amen.

DE SANCTIS APOSTOLIS PETRO ET PAULO

1 – In illo tempore: Dixit Dominus Simoni Petro: Simon Ioannis, diligis me plus his? etc. In hoc evangelio tria notantur: amoris dominici trina beati Petri confessio, trina Ecclesiae ipsi recommendatio, et ipsius Petri passio.

I – De trina beati Petri amoris dominici confessione

2 – Trina confessio, ut ibi: Simon Ioannis, diligis me plus his? GLOSSA ibi: “Iesus quod scit interrogat, an plus diligit. Petrus quod de se novit dicit, idest quod amat, quia de aliis quantum diligant nescit, utrum plus illis diligit tacuit. Ecce, docuit non temere diffinire de occultis, et priori periculo negationis cautius de se respondit”. Et nota quod, “non semel, sed iterum et tertio Iesus Petrum interrogat, et tertio audit se a Petro diligi. Trinae negationi redditur trina amoris confessio, ne minus amori lingua serviat quam timori”. Primo, ut refert Matthaueus, negavit coram omnibus, dicens: Nescio quid dicis. Secundo negavit cum iuramento: Quia non novi hominem. Tertio coepit detestari et iurare, quia non novisset hominem. Primo et secundo confessus est: Tu scis quia amo te; tertio: Domine, tu omnia nosti; tu scis quia amo te. GLOSSA in Lucam: “Media nocte negat, galli cantu poenitet, et post Resurrectionem, quem ante lucem ter negaverat, ter se amare confessus est, quia quod in tenebris oblivionis erravit, speratae iam lucis rememoratione correxit, et eiusdem verae praesentia lucis plene quidquid nutaverat erexit”.

3 – Nota quod, tria sunt, ex quibus procedit mors vel vita, scilicet cor, lingua et manus. In corde boni vel mali consensus; in lingua sermonis processus; in manu operis effectus. Si his tribus Deum negavimus, istis tribus contraria contrariis curantes, ipsum confiteamur. Corde negat, qui non credit, vel qui peccato mortali consentit. Unde Stephanus, Actus VII: Hunc, inquit, Moysen, quem negaverunt dicentes: Quis te constituit principem et iudicem super nos? Moyes, ‘qui interpretatur aquaticus’, est fides, quae nutritur in aquis Baptismatis, aut est gratia compunctionis. Fides, prima virtus, est quasi princeps; gratia compunctionis est quasi iudex, qua peccator seipsum iudicat et quod male egit condemnat. Sed hunc Moysen illi negant et super se principem et iudicem constitui nolunt, qui corde non credunt vel in corde peccato mortali consentiunt. Item, in lingua Christum negat, qui veritatem mendacio destruit vel proximo detrahit. Unde Petrus, Actus III: Vos iustum et sanctum negastis ante faciem Pilati et petistis virum homicidam donari vobis. Pilatus, “qui interpretatur os malleatoris”, est mendacium et detractio, in quorum praesentia Christum negant, qui ipsius veritatem mendacio et proximi caritatem detractioe malleant et dissipant. Detractio est aliorum bene gesta in malum mutare vel minuere. Isti tales virum homicidam, scilicet Barabbam latronem, idest diabolum, petunt sibi donari et Christum crucifigi. Item, manu negat, qui opere perversa agit. Factis, inquit Apostolus, Deum negant. Qui sic in tenebris peccatorum ter Christum negant, ad cantum galli, idest praedicationem verbi divini, poeniteant, ut in luce poenitentiae cum beato Petro ipsum ter valeant confiteri: Amo, amo, amo. Amo corde per fidem et devotionem; amo lingua per veritatis confessionem et proximi aedificationem; amo manu per operis puritatem. Amen.

II – De trina beato Petro Ecclesiae recommendatione

4 – Ecclesiae recommendatio, ut ibi: Pasce agnos meos. Nota quod, ‘ter dictum est pasce, nec semel tonde vel munge’. “Si me propter me diligis, non te propter te, pasce agnos meos, ut meos non tuos. Gloriam meam in eis quaere, non tuam, mea lucra non tua, quia dilectio Dei probatur in dilectione proximi”. Vae illi, qui nec semel pascit, sed ter quaterque tondet et mungit. Cui dicit, Genesi XIV, rex Sodomorum, idest diabolus: Da mihi animas, cetera tolle tibi, idest lanam et lac, pellem et carnes, decimas et primitias. Tali pastori, immo lupo, seipsum pascenti, comminatur Dominus, Zacharia XI: O pastor et idolum, derelinquens gregem: gladius super eius brachium et super eius oculum dextrum, brachium eius ariditate siccabitur, et oculus eius dexter obtenebrescens obscurabitur. Pastor, qui gregem sibi commissum derelinquit, idolum est in Ecclesia, quia ‘Dagon iuxta arcam Domini’ imaginem non veritatem retinet. Ut quid ergo locum occupat? Vere idolum est, quia oculos habet ad mundi vanitates, et non videt pauperum miserias; aures habet ad adulationes suorum gartionum, et non audit clamorem pauperum; nares habet ad olfactoriola, velut femina, et non odorat odorem caeli vel foetorem gehennae; manus habet ad congregandas pecunias, et non palpat vulnerum Christi cicatrices; pedes habet ad munienda castra, ad exigenda tributa, et non ambulat, verbum Domini praedicando; nec clamor laudis vel confessionis est in gutture eius. Quid Ecclesiae Christi et putrido idolo isti? Quid, ut dicit Ieremias, paleis ad triticum? Quae conventio Christi ad Belial? Istius idoli brachium, gladio, idest divino iudicio, ariditate siccabitur, ne valeat bonum operari. Et oculus eius dexter, idest scientia veritatis, ei obscurabitur, ne sibi vel aliis viam iustitiae possit intueri. Quae duo hodie, peccatis exigentibus, Ecclesiae pastoribus eveniunt, qui et virtute boni operis carent et lumen scientiae non habent. Et ideo, heu! ‘lupus, idest diabolus, dispergit’, et latro, idest haereticus, rapit. Sed pius pastor, ‘qui posuit animam suam pro grege suo, pro ipso sollicitus, quia eum tam caro pretio emit, Petro recommendat, dicens: Pasce agnos meos. Pasce verbo sanctae praedicationis; pasce suffragio devotae orationis; pasce exemplo pia conversationis.

5 – Et nota quod, bis commendavit agnos, qui teneriores et debiliores sunt, et semel tantum oves. In quo datur intelligi quod, illi qui in Ecclesia debiliores et teneriores sunt multo magis debent foveri et sustentari, tam beneficio spirituali quam corporali. Consolamini, inquit Apostolus, pusillanimes, suscipite infirmos. Unde dicitur Genesi II: Tulit Deus Adam, idest praelatum, et posuit eum in paradysum voluptatis, idest Ecclesiam, ut operaretur opera misericordiae circa subditum, et custodiret illum per praedicationis verbum, ut cum ipso percipiat regni praemium. Amen.

III – De beati Petri passione

6 – Beati Petri passio, ut ibi: Amen, amen dico tibi, cum esses iunior, cingebas te et ambulabas ubi volebas. “Passurum praedicat qui negaturum praedixerat. Hoc iam poterat Resurrectione firmatus, quod immature pollicebatur infirmus. Iam non metuit huius vitae interitum, quia resurgente Domino alterius vitae praecessit exemplum”. Cum autem senueris, extends manus tuas, “hoc est crucifigeris, et quomodo fiet subdit”: et alius, scilicet Nero, te cinget “vinculis”, et ducet quo tu non vis, “idest ad mortem”, “quia ad illam mortis molestiam nolens ductus est, sed ab ea volens eductus est, nolens ad eam

venire, sed volens eam vicit et reliquit affectum infirmitatis, quo nemo vult mori, qui adeo est naturalis, ut nec eum Petro senectus abstulerit. Unde Dominus: Transeat a me calix iste. Sed quantacumque sit molestia mortis, vincit eam vis amoris; si nulla esset vel parva molestia mortis, non esset tam magna gloria martyrii”. Hoc autem dixit, significans qua morte esset clarificaturus Deum, idest, “hac morte ostendit quantum colendus et amandus sit Deus”.

7 – MORALITER. Cum esses iunior. De quo, Parabolis VII: Meretrix, inquit, apprehensum deosculatur iuvenem et procaci vultu blanditur, dicens: Veni, inebriemur uberibus, fruamur cupitis amplexibus. Et statim eam sequitur quasi bos ad victimam ductus, et quasi agnus lasciviens. Meretrix est mundus vel caro, quae iuvenem, idest spiritum, apprehendit per delectationem, osculatur per consensum, blanditur per effectum. Veni, inquit, inebriemur uberibus, idest gula et luxuria, fruamur cupitis amplexibus per consuetudinem. Et quia adhuc non est senex sed iuvenis, “idest levis” et instabilis, velut iuvenus vel agnus lasciviens, ideo carnis desideria sequitur et obsequitur. Dicit ergo: Cum esses iunior, cingebas te, et ambulabas ubi volebas. Simile quid Ieremia XLVI: Vitula elegans atque formosa Aegyptus, stimulator ab aquilone veniet ei; et Osee IV: Sicut vacca lasciviens declinavit Israel; et X: Ephraim vitula docta diligere tritum; et ego transivi super pulchritudinem colli eius: ascendam super Ephraim. O captiva libertas, propriae voluntatis cingulo se cingere, et quocumque eum impetus proprius duxerit ambulare! ‘Vitula, dicta a viridi aetate’, est iunior, idest levis et instabilis, qui dicitur elegans, quia sibi ipsi placens, formosus in exteriori apparentia, et tamen Aegyptus, ‘idest tenebrosus’, in conscientia, cui ab aquilone, “idest diabolo”, venit stimulator, idest propriae voluntatis impetus, qui eum facit lascivire et ab obedientia Dei et sui praelati declinare. Iste est sicut vitula, quae a tritura areae reducitur ad pratum vel praesepe, sed assueta triturare non potest quiescere nisi ad tritum revertatur. Sunt multi, qui numquam quiescunt nisi cum laborant, qui dicunt, Sapientia V: Lassati sumus in via iniquitatis et perditionis, et ambulavimus vias difficiles, idest propriae voluntatis, viam autem Domini ignoravimus, idest obedientiam, per quam ad nos venit. ‘Stultum est, inquit GREGORIUS, in via lassari et viam nolle finire’. Sed pius Dominus super Ephraim ascendit et pulchritudinem colli eius, idest vanam gloriam et superbiam cordis eius, conculcat, idest humiliat, ut subiaceat et obediat.

8 – Unde sequitur: Cum autem senueris. Unde Sapientia IV: Senectus venerabilis est non diuturna neque numero annorum computata; cani sunt autem sensus hominis et aetas senectutis vita immaculata. Senex dictus, quod se nesciat. Quicumque vult perfecte obedire oportet ipsum senem esse, idest se, idest propriam voluntatem, nescire. Unde Genesi XXVII: Senuit, inquit, Isaac et caligaverunt oculi eius, et videre non poterat. Isaac, “qui interpretatur risus”, est obediens, qui in hilaritate praecipientis voluntati debet obedire et suam nescire. In hac senectute oculi caligant et videre, idest discernere, non possunt. Unde BERNARDUS: “Perfecta, inquit, obedientia est, maxime in incipiente, indiscreta, hoc est non discernere quid vel quare praecipiat, sed ad hoc tantum niti, ut fideliter et humiliter fiat quod a maiore praecipitur”. Unde subditur: Extendes manus tuas, scilicet ad opera obedientiae, et alius, idest praelatus, te cinget, quia iam senex es, non iunior sicut prius, quando tu te cingebas et ambulabas ubi volebas. Sed modo ducet te quo tu non vis, ut dicas cum Christo: ‘Non quod ego volo, sed quod tu vis. Pater, non mea sed

tua voluntas fiat?; et cum David: Ut iumentum factus sum apud te. Flagello percute, stimulo punge, calcaribus urge, onere preme, asperis refice! Haec fiunt iumento, et ego ut iumentum factus sum apud te, ut ducas me quo vis et facias de me quid vis, quia ut iumentum, immo ut mortuus, factus sum apud te. Unde sequitur: Hoc autem dixit, significans qua morte clarificaturus esset Deum. Unde concordat Genesi XXV: Abraham deficiens mortuus est in senectute bona, provectaeque aetatis, et plenus dierum. Nota quod, qui vult perfecte obedire, tria ipsum oportet perdere, scilicet proprium sensum, propriam voluntatem et proprium corpus. Abraham, qui Domini obediens imperio, nesciens quo pergeret, egressus de terra, cognatione et domo paterna, est verus obediens, a proprio sensu deficiens, ut non suo sed sui praelati, quamvis simplicis, sensui innitatur; mortuus in senectute bona, quoad propriae voluntatis mortificationem; provectaeque aetatis, quoad corporis maturitatem et humiliationem. Quae si in ipso fuerint, dies eius erunt pleni, non vacui. Tali morte clarificat obediens Dominum in terra, et ideo ipsum glorificabit Dominus in caelo, qui est benedictus in saecula. Amen.

IV – Sermo allegoricus de sanctis apostolis Petro et Paulo

9 – Laetare, Zabulon, in exitu tuo, et, Issachar, in tabernaculis. Populos ad montem vocabunt, et immolabunt victimas iustitiae. Qui inundationes maris, quasi lac, sugent. Haec auctoritas Deuteronomii XXXIII. In his duobus patriarchis duo principes Ecclesiae Petrus et Paulus designantur. Zabulon, “qui interpretatur habitaculum fortitudinis”, est beatus Petrus, qui post Spiritus Sancti adventum tantae fortitudinis factus fuit habitaculum, ut qui prius ad vocem ancillae negaverat Dominum, postea non timeret Neronis gladium. Verbo, inquit, caeli, “idest apostoli”, firmati sunt, et spiritu oris eius omnis virtus eorum; et: Ego confirmavi columnas eius. Issachar, “qui interpretatur vir mercedis”, est beatus Paulus, qui vere fuit vir mercedis aeternae, ‘pro qua plus omnibus laboravit’; vidit enim requiem quod esset bona et terram quod esset optima, supposuit humerum et dorsum ad portandum: evangelium in humero, flagellum in dorso pro evangelio, et ideo merces ei in praemio. Vae, inquit, mihi est si non evangelizavero. Si enim volens hoc ago, mercedem habeo. Dicit Iob XXXI: Librum scribat ipse qui iudicat, ut in humero meo portem illum. Iesus Christus, ‘cui Pater omne dedit iudicium’, scripsit librum, idest evangelium, quem Paulus, ‘vas electionis, portavit in humero suo coram gentibus et regibus et filiis Israel’, a quibus ‘ter virgis caesus est, semel lapidatus est’ pro Christi nomine.

10 – Isti duo apostoli hodie laetati fuerunt in sua passione: Petrus in exitu suo, de crucis poena ad beatitudinis gloriam; Paulus in tabernaculis, egrediens de tabernaculo proprii corporis et ingrediens tabernaculum caelestis mansionis. Petrus laetatur in cruce, Paulus sub ense, quia certi de aeterna retributione, ad quam dum viverent populos sibi commissos vocarunt. Unde subditur: Populos ad montem vocabunt. Unde concordat Numeri X: Locutus est Dominus ad Moysen dicens: Fac tibi duas tubas argenteas ductiles, quibus convocare possis multitudinem. Isti duo apostoli dicuntur tubae argenteae propter praedicationis sonoritatem, ductiles propter passionis percussionem. Has tubas Christus fecit, idest gratia sua elegit, quibus multitudinem populorum ad montem vitae aeternae convocavit. Et sicut ‘illae tubae convocabant ad bellum, epulum et festum’, sic isti vocaverunt populos ad bellum contra vitia, unde Petrus: Sobrii, inquit, estote, et

vigilate, quia adversarius vester diabolus etc.; et Paulus: Assumentes, inquit, scutum fidei, in quo possitis omnia tela ignea nequissimi extinguere; ad epulum innocentiae et conversationis sanctae, unde Petrus: Sicut modo geniti infantes, rationabiles, sine dolo lac concupiscite, ut in eo crescatis in salutem, si tamen gustastis quoniam dulcis est Dominus; et Paulus: Epulemur, inquit, in azymis sinceritatis et veritatis; ad festum caelestis patriae, unde Petrus: Exultabitis, inquit, laetitia inenarrabili et glorificata, reportantes finem fidei vestrae salutem animarum vestrarum; et Paulus: Sic, inquit, currite, ut comprehendatis; et iterum: Donec occurramus omnes in virum perfectum, in mensuram aetatis plenitudinis Christi. Et postquam istae tubae ad tria supradicta populos convocarunt, quid ipsi fecerint audiamus. Et immolabunt, inquit, victimas iustitiae. Quod hodie ipsi fecerunt, qui corpora sua victimas iustitiae, quia iusta et sancta, Domino martyrio immolarunt.

11 – Et quam dulcis eis fuerit amaritudo hodiernae passionis, aperitur, cum subditur: Qui inundationes maris, quasi lac, sugent. Nota quod, mare inundans horridi est aspectus et amari gustus; e contrario, lac iucundi est coloris et dulcis saporis. In hoc verbo sugent aviditas et delectatio notantur. O amor Christi, qui omnia amara dulcia facis! Passio apostolorum horribilis et amara fuit, sed amor Christi eam iucundam et dulcem fecit, ut eam cum aviditate et delectatione suscipere, et postea cum ipso in aeternum gauderent, qui est benedictus in aeterna saecula. Amen.

V – Sermo moralis

12 – Laetare, Zabulon, in exitu tuo, et, Issachar, in tabernaculis. In his duobus patriarchis duo moraliter amores, scilicet Dei et proximi, designantur. Zabulon, qui interpretatur habitaculi substantia, est amor Dei. Habitaculum est mens hominis, cuius substantia, idest divitiae, est amor Dei, quo non sunt maiores divitiae. Unde Parabolis III: Beatus homo qui invenit sapientiam, et qui affluit prudentia, idest Dei amore; melior est acquisitio eius negotiatione argenti, et auri primi et purissimi fructus eius. In quo notatur dulcedo contemplationis, quae ex amore nascitur Creatoris, pretiosior est cunctis opibus, et omnia quae desiderantur huic non valent comparari. Vel, amor Dei dicitur habitaculi substantia, quia mentem quam possidet subsistere facit, ne ruat. Vae illi habitaculo qui hac caret substantia. Unde Psalmo: Infixus sum in limo profundi, et non est substantia. ‘Limus dictus, quasi lenis’, est amor carnis vel mundi, in quo qui infigitur amorem Dei non habet, cui innitatur, et ideo in profundo absorbetur. Issachar, qui merces mea interpretatur, est amor proximi, qui supponit humerum ad eius onera portanda, sicut dicit Apostolus: Alter alterius onera portate, et sic adimplebitis legem, “idest caritatem”, Christi. Amor proximi dicitur asinus fortis, quia eius onera portat in via, ut mercedem recipiat in patria. Unde in Psalmo: Cum dederit dilectis suis somnum, ecce hereditas Domini, filii; merces, fructus ventris. Dulcis est somnus post laborem. Dilecti dicti, duobus ligati. Cum ergo somnum, idest requiem, dederit post laborem dilectis suis, idest illis qui vinculis geminae dilectionis fuerunt ligati, ecce hereditas Domini! quia in illo somno est possessio aeternae patriae, quae est merces filii, per gratiam adoptati, qui est fructus ventris, idest matris Ecclesiae. Vel, dilecti sunt hereditas Domini, et sunt merces filii Iesu Christi, dati ei a Patre pro mercede Passionis, qui filius est fructus ventris virginalis: Benedictus, inquit, fructus ventris tui.

13 – Zabulon ergo, idest amor Dei, laetatur in exitu suo, in quo notatur vita contemplativa, in qua qui vult proficere oportet eum non solum a mundi sed etiam a sui sollicitudine exire, idest extra se ire. Unde dicitur Genesi XVIII: Abraham cucurrit in occursum Domini de ostio tabernaculi et adoravit in terra; et dixit: Domine, si inveni gratiam in oculis tuis, ne transeas servum tuum. Tabernaculum est militia vitae activae, a qua quis egreditur et ‘in occursum Domini currit, cum expeditus in contemplatione se suspendit, et per mentis excessum, extra semetipsum ductus, summae sapientiae lumen in gaudio mentis contemplatur’; cui ut diutius inhaerere valeat, ipsum rogat, ne transeat. Laetatur ergo Zabulon in exitu suo, laetatur et Issachar, idest amor proximi, in tabernaculis, idest militia vitae activae, in qua laborat in proximi necessitate. De his tabernaculis dicitur libro Numeri XXIV: Quam pulchra tabernacula tua, Iacob, et tentoria tua, Israel! Ut valles nemorosae, ut horti iuxta fluvios irrigui, ut tabernacula quae fixit Dominus, quasi cedri prope aquas. In hac auctoritate eleganter describitur qualis debet esse qui vitae activae vult intendere. Iacob, “qui interpretatur luctator”, Israel, “videns Deum”, est vir activus: modo in lucta, modo est in mentis specula, hoc est ‘in amplexu Liae, quae laboriosa, et in amplexu Rachelis, quae visum principium interpretatur’. Tabernacula vel tentoria sunt ipsius sanctae conversationis militia, quae sunt et debent esse pulchra morum honestate, ut valles nemorosae mentis humilitate, quae praestant obumbraculum contra carnis incentivum; ut horti iuxta fluvios irrigui, abundantia lacrimarum; ut tabernacula, quae fixit Dominus, animi constantia et finali perseverantia; quasi cedri, spei altitudine, bonae famae odore, quae fugat serpentes detractionis; prope aquas, idest gratiarum charismata. Qui talia habet tabernacula bene in eis potest laetari et delectari.

14 – Sequitur: Populos ad montem vocabunt. Nota quod, est homo interior et exterior, et quilibet habet populum suum. Homo interior habet populositatem multarum cogitationum et affectionum; homo exterior populositatem membrorum et sensuum. Amor Dei vocat populum interioris hominis ad montem, idest sanctae contemplationis excellentiam, ut ibi congregentur ad illud convivium, de quo Isaia XXV: Faciet Dominus exercituum omnibus populis in monte hoc convivium pinguium medullatorum, convivium vindemiae defecatae. Cum mens in contemplatione elevatur, tunc populus in monte congregatur, quia cogitationes ab inepta evagatione, affectiones ab illicita concupiscentia restringuntur, et tunc Dominus facit eis convivium, idest gaudium, pinguium medullatorum, idest lumine internae sapientiae, qua impinguatur conscientia. In voce, inquit, exultationis et confessionis, sonus epulantis. Sicut animal, cum bene impinguatur, hilarescit et ludit; sic anima, cum illo sapore afficitur, exultat et tripudiat. Convivium, idest gaudium, vindemiae defecatae, quoad lacrimarum effusionem. Istud geminum gaudium est in affectu et intellectu, idest amore et cognitione. Item, amor proximi vocat ad montem, idest fraternae dilectionis altitudinem, populum exterioris hominis, ut membra et sensus proximo serviant et necessaria administrent. Unde Aggaeus I: Ascendite in montem, portate lignum, aedificate domum, et acceptabile mihi erit et glorificabor, dicit Dominus. Montem ascendit qui proximum diligit; lignum portat, cum eum supportat; domum ei aedificat, cum ei necessaria administrat.

15 – Sequitur: Et immolabunt victimas iustitiae. Sacrificate, inquit, sacrificium iustitiae.

Amor Dei immolat victimam ‘in spiritu humilitatis et in animo contrito’; amor proximi in corporis afflictione et labore. Hae victimae dicuntur iustitiae, quia solius intuitu caritatis factae. Vere victimae iustitiae, non vanae gloriae, de quibus Osee V: Victimae declinastis in profundum. Quod illi faciunt, qui lacrimas vel fraternae necessitatis opera ad vanam gloriam emittunt. Sequitur: Qui inundationes maris quasi lac sugent. Qui sugere desiderat, oportet ut labia comprimant. Nemo aperto ore potest aliquid sugere. Sugere dictum, sumendo agere. Qui inundationes maris, id est tentationes carnis, mundi vel diaboli, cupit quasi lac, id est dulciter, sugere, oportet ipsum a vanitate mundi labia comprimere; et ideo ille geminus amor tentationes quasi lac sugit, quia alienum amorem non recipit. Unde in Cantico Moysi: Suxerunt mel de petra oleumque de saxo durissimo. In petra duritia carnalis, vel mundanae tentationis duritia designatur; in saxo durissimo, indurati diaboli suggestio. Felices illi, qui tam ex illa quam ex ista noverunt sugere dulcedinem et lumen hilaris conscientiae! Petra, inquit Iob, fundebat mihi rivulos olei. Quod fit, cum aliquis dure tentatur, a gratia in ipsa tentatione visitatur et illuminatur et fluentis lacrimarum irrigatur. Quibus nos irrigare dignetur, qui est benedictus in saecula. Amen.

VI – Sermo allegoricus de sancto Paulo

16 – Quis dimisit onagram liberum, et vincula eius quis solvit? Cui dedi in solitudine domum, et tabernacula eius in terra salsuginis. Contemnit multitudinem civitatis, clamorem exactoris non audit. Circumspicit montes pascuae suae, et virentia quaeque perquirat. Haec auctoritas Iob XXXIX. ‘Onager dicitur asinus agri’, in quo beatus Paulus designatur, qui velut asinus agri, id est Ecclesiae, fuit. ‘Ager dictus, eo quod ibi aliquid agatur’: ‘aut enim seminatur, aut arboribus inseritur, aut pascuis aptatur, aut floribus decoratur’. In agro sanctae Ecclesiae beatus Paulus ista quattuor egit, quia ipsum semine verbi divini seminavit, arboribus infructuosis surculos sanctae vitae inseruit, ut rejuvenescerent et fructum facerent; vel, ut dicitur in Ecclesiaste, consevit cuncti generis arboribus, id est viris iustis; pascuis vitae aeternae aptavit; diversis virtutum floribus decoravit. Istius ergo agri fuit asinus, quia ipsius ‘portavit pondus diei et aestus’: In laboribus, inquit, plurimis, in carceribus abundantius, in plagis supra modum, in mortibus frequenter etc.; praeter illa quae extrinsecus sunt, instantia mea quotidiana, sollicitudo omnium ecclesiarum. Quis hunc onagram dimisit liberum? Ille utique ‘qui ipsum separavit de utero matris suae, “id est Synagogae”, cuius legalibus et caerimonialibus ligatus erat, et vocavit per gratiam suam’, et sic ipsum dimisit liberum. Unde ipse dicit: Non sum liber? Non sum apostolus? Nonne Iesum Christum Dominum nostrum vidi? Vere liber erat, qui dicere poterat: Nihil mihi conscius sum. Aut vincula eius quis solvit? Christus utique, de quo dicit: Cupio dissolvi et esse cum Christo, in conversione dimisit liberum, ut discurreret ad praedicandum verbum; in hodierna passione vincula corporis eius solvit, ut volaret in caelum.

17 – Sequitur: Cui dedi domum in solitudine et tabernacula eius in terra salsuginis. Hoc est quod ipse dicit: Qui operatus est Petro in apostolatu circumcisionis, operatus est et mihi inter gentes, quae dicebantur solitudo, quia sine Deo habitatore, et terra salsuginis, id est amaritudinis et sterilitatis; in quibus Deus beato Paulo dedit domum, id est, ut ex ipsis et in ipsis aedificaret domum, id est sanctam Ecclesiam, et tabernacula sanctae

militiae, ut pro ipsis contra hostes visibiles et invisibiles pugnaret et domum sibi commissam defenderet. Sequitur: Contemnit multitudinem civitatis romanae, in qua hodie est capite caesus, unde poterat dicere cum Iob XXXI: Si expavi ad multitudinem nimiam, et despectio propinquorum, idest Iudaeorum, terruit. Alia translatio apertius ponit: Nec enim erubui multitudinem populi, ne confiterer coram eis. Quod vere beatus Paulus fecit, unde Timotheo dicit: In evangelio positus sum ego praedicator et apostolus et magister gentium. Ob quam causam etiam haec patior, sed non confundor. Qui clamorem exactoris, idest Neronis, non audit, cuius gladium non timuit, quia 'a caritate Iesu Christi, ut ipse dicit, nulla creatura separare potuit'. Unde subditur: Circumspicit montes pascuae suae, in quibus caritas Christi designatur: Adhuc, inquit, excellentiorem viam vobis demonstro. Ibi pascua eius, ibi refectio et satietas eius. Qui ibi circumspiciebat, multitudinem contemnebat et clamorem exactoris non audiebat. Vel, montes pascuae sunt illi ordines angelorum, 'ad quos, sive in corpore sive extra corpus Deus scit, raptus fuit, ubi verba audivit quae non licet homini loqui'. Ibi pascebatur, ibi exultabat, quia ibi pascua sua, idest contemplatio et refectio velut propria. Et virentia quaeque perquirat. In carne mortali adhuc positus in mentis contemplatione montes caelestis pascuae assidue et, si fas est dicere, continue circumspexit; modo vero virentia quaeque perquirat, in quo notatur gaudium aeternae satietatis, quae omne ipsius desiderium satiat: qui enim quaerit, desiderat. Tanta est pulchritudo divinae maiestatis, quod illos beatos spiritus in sui desiderium accendit et accendendo reficit et reficiendo desiderare facit. Ipsi ergo honor et gloria per aeterna saecula. Amen.

VII – Sermo moralis

18 – Quis dimisit onagram liberum? Ille utique, de quo dicit Moyses, Deuteronomio VI: Cum interrogaverit te filius tuus cras, dicens: Quid sibi volunt testimonia haec et caerimoniae atque iudicia, dices ei: Servi eramus Pharaoni in Aegypto, et eduxit nos Dominus de Aegypto in manu forti, ut introductis daret terram lacte et melle manantem. Qui facit peccatum, servus est peccati; et Petrus: A quo, inquit, quis superatus est, huius et servus est. Ab hac servitute onagram liberum dimittit, qui ei in Isaia dicit XLIII: Ego sum, ego sum, qui deleo iniquitates tuas propter me; et peccatorum tuorum non recordabor; et Michaea ultimo: Deponet omnes iniquitates nostras, et proiciet in profundum maris omnia peccata nostra. Onager est spiritus poenitentis, qui, ut dicitur Parabolis ultimo: Consideravit agrum et emit illum. Ager est patria caelestis, ubi continue agitur, quia ibi Deus indefesse laudatur: In saecula saeculorum, inquit, laudabunt te. Hunc agrum considerat in mentis contemplatione, emit illum in poenitentiae satisfactione, et ideo dicitur asinus agri; quem tunc liberum dimittit quando cum Magdalena audit: Dimittuntur tibi peccata. Aut vincula eius quis solvit? Ille utique Iacob, Genesi penultimo: Dissoluta sunt vincula brachiorum et manuum Ioseph per manus potentis Iacob. Vincula sunt malae consuetudines et mundi cupiditates, quae ligant brachia et manus, ne bonum opus valeant exercere, cum consulat Salomon, Ecclesiaste IX: Quodcumque potest manus tua facere instanter operare, quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erunt apud inferos, quo tu properas, idest procul paras, idest te impellis per peccatum mortale. Sed, ista vincula dissolvuntur per manus Iacob potentis, idest misericordiam potentis Dei, qui eruit Iacob, idest spiritum, de manu, idest potentia, fratris sui Esau, idest carnis vel mundi. Unde concordat Iudicium XVI: Samson, inquit,

rupit vincula, quomodo si rumpat quis filum stupae tortum, cum odorem ignis acceperit. Ignis, Sancti Spiritus gratia, ad cuius odorem, idest inspirationem, rumpuntur vincula malarum consuetudinum, quibus ligatus tenetur Samson a Dalila, idest spiritus a carnis concupiscentia. Sic iam libero quid Dominus faciat, audiamus. Cui, inquit, dedi in solitudine domum. Unde Ieremias: ‘A facie manus Domini solus sedebam, quia amaritudine replesti me’. Domus est pax pectoris, quam Dominus dat in solitudine mentis et corporis. Unde Threnis III: Sedebit solitarius et tacebit, quia levavit se supra se; ponet in pulvere os suum. In hac auctoritate quinque ponuntur, quae cuique iusto sunt necessaria, scilicet: pax pectoris, cum praemittitur: Sedebit; separatio a terrenis, cum dicitur: solitarius; silentium oris, cum adiungitur: tacebit; elevatio contemplationis, cum additur: levavit se supra se; recordatio propriae fragilitatis, cum subinfertur: ponet in pulvere os suum, ut de ipsa loquatur, “memor illius sententiae: Pulvis es, et in pulverem reverteris”.

19 – Sequitur: Et tabernacula eius in terra salsuginis. Terra salsuginis est iste mundus, unde in Psalmo: Posuit terram fructiferam in salsuginem, a malitia habitantium in ea. Quia, ut dicitur in Apocalypsi, ‘vae habitantibus super terram’. In hac terra dedit Dominus onagro, idest spiritui, tabernacula, idest corporis membra, ut ex ipso et in ipso impugnet diabolum et vitia. “Ut bene tu pugnes, bene pugnans efficit hostis”. Unde Apostolus: Sic pugno, non quasi aerem verberans – sed ipsos et non solum ipsos –; sed castigo corpus meum et in servitum redigo. Unde Genesi XII: ‘Tetendit, inquit, Abraham tabernaculum suum inter Bethel, “quae interpretatur domus Dei”, et Hai’, ‘quae, quaestio vitae’. Tabernaculum extendere est corpus in poenitentiae satisfactione exercere, et ad caritatis opera dilatare. Et hoc inter domum Dei, idest vitam aeternam, ut ibi dirigat oculus totius intentionis, [et quaestionem], idest tentationem huius vitae, ut eam impugnet et impugnando superet animi virtute. In schola huius miserae vitae, diversae fiunt tentationum quaestiones. Et quis tam peritus, ut omnes possit refellere? Quot tentationes, tot quaestiones. Quas sapientius superare non possumus, quam cum eas contemnimus. Unde sequitur: Contemnit multitudinem civitatis.